

UNIVERSITAS

SCIENTIAE
ET
PATRIAE

108

2016/2017

PĒTĪJUMI, ANALĪZE, VIEDOKĻI

Intervija ar LLU zinātņu prorektoru fil! Arni Mugurēviču, <i>latvus</i> fil! Sandra Grigorjeva, <i>gundega</i>	4
Intervija ar ārlietu ministru Edgaru Rinkēviču fil! Kaiva Krastiņa, <i>daugaviete</i>	8
Latvijas tieslietu sistēma vērtējumu svaros fil! profesors Juris Dreifelds, <i>frater academicus</i>	14
Masu mediju koncentrācijas draudi fil! profesors Juris Dreifelds, <i>frater academicus</i>	21
Intervija ar fil! Uldi Gravu, <i>lettonus</i> fil! Kaiva Krastiņa, <i>daugaviete</i>	22
Mākslīgais intelekts. Civilizācijas riski un ieguvumi fil! Dr. Agris Auce, <i>frater livonicus</i>	28

AKADĒMISKĀ GADA LABĀKIE REFERĀTI

3D printēšana un tās nākotnes attīstības tendences f! Jānis Riekstiņš, <i>frater letticus</i>	30
--	----

KULTŪRVĒSTURISKS APSKATS

Korporantu liecības Okupācijas muzejā fil! Lelde Neimane, <i>varavīksne</i>	38
<i>Concordia Rigensis</i> nams arhitekts fil! Artūrs Lapiņš, <i>frater imanticus</i>	42
Balāde par Kaupēnu fil! Sandra Grigorjeva, <i>gundega</i>	46

JUBILĀRI

Studiju apstākļi pēckara situācijā Vācijā – Baltijas Universitātes piemērs taut! Evita Feldentāle, <i>varavīksne</i>	48
Fil! Dr. Vairas Viķes-Freibergas, <i>spīdola</i> akadēmiskā runa Vācijā dibināto latviešu studentu un studenšu korporāciju 70 gadu jubilejas svētku aktā Latvijas Universitātes Lielajā aulā 2017. gada 27. maijā	54

S!P!K! korim, pirmajam akadēmiskajam sieviešu korim Latvijā, 90 taut! Katrīna Sudare, <i>daugaviete</i> , S!P!K! kora mediju koordinatore, II soprāns	60
<i>Gaujmaliete</i> 90. jubilejā turpina dāvēt sirsniņu gaisotni sev un viesiem S!P!K! t/l sen! taut! Baiba Stepe, <i>gaujmaliete</i>	63

APSKATS

Neliels kopsavilkums par 2017. gada spiningošanas sacensībām tiem, kas netika fil! Jānis Dabiņš, <i>frater lataviensis</i>	66
Divi imantieši dodas gadu ilgā piedzīvojumu velobraucienā pa Eiropu meit! Laura Pobusa, <i>gundega</i>	68
<i>Fraternitas Livonica</i> komandas dalība 2017. gada pasaules čempionātā rogainingā <i>Fraternitas Livonica</i> com! Mārtiņš Krūmiņš un fil! Agris Auce,	72
P!K!V!K! Ungārijā starptautiskā viru koru festivālā iekaro sirdis ar latviešu dziesmām fil! Jānis Krastiņš, <i>selonus</i>	74

P!K! UN SP!P!K! UZŅEMTIE

IN MEMORIAM

UNIVERSITAS ZIŅAS

<i>Universitas</i> aptauja fil! Inese Tauriņa, <i>dzintra</i>	78
Liepājā arī dzīvs buršu gars fil! Kaiva Krastiņa, <i>daugaviete</i>	79

2017.gada 18.novembra rīta agrumā Brāļu kapos kā ierasts pland korporāciju karogi un krāsas.

Foto: fil! Mārīte Meļņika, *daugaviete*

Sveika, mīļā buršu saime!

Ceturto reizi jūs uzrunāju šeit! Ne vienmēr ir viegli atrast īstos vārdus, lai ko pateiktu, bet vēl grūtāk ir atrast īstos vārdus, lai ko uzrakstītu. Man šis U! numurs lika aizdomāties par lietām, kas ikdienas steigā paskrien garām vai tiek noliktas plauktiņā vēlākai apdomāšanai. Tikai šis vēlāk nepienāk...

Šai pasaulē ir mainīgās un nemainīgās lietas. Mainīgās iet un nāk, bet nemainīgās dzīvo pāri laikiem un paaudzēm. Un tieši nemainīgās piešķir cilvēka dzīvei vērtību, stabilitāti, pašāvību un mieru. Visticamāk, pārliecība, ka nemainīgās, vērtīgās lietas būs mums blakus un nekur nepazudīs, ļauj atlikt domāšanu par tām uz vēlāku laiku. Taču apputēšana plauktiņā ir bīstamāka par izzušanu.

Tomēr šodienas steidzīgajā dzīves ritmā mēs spītīgi turamies pie tā, kas ir un pazūd, pie tā, kam vēstures lielajā krāsainajā deķī vieta diez vai atradīsies. Mēs tērējam enerģiju, lai pierādītu nepierādāmo – kuram taisnība. Mēs tērējam laiku, lai stīvotos par vienu vai otru vārdu.

Es aicinu ieklausīties mūžībā aizgājušā fil! Ulža Gravās, *lettonus*, vārdos un atrast kopīgu, Latvijas sabiedrībai nozīmīgu mērķi, kā sasniegšanai vēltīt mūsu visu spēkus, laiku un enerģiju.

Traks skrējiens pa asfalta drūmajiem asaru ceļiem,

Garām neskūtiem zemes vaigiem,

Matu mežiem un pamežiem zaļiem.

Traks skrējiens gar Likteņa novilkto balto stripu

Un garā ceļa deguna dūriens slapjajā jūras sejā.

Lielceļa putekļu pilnais skūpst

Pēkšņās ūdens skavās tiek noskalots tīrs.

Trakais asfalta skrējiens sakļaujas

Kaislīgās skavās ar jūru un vēju.

Lai mēs savas mīļās Latvijas valsts simtgadi sagaidām ar kopīgu garu un cēliem mērķiem!

Universitātes redaktore

fil! Kaiva Krastiņa, *daugaviete*

DZĪVE NAV TIK GARA, LAI TO IZNIEKOTU NESAISTOŠĀS STUDIJĀS

Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

Foto: no *Latvia*, LLU un A. Mugurēviča personiskā arhīva

Universitas turpina sarunu ciklu ar korporantiem, kuri cieši saistīti ar Latvijas augstāko izglītību, akadēmisko vidi un zinātnes inovācijām. Šoreiz intervijs ar studentu korporācijas *Latvia* filistru, Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) zinātņu prorektoru, veterinārzinātņu doktoru, profesoru Arni Mugurēviču, kas uzskata, ka jebkurām studijām ir jābūt balstītām zinātnē, lai rastos inovācijas un jauni produkti, kuri ļautu Latvijai konkurēt globālajā tirgū.

Studentu un studenšu korporācijas tev labi pazīstamas, jo pats esi *Latvia* filistrs. Kā kļuvi par korporantu?

Kad 1977. gadā pabeidzu vidusskolu, iestajos Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā (LLA). Toreiz likās ļoti interesanta tā studentu dzīve. Tajā laikā korporācijas bija aizliegtas, bet daļēji to funkcijas aizstāja studentu pašdarbība.

Es dziedāju vīru kori *Ozols* kopā ar vēl 84 dziedātājiem, un bija jāiztur liels konkurss, lai tajā iestātos. Koru dažādie pasākumi veidoja studentisko dzīvi, kas, varētu teikt, bija tāds surogāts studentu korporācijām. Korporāciju *Latvia* dibinājuši Tērbatas Veterinārā institūta studenti. Kad sākās atmodas laiks, sākās arī

korporāciju atjaunošana. 90. gados LLA Veterinārmedicīnas fakultātē (VMF) strādāja docents Otto Janovskis un Eglons Grapmanis, kuri bija korporācijas *Latvia* sastāvā. Biju tikko atgriezies fakultātē pēc darba Zaļeniekos, kur strādāju par veterinārārstu. Ar Otto Janovski bieži pārrunājām tēmas saistībā ar korporācijām. Fakultātē var apskatīt vecas fotogrāfijas, kur viens no mūsu fakultātes pamatlicējiem – Rūdolfs Grapmanis deķēli pieņem eksāmenu savam dēlam Egonam Grapmanim, kurš arī ir deķēli. Tajā laikā, kad sāku strādāt VMF, arī trešais Grapmaņu dinastijas pārstāvis – Egonam dēls Viktors Grapmanis – bija sācis strādāt fakultātē, un Otto

Janovskis uzaicināja atjaunotajā korporācijā gan Viktoru, gan mani.

Vai izjuti, ko nozīmē būt fuksim?

Nelielu brīdi fuksēju, lai gan visi jaunuzņemtie bijām cienjami vīri, līdz ar to fuksēšana bija vieglāka, nekā tā ir tagadējiem fuksiem. Trūka regāliju – nebija deķeļu, pirmie tika sūtīti no Kanādas, kur mums bija spēcīga kopa. Korporācijām šajā laikā nebija atdoti īpašumi, un mūsu filistrs Alfrēds Žīgurs, kurš bija Saeimā, ļoti daudz darīja, lai korporācijas atgūtu vēsturiskos īpašumus. Kamēr nebijām atguvuši māju Šarlotes ielā, mēs pulcējamies Mednieku biedrībā, savukārt svinīgās sēdes noturējām Jāņa baznīcas sakristejā, pateicoties filistram prāvestam Jānim Liepiņam. Tā kā es nebiju students, sabiedriskā darba dēļ pārāk neiesaistījos korporācijas aktivitātēs. Tomēr korporācija ir mūža organizācija, tur tiek stiprinātas arī ģimeniskās saites, un mans dēls Atis arī kļuva par studentu korporācijas *Latvia* biedru un šobrīd ir gana aktīvs filistrs.

Vai esi uzstājies ar referātiem konventā?

Jā, tā kā Latvijā starpkaru laikā korporācijā skaitliski vairāk bija tieši veterinārārsti un mācītāji, tad esmu uzstājies ar referātiem par veterinārmedicīnas vēsturi, Veterinārmedicīnas fakultāti un korporācijas dibinātājiem. Man ir bijis gods uzstāties ar akadēmiskajām runām korporācijas *Latvia* 95 un 100 gadu jubilejās, stāstot par korporācijas dibinātāju Pāvilu Ozoliņu, kurš bija anatomijas profesors un anatomijas terminoloģijas pamatlicējs latviešu valodā, kā arī uzstāties ar referātu par 21. gadsimta veterinārmedicīnas izaicinājumiem.

Vai veterinārmedicīna ir tava sirdslieta?

Man ir divas sirdslietas – veterinārmedicīna un vēsture. Veterinārmedicīna ir tā sauktā brīvā profesija – pats esi sev saimnieks, nosaki darba laiku un metodes, kā strādāt. Kā praktizējošs veterinārārstis nestrādāju jau daudzus gadus, bet veterinārmedicīna ir ļoti radošs darbs, jo diagnozes uzstādīšana dzīvniekam ir ļoti aizraujoša. Savā laikā studēju vēsturi Latvijas Universitātē, nepabeidzu, jo Latvijā sākās atmodas procesi, un man radās citas prioritātes. Darbojos arī veterinārmedicīnas vēsturnieku asociācijā, kur abas savas sirdslietas varēju sasaistīt. Asociācija pētīja arheoloģiskajos izrakumos atrasto dzīvnieku kaulus, un VMF tika izveidots arī Osteoloģijas muzejs ar unikālu, Baltijas mēroga kolekciju.

Vai šobrīd veterinārmedicīnas studijas studenti izvēlas ar sirdi vai tomēr tos vada citi faktori?

Veterinārmedicīna ir viena no Eiropā prestižākajām un labāk apmaksātajām profesijām, un Eiropas augstskolās ir lieli

konkursi šajā studiju virzienā. Desmit gadus mērķtiecīgi ieguldot līdzekļus, arī LLU esam sasnieguši līmeni, ka tehniskā aprīkojuma ziņā neatšķiramies no Eiropas augstskolām. Lai arī esam maza fakultāte, izglītības kvalitāti apliecina tas, ka uz LLU veterinārmedicīnu studēt brauc no Eiropas vecajām

Fil! Arnis Mugurēvičs desmit gadus strādājis kā LLU studiju prorektors, tagad kā zinātņu prorektors.

KORPORĀCIJA IR MŪŽA ORGANIZĀCIJA, TUR TIEK STIPRINĀTAS ARĪ ĢIMENISKĀS SAITES, UN MANS DĒLS ATIS ARĪ KĻUVA PAR LATVIA BIEDRU

valstīm, un Vācijas, Somijas un Lielbritānijas studenti ir apmierināti ar studijām un iespējām, kas Latvijā pieejamas.

Veterinārmedicīnu izvēlas studēt motivēti jaunieši, ne līdzskrējēji draugiem kā citās jomās, jo šiem studentiem patīk dzīvnieki un viņi grib tiem palīdzēt. Protams, vairākums grib darboties ar mazajiem dzīvniekiem – mīldzīvniekiem vai labākajā gadījumā ar zirgiem, bet mazāk ar lielajiem dzīvniekiem. Lai arī nāk motivēti jaunieši, pēc pirmā kursa ir samērā liels atbirums. Arī es, uzsākot jaunu studiju gadu, pirmā kursa studentiem pirmajā lekcijā saku, ja jūtat, ka veterinārmedicīna nav jūsu lieta, tad laikus ejiet prom, jo dzīve nav tik gara, lai to izniekotu. Paliek studēt motivētie, kas arī iegūst diplomu. Studijas ir grūtas, ilgas, līdzīgi kā medicīnā, un jāturpina

Fil! Arnis Mugurēvičs uzstājas ar akadēmisko runu *Latvia 100* gadu jubilejā LU aulā.

mācīties visa mūža garumā. Varētu vēlēties, lai nāktu studēt vairāk puīšu. Šobrīd 95% ir meitenes, bet jebkurā profesijā vajadzīgs līdzsvars. Būt par veterinārārstu ir fiziski smags darbs un arī gana netīrs, tāpēc vajadzīgs gan spēks, gan izturība.

Vai tev akadēmiskā karjera bija apzināta izvēle?

Zināmā mērā, jā, jo iespaidojos no ģimenes – mans tēvs ir zinātnieks, LZA akadēmiķis, habilitētais vēstures doktors. Bērnībā, kad tēvs strādāja pie rakstāmgalda, man arī bija tāds mazs galdiņš ar papīriem, kur darboties. 1986. gadā iestājos aspirantūrā un līdz 1989. gadam biju izstrādājis disertāciju, bet pārmaiņu laiki piespieda to nolikt malā. Atmosfēra laikā man bija daudz citu interešu – Latvijas Tautas fronte,

Kultūras fonds, Jelgavas Latviešu biedrība, Raiņa un Aspazijas fonds, Latvijas Veterinārārstu biedrība, kādu laiku arī politikā darbojos. Tas bija interesants laiks, kas paplašināja redzesloku. Tomēr sapratu, ka mani iegūtie dati disertācijai sāk

novēcot un nevaru lieki kavēties. Aizstāvēju promocijas darbu, un mani uzaicināja strādāt fakultātē par dekānu. Tas bija jauns izaicinājums – fakultātē bija smags periods, bet izdevās līdz 2004. gadam panākt izrāvienu. Tad kļuva par LLU studiju prorektoru, šajā amatā nostrādāju desmit gadus. Tagad, pēc gadu ilgas atelpas, kļuva par LLU zinātņu prorektoru. Ja salīdzina studiju darbu, zinātnisko darbu un administratīvo darbu – visus vienlaikus vienādā apjomā nav iespējams veikt, tāpēc pašlaik man cieš divi pirmie, jo ir administratīvais darbs ar lieliem izaicinājumiem. LLU pārstrukturējam studiju procesu uz zinātnē balstītām studijām un kāpinām zinātnes rādītājus.

Šis process ir jāvada stratēģiski, un tas ir ļoti interesanti. Strādājot universitātē, ir lieliska iespēja pēc kāda laika redzēt darba augļus – kaut kas ir pavirzījies, nostabilizējies, attīstījies, un ir patīkami. Strādājot valsts pārvaldē, šādu gandarījumu ir grūti gūt.

Kādas šobrīd ir LLU zinātniskās ambīcijas?

LLU ir daudzprofilu universitāte, un zinātniskā darba virzieni ir vairāki – biozinātnes, inženierzinātnes un sociālekonomiskās zinātnes. Attīstām šo jomu zinātniskos centrus. Pie Valdekas pils būs augsta līmeņa zinātniskā laboratorija ar ļoti modernām iekārtām, un tur atradīsies Tehnoloģiju un zinātnes pārneses centrs. Pils tiek rekonstruēta, pielāgota mūsdienu prasībām,

un līdz 2021. gadam fasādes atgūs pirmskaru spozmi. Augstākajai izglītībai ir trīs pilāri – studijas, zinātne un mūžizglītība. Jebkurām studijām ir jābūt balstītām zinātnē, jo bez tās nebūs inovāciju. Vēlētos tikai mērķtiecīgāku un ilglaicīgāku

valsts politiku šajā jomā. Latvijā zinātni praktiski nefinansē, jo ir Eiropas finansējums. LLU pārstāvētās jomas ir cieši saistītas ar nozares vajadzībām, līdz ar to mūsu zinātnieku devums ir pieprasīts. Lēnām kļūstam par zinātnes universitāti, taču tas nav pašmērķis, bet tautsaimniecības vajadzība, jo bez jauniem produktiem Latvija nespēs konkurēt globālajā tirgū.

***Latvia* savā 100 gadu jubilejā veica mērķziedojumu LLU VME. Kā radās šāda sadarbība?**

Pateicoties vairākiem *Latvia* filistriem no Kanādas un korporācijas simtgades jubilejas rīcības komitejai, tika pieņemts

KORPORĀCIJA IR VIETA, KUR VAR
APGŪT KOMUNIKĀCIJU, CIEŅU UN
VEIDOT ĪPAŠAS SAITES. KORPORĀCIJU
GALVENĀ VĒRTĪBA, MANUPRĀT, IR
MŪŽA DRAUDZĪBA UN SAVSTARPĒJĀ
PALĪDZĪBA

lēmums uzturēt ciešākas saites ar LLU VMF, jo korporācijas dibinātāji bija veterinārārsti. VMF studenti bija izteikuši vēlmi iegūt jaunas veterinārmedicīnas grāmatas, kuras nav lietderīgi izdot Latvijā, tāpēc jālieto literatūra angļu valodā, kas ir ļoti dārga. Ziedojums tika izmantots speciālās veterinārmedicīnas literatūras iegādei, savukārt grāmatās ielīmētas ziņas par to dāvinātāju. *Latvia* aicina arī VMF studentus uz viesu vakariem, bija arī iespēja piedalīties paukošanās nodarbībās turpat fakultātē. Ik pa laikam konventā aktualizējas jautājums par nelielas korporācijas filiāles izveidi Jelgavā, tomēr, ja kādreiz veterinārmedicīnu pārsvarā studēja puīši, tad tagad šo jomu studēt izvēlas tieši meitenes.

Vai esi novērojis atšķirības studentos, kas ir korporanti, un tajos, kas nav iesaistījušies ārpusstudiju aktivitātēs?

Protams. Korporācija ir arī zināma sabiedriskās uzvedības skola, un tās arī jauniešiem pietrūkst. Mūsdienu sabiedrība kļūst arvien sociāli atsvešinātāka. Visi labāk uzturas virtuālajā vidē, nevis komunicē savstarpēji. Savukārt korporācija ir vieta, kur var apgūt komunikāciju, cieņu un veidot īpašas saites. Korporāciju galvenā vērtība, manuprāt, ir mūža draudzība

un savstarpējā palīdzība. Studentiem korporācija palīdz, jo viņi kļūst drošāki, labāk prot argumentēt savu viedokli un apgūst uzvedības normas, kas nav mazsvarīgas, lai kļūtu par sabiedrībai derīgu locekli.

LLU PĀRSTRUKTURĒJAM STUDIJU PROCESU UZ ZINĀTNĒ BALSTĪTĀM STUDIJĀM UN KĀPINĀM ZINĀTNĒS RĀDĪTĀJUS. ŠIS PROCESS IR JĀVADA STRATĒĢISKI, UN TAS IR ĻOTI INTERESANTI

zūd pamatvērtības – ciešās saites un iespēja visus iepazīt. Korporācijas radušās viduslaikos kā studentu apvienības no noteikta ģeogrāfiska apvidus, lai turētos kopā un būtu vieglāk izdzīvot. Šobrīd jau tādas masveida intereses par korporācijām nav. Tāpat kā uz studijām, arī uz korporācijām iet motivēti jaunieši, arī draugi, lai turpinātu draudzību pēc studiju beigšanas.

Vai korporācijām vajadzētu aktīvāk iesaistīt jaunus biedrus vai tomēr turēties pie slēgto organizāciju principiem?

Tam kokam ir divi gali. Latvijā korporāciju ir daudz. Tikko korporācija sasniedz zināmu masveidību,

JEBKURĀM STUDIJĀM IR JĀBŪT BALSTĪTĀM ZINĀTNĒ, JO BEZ TĀS NEBŪS INOVĀCIJU

20. gadsimta sākumā korporantiem bija lielāka ietekme uz norisēm augstskolā. Kādu korporantu līdzdarbības formu vēlētos LLU šodien?

Studējošo intereses universitātē pārstāv Studentu pašpārvalde, ja korporācijām būtu lielāka interese iesaistīties, neviens to neliegtu. Esam ļoti atvērti sadarbībai ar korporācijām *Ventonia* un *Fraternitas Imantica*, kuras ir atjaunotas pie LLU, kā arī ar LU *Varavīksni*.

Veterinārmedicīnas fakultāte atrodas Kristapa Helmaņa ielā. Viņš bija arī *Lettonia* goda filistrs. Vai tam ir kāda saistība?

Kristaps Helmanis bija viens no ievērojamākajiem latviešu izcelsmes pasaules mēroga zinātniekiem. Viņš apglabāts Tērvetes novada Kalnamuižas kapsētā. 1938. gadā veterinārārstu biedrība bija uzlikusi tur skaistu pieminekli ar bronzas cīņiem. 90. gadu sākumā krāsainā metāla zagļi to iznīcināja. No pieminekļa palika tikai stēla, pārējo visu nozaga. Veterinārārstu biedrība pieņēma lēmumu, ka būtu pienākums pieminekli atjaunot. Es uzņēmos organizatorisko jautājumu koordinēšanu. Sešus gadus sniedzām ieceri dažādos projektu konkursos, un tikai šogad, sadarbojoties ar Tērvetes pašvaldību un Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekciju, tam piešķirti līdzekļi. Jau pirms pāris gadiem vērsos ar lūgumu *Lettonia* atbalstīt pieminekļa atjaunošanu, un viņi arī piešķīra līdzekļus, kurus izsniegs pēc pirmā pieprasījuma. 2018. gadā K. Helmanim maijā apritēs 170 gadu, un ceram, ka līdz tam arī pieminekli atjaunos.

Fil! Arnis Mugarēvičs pasniedz *Latvia* mērķziedojumu VMF deķānam Ilmāram Dūrītim.

NĀKT AR POZITĪVU PIEDĀVĀJUMU

Fil! Kaiva Krastiņa, *daugaviete*

Foto: no Ārlietu ministrijas arhīva

2017. gada septembra sākumā, kad tikos ar Latvijas ārlietu ministru Edgaru Rinkēviču, jautājumi, par kuriem runājām, vēl tikai virmoja gaisā, un notikumu virzienu vēsmas bija manāmas galvenokārt Briseles gaitēpos. Sarunas laikā pieskāramies četrām tēmām, kuras interesē daudzus un skar mūs katru vai nu tieši, vai netieši.

Pirmā tēma, par kuru gribētos dzirdēt Tavu viedokli, ir plašāka, jo saistās ar vairākiem pakārtotiem jautājumiem, proti, Lielbritānijas *brexit*, tā ietekme uz Latviju un latviešiem šeit un tur, un kas notiek ar Eiropas Savienību (ES) un visu šo procesu. Kontekstā ar to arī bēgļu jautājums.

ES un Lielbritānijas sarunas ir sākušās, un, manuprāt, ņemot vērā emocijas abās pusēs, sākušās tomēr samērā veiksmīgi un racionāli. Sarunas ir process, un tās varētu ilgt vismaz kādus deviņus mēnešus vai gadu. Šobrīd var teikt, ka tad dalībvalstis varētu iepazīties ar sarunu rezultātiem un piedāvājumiem risinājumiem, lai pēc tam lemtu – akceptēt to vai ne. No šī brīža pozīcijām skatoties, varētu teikt, ka mūsu primārās intereses – mūsu valstspiederīgo statuss, ekonomiskā sadarbība, sadarbība drošības jomā, jā, arī tas, kāds būs finansiālais noregulējums – ir labi atspoguļotas sarunu mandātā. Mēs lielos vilcienos redzam, ka Lielbritānijā legāli iecerējamais un strādājošais cilvēku statuss nemainīsies, taču ir lietas, par kurām nav panākta vienošanās

un par kurām sarunas tikai sākas. Ja abas puses pieņem, ka ne ES pilsoņiem Lielbritānijā, ne Lielbritānijas pilsoņiem ES nevajadzētu ciest no *brexit*, tad, piemēram, diskusija ir par citiem jautājumiem, ja mēs panākam vienošanos. Piemēram, ja ES pilsonim, kas dzīvo Lielbritānijā, ir pretenzijas pret Lielbritānijas varas iestādēm un to, kādā veidā tās pilda šo vienošanos, tad kurā tiesā un kuras tiesas ekskluzīva kompetence tā būs – Lielbritānijas vai ES tiesa? Ir tādi jautājumi, kur, es domāju, būs ļoti nopietnas diskusijas. Mūs interesē, lai Lielbritānija būtu cieši sasaistīta ar ES gan tirdzniecības, gan drošības attiecību ziņā. Zinām, ka Lielbritānija ir tajā ieinteresēta. Zinām, ka viens no būtiskiem jautājumiem, kas skar arī Latvijas budžetu un Latvijas Eirofonda apjomu, ir, kādā apjomā un cik Lielbritānija samaksās tā saukto izstāšanās maksu. Un tā ir viena no ļoti smagām diskusijām. Tad, protams, ir citi ļoti specifiski jautājumi, kas būtiski ir citām dalībvalstīm, piemēram, Īrijai robeža ar Lielbritāniju – jautājumu loks, kas

vienmēr ir bijis ļoti aktuāls, jo šis valstis ir kaimiņi. Šobrīd varu teikt, ka, manuprāt, pirmās vēstis ir samērā pozitīvas, bet pats galvenais sarunu process ir vēl priekšā.

Vai robežjautājums starp Īriju un Lielbritāniju kaut kādā mērā ietekmēs mūsu valstspiederīgos? Vai arī mēs uz to raugāties kā uz procesu, ar kuru šīm valstīm jātiek galā?

Problēma rastos, ja tiktu panākta kaut kāda principiāli jauna vienošanās par tirdzniecības attiecībām, teiksim, par jautājumu loku, kas skar kaut vai muitas attiecības. Tagad jautājums ir – vai tās būs tādas attiecības, kur Lielbritānijas – Īrijas robežu varēs šķērsot kā līdz šim, faktiski nepamanot, vai tomēr parādīsies kaut kādas papildu formalitātes. Protams, neviens – ne Lielbritānija, ne Īrija – nav ieinteresēts radīt vienu apsargājamu vai muitas robežu starp abām valstīm. Mēs zinām, ka tirdzniecības apjoms starp Īriju un Lielbritāniju abpusēji ir ļoti liels. Būtībā mums liekas, ka *brexit* ļoti ietekmē mūs! Jā, tā tas ir – mūsu valstspiederīgie, atsevišķas biznesa jomas! Tad varam vien iedomāties, kā *brexit* ietekmēs divas valstis, kas ir vistuvāk kopā. Bet es neredzu nekādā veidā, kā tas var ietekmēt mūsu valstspiederīgos. Tas ietekmē tieši Īrus un britus.

Brexit un drošības jautājumi saistībā ar migrācijas vilni. Arī uz Lielbritāniju daļa no bēgļiem plūda. Kas būs ar šo ES izaicinājumu?

Jā, un te ir tā būtiskā atšķirība, ka arī tagad, kamēr Lielbritānija ir ES, daudzus gadus tā savas robežas kontrolēja. Ierodoties no ES Lielbritānijā, mēs uzrādījām pasus. Lielbritānija, Kipra, Rumānija, Bulgārija, Īrija nav daļa no Šengenas zonas kā, piemēram Latvija, Lietuva, Igaunija vai Vācija. Līdz ar to lielākā problēma bija nevis tas migrācijas vilnis, kas skar, piemēram, Dienvideiropu (tas tagad sasniegs Lielbritāniju), bet ES pilsoņi, kas devās strādāt uz Lielbritāniju un, kā daudzi uzskatīja, atņēma darbu vietējiem. Tai pašā laikā Lielbritānijas biznesa

Edgars Rinkēvičs Ņujorkā piedalās augsta līmeņa diskusijā par efektīvu ANO Drošības padomes rīcību masu noziegumu novēršanā.

un akadēmiskās aprindas norāda, ja migrācija pārtrūks vispār, tad lielākais ekonomiskais cietējs būs pati Lielbritānija. Cilvēki dodas turp strādāt dažāda līmeņa darbus – zemu kvalificētus, kurus neviens īsti nevēlas darīt, augsti kvalificētus, kur trūkst "smadzeņu un roku". Pati britu valdība runā par to, ka tā meklē savu formulu, kas ļautu kontrolēt migrāciju un izvēlēties tos, kas nestu ieguldījumu Lielbritānijas ekonomikā. Lai izdodas!

Bet par migrāciju kā tādu runājot, tas ir faktors! No vienas puses, mūsu cilvēki brauc uz labāk apmaksātām darbavietām ārpus Latvijas, no otras puses, šeit jau trūkst darbaroku, turklāt mums ir arī relatīvi augsts bezdarba līmenis.

MŪSU PRIMĀRĀS INTERESES IR LABI ATSPUGUĻOTAS BREXIT SARUNU MANDĀTĀ

Publiski izskanējis viedoklis, ka patiesībā mums nav skaidrs, kas ir tas kvalificētais darba spēks. Nav vienotas izpratnes darba devēju un profesionālās izglītības vidē par to, kādai kvalifikācijai īsti jābūt. Galu galā no skolas iziet jaunieši, kas nav sagatavoti tām kvalitātēm, kas vajadzīgas, nonākot darba vidē.

Tā ir problēma, jo tas, ko sagaida darba devējs, nav tas, ko dod arodskola vai universitāte, un, protams, tiek investēti papildu līdzekļi, lai cilvēku sagatavotu. Bieži vien gadās, ka tāds labi sagatavots cilvēks ar praktisko pieredzi noteiktā jomā nolemj, ka viņš dosies uz labāk apmaksātu darba vietu ārzemēs. Tas nav apturams. ES ietvaros tā kļūst arvien lielāka problēma – no vienas puses, kvalificēts darbaspēks kļūst par deficītu, no otras puses, modernizējoties, automatizējoties ražotnēm, pazūd darba vietas. Uz to strauji jāreaģē, jāpār kvalificējas. Joprojām ir ļoti augsta līmeņa IT nozares darba vietas, kas būs pieprasītas visur, un šajā gadījumā pat nav svarīgi, kur tu atrodi. Tu vari sēdēt Rīgā un strādāt Lielbritānijā vai otrādi. Un tad ir zemu apmaksātās darba vietas, kuras objektīvi ir tukšas, jo cilvēki nav gatavi strādāt par zemu algu mazkvalificētu darbu. Mēs to varbūt neejam tik asi kā, piemēram, vairāk attīstītās ES valstis. Bet arī mūs šī liga sāk sasniegt! Un tā sāk attīstīties līdzīgi kā britiem, vāciešiem vai Skandināvijā.

Tas liecina, ka kļūstam par labāk attīstītu valsti?

Patiesībā mēs salīdzinoši ar to, kā dzīvojām kaut vai pirms desmit gadiem, tiešām esam uz cita attīstības līmeņa. Taču vienmēr ir jāizvēlas atskaites valsts. Ja mēs salīdzinām sevi ar kādu citu bijušo PSRS valsti – vai tā būtu Baltkrievija vai Gruzija, vai Krievija, tad mēs neapšaubāmi dzīvojam labāk, bet mēs gribam dzīvot kā Zviedrijā, Vācijā vai Lielbritānijā. Un te, protams, ir jāstrādā! Bet relatīvi, jā, esam labāki vienā grupā, bet gribam dzīvot kā citā grupā.

Te mēs nonākam pie nākamās tēmas. Tu piedalījies pirmajā Pasaules latviešu ekonomikas un inovāciju forumā (PLEIF). Skatoties ar trīs gadu distanci, vai redzi attīstību un kaut kādu šī foruma taustāmo rezultātu.

Manuprāt, PLEIF ir fantastiska tīklošanās iespēja. Pats forums neģenerē jaunas biznesa idejas, projektus vai kaut ko tādu.

Ārlietu ministrs Edgars Rinkēvičs Parīzē Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) Ministru padomes laikā tiekas ar OECD ģenerāļsekretāru Anhelu Guriju.

Forums ir iespēja latviešu biznesa cilvēkiem tikties, aprunāties, iepazīties. Šad tad no tā kaut kas arī veidojas. Un te ir grūti, gandrīz neiespējami, ja paši par to negrib pastāstīt, konstatēt – jā, šis forums mums ģenerēja kādu labu biznesa sadarbības ideju. Tas, ka uz šo forumu uzņēmēji no dažādām valstīm brauc, tas, ka apspriežam lietas, kādā veidā valsts var sadarboties ar viņiem, ko varam darīt, tas liecina, ka forumam ir lietderība. Ja tā nebūtu, ja būtu vienkārši čalotava, tas nesavāktu tik lielu interešu loku.

Arī foruma dalībnieku skaits ar katru gadu aug.

Jā, vienlaikus mainās arī struktūra. Jo viens otrs, kas pastrādājis algotu darbu tur vai citur, izdomā sākt savu biznesu. No tāda viedokļa raugoties, manuprāt, forums ir laba iespēja tikties, izrunāties, iespējams, kādu ideju attīstīt. Forumā dalībniekiem tā ir laba iespēja runāt ar valsts amatpersonām par daudziem un dažādiem jautājumiem, kas viņus interesē. Padalīties ar idejām, dažreiz ar kritiku, dažreiz pastāstīt, kur kaut ko vajadzētu vai nevajadzētu darīt, lai gan ne vienmēr objektīvi tas ir iespējams. Bet tā arī ir iespēja cilvēkus ārpus Latvijas vairāk iesaistīt ne vien uzņēmējdarbībā, bet vispār sabiedriskās dzīves organizēšanā savā mītnes valstī. Pamatā jau tie ir sociāli aktīvi cilvēki, tie nav tikai aktīvi cilvēki biznesā.

Taču nav tik vienkārši, kādreiz tiek uzdots jautājums – kur tad ir tie jaunie uzņēmumi, jaunās darba vietas. Bieži vien vari tikties, runāt ar desmit cilvēkiem, un tikai viens no viņiem būs ieinteresēts, un varbūt no divdesmit sarunām viena rezultēsies, bet tieši tas jau ir radošais process. Un šajā ziņā forums tiešām palīdz. Savukārt mums ir interesanti paklausīties, kur ārpus Latvijas dzīvojošie tautieši gribētu varbūt redzēt vēstniecību

(vēstniecības, protams, grib redzēt visur pasaulē), pārrunāt, kā sajūgt vairāk mūsu uzņēmēju, kas strādā attiecīgā valstī, ar mūsu vēstniecību. Ja nav vēstniecību, tad ar mūsu goda konsuliem. Daudzi paši sen to ir izdarījuši, daudziem tā ir iespēja risināt kādus jautājumus, satiekot atbildīgos cilvēkus no Ekonomikas, Kultūras, Izglītības un Ārlietu ministrijas vai valdības vadītāju vai valsts prezidentu. Tas, ka dalībnieku skaits nemazinās, ka ir interese, ir labākais apliecinājums tam, ka šāds formāts strādā.

Vai arī valdības darbā ir jautājumi, kas no šī formāta nonāk uz Ministru kabineta galda?

No konkrētām lietām? Par diasporas jautājumiem atbild trīs ministrijas. Nesen tika pieņemts lēmums, ka koordinators šajos jautājumos ir Ārlietu ministrija. Mēs arī strādājam ar mūsu diasporu pārstāvošām organizācijām. Tur, kur jūtam, ka ir nepieciešams atbalsts ne tikai izglītības un kultūras pasākumiem, bet arī PLEIF tipa pasākumu organizācijai, mēs to darām. Vēl cits piemērs, kas nebija gluži uzņēmēju iniciatīva. Diskusijās par to, kā un cik ārzemēs reģistrētām auto piemērot vienu kārtīgu nodokli, diasporas organizācijas pastrādāja ļoti nopietni, un tika atrasts pieņemamāks risinājums nekā sākotnēji sagatavotais priekšlikums. Jautājumi, kas regulāri nonāk uz Ministru kabineta galda, ir atbalsts izglītības un kultūras pasākumiem, atbalsts dažādu nometņu organizēšanā Latvijā, dažādu forumu rīkošanā, arī biznesa forumu. Manuprāt, ļoti nopietns ieguldījums bija *Start up jeb Jaunuzņēmumu* likums, ko 2016. gada beigās pieņēma Saeima. To izstrādāja Ekonomikas ministrija, un, manuprāt, ideja ir radījusi pietiekami interesantu likumdošanas bāzi, lai par to interesētos viens otrs mūsu kaimiņš. Par to liecina dzirdētais dažādās diskusijās – gan sarunās ar jaunajiem uzņēmējiem, gan studējošajiem ārvalstīs, gan man ar kolēģiem.

Tāpat zināmu ietekmi uz politisko darba kārtību PLEIF atstāj?

Jā! Protams nav tā, ka šodien ir ideja, un rīt ministrs dodas ar likumprojektu uz Ministru kabinetu. Tas ir daudz garāks, parasti starpministriju process, bet tā paša *Start up* likuma tapšanas procesā daudz interesanta un vērtīga ienesa tieši uzņēmēju stāstītais par viņu pieredzi šādos projektos Lielbritānijā, Kanādā un citur. Mēs, latvieši, esam tik daudzās vietās, ka vienas intervijas laikā visas nenosauksi.

JOPROJĀM IR ĻOTI AUGSTA LĪMENA
IT NOZARES DARBA VIETAS, KAS
BŪS PIEPRAŠĪTAS VISUR, UN ŠAJĀ
GADĪJUMĀ PAT NAV SVARĪGI, KUR TU
ATRODIES. TU VARI SĒDĒT RĪGĀ UN
STRĀDĀT LIELBRITĀNIJĀ VAI OTRĀDI

Turpinot par diasporas tēmu, šķiet, šobrīd akcents no tā, ka atgriežam visus mājās, ir novirzīts uz to, ka stiprinām valsts piederību un aktīvu līdzdalību.

Cik esmu ar šiem jautājumiem strādājis, no pirmās dienas esam teikuši, ka mēs nevaram izvirzīt mērķi, kuru nevaram izpildīt, jo tas nav iespējams daudzu objektīvu apstākļu dēļ. Mēs nevaram saukt atpakaļ cilvēkus, jo tas ir jautājums par mājokli, tas ir jautājums par darba vietām, par skolām. Mēs

varam dot maksimāli daudz informācijas. Zinu, ka daudzas pašvaldības ļoti nopietni strādā, un cilvēki atgriežas. Cilvēki varbūt atkal aizbrauc un atkal atgriežas. Es esmu runājis ar Talsu, Saldus un Tukuma novada pašvaldībām, un viņi stāsta, ka cilvēki to saikni cenšas nezaudēt. Ir, protams, arī tādi, kuri aizbrauc, un par viņiem neko vairs nezina. Taču daudzi aizbraukušie atgriežas vasaras brīvdienās, atbrauc pie zobārsta, daļa, sapelnījuši naudu, atgriežas un uzsāk savu biznesu. Daudzi atgriežas bērnu dēļ, jo tomēr grib, lai viņi sākumskolā mācās Latvijā un apgūst latviešu valodu. Ir ļoti daudz dažādu apstākļu, kāpēc cilvēki atbrauc. Tie nav simpti vai desmitiem tūkstošu, bet ir un pietiekami daudz.

Savukārt mēs vienmēr esam teikuši, ka, mūsaprāt, šobrīd galvenais uzdevums ir saiknes uzturēšana, saglabāšana, iespēja cilvēkiem biedroties kādā asociācijā vai biedrībā – mums ir sporta komandas un deju kopas, kori un dažāda veida pasākumi, kurus cenšamies atbalstīt – gan Kultūras ministrija, gan Izglītības un zinātnes ministrija, gan Ārlietu ministrija, gan vēstniecības uz vietām kā ar telpām, tā ar līdzekļiem un citādi. Jā, mēs mēģinām saglabāt šo saikni! Turklāt daudzi to varbūt

nesaprot šeit, Latvijā. Liekas, ka tas ir tik ļoti pašsaprotami, bet tas tā nav. Pirms kāda laika mums bija ļoti liela problēma, piemēram, lai reģistrētu bērnu Latvijas pilsonībai, Lielbritānijas vēstniecībā bija jāpierakstās rindā mēnešiem uz priekšu. Mums nācās ieguldīt ļoti lielu gan finanšu, gan konsulāro resursu, lai atvērtu atsevišķu konsulāro nodaļu. Un vēl joprojām ir rindas, vēl joprojām nav iespējams tā vienkārši ienākt un izdarīt to, kas nepieciešams, bet uzlabojumi ir. Cilvēkam ir svarīga ne tikai saikne – kas ir Latvijas politikā, kā iet manā novadā, bet kaut vai tas, ka viņam ir jābūt iespējai normālos termiņos samainīt pasi, reģistrēt bērnu, saņemt konsulāro palīdzību, ja kaut kas ir noticis. Nākamais līmenis jau ir atbalsts biedrībām, atbalsts dažāda veida pasākumiem. Bet tas, ko mēs šobrīd gan cenšamies mainīt, – tā ir pieeja, proti, cilvēku aizbraukšana ir problēma, un tikai. Cilvēku aizbraukšana ir 21. gadsimta fakts! Cilvēki kustas, cilvēki brauc ne tikai tur, kur viņiem būs kaut kādas finansiālas iespējas, bet arī tāpēc, ka viņiem būs kāds interesantāks darba piedāvājums. Mēs uz to mēģinām paverst skatu arī kā uz iespēju. Izmantot, piemēram, diasporas uzņēmējdarbības garu vai uzrunāt mūsu diasporas pārstāvjus, kas bieži vien ir nonākuši kādās labās pozīcijās sabiedriskajā vai kultūras dzīvē, kuri labprāt ir gatavi sadarboties, lai popularizētu Latvijas vārdu vai kaut kādā veidā veicinātu to vai citu sadarbību.

Cilvēku aizbraukšana, protams, rada tādu pamatotu trauksmes un sāpju sajūtu – lauki paliek tukšāki, cilvēki brauc prom! No otras puses, mēs zinām, ka tāds process ir daudzās valstīs. Zinām, ka daļa no tiem cilvēkiem nekad neatgriezīsies, daļa domās un varbūt atgriezīsies, ar tiem ir jāstrādā, un daļa atbrauks. Bet, vēlreiz, uz to ir jāskatās ne tikai kā uz problēmu, to mums ir daudz, bet uz to ir jāskatās arī kā uz iespēju.

Tu jau minēji, ka diasporas cilvēki ir sociāli aktīvi. Vai tajā mirkli, kad aizbraucam projām, mēs kļūstam sociāli aktīvāki arī pret valsti un arī pilsoniski aktīvāki, nekā būdami šeit, kur mums viss šķiet pašsaprotami?

Ir ļoti dažādi! Ir cilvēki, kuri tiešām aktīvi seko līdzi visām norisēm Latvijā, kuri ir pat aktīvāki dažādās sabiedriskās formās, nekā viņi būtu Latvijā. Tomēr viņiem gribas, lai bērni svētdienas skolu apmeklē! Ir pat ļoti daudzi, kas brīvprātīgi strādā par skolotājiem svētdienas skolās, un tas ir ļoti uzteicami. Viņi sadarbojas ar Izglītības un zinātnes ministriju, ir tādi, kuri organizē korus un sporta komandas, kas nobalso vēlēšanās tur, kur ir vēlēšanu iecirkņi pieejami. Un ir tādi, un tas ir pietiekami nopietns skaits, kas aizbrauc ar rūgtumu un kaut kādu naidu. Un tas bieži vien nav ekonomiska rakstura jautājums, ir arī citi apstākļi, kāpēc viņi brauc prom, kāpēc viņi ir vilušies, kāpēc lepnī un cieti paziņo – mēs vairs neko negribam dzirdēt. Arī tādi gadījumi ir! Un ir arī tādi, kas varbūt, pašu iniciatīvas vadīti, nerīkosies, bet, ja viņus uzrunā, ja viņus uzaicina, labprāt nāks un darbosies. To cilvēku kontingents, kas ir prom, ir ļoti dažāds.

Vēl atskats uz 1. PLEIF Rīgā.

Preses konferencē Tu paziņoji, ka oficiāli ir uzsāktas Latvijas sarunas par iestāšanos OECD.

Tas bija 2013. gads, atceros!

Un 2016. gadā apmēram ap to pašu laiku, jūlija sākumā, kļuvām par dalībvalsti. Ko ar šo dalību esam ieguvuši, ko esam zaudējuši, un ko varam iegūt? Un kas ir tas, ko mēs varbūt neredzam no ieguvumiem?

Zaudējuši mēs neesam neko! Protams, vienmēr kāds var raudāt, ka ir vairāk rekomendāciju un tā tālāk! Bet atšķirībā varbūt no ES, kur regulu vai direktīvu nepildīšanas gadījumā tiek piemērotas sankcijas, OECD sankcijas nevienam ne par ko nepiemēro. Ko esam ieguvuši? Fantastisku, tiešām ļoti labu ekspertu bāzi gandrīz visos būtiskajos jautājumos no ekonomikas attīstības līdz izglītības un sociāliem jautājumiem. Tas ir tikai mūsu ziņā, cik daudz un ko mēs gribam viņiem lūgt, lai palīdz. Lēmumi jāpieņem mums pašiem! Dalība OECD ir zināma kvalitāte, kaut vai no investoru viedokļa raugoties, ne tikai ES ietvaros, bet arī ārpusē – vai es gribu šeit nākt ar savu naudu vai ne. Ja investors zina, ka valsts ir OECD dalībvalsts, tad viņš zina, ka šeit ir vesela rinda standartu, sākot no tiesām līdz nodokļu un ekonomiskajai politikai, kas apliecina, ka viņa ekonomiskā darbība būs pietiekami aizsargāta. Mēs esam pieraduši – esam ES, tad viss ir kārtībā, bet, piemēram, Japānas, Austrālijas vai Kanādas potenciālie investori skatīsies arī, vai valsts ir ar tādu kvalitātes zīmogu, ka prognozējami droši var sadarboties. Jautājums ir par kredītreitingiem, jautājums ir par pieejamo ekspertīzi mūsu pašu sistēmu uzlabošanā. Tas ir arī mērījums, kur varam sevi salīdzināt ar pasaules attīstītākajām valstīm, un saprast, ko darīt. To nedara valstīm, kuras nav OECD, un arī ar piedāvājumiem, kā pārņemt labāko praksi,

RELATĪVI, JĀ, ESAM LABĀKI VIENĀ GRUPĀ, BET GRIBAS DZĪVOT KĀ CITĀ GRUPĀ

nedalās. Cik man ir teikusi mūsu vēstniece *OECD*, mēs šobrīd esam gana aktīva valsts, un kolēģi citās ministrijās un arī uzņēmēju organizācijas aktīvi izmanto šo ekspertīzes iespēju. Gan gatavojot likumprojektus, gan vērtējot politikas, gan strādājot pie dažāda veida attīstības plāniem. Ieguvums Latvijai ir intelektuāls, kvalitāte. Es teiktu arī, ka tas mazliet uzlaboja iespēju aizņemties lētāk, jo kreditreitings ir labāks *OECD* valstīm.

Vai nav arī tā, ka mēs neņemam šos vērtējumus un ieteikumus vērā, ignorējam, jo paši esam gana gudri?

Kā kurā jomā! Ir jomas, kuras daudz aktīvāk to dara, un ir jomas, kuras ir atturīgākas. Bet kopumā, es domāju, mēs izmantojam šo potenciālu. Vismaz pirmajā gadā es mūsu aktivitātei liktu tādu labu vērtējumu. Zinu, ka ir valstis, kuras pēc iestāšanās uzreiz atslābst. Mums varbūt vēl ir tāds karstums, mūsu nozaru eksperti brauc, konsultējas, strādā, cenšas ieviest uzlabojumus. Bet tā labā ziņa ir (kādam varbūt sliktā) – nav tā, ka kāds mums kaut ko cenšas uzspiest! Ir ieteikumi! Viņi saka, mūsaprāt, ja jūs to izdarīsiet, jums būs konkurētspējīgāka ekonomika nekā šobrīd vai jums būs labāka izglītības sistēma. Tad jautājums ir, cik tālu mēs esam gatavi izšķirties par pārmaiņām. Viens otrs ieteikums mums nepatīk, mēs to varam nolikt malā, bet, ja mēs kaut ko nedarām, tad, kā jau esmu kādreiz teicis un varu atkārtot arī tagad – nebrīnīsimies, ka viena otra blakus esoša *OECD* dalībvalsts dzīvo labāk nekā mēs. Tad nevainosim nevienu, vainosim paši sevi!

Sarunas noslēgumā parunāsim mazliet par politiku vēlēšanu gada priekšvakarā! Kāds ir Tavs viedoklis par "Vienotību", tās jauno vadību, perspektīvām un Latvijas politiku kopumā?

Šobrīd Latvijas politiskajā spektrā ir izveidojusies samērā unikāla situācija. Daudzu un dažādu procesu rezultātā, es neteiktu, ka tikai nelabvēļu no ārpusē, bet arī daudzu iekšēju procesu rezultātā, "Vienotība" pārdzīvo diezgan smagus laikus. Taču iepriekš līdzīgās situācijās ar citām partijām vienmēr blakus kaut kas bija – kad "Latvijas ceļš" rietēja, bija Tautas partija, kad tā rietēja, tad bija "Jaunais laiks", un "Vienotība" jau veidojās. Blakus bija uzlecoša, jauna, samērā proeiropeiska un uz demokrātijas, cilvēktiesību un likumvaras vērtībām orientēta partija, kas piedāvāja tādu Rietumu ceļu, kam nebija pieņemams tas, ko sludina citas partijas, bet šobrīd mums ir periods, kad notiek gana daudz dališanās. Savulaik tā notika ar "Jauno laiku" – vienubrīd tas sadalījās, tad tomēr apvienojās. Es domāju, ka Latvijas politiskajam spektram – vienalga, vai tas ir kopā vai atsevišķi – sāk veidoties nopietnas politiskās izvēles. Mums ir viena etniski orientēta partija, kas aizstāv

faktiski krievvalodīgo intereses, un tā ir "Saskaņa". Es to nevarētu īsti definēt kā sociāldemokrātus. Mums ir Nacionālā apvienība, kurai ir skaidri definēta ideoloģija, t.i., nacionālisms (nevērtējot ne pozitīvā, ne negatīvā ziņā, tas vienkārši ir viens noteikts jautājumu loks, par ko iestājas NA). Mums ir, es teikšu, tāds pragmatiskais centrs kā Zaļo un zemnieku savienība, bet tai es neredzu tādu ļoti stingri orientētu vērtību sistēmu, lai gan viņi paši sevi dēvē par nacionāli konservatīvu partiju. Viņi ir tādi ļoti centriski un ļoti pragmatiski. Mums šobrīd ir "Vienotība", kas ir konservatīvo partiju grupā un varētu būt tāds mērens, saprātīgs konservatīvisms, kas joprojām turpina

orientāciju uz vērtībām, par kurām es runāju. Mums tagad veidojas liberāls spēks jau vairāk pa kreisi no centra, mums ir pa labi no centra liberāls spēks (nav to procentu tur pārāk daudz). Mums ir Latvijas Reģionu apvienība. Un, jā, vēl viena partija – Jaunā konservatīvā partija, kur ir izteikti viena linija – cīņa pret valsts nozagšanu,

bet es nedomāju, ka ar to pietiks, jāskatās, kas ir vēl plašāks piedāvājums. Tā kā mums veidojas ļoti interesanta aina!

Pēc visām peripetijām būs nepieciešams laiks, lai visas šīs partijas – kas veidojas no jauna vai esošās – sasparotos un lai saprastu, kādā veidā tās domā startēt Saeimas vēlēšanās. Es nedomāju, ka šīm partijām būtu vienai otru jāapkaro. Jāņem vērā, ka valsts nav ļoti vienkārša ārpolitiskā un ģeopolitiskā situācijā, jāņem vērā, ka tomēr mums ir un pastāv iespēja, ka pie varas valsts simtgadē var nonākt spēki, kuri nav gluži tie, kas turpinātu šo te rietumniecisko kursu. Spēki, kas savos pirmsākumos Latviju negribēja nemaz redzēt ne *NATO*, ne *ES*, tagad ir akceptējuši to, bet nebūs nekādi aktīvi šīs idejas aizstāvji un proponētāji. Es domāju, tā būs liela izvēle vienā brīdī atrast pareizo veidu, kā startēt vēlēšanās – vai kaut kādā vienā sarakstā vai vismaz neapkarojot vienam otru, piedāvājot izvēles.

Daudzi vēlētajiem grib jaunas sejas, bet tā problēma ir, ka jaunās sejas negrib nākt politikā, jo tu momentā dabū samazgu spaini, pirms esi atvēris muti. Un tad, kad tu esi politikā un gribi no tās aiziet, tad vienīgais, ko tev piedāvā, ir – pastāvi Centrālajā stacijā ar izstieptu roku, jo nekur citur tu vairs nedrīksti strādāt. Un vēl mēs gribam, lai tās jaunās sejas ir gana pieredzējušas un veiksmīgas, lai ir gatavas dažādos veidos ieklausīties tautas viedoklī, bet nepieņem nepopulārus lēmumus. No otras puses, mēs gribam, lai Saeimā būtu gana pieredzējuši un pazīstami politiķi.

Latvijā šobrīd ir ļoti labila situācija, kurā politiskie spēki formējas, pārgrupējas, meklē savu piedāvājumu jaunajam politiskajam ciklam, un tieši šajā procesā ir arī "Vienotība".

CILVĒKAM IR SVARĪGA NE TIKAI
SAIKNE - KAS IR LATVIJAS POLITIKĀ,
KĀ IET MANĀ NOVADĀ, BET KAUT
VAI TAS, KA VIŅAM IR JĀBŪT IESPĒJAI
NORMĀLOS ĒRMIŅOS SAMAINĪT
PASI, REĢISTRĒT BĒRNU, SAŅEMT
KONSULĀRO PALĪDZĪBU, JA KAUT KAS
IR NOTICIS

Ārlietu ministrs Edgars Rinkēvičs tiekas ar Ukrainas ārlietu ministru Pavlo Kļimkinu (*Pavlo Klimkin*) 2017. gada 29. septembrī.

Tā atvadás no iepriekšējās līderu paaudzes, tie cilvēki būs prom, viņi jau iet prom. "Vienotība" bija gana spēcīgs spēlētājs, un tā var atgūties, bet tas prasīs ļoti nopietnu darbu. Un nevis darbu, kā to bieži saprot ar darbu kabinetā, bet darbu pie piedāvājuma, pie jaunas politiku paaudzes izvirzīšanas. Es gribētu, lai "Vienotība" atrod sevī spēku pabeigt šo paaudžu nomainīšanu, viens otrs lai spēj definēt piedāvājumu, kas balstās uz esošo, ļoti stingro prietumniecisko, proeiropeisko kursu, drošību. Bet, manuprāt, svarīgi ir tas, ko varbūt šobrīd Latvijā mazāk uzsver. No vienas puses, ir vai nu "aizstāvēsim tradicionālās vērtības", vai "nāksim ar pilnīgi jaunām idejām", bet es gribētu, lai mēs pārstāvētu to cilvēku grupu, kas ir uzņēmēji, kuri strādā gan pilsētā, gan laukos. Es domāju, ka "Vienotībai" ir jāpārstāv tā daļa sabiedrības, kas nejut sevī lielu radikālismu ekonomiskajos vai sociālajos jautājumos, vai nacionālajos jautājumos, bet kas ir pietiekami mēreni konservatīvi. Turklāt ar konservatīvismu šoreiz saprotot, ka mēs aizstāvam visas tradicionālās demokrātijas formas, ka mēs neeksperimentējam ar Satversmes grozījumiem, ka mēs piedāvājam ekonomisko programmu, kas stimulē tieši cilvēkus, kuri nosacīti ir vidusslānis. Iestājamies par to, ka Latvijai Eiropas kontekstā jābūt vienai no ES kodola veidotājām, ka mēs strādājam pie investīcijām, ne tik daudz ar ES naudas ieguldījumu, ne tik daudz nozarēs, kas nav ar augstu pievienoto vērtību, bet mēģinām attīstīt zinātniskās pētniecības potenciālu, tādu, kas faktiski ir ieguldījums valsts intelektuālajā kapacitātē. Tās visas ir idejas, pie kurām ir jāstrādā.

Es vienīgi baidos, ka liela daļa no nākamā gada vēlēšanu cikla var atgādināt Rīgas domes vēlēšanas – katrs sola (un visi bija grēcīgi) bez maksas visu ko, tikai ievēlējiet, bet nevienam

nav īsti skaidrības, ko tad... Visi bija gatavi dalīt naudu, bet neviens nebija gatavs piedāvāt, kā to naudu iegūt. Mums ir tradicionālās ekonomikas jomas, kas strādā, bet mums ir tajā pašā laikā fantastiska iespēja turpināt darīt to, kas ir sāksis – stimulēt tos pašus jaunuzņēmumus. Stimulēt uzņēmējus ar ekonomisko aktivitāti ļoti mainīgā vidē investēt vai nu pašiem savu naudu, vai dot valsts atbalstu jauniem, varbūt pat pietiekami "trakiem" projektiem – IT un citās jomās. Ir pilnīgi skaidrs, ka arī mūs palēnām sasniedz tas ārkārtīgi nopietnais ekonomisko pārmaiņu vilnis – ražošana automatizējas, bankas paliek gandrīz vai tikai ar attālinātu pieeju. Arī te tūlīt būs pietiekami nopietns izaicinājums, būs nopietnas programmas jāpiedāvā tiem cilvēkiem, kas šādos gadījumos zaudēs darbu, jāpiedāvā pārkvalifikācijas iespējas. Ne jau, piemēram, no šprotu konservu pakotāju ceha uz tomātu pakotāju cehu. Ir jābūt tādām programmām, lai cilvēks, objektīvi attīstoties lietām, kad viņš zaudē darbu, pietiekami ātri var lēkt iekšā, piemēram, šādā jaunuzņēmuma darbībā vai kā citādi turpināt aktīvu darba dzīvi. Jautājums, kā piedāvāt elastīgu ekonomikas pārveides programmu, kas pielāgojas pasaules tendencēm, ir jautājums numur viens.

Kā pārdalīt līdzekļus, to mēs dzirdēsim no visiem, tostarp arī no "Vienotības". Kā radīt, mēs nedzirdēsim, es domāju, ne no viena! Būs nemitīgie strīdi, ko darīt ar veselības sistēmu, būs 100 un viens piedāvājums, bet ir pilnīgi skaidrs, ka tas ir gan naudas, gan beidzot viena kārtīga strukturālā menedžmenta jautājums. Mēs dzirdēsim arī to, ka vajag ar visiem draudzēties, bet mūsu uzdevums ir arī atcerēties, ka valsts drošības pamatā

ir stingru starptautisko normu ievērošana, ka tas nav tikai NATO kontingents šeit, ka tā ir arī mūsu pašu drošības investīcija, ka ir lietas, kurās nekādu kompromisu tirdzniecības vārdā nevar būt, bet citos jautājumos – lūdzu. Tā kā pie šiem jautājumiem arī "Vienotībai" būtu jāstrādā, potenciāls ir labs, valde ir laba, viss ir pašu rokās. Taču vienlaikus jādomā, cik tālu mēs gribam radīt situāciju,

kurā ir pietiekami daudz labu piedāvājumu, un kā spējam vienoties vismaz cits citu neapkarot un neiet ar stāstu – tu esi slikts, bet tu vēl sliktāks, bet iet ar stāstu – šeit ir mans pozitīvais piedāvājums, nepatīk, tur pa labi ir cilvēki, kuriem ir savādāks piedāvājums, bet kuri ir tādi paši Latvijas valsts patrioti! Un visi kopā atceramies, ka tas gads ir izšķirošs lielā mērā tādā ziņā, ka daudzu un dažādu sakrītību dēļ ir iespējama ietekme no ārpuses, ir iespējama situācija, kas attīstās arī iekšpusē, un daži riski var tikt novērsti. Ja politiķiem visos politiskajos spēkos būs gana daudz smadzeņu un prāta vienoties vismaz nākt ar savām programmām, neapkarojot citam citu, nevis tikai solīt. Tas jau būtu daudz!

Tad jānovēl visiem saprāts!

LATVIJAS TIESLIETU SISTĒMA VĒRTĒJUMU SVAROS

Foto: no personīgā arhīva

Fil! Jura Dreifelda, frater academicus priekšlasījums 2017. gada Bīriņu konstitucionālās tiesībpolitikas seminārā, kura tēmas bija „līdzdalības demokrātija” un „pašvaldību iekārta”. Filistrs Dreifelds ir Kanādas, Broka universitātes, Sentkaterina, Ontārio, mācību spēks. Viņa specialitāte – politiskās zinātnes, specializējies jautājumos par bijušajām padomju republikām, masu medijiem, dabas aizsardzību un varas koncentrāciju dažādās valstīs. Viņš studējis Toronto universitātē mežkopību, pēc tam politikas zinātnes. 1978. gadā ieguvis PhD grādu. Divu grāmatu un vairāk nekā 40 zinātnisku rakstu autors. Pētniecības interešu lokā ir Baltijas valstu un Krievijas politika, dabas aizsardzības, masu mediju un demogrāfijas jautājumi. Viņš ir Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis un Latvijas Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks.

Tiesu sistēma kā trešā vara ir viena no svarīgākajām demokrātijas sastāvdaļām. Tiesu vara spēj iegrozīt citu varas orgānu nelikumīgu rīcību vai to darbības lauku nepareizu virzību. Stingra, efektīva, neatkarīga un objektīva tiesa spēj apturēt valsts nepamatotu "sagrābšanu" vai izpildvaras vadītāju antikonstitucionālu rīcību.

Kopš 1991. gada neatkarības pasludināšanas Latvijā tiesu sistēma ir piedzīvojusi milzīgas pārmaiņas. Pēc padomju sistēmas sabrukuma tiesu sistēma Latvijā atradās krīzes stāvoklī. Lielākai daļai tiesnešu bija sveši Rietumu juridiskās prakses un teorijas pamati, jo visas atziņas un juridiskā izglītība bija iegūta Padomju Savienībā, kur pamatnostādnes bāzējās uz komunisma un kompartijas varas koncepcijām. Zināma haosa apstākļos, kad valdīja likumdošanas pretrunas, zemas tiesnešu algas, plaša organizētās noziedzības klātbūtne, dažiem pie varas tuvu stāvošiem cilvēkiem bija iespēja izmantot vai nu draudzības saites, viltotus dokumentus, vai visāda veida spiedienus, lai gūtu personisko labumu no noziedzīgas valsts un pat privāto īpašumu sadales. Šajā periodā radās tūkstošiem jaunbagātnieku un dučiem oligarhu, kuri spēja manipulēt ar tiesu varu un ar politisko iekārtu, lai vairotu savu personisko mantību un ietekmi. Šādos apstākļos Latvijas tiesu sistēma kliboja un nespēja attīrīties no veciem korumpētiem sakārņiem, kuri paši labprāt piedalījās nelikumīgās mantas vairošanas spēlēs. Turpretī Igaunijā notika agrīnas tīrīšanas visaugstākos tiesas līmeņos ar ļoti pozitīviem panākumiem.

Diemžēl šis agrīnais tiesu attīstības posms atstājis nedzēšamas pēdas tautas kolektīvajā atmiņā. Šis atmiņas vēls vairāk tika konkretizētas, kad Lato Lapsa 2007. gadā izdeva grāmatu, kas bāzēta uz slepeni noklausītām telefona sarunām prominenta advokāta birojā laikā no 1998. līdz 2000. gadam. "Tiesāšanās kā ķēķis" guva plašu rezonansi, un lasītājiem nebija grūti atšifrēt nedaudz pārmainītos tiesnešu un advokātu vārdus. Galvenais, ka sarunas atklāja tautai nelabvēlīgu aizkulišu darbību, kā to raksturo raksts portālā "Deputāti uz delnas": "Sarunās advokāti ar tiesnešiem saskaņoja spriedumus, sarunāja tikšanās. Sarunas liecināja par politiskās varas un biznesa elites ciešajām saitēm un tiesnešu neētisku rīcību."¹ Protams, pēc milzīga tautas spiediena notika Augstākās tiesas iniciētas izmeklēšanas un vairāki tiešie brīvprātīgi atkāpās, bet tiesu sistēmas tēls tika smagi iedragāts.

TIESU SISTĒMA LĒNAS PĀRMAIŅAS CEĻOS

Kad 2002. gada maijā sarīkoju konferenci ar nosaukumu "Tiesu sistēma Temīdas svaros", jau varēja just pārmaiņu vējus. Diskusijās piedalījās vairāk nekā 80 tiesnešu, kā arī preses un nevalstisko organizāciju pārstāvji. Der atzīmēt, ka tiesneši bija ieradusies no visiem Latvijas novadiem un par saviem līdzekļiem. Neapšaubāmi, kardinālas problēmas vēl pastāvēja. Toreiz rakstīju konferences pārskatu portālā "Delfi", kur izklāstīju galvenās tēmas: "Diskusijās tika skartas dažādas problēmas, bet tām cauri vijās divi pamatjautājumi: kāpēc tiesu sistēmai tautā ir tik zems prestižs, un kāpēc politiskā vara šo sistēmu jau 12 gadus pēc kārtas atstājusi pabērna lomā un "badinājusi". Šajā aprakstā arī izcēlu 10 galvenos trūkumus tiesu sistēmā, ko tiesneši paši pauduši. Kopvērtējumā bija skaidrs, ka tiesas zemajā prestižā vainīgi nebija tikai tiesneši: "Pēc konferencē dzirdētā jāsecina, ka vaina dalāma diezgan plaši: "vainīgajos" atrodam kā valsts varu [Saeimu un valdību], tā arī sabiedrību, masu medijus un, protams, tiesnešus, konkrēti viņu zināšanas un uzvedību."²

Kopš 2002. gada tiesu un tiesas sistēmas godīguma vērtējums un prestižs tautā ir cēlies, tomēr vēl daudzi nav pārliecināti par progresu, un arī vērojami pretrunīgi slēdzieni. Desmit gadus pēc konferences, 2012. gadā, tautas spriedums par korumpētību tiesu sistēmā sniedza sevišķi negatīvu ainu. No visiem aptaujātiem tikai 13% atzina, ka tiesas nav korumpētas, [tikai 1% – ka nemaz nav korumpētas, bet 12% – ka drīzāk nav], 67% deva pretēju slēdzienu.³ Redzam, ka 2017. gada janvārī Arņa Kaktiņa vadītā SKDS aptauja par tiesu procesiem deva tiem samērā zemu novērtējumu. Atbildot uz izklāstu, ka "Latvijā tiesu procesi ir godprātīgi un taisnīgi", tikai 21% no aptaujātiem piekrita šim apgalvojumam [pilnībā piekrita 2,3%, drīzāk piekrita 18,8%]; toties nepiekrita 55,3% [pilnīgi nepiekrita 22,2%]. Pārējiem bija grūti spriest.⁴ Gadu iepriekš, 2016. gada jūlijā, TNS aptauja par uzticēšanās līmeni vairākām institūcijām uzrādīja, ka tiesām uzticas 51% [ļoti lielā mērā 4%], bet neuzticas 45% [nemaz neuzticas 14%].⁵ SKDS 2016. gada aptauja par atsevišķu institūciju kalpošanu sabiedrības interesēm norādīja: tiesu darbus novērtēja pozitīvi 22%, viduvēji 45% un negatīvi 27% respondentu.⁶

Pretstatā caurmērā negatīviem slēdzieniem par tiesu varu Sorosa fonda atbalstīts "Fieldex" aģentūras 2010. gada pētījums deva vielu pārdomām un arī tika bieži piesaukts no tiesu darbinieku puses. Pētījuma parametri balstījās uz Nīderlandes Tieslietu padomes pieredzi. Šoreiz tika aptaujāti cilvēki, kuriem bijusi tieša saskarsme ar tiesām. Aptaujai pieteicās astoņas tiesas, un kopumā tajā piedalījās 129 juristi un 520 pēc nejausības principa izraudzīti sabiedrības

pārstāvji jeb klienti. Šie tiesu klienti un juristi kopumā bija pārliecināti pozitīvi noskaņoti, un 79% pauda uzticību tiesu sistēmai [26% pilnīgi, 53% drīzāk]. Ļoti augsts vērtējums tika dots par tiesas procesiem [81%], par tiesu darbinieku attieksmi, par izpalīdzību un atsaucību [87%] un par tiesas dokumentu saprotamību un laicīgumu [82%]. Interesanti, ka šajā aptaujā kā galvenās problēmas tika izvirzītas nevis korumpētība vai netaisnīgums, bet gan auto novietošanas grūtības pie tiesām [41%], privātuma trūkums uzgaidāmajās telpās [36%] un pieejamības šķēršļi invalīdiem un vecākiem cilvēkiem [34%]. Jāpiebilst, ka juristi bija kopumā kritiskāki par atsevišķām jomām nekā sabiedrības pārstāvji. Vairāk nekā puse juristu bija neapmierināti ar garo lietu ievilkšanos un termiņu neievērošanu, ar privātuma trūkumu tiesu uzgaidāmajās telpās, ar nevienādu mērauklu piemērošanu līdzīgiem gadījumiem [netiek ievērota vienota tiesu prakse] un ar tiesnešu vēsumu vai iejūtības trūkumu.⁷

LATVIJAS UN ĀRZEMJU ORGANIZĀCIJU VĒRTĒJUMI

Pasaules demokrātijas organizācija "Freedom House" [Brīvības māja] sniedz gada pārskatus par septiņām demokrātijas sastāvdaļām 29 bijušajās komunistu valstīs. Viena no šīm sastāvdaļām skar tiesu sistēmu. Izdevumā ar nosaukumu "Nations in Transit" jau vairākus gadus Latvijas tiesu sistēma ieņēmusi otro vietu pēc Igaunijas, bet 2017. gada izdevumā Latvija ar Igauniju dalīja pirmo vietu. Šajos vērtējumos piedalās pasaules eksperti un atzīmes tiek vērtētas plašā kolēģu lokā.⁸

Samērā pozitīvu vērtējumu Latvijas tiesu sistēmai jau vairākus gadus devis Eiropas Komisijas paspārnē veidots pētniecības projekts "EU Scoreboard", kur sīki un detalizēti analizētas tiesu sistēmas Eiropas Savienības valstīs kopš 2013. gada.⁹ Pētījumā atrodamas trīs pamata nodaļas: tiesu sistēmas efektivitāte [tiesvedības ilgums], tiesu sistēmas kvalitāte [uzraudzība un novērtēšana] un tiesu sistēmas neatkarība [budžets, tieslietu padomes pilnvaras]. Latvijas tiesu portāls "EU Scoreboard" secinājumus uzsvēris virsrakstā "Latvijas tieslietu sistēmai pozitīvs vērtējums Eiropas Savienībā". Tiesu portālā minēts, ka pēc Tieslietu padomes secinājuma "Latvijas tiesu sistēmas stiprie punkti ir spriedumu pieejamība, elektroniskā saziņa, kvalitātes un uzskaites sistēma un dzimumu līdztiesība. Savukārt vājie punkti ir tiesām piešķirtais budžets, ārpustiesas strīdu risināšana [mediācija], kā arī tiesnešu pašnovērtējums par neatkarību – Latvijai šis ir viszemākais rādītājs." Tomēr jāprecizē, ka tiesnešu pašnovērtējums 10 ballu sistēmā atrodas virs 7. Vēl vērts piebilst, ka bieži kritizētajā finanšu jomā Latvijas izdevumi tiesu sistēmai ir virs ES caurmēra līmeņa, rēķinot tos kā daļu no IKP [0,4%]. Igaunijā šis

rādītājs bija 0,2% no IKP. Rēķinot uz vienu iedzīvotāju, Latvija izdevusi 40 €; savukārt Igaunija gandrīz uz pusi mazāk – 25 €. Latvija no ES valstīm kopumā ir atpalikusi juridiskās palīdzības jomā, tērējot mazāk nekā 1 € *per capita*. Igaunija toties tērē trīs reizes vairāk. Vēl viena joma, kura būtu viegli labojama: kā minēts aprakstā, Latvijai nav gada pārskata par tieslietu sistēmu, kas pieejams gandrīz visās pārējās analizētajās valstīs.

Vēl citā pasaules līmeņa apskatā Latvijas tiesvedība relatīvi labi novērtēta. Pasaules bankas gada pārskatā, kur tiek vērtēts biznesa lietu kārtošanas vieglums 10 jomās, Latvija 2017. gada pārskatā ierindojās 14. vietā no 190 valstīm. Publikācijā "Doing Business" [Veidojot biznesu] atrodama nodaļa par tiesu sistēmas procesu kvalitāti, kur no iespējamām 0–18 ballēm Latvija saņēmusi 12,5 punktus. [Lietuvā 14,5, un Igaunijā 13,5.] Pat daudzās Rietumu zemēs šie rādītāji bija zemāki nekā Latvijā: Somijā 8,5, Francijā 11,0, Vācijā 12,0, Islandē 7,5, Īrijā 10,5 un Japānā 7,5 balles.¹⁰

Drūmāku vērtējumu Latvijai devis Pasaules ekonomikas forums. Šis institūcijas 2017. gada konkurētspējas indekss ierindoja Latviju 49. vietā no 138 valstīm [Igaunija 30. vietā, un Lietuva 35. vietā]. Pat Krievija un Ķīna apsteigušas Latviju. Šajā pētījumā atrodas arī nodaļa par tiesu sistēmas neatkarību, kur Latvijas rezultāti nav tik spoži: Latvija iekļuva 66. vietā.¹¹

Detalizētāku pārskatu par Latvijas tieslietu sistēmas vērtējumu Latvijas uzņēmēju vidū 2016. gadā veica Dr. Arnis Sauka no Rīgas Ekonomikas augstskolas.¹² Ziņojums balstās uz 503 nejausi izvēlētu Latvijas uzņēmumu vadītāju telefona aptaujām, ko izpildīja SKDS. Šajā pētījumā, kur 5 ir augstākais rādītājs un 1 ir zemākais, tieslietu sistēmas kvalitāte saņēma ļoti viduvēju atzīmi – 2,57. Divas zemākās balles [1 un 2] kopā piešķīra 40,5%, bet divas augstākās tikai 11,0% aptaujāto. Lielais vairums jeb 48,5%, tiesu sistēmu novērtēja ar trijnieku. Mazāk nekā ceturtdaļa no aptaujātajiem jeb 21,7% bijuši personīgi iesaistīti tiesvedības procesā. Nedaudz pretrunīgi rādās divi vērtējumi. Tiesvedības pieredzējušie uzņēmēji vērtēja tiesu sistēmu zemāk [2,47] nekā tie, kam nav pieredzes [2,60]. Toties pašu tiesu spriedumu kvalitāti cilvēki ar pieredzi vērtēja augstāk [2,99] nekā tie, kas ir bez pieredzes [2,88]. Viszemāko vērtējumu saņēma civillietu izskatīšanas termiņi [1,99]. Termiņu izstiepšanā uzņēmēji vainoja vai nu tiesas, kas "strādā pārāk lēni", vai arī savus tiesu oponentus, vai viņu pārstāvjus, "kuri novilcina lietas izskatīšanu". Samērā augsti tika vērtēti tiesu pakalpojumi, kuros ietilpa kancelejas darbi, tiesu personāla attieksme un tiesu sēžu zāles aprīkojums [3,51]. No tiem, kuriem bijusi tiesvedības pieredze, 17 individuālie uzņēmēji atzīnusi, ka saskārušies ar korupcijas pazīmēm.

Negatīvu un diemžēl paliekošu publicitāti masu medijos ieguvusi juridiski bāzētu ekonomikas pakalpojumu veicēja – Maksātnešpējas administrācija, kurā darbojas gandrīz 300 cilvēku un kurai kopš 2008. gada bijis jākārtu vairāk nekā 5000 lietu. No 2013. gada šī bijusi valsts aģentūra tika pārveidota par tiešās pārvaldes iestādi toreizējā tieslietu ministra Gaida Bērziņa pakļautībā. Presē parādījušās daudzas sūdzības par nepamatotu mantu sadali un atklātu administratoru korupciju, par savas bagātības vairošanu. Aivars Ozoliņš 2013. gadā žurnālā "Ir" aprakstījis, pēc viņa domām, toreiz esošo situāciju: "Labi nostrādātās shēmās maksātnešpējas lietas nonāk vajadzīgajās tiesās pie "saviem" tiesnešiem un tiek izlemtas par labu vajadzīgajiem klientiem."¹³ Sevišķi lielu rezonansi izsauca Lietuvas "Medicinos bankas" ķīlas [piejūras zemes un ēkas] ignorēšana un apiešana, kaut hipotēka ierakstīta zemes grāmatā.¹⁴ Internacionālā revīzijas firma "Deloitte Latvia" pēc Maksātnešpējas administrācijas analīzes konstatēja, ka laikposmā no 2008. līdz 2014. gadam Latvija zaudējusi 665 miljonus eiro un, ja nenotiks pārmaiņas procesos, nākamajos desmit gados zaudēs līdz 852 miljoniem eiro.¹⁵ Latvijas Komerčbankas asociācijas padomnieks Kazimirs Šlakota izteicies, ka 99% no iemesliem, kāpēc neienāk investīcijas Latvijā, atrodami maksātnešpējas procesā. Bijušā tieslietu ministra Jāņa Bordāna atcelšanu no amata 2013. gadā saista ar viņa darbību Maksātnešpējas administrācijas reformēšanā, paredzot pielīdzināt maksātnešpējas administratorus valsts amatpersonām. Tādējādi uz viņiem attiektos "interesu konflikta novēršanas likumā noteiktie ierobežojumi, viņus uzraudzītu KNAB un viņiem būtu jāsniedz ienākumu deklarācijas". Pats Bordāns gan min citus galvenos iemeslus, kāpēc partija "Nacionālā apvienība" viņu atcēlusi no amata. Pēc likumu maiņām 2016. gadā pausti jauni mērķi, kas raksturoti Tieslietu ministrijas mājaslapā: "Tieslietu ministrija ir uzsākusi īstenot būtiskas reformas maksātnešpējas jomas sakārtošanā un arī turpmāk aktīvi strādās, lai tās pabeigtu divu gadu laikā – līdz Latvijas simtgadei." Ārvalstu investoru padomes priekšsēdis 2016. gadā tomēr uzskatīja, ka šajā jomā "notiek darba imitācija".¹⁶

MASU MEDIJU LOMA TIESU SISTĒMAS TĒLA VEIDOŠANĀ

A. Saukas uzņēmēju pētījumā tika arī prasīts par aptaujāto cilvēku izmantotiem informācijas avotiem, lai vērtētu tiesu darbu. No 736 atbildēm [dažās bija nosaukti vairāki avoti] ziņu kanāli saņēma visvairāk balsu, tas ir 64%. Mazāk jeb 14,7% balstījās uz darījumu partneru, paziņu u.c. personu viedokļiem, bet 12,8% uz personisko pieredzi. Ar tiesu saistīto institūciju mājaslapas un specializēti izdevumi spēlēja samērā mazu lomu, kopā 8,2%. Līdzīgu informācijas uztveri pāudausi cilvēki SKDS aptaujās. Lielākā daļa jeb 55,3%

saņem informāciju par tiesām no masu medijiem, 17,2% no radiem un draugiem, bet tikai 7,8% atzinuši, ka tiem bijusi personīga tiesu pieredze.¹⁷

Būtiski, ka digitalizācijas un sociālo mediju dominances laikā tiesu sistēma atrodas kaujas laukā bez nopietniem ieročiem. Ikkatrs, kurš zaudējis tiesu prāvu, var plaši sūdzēties par tiesu sistēmas netaisnību. Turklāt lokālie un ārvalstu Latvijas nelabvēļi var "tiklot" ar safabricētiem negatīviem stāstiem, mēģinot iedragāt tautas uzticību savām valsts iestādēm. Kaut arī dažām tiesām Latvijā, piemēram, Augstākajai tiesai un Rīgas apgabaltiesai, ir algoti komunikācijas eksperti, tomēr visumā tieslietu sistēma atpaliel ar savu taisnības un viedokļa aizstāvēšanu. Pašiem tiesnešiem būtu jāatmet kautrība un jāpiedalās dialogā ar presi un jāizskaidro savu lēmumu pamatojumi. Latvijas varas iestādēm noteikti jāpārdomā, kā vislabāk ierobežot aplamu un tīši negatīvu komentāru lavīnu. Nesen Igaunijas prezidente ieteikusi, ka komentārus interneta presē varētu sniegt tikai cilvēki, kuru identitāte pārbaudīta, pieprasot atzītu kredītkaršu atestāciju.

Latvijas medijos bieži cilātā informācija par tiesnešu pārkāpumiem, nonākot angļu valodas ziņās, var kaitēt ārzemju investoru lēmumam ienākt Latvijā. "*Baltic News Network*" 2012. gada 28. septembrī piesauca visu tieslietu sistēmā kādreiz darbojušos amatpersonu vārdus, kuri bijuši sodīti vai vienkārši kritizēti par ētikas pārkāpumiem beidzamos desmit gados. Raksts noslēdzās ar brīdinājumu, ka "šie ir tikai daži no neskaitāmiem gadījumiem, kad bieži tiesu lēmumi pieņemti pie vakariņu galda starp draudzīgiem tiesnešiem, prokuroriem un advokātiem. Kamēr Latvijas tiesu sistēmu caurstrāvos daudzie skandāli, tikmēr tie metīs ēnu jebkurai ticībai, ka tā ir pareizā vieta meklēt taisnību."¹⁸

Latvijas ziņu medijos bieži parādās jauni pārkāpumi vai nu no tiesnešiem, tiesu izpildītājiem, tiesu palīgiem, vai prokuroriem un zvērīnātiem advokātiem. Tautas acīs šis atsevišķās kategorijas saplūst kopā vienā tiesu sistēmā un katrs negatīvs gadījums izsauc paplašinātas pārrunas, bieži pieminot arī agrākos pārkāpējus. Citiem vārdiem sakot, regulāri tiek cilāti tie paši uzvārdi. Ziņu organizācijām ir izdevīgi paildzināt skandālus, jo tad tie iegūst lielāku klientu uzmanību, un, protams, tas ietekmē viņu ienākumus. Piemēram, "*de facto*" TV programma 2015. gadā analizēja bijušās prokurores Irinas Bogdanovas slepeno audio ierakstu, kurā viņa atzīstas, ka "kārtojusi" lietas Rīgas apgabaltiesas tiesnešu kabinetos un privātmājā Jūrmalā.¹⁹ Tālāk gandrīz kā romānā attīstās ziņu pavedieni, kas, piemēram, atzīmēti arī "Latvijas Avīzē": "Notiesātā prokurore Bogdanova psihisku traucējumu dēļ atbrīvota no apcietinājuma", kaut viņai bija piespriesti četri gadi ieslodzījumā par kukuļu izspiešanu. Bez tam viņa netika nosūtīta uz piespiedu ārstēšanos un psihiskā analīze neļāva viņai liecināt tiesā.²⁰ Respektīvi,

viņai nav tiesā jāliecina par korumpētiem tiesnešiem un prokuroriem. Augstākās tiesas priekšsēža Ivara Bičkoviča reakcija ietverta aģentūras LETA virsrakstā: "Bičkovičs: Audio ierakstos paustā Bogdanovas informācija par tiesnešiem ir satraucoša".²¹ Līdzīgi ar lieliem virsrakstiem traktētas ziņas par Ivetu Bērziņu, Ziedoni Strazdu, Skaidrīti Buivīdi, Valdu Strodi, Diānu Mašīņu, Voldemāru Šubrovski, Irēnu Polikarpovu, Ernestu Jokstu un vēl citiem. Katrs no šiem gadījumiem presei ir dāvana jaunu skatītāju, lasītāju un klausītāju piesaistei. Tiesu sistēmai tas ir darvas triepiens ar ilgtermiņa iedarbību. Tāpēc nepieciešama aktīva rīcība no to tūkstošu tiesu darbinieku puses, kuri savu darbu veic apzinīgi un godīgi. Varbūt derētu kāda institūcija, kurai tiesu darbinieki anonīmi varētu paziņot to, ko zina vai nojauš. Nezales jāizravē, lai neiedragātu visu tiesnešu reputāciju un lai tautai nebūtu regulāri jādzird par kārtējā tiesu darbinieka nelikumīgo rīcību. Interesantu viedokli šajā ziņā puda "Latvijas Avīzes" žurnāliste Ilze Kuzmina: "Tiesneši ir kā vienota, cieši noslēgta ģimene, kas savas melnās avis publiski nekritizē un necieš, ja to dara arī kāds cits. No tiesnešiem, kuri uzstājās konferencē, nedzirdēju itin nekādu paškritiku, netika aktualizētas nekādas problēmas, kas būtu risināmas pašu tiesnešu spēkiem."²²

VALSTS KONTROLES SLĒDZIENI

Pašu jaunāko pārskatu par tiesu sistēmu 2017. gada jūnijā izdevusi Valsts kontrole: "Vai tiesu iekārtas attīstības pasākumi ir veicinājuši tiesu darbības efektivitāti?"²³ Viņu pamatmērķis bija ielūkoties Tieslietu ministrijas 2009.–2015. gadā nosprausto efektivitātes paaugstināšanas pasākumu izpildē. Valsts kontrole atzinusi, ka Pamatnostādnes plānotie pasākumi "kvantitatīvi" ir īstenoti par 87,5%. Tomēr tā norāda uz vēl samērā lieliem trūkumiem kvalitatīvajos rādītājos. Vēl arvien lietu izskatīšanas ilgums nav samazinājies, izņemot administratīvajās tiesās, kaut gan iesniegumu skaits pirmās instances tiesās ir krities par 15% un tiesnešu skaits kopš 2014. gada ir pieaudzis no 529 līdz 543. Šajā jomā Latvija atpaliel no kaimiņvalstīm. Mediācija kā alternatīva strīdu risināšanas metode nav būtiski izmantota un nav pietiekami popularizēta tautā. Vēl arvien pastāv nevienlīdzīga tiesu noslodze: Rīgas apgabala tiesās tā ir trīs un pat vairākas reizes lielāka nekā citos apgabalos. Teritoriālo tiesu apvienošana un reforma virzās ļoti gausi. Pagaidām tā veikta tikai Latgalē. Tikai četrās tiesās tiesnešu skaits ir lielāks par 20, bet lielākajā daļā strādā trīs līdz astoņi tiesneši, radot problēmas lietu sadalē pēc nejaušības principa. Turklāt, strādājot ar tik mazu kontingentu, ir grūti ieviest tiesnešu specializāciju. Tiek arī kritizēts fakts, ka atcelto un grozīto spriedumu skaits apelācijā un kasācijā vidēji sasniedz 22,5% no visiem pirmās instances lietu lēmumiem [Igaunijā tikai 14,5%] un ka arvien pieaug iesniegto lietu skaits Eiropas Cilvēktiesību tiesā. Valsts kontrole vairo vājo argumentācijas kvalitāti Latvijas tiesu

noņēmumos. Kritizētas arī Tieslietu padomes pilnvaras un neatkarība, pretstatā iecerei "tā nav kļuvusi par virzošo spēku tiesu sistēmas attīstības politikas un stratēģijas izstrādē". Ņemot vērā tiesnešu palīgu nepilnīgo izmantošanu un kadru ārkārtīgi lielo mainību, kas ir vidēji 22% gadā [Rīgas tiesās pat 56%], Valsts kontrole mudina tiesām labākos palīgus motivēt turpmākam darbam tiesā un piesaistīt tos kā potenciālus nākotnes tiesnešu kandidātus. Laikā no 2010. līdz 2016. gadam tiesu darbības budžets pieaudzis par vairāk nekā 50%. Tiesu sistēmas finansēšanas jomā Latvijai izdevumi ir astotie augstākie ES, tāpēc Valsts kontrole ierosina tiesu sistēmas budžeta "optimizāciju". Kopumā Valsts kontrole sniegusi 22 ieteikumus, lai pilnveidotu tiesu sistēmas attīstības plānošanu un uzlabotu tiesu darbības un tiesvedības efektivitāti. Tieslietu ministrija atzinīgi novērtējusi Valsts kontroles paveikto un ir piekritusi 22 ieteikumiem, bet arī atzīmējusi, ka pētījums ir novecojis, jo apskatījis sistēmu tikai līdz 2015. gadam. Pēc Tieslietu ministrijas valsts sekretāra Raivja Kronberga domām, "aizvadītos divos gados tieslietu nozares attiecīgās institūcijas jau ir uzsākušas īstenot lielāko daļu no minētajiem ieteikumiem".²⁴

Interesanti, ka Latvijas valdība 2017. gada februārī parakstīja līgumu ar Eiropas Padomi par jauniem pētījumiem un ieteikumiem, kā celt tiesu sistēmas efektivitāti. Var jau būt, ka vēl viena analīze, sevišķi no pasaules organizāciju ekspertiem [OECD, IMF un Eiropas Komisija], dos vēl vienu, varbūt reālāku grūdienu tiesu sistēmas uzlabošanai nekā pašmāju uzraugi.

TIESU SISTĒMAS PĒDĒJO GADU REFORMAS

Daudziem cilvēkiem Latvijas tiesu reformas nav bijušas sevišķi pamanāmas, jo tās notikušas solīti pa solītim un bez lielas masu mediju publicitātes. Toties 68% no mediju pārstāvjiem, kas tika izvēlēti pēc nejaušības principa, atzīmēja, ka esot manījuši pozitīvas pārmaiņas tiesu sistēmā.²⁵ Grūti izšķirties, kuras no ieviestajām pārmaiņām ir vissvarīgākās. To katrs var spriest pēc saviem personīgajiem kritērijiem.

Latvijas tiesu reorganizācija, izbeidzot nevajadzīgu dublēšanu, ir tomēr panākta [tīro tiesu instanču sistēma]. Citiem vārdiem, visas lietas jāiesāk pirmās instances tiesās. Otrās instances tiesas skatīs lietas tikai apelācijas kārtā, bet Augstākā tiesa pildīs tikai kasācijas funkcijas [agrākā Civillietu tiesu palāta izbeidza darbību]. Agrāk otrās instances tiesas un pat Augstākā tiesa varēja saņemt pirmās pakāpes iesniegumus pēc dažādiem kritērijiem. Pēc 2017. gadā notikušās tiesu apvienošanas vispārējās jurisdikcijas tiesu skaits sarucis no 34 līdz 26. Pēc tiesu teritoriālās reformas beigšanas tiesu skaits samazināsies

līdz 9. Jāatzīmē, ka tās pašas agrākās tiesas vēl paliks, bet virsvadība tiks koncentrēta, lai ļautu ieviest specializāciju un lietu sadali pēc nejaušības principa. Daudzi tiesneši ir neapmierināti ar šādu risinājumu, jo cilvēkiem uz tiesām varbūt būs jāmēro lielāki attālumi. Tiesu administrācijas mājaslapā [20.06.2017] ļoti kodolīgi aprakstīta tiesnešu attieksme: "vairums tiesu reformu uzņēma ne ar atbalstu, bet ar samierināšanos". Notikusi arī slodzes pārdale, piemēram, iekļaujot Jūrmalas tiesu Rīgas apriņķī, tādējādi atvieglojot daļu no Rīgas tiesu milzīgās slodzes. Pašu tiesnešu kvalifikācijas līmeni pastiprināti ceļ Latvijas Tiesnešu apmācības centrs, kuram ir ilgtermiņa kontrakts ar Tieslietu ministriju. Daudziem tiesnešiem arī dota iespēja pavisoties ārzemēs, lai vērotu citu valstu tiesu praksi. Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija trijos gados beigusi izvērtēt tiesnešu profesionālās aktivitātes līmeni, atrodot tikai sešus, kuriem šis līmenis atzīts par neadekvātu. Kaut šis skaits ir mazs, visi tiesneši saprot, ka viņus tagad vērtēs regulāri un būs jāsniedz pārskats par savu profesionalitāti. Saeima pēc vairāku gadu pretestības 2017. gada martā piekrita publicēt visu tiesnešu vārdus, kuriem izteikti rājiņi vai kuri citādi oficiāli sodīti. Maksātspējas organizācijas pārraudzība stiprināta, kaut vēl ir liela pretestība šīs organizācijas administratorus oficiāli iekļaut valsts aparāta apriņķī, un uzņēmēji caurmērā vēl ir neapmierināti par trūkumiem šajā jomā. Būtiski, ka tagad ieviestas elektroniskās izsoles iespējas, dodot iespēju ikkatram [pārbaudītam] iedzīvotājam piedalīties izsolē par atsavinātiem nekustamās mantas īpašumiem. Jau ir sākta kustamo īpašumu pievienošana izsolēm. Ieviesta elektroniskā paraksta iespēja, un jau viena gada laikā kopš 2015. gada sākuma šādu parakstu daudzums tiesvedībā pieaudzis par 50%. Tiesās uzstādītas audio ierakstu iekārtas, kuras spēj automātiski reģistrēt tiesas protokolus, savienojot PDF formāta rakstītos tekstus ar audio ieskaņojumu. Visi tiesu elektronisko [digitālo] pakalpojumu veidi centralizēti vienuviet. Latvijā internetā pieejami vairāk nekā 150 tūkstoši tiesu lēmumu [personu vārdi izņemti], kuri var būt kā paraugi un atskaites punkti līdzīgu lēmumu veidošanā tiesnešiem un arī advokātiem. Cilvēkiem ir arī iespēja sekot līdz savas lietas gaitai. Tiesas ir ieviesušas atbalsta sistēmu jauniem tiesnešiem, lai tiem dotu padomus un palīdzētu iekļauties tiesnešu apriņķī. Tādējādi tiek samazināta jauno tiesnešu aiziešana no amata. Kaut šeit uzskaitītas daudzas tiesu sistēmas pozitīvās pārmaiņas, vēl paliek plašs lauks tālākām inovācijām.

UZLABOJAMĀS NEPILNĪBAS TIESU SISTĒMĀ

Lai arī reformu virziens ir patiešām pozitīvs, tomēr darāmā vēl daudz. Vispirms būtu jāmin, ka liela daļa kritikas, kas vērsta pret tiesām, sakņojas nepilnīgos un bieži mainītos likumos.

Gadās, ka likumi ir arī savstarpēji pretrunīgi. Tiesa ir spiesta lietot tos likumu pantus, kas veidoti Saeimā un valdībā, un šaubu gadījumos izvēlēties tos pantus, kas viņiem liekas piemērotākie. Ir daudz sūdzību, ka līdzīgās lietās spriedumi nopietni atšķirušies. Pretstatā anglosakšu tiesu praksei, kur "common law" metodika balstās uz precedentiem, Latvijā un Eiropā dominē Napoleona kods [arī tā sauktais Romiešu kods], kur katrs tiesnesis interpretē likuma pantus. Pašreizējā pieeja 150 000 lietu spriedumu internetā šo vājumu varētu daļēji mīkstināt. Kaut bieži tiek kritizēti lietu izskatīšanas ilgumi, der zināt caurmēra vidējo izskatīšanas ilgumu, rēķinot mēnešos. Saņemto lietu skaits 2015. gadā bija 48 228, savukārt viena civillieta pirmajā instancē izskatīta vidēji 2,2 mēnešu laikā, krimināllieta – 5,6 mēnešos, bet administratīvā lieta – 7,6 mēnešos. Ir jau daudz darīts, lai bezstrīda laulību šķiršanas un līdzīgas lietas novirzītu uz notāru birojiem vai citām iestādēm. Arī mediācija lēnām sāk uzņemt tempus. Var jau spiest tiesnešus lietas paātrināt, bet jāņem vērā, ka viņiem jāseko līdzi likumu maiņām, jāpiedalāsursos, jāapgūst jauna tehnika, jāraksta arvien plašāki lēmumu paskaidrojumi un jāseko sabiedriskās dzīves peripetijām, lai neatpaliktu no savu klientu zināšanām. No viņiem gaida, lai viņi būtu sirdsgudri cilvēki, ar līdzsvarotu emocionālo inteliģenci, nosvērtu pašapziņu, ar uzstāšanās prasmi un arvien vairāk – ar angļu un citu valodu prasmi. Nevajadzētu aizmirst, ka viņi pārsvarā ir ģimenes cilvēki, un arī tur ir jāziedo laiks un enerģija veiksmīgu attiecību veidošanā. Tas ir īpaši izceļams faktors, jo 80% no pirmās tiesas instances tiesnešiem ir sievietes, un tradicionāli vēl arvien sabiedrība no viņām sagaida lielāku uzupurēšanos ģimenes kopības noturēšanā.

Tiesu komunikācijā ar tautu arī vēl ir lieli trūkumi, kaut 2015. gadā Tieslietu padome apstiprināja tiesu sistēmas komunikāciju vadlīnijas un stratēģiju, tika ieviestas komunikatoru regulārās tikšanās Tiesu padomes ietvaros. Un kā rakstīts Tiesu administrācijas mājaslapā, "tiesās pakāpeniski veidojas tiesnešu runas personas". Progresā virzību var mērot ar to, ka 2017. gada martā tiesu sistēmas komunikācijas pieeja un formas saņēmušas divas Eiropas komunikācijas balvas.²⁶ Viegli labojams trūkums būtu publicēt publiski pieejamu tieslietu gada pārskatu.

Tiesu un tiesnešu neatkarība bieži minēta kā nopietna problēma. Saites ar politiku notiek caur Tieslietu ministriju, kur ministrs pārstāv politisko partiju un spēj ietekmēt daudzas ar tiesu saistītas jomas. Arī Saeima atbildīga par gala vārdu tiesnešu pieņemšanai amatā un virzīšanai pa karjeras kāpnēm. Der atcerēties, ka Saeima 2010. gadā nepieļāva tiesneša Māra Viganta apstiprināšanu darbam Augstākajā tiesā, kaut viņu bija aprobējusi Tieslietu padome un citi kolēģi. Līdzīgi notika ar Jāņa Maiziša darba turpinājumu ģenerālprokurora amatā, kur viņa vietā tika ievēlēts Ēriks Kalnmeiers. Tieslietu

padomes vājums un varas trūkums arī pieminēts ārzemju pārskatos par Latvijas tiesu sistēmu.

Tiesnešu un pārējo tiesu darbinieku algu jautājums ir bieži cilāts pārrunās un debatēs. Pēc 2008. gada krīzes tiesnešu algas tika samazinātas – it kā uz īsu laiku. Viņu algas agrāk tika piemērotas ar koeficientu no caurmēra algas valsts iestādēs. Pirmskrīzes koeficienta līmenis vēl nav sasniegts.²⁷ Šeit der atzīmēt, ka šāds koeficients tomēr garantē mazāku algu nekā advokātiem privātā praksē. Zemās algas citiem tiesu darbiniekiem novedušas pie lielas kadru mainības. Turklāt tās rada lielāku kārdinājumu pieņemt nelikumīgas dāvanas. Vispār derētu pārskatīt tiesu sistēmas izdevumus un nopietni ieskatīties Igaunijas praksē, kur ar daudz mazākiem izdevumiem panākta lielāka atdeve [tur tērē 50% mazāk no IKP, salīdzinot ar Latviju]. Daļēji teritoriālo reformu būtību Latvija ir jau pārņēmusi no Igaunijas pieredzes, un jācer, ka šīs reformas arī nesīs ietaupījuma augļus.

Arī Pasaules bankas 2017. gada "Doing Business" kritika par tiesu trūkumiem ir vērā ņemama. Tiek kritizēti Latvijas tiesu specializācijas trūkumi komerciālo lietu izskatē. Vēl arvien nav izveidota elektroniska lietu sadale pēc nejaucības principa jauniem iesniegumiem. Likums neregulē maksimālo lietu atcelšanas gadījumu skaitu, un taisni šeit daļēji slēpjas tiesu procesu ilgums. Dzirdēts, ka dažas lietas atceltas pat astoņas reizes. Trūkst elektronisko aprīkojumu tiesās, juristu vajadzībām un jaunu sūdzību elektroniskai reģistrēšanai, lietojot aizsegtu platformu [*dedicated platform*] attiecīgajās tiesās.

SECINĀJUMI

Latvijas tiesu sistēma vērtēta atšķirīgi. Parasti iedzīvotāji socioloģiskajās aptaujās vēl arvien pauž negatīvu viedokli par tiesu sistēmu. Toties, aptaujājot cilvēkus, kuriem bijusi tiesu saskarsme, uzrādās samērā pozitīva aina. Arī daudzas internacionālas organizācijas devušas Latvijas tiesu sistēmai labas vai apmierinošas atzīmes. Kā izskaidrot šo lielo plaisu vērtējumos? Daļēji noteikti liela loma ir pagātnes tiesu nestabilitātei un plaši izvērstajiem korupcijas gadījumiem 20. gadsimta 90. gados. Daļa no veciem tiesnešu kadriem, kuri izglītoti komunistu skolās, tika paturēti amatos, kaut viņu kompetence un ētikas apziņa bija vāja. Tauta redzēja, kā krāpnieki kļuva bagāti, pārņemot valsts īpašumus ar savu ietekmi tiesās, arī liedzot daudziem godīgi atgūt savus īpašumus. Igaunija toties agri "iztīrīja" augstāko pakāpju tiesu pozīcijas. Viņiem daudz palīdzēja Prezidenta kanclera institūcija, kur visi likumi tika vētīti un saskaņoti pirms apstiprināšanas. Sākumā daudzi likumi bija pretrunīgi un kopā vijās agrākie starpkaru Latvijas, PSRS un jaunizveidotie likumi. Tieslietu ministrijā bija ārkārtīgi liela kadru mainība un trūka finanšu, lai visus likumus pareizi saskaņotu. Arī

Tieslietu apmācību centru, nesaņemot algu, ilgi vadīja trimdas latvietis Armīns Rūsis, kam finansiālie resursi bija jāatrod ārzemēs. Neapšaubāmi, zināmu negatīvu ietekmi panākusi arī vadošu politiķu un amatpersonu nepārdomātā kritika. Piemēram, tiesnešu biedrības vadītājs Juris Siliņš protestēja pret Rīgas mēra Nila Ušakova izteicieniem sakarā ar viņam piemēroto sodu par krievu valodas lietošanu oficiālā interneta vietnē, "ka tiesas spriedums ir politisks, neprofesionāls un nekompetents", atzīmējot, ka tas nav balstīts uz juridiskiem faktiem.²⁸ Protams, lielu triecienu tieslietu sistēmas tēlam dod regulārie, kaut skaitliski niecīgi, tiesnešu un prokuroru negatīvie darbi un korupcija.

Apskatot dažādus vērtējumus un to atšķirības, visskaidrāk redzama ekonomikas un komercietilpību vadītāju neapmierinātība. Latvijas un ārzemju uzņēmēji devuši samērā zemas atzīmes tiesu sistēmai. Šeit liela loma ir specializētu tiesu trūkumam un tiesnešu ekonomiskās izglītības ierobežojumiem. Milzīgu ļaunumu nodarījusi un vēl dara Maksātnešpējas administrācija: zaudējumi firmām, bankām un Latvijas valstij mērāmi miljardos eiro, kā to paziņoja profesionālā revīzijas firma "Deloitte Latvia". Diemžēl uzņēmēju neticība, ka tie spēs saņemt objektīvu un taisnu tiesas spriedumu, gremdē visas Latvijas ekonomikas izaugsmi un mazina Latvijas valsts budžeta ienākumus.

Gribu atzīmēt informācijas sniegšanas milzīgo nozīmi. Vairāk nekā 90% Krievijas iedzīvotāju tic, ka Malaizijas lidmašīnu Ukrainā notrieca ukraiņu karavīri. Rietumos, kur pieejami vairāki ziņu avoti, tic pretējam viedoklim, proti, lidmašīnu notrieca ar jaunākajām "Buk" raķetēm, kuras Ukrainas armijai vispār nav. Ja tiesu sistēma ļaus savu tēlu vienpusīgi un negatīvi veidot citiem – vai nu aiz zināma lepnuma, vai pārprastas objektivitātes, tad notiks tas, kas notiek Krievijā, un cilvēki noticēs tām ziņām, ko viņiem pārsvarā piedāvā ikdienā.

Beidzot gribu uzsvērt, ka, ņemot vērā pasaules organizāciju spriedumus, kā arī pozitīvo attieksmi, ko pauduši cilvēki, kuriem bijusi saskarsme ar tiesām, jākonstatē, ka tiesu sistēma Latvijā darbojas samērā augstā līmenī, salīdzinot ar citām bijušajām komunistu pārvaldītajām zemēm. Taču darāmā vēl ir daudz, lai sasniegtu Rietumeiropas ilgos gados veidoto tiesu sistēmas līmeni. **U!**

¹ "Tiesāšanās kā ķeksis", Deputāti uz Delnas, arhīvs, deputatuzdelnas.lv. Skatīts 14.07.2017.

² "Juris Dreifelds: Tiesu sistēma Temīdas svaros", delfi.lv, 8. maijs, 2002. Skatīts 14.07.2017.

³ "67% Latvijas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju uzskata, ka tiesu sistēma Latvijā ir korumpēta", TNS Latvia, 21. augusts, 2012. www.tns.lv. Skatīts 07.01.2013.

⁴ Arnis Kaktiņš, "Iedzīvotāju vērtējums tam, cik tiesu procesi ir godprātīgi un taisnīgi". SKDS dati, janvāris 2017. twitter.com/ArnisKaktins/status/829286483337023488. Skatīts 18.03.2017.

⁵ "93% Latvijas iedzīvotāju uzticas ģimenei". TNS Latvia, 12.07.2016.

www.tns.lv. Skatīts 31.10.2016.

⁶ "Pētījums: 45% iedzīvotāju tiesu darbu vērtē kā viduvēju". "Delfi", 3. jūlijs, 2016. Skatīts 10.17.2016.

⁷ "Tiesas klientu vērtējums – ceļš uz tiesu darba pilnveidi: 2010. gada tiesu darba novērtējuma pētījums", Latvijas Tiesnešu mācības centrs, Rīga, 2011.

⁸ Kārlis Bukovskis un Andris Sprūds, "Latvia", Nations in Transit 2017, freedomhouse.org. Skatīts 13.07.2017.

⁹ European Commission, The 2017 EU Justice Scoreboard. Aprīlis, 2017.

¹⁰ The World Bank, Doing Business 2017: Measuring Business Regulations. Skatīts 13.07.2017.

¹¹ The Global Risks Report 2017, 11. janvārī, 2017. Skatīts 13.07.2017.

¹² Arnis Sauka, Latvijas uzņēmēji par Latvijas tieslietu sistēmu. Stockholm School of Economics, Rīga. Aprīlis, 2016.

¹³ Aivars Ozoliņš, "Kam traucē Bordāns", "Ir", 07.11.2013. Skatīts 09.11.2013.

¹⁴ "Raidījums atklāj, kāpēc, iespējams, atlaida Bordānu", financenet.tvnet.lv, 10.11.2013. Skatīts 13.07.2017. Tur rakstīts, ka "Lietuvas banka sūdzas Eiropas Komisijai par Latvijā zaudētu 2,9 miljonu eiro aizdevumu. Tieslietu ministrs Jānis Bordāns lūdz pārbaudīt tiesneša un maksātnešpējas administratora saspēli. Tāpēc, iespējams, ministrs uzkāpa sprādzienbīstamai tēmai". Raksts veidots no TV3 raidījuma "Nekā personīga".

¹⁵ "Ārvalstu investori: Latvijas ekonomika ļaunprātīgos maksātnešpējas procesos zaudējusi 665 miljonus eiro". LSM.LV, 6. aprīlis, 2016. Rakstā minēts, ka pēc Ārvalstu investoru padomes Latvijā vadītājas domām, "situācija maksātnešpējas administrēšanas jomā Latvijā nav uzlabojusies", par spīti likuma maiņām uz atbilstību OECD valstu vidējam līmenim.

¹⁶ "Ārvalstu investoru padome: Maksātnešpējas jomas sakārtošanā notiek darba imitācija", LSM.LV, 10. augustā, 2016. Rakstā minēts: "Arī tieslietu ministrs Dzintars Rasnačs atzinis, ka maksātnešpējas administratori pamanījušies apiet likumā iestrādāto nejausības principu un tikt pie "pareizām lietām".

¹⁷ Skatīt "tiesas klientu vērtējums" 2010.

¹⁸ "Latvian courts: How incorruptible and independent?", Baltic News Network, 28 September, 2012. Skatīts 09.02.2017.

¹⁹ "Bijusī prokurore atzīstas, ka "kārtojusi" lietas tiesās", "Delfi", 8. februāris, 2015. Skatīts 13.07.2017.

²⁰ "Notiesātā prokurore Bogdanova psihisku traucējumu dēļ atbrīvota no apcietinājuma", "Latvijas Avīze", 15. septembris, 2016.

²¹ "Bičkovičs: audio ierakstos paustā Bogdanovas informācija par tiesnešiem ir satraucoša", "Delfi", 9. februārī, 2015. Skatīts 13.07.2017.

²² Ilze Kuzmina, "Tiesneši bez paškritikas", "Latvijas Avīze", 8. septembris, 2014. Skatīts 13.07.2017.

²³ Ziņojumā ir vairāk nekā 170 lapaspuses, bet galveno var gūt šī ziņojuma kopsavilkumā. Ziņojums izdots Rīgā, 2017. gada jūnijā.

²⁴ "Valsts kontrole: Latvijā tiesvedības ilgums aizvien ir garāks nekā kaimiņvalstīs", LSM. LV, 21. jūnijs, 2017. Skatīt arī Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas mājaslapu: "R. Kronbergs: VK ieteikumi apstiprina nepieciešamību turpināt jau uzsāktās reformas tiesu sistēmā", 21. jūnijā, 2017.

²⁵ "Mediju aptauja: tiesu komunikācijā jūtamas pozitīvas pārmaiņas", Latvijas tiesas, 12. aprīlī, 2017. Rakstā arī minēts, ka tieslietu komunikācijai mediji devuši vidējo atzīmi 6,1 desmit ballu sistēmā, ka "par joprojām problemātisku mediji sauc tiesnešu nevēlēšanos skaidrot sabiedrībai savus nolēmumus, tiesu proaktīvas komunikācijas trūkumu un pārlieko tiesu anonimizāciju, kas mazina tiesas spriestā saprotamību".

²⁶ "Tiesu sistēmas komunikācijas stratēģija iegūst komunikācijas nozares balvas", Augstākās tiesas mājaslapa, 7. martā, 2017. Skatīts 13.07.2017.

²⁷ "TM gatavo priekšlikumus tiesnešu un tiesu atalgojuma reformai", TVnet, 2. maijā, 2016. Šajā rakstā izskaidrots, kāpēc tiesnešu algas atpalikušas: "Tieslietu padome uzsvēra atšķirību starp valsts pārvaldes amatpersonu un tiesnešu atalgojumu, kā rezultātā starpība starp sākotnēji par līdzvērtīgām uzskatītām darba samaksām izpildvarā un tiesu varā nereti pārsniedz pat 50 procentus".

²⁸ "Tiesnešu biedrība kritizē Ušakova izteikumus par tiesnešu neprofesionalitāti", TVnet, 14. martā, 2017.

MASU MEDIJU KONCENTRĀCIJAS DRAUDI

Fill Jura Dreifelda, frater academicus priekšlasījums 2017.gada Biriņu konstitucionālās tiesībpolitikas seminārā, kura tēmas bija „līdzdalības demokrātija” un „pašvaldību iekārta”.

Arvien biežāk ziņu un komunikācijas avoti nonāk šaurā īpašnieku lokā. Līdz ar interneta ienākšanu mūsu dzīvē tika pasludināts, ka masu medijiem būs ziņu un uzskatu sacensība un dažādība. Diemžēl gan internetā, gan tradicionālajos masu medijos redzama arvien lielāka koncentrācija.

Kolumbijas universitātes profesors Tims Vu (*Tim Wu*) 2010. gadā sarakstīja grāmatu, kura izraisīja debates un pārdomas par koncentrācijas tieksmēm. *The Master Switch* argumentēja, ka visi jaunveidotie mediji sākušies ar samērā lielu izplatītāju tīklu, bet eventuāli tie pārgāja uz arvien koncentrētāku tirgus formu. Tā tas notika ar telegrāfu, telefonu, radio, televīziju, un pašlaik tas notiek ar interneta kompānijām.

ASV masu mediju koncentrācijas draudus plašs novērotāju loks kritizē jau vairākas desmitgades. Šogad paredzētā *Times Warner* apvienošanās ar tikpat lielo *ATT* radītu pasaulē vislielāko mediju kompāniju. Pēc jaunākajiem 2017. gada datiem, *Comcast* kompānija lieluma un plašuma ziņā ierindojas pirmajā vietā (ar 75 miljardu ASV dolāru vērtību). Tā kontrolē *NBC* televīzijas tīklu un visas, vairāk nekā simt, tam piederošās filiāles. Turklāt šai kompānijai pakļautas *MSNBC*, *Bravo*, *Universal Pictures*, *Universal Parks& Resorts*, *Comcast Cable* un *Telemundo* – galvenā spēņu valodā radošā TV kompānija. Tās akciju kontrolpakete atrodas Braiena L. Roberta (*Braien L. Roberts*) rokās. Der zināt, ka šai un daudzām citām mediju kompānijām ir divu veidu akcijas: tādas, kurām ir balsstiesības, un tādas, kurām nav teikšanas kompānijas lēmumu pieņemšanā. Ar mazāk nekā 3% akciju ir iespējams kontrolēt visu kompāniju. Disneja kompānijai šādu atšķirīgu akciju nav, toties tās lielākais īpašnieks Roberts Aigers (*Robert Iger*) – 7% akciju – ir arī kompānijas vadītājs [*CEO*]. Šī kompānija kontrolē *ABC* televīzijas tīklu *ESPN*, *Pixar*, *Marvel Studios*, *Lucas Films*, *Walt Disney Parks&Resorts*. Trešajā vietā ir *Times Warner* kompānija, pēc tam *Fox News* un *CBS*.

Interneta milžos var ieskaitīt *Alphabet* kompāniju, kura kontrolē gandrīz 80% no interneta meklējuma vietnēm caur *Google*. Papildus tie pārvalda arī *Google Maps*, *Waze*, *Gmail*, *Google Translate*, *Google photos*, *YouTube*, *Android* operētājsistēmu, *Google Pixel* utt. Savukārt *Facebook* vietni izmanto ap 80% no sociālo tīklu dalībniekiem. Šo kompāniju nodibināja divi Stenforda universitātes studenti, izveidojot to savā garāžā un apsteidzot lielās informācijas tehnoloģiju kompānijas, piemēram, *IBM* un citas. Šīs personas šodien kontrolē jeb viņu īpašumā atrodas 14% no visām akcijām, bet 56% no balsstiesīgajām akcijām.

2016. gada 1. jūnijā žurnāls *Forbes* rakstīja par 15 miljardieriem, kuriem pieder ASV mediju kompānijas. Raksts parāda, cik liela ietekme ir šiem bagātniekiem, kuri ir ne tikai ekonomikas elites izcilākie pārstāvji, bet arī kontrolē tās ziņas, ko ikdienā saņem vairākums amerikāņu. Redzamākie no šiem bagātniekiem ir Maikls Blumbergs (*Michael Bloomberg*) – 45,7 miljardu ASV dolāru īpašnieks, Ruperts Mērdoks (*Rupert Murdoch*), Donalds un Semjuels

Nūhausi (*Donald & Samuel Newhouse*), Džefs Beizoss (*Jeff Bezos*), Šeldons Adelsons (*Sheldon Adelson*), Samners Redstouns (*Sumner Redstone*) un citi.

VISI JAUNVEIDOTIE MEDIJI
SĀKUŠIES AR SAMĒRĀ LIELU
IZPLATĪTĀJU TĪKLU, BET EVENTUĀLI
TIE PĀRGĀJA UZ ARVIEN
KONCENTRĒTĀKU TIRGUS FORMU

ASV mediju kompānijas kontrolē arī lielu daļu pasaules mediju. Šeit jāmin Oksforda universitātes (*Oxford University Press*) 2016. gadā publicētā grāmata *Who Owns the World's Media? Media Concentration and Ownership Around the World*. Specifiskā Eiropas situācija aprakstīta pētījumā *Media Ownership, Market Realities and Regulatory Responses [IRIS]*. Eiropas mediju koncentrācijas draudus regulāri apskata arī Mediju plurālisma un brīvības centrs (*Centre for Media Pluralism and Media Freedom*) Florences universitātes institūtā.

Arī lielās ziņu aģentūras ir ļoti koncentrētas. *AP*, *AFP*, *Reuters*, kā arī *BBC* un *CNN* atbild par vairāk nekā trīs ceturtdaļām no visām pasaules ziņām. Latvijā faktiski ir tikai viena šāda organizācija, kas sniedz ziņas, proti, ziņu aģentūra *LETA*. Latvijas laikrakstu un citu mediju īpašnieki vēl miglā tīti, kaut nesenie politiķu slepeno sarunu izklāsti norāda uz lielu koncentrāciju un īpašnieku saspēli mediju kontroles noteikšanā.

Fil! Uldis Grava, *lettonus*

Tuvojoties Latvijas simtgadei, sabiedrībā pievērsām uzmanību un diskutējam par tādām lielām lietām – par patriotismu, par drošības jautājumiem, un man šķiet, ka jūs esat īstais cilvēks, ar kuru runāt par to, kā rast sevī gribēšanu kaut ko vispār darīt. Un kā šo gribēšanu rīkoties un kaut ko darīt nodot tālāk?

Es teiktu tā, ka tāda pārlicība, ka mums ir pienākums pret savu zemi un savu tautu, vislabāk rodas grūtos laikos. Un man mazliet baisi ir par to, ka cilvēki nevis sūdzas, ka nav tik labi, kā viņi ir gaidījuši, bet – ka ir par daudz labi. Viņi aizmirst tādus brīnumus, ko esam piedzīvojuši – ka valsti esam atguvuši un brīvību esam dabūjuši, ka varam brīvi attīstīt savu valodu, savu kultūru.

Jāsaka, man tāda skaidrība, ka esmu latvietis ar kādiem zināmiem pienākumiem, radās bēgļu nometnēs, kad es biju mazs puika. Kad kara laikā bija vācu okupācija, krievu okupācija, vācu okupācija un palika skaidrs, ka krievi nāk atkal uz palikšanu uz kādu ilgāku laiku, tad tomēr 10% no Latvijas devās bēgļu gaitās uz Rietumiem, un tā arī mana ģimene. Tad es dzīvoju Vācijā, bēgļu nometnēs. Tur, jāsaka, bija tāds patriotisma vilnis, kāds nekad nav piedzīvots, jo īstenībā neviens nezināja, ko ar tiem bēgļiem darīt. Viņi dzīvoja nometnēs, un tur jau nebija nekādas īpašas grūtības – tur tevi apgādāja ar ēdienu un dzīves vietu. Tur bija visa Latvijas inteliģence, kas ar' bija bēgusi no Latvijas, jo tai draudēja izsūtīšana uz Sibīriju. Nekad tāda, tik intensīva kulturālā dzīve nebija bijusi kā bēgļu nometnēs, un tas ar' atstāja uz bērniem savu iespaidu. Es, piemēram, vēl šodien varētu vienu otru Leonīda Breikša dzejoli noskaitīt, ko mēs tur mācījāmies no galvas. Es nesen pārskatīju kādu no tā laika skolniekiem populārām atmiņu grāmatām, kur ierakstīja kaut ko. Visi tie ieraksti ir tādi kaujinieciski – ka mēs iesim Latviju atbrīvot. Viens, es vairs nevaru atcerēties, kā viņu sauca, parakstīties kā Vecais Zemgales Kaujas Zirgs. Un visi aiz sava vārda ierakstījuši

LĪDZDALĪBAS IESPĒJA

fil! Kaiva Krastiņa, *daugaviete*

Foto: no *Lettonia* arhīva

Pērn, kādā pielijušā septembra dienā, sēžot ar fil! Uldi Gravu, *lettonus* "Vīna pasaulē", Tērbatas un Stabu ielas stūrī, man prātā nenāca, ka diemžēl šī būs pēdējā tikšanās ar joku pilno optimistisko dumpinieku – cilvēku, kurš pat nopietnos notikumos nevarēja iztikt bez āzēšanās. Arī mūsu sarunu vilku uz nopietnām tēmām, taču nopietnās atbildes saņēmu caur humora prizmu.

iekavās – TRIMDĀ, tā ka bija gatavi uz atgriešanos. Diemžēl tā realitāte ir tāda, ka, nonākot Rietumos, katrā paaudzē apmēram puse asimilējas. Latviju pēc Otrā pasaules kara atstāja kādi 200 tūkstoši latviešu, otrā paaudze, pie kuras es sevi pieskaitu, un trešā paaudze – tagad varbūt kādi 50 tūkstoši ir palikuši, no kuriem retais varbūt uz Latviju ir atgriezies. Tā ka "grūtie laiki" ir tie, kas rada nacionālās piederības izjūtu. Tā tas bija arī šeit Barikāžu laikā – jo grūtāki un jaudīgāki apstākļi, jo vairāk tā doma rodas. Es esmu tomēr ļoti pozitīvi noskaņots. Skatos, arī mūsu konventā – ļoti daudzi jaunie semestri ir iestājušies Zemessardzē. Un tā mēs tos 100 gadus sagaidīsim ar labu iedzīvotāju sastāvu.

Bet nākamos, divsimt?

(*Caur smiekliem..*) Nākamos divsimt? Nu ir jau tāda teorija, ka neviena valsts ilgāk par 200 gadiem neizdzīvo – sākumā verdzība, tad tiek pie brīvlaišanas, un beigās tā labā dzīve viņus nogalina. Un tā tas viss izjūk, bet, tā kā mums tik laba tā dzīve Latvijā vēl nav, tad mēs vēl droši varam nākamos 100 gadus dzīvot. Pēc tam – tad manis vairs nebūs, par to es neļūtos atbildīgs.

Atgriežoties pie piederības tēmas trimdā – vai nav tā, ka ir tāda loģiska secība, proti, pirmā paaudze vēl atceras, kā ir dzimtenē, nodod šo sajūtu otrajai paaudzei. Trešā paaudze vairs nesaprot, par ko iepriekšējā paaudze vēl jūsmo, un pazaudē saikni. Un tad nāk ceturktā un piektā paaudze, kas sāk meklēt savas saknes un atgriežas pie latviskām vērtībām. Man patīk jūsu teorija! Lai tā būtu. Tomēr viena svarīga lieta visā šajā procesā ir – lai to valodu nepazaudētu. Es esmu ļoti daudzus cilvēkus saticis, kas Amerikā dzīvojuši, jauni cilvēki, kuri nāk un meklē savas saknes Latvijā, bet viņi vairs latviski nevar sarunāties. Un tas šo lietu padara grūtu. Bet tāda sakņu

meklēšana ir ļoti iespaidīga! Es jau minēju, ka man ir trīs bērni, visi ar latviešiem apprecējušies, dzīvo Amerikā, un tagad mani mazbērni ir tā ceturgtā paaudze. Viņi ir bijuši te ciemos. Amerikas latviešu apvienībai ir tāda ļoti jauka programma "Sveika, Latvija", kas bērnus tādā padsmītnieku vecumā izvadā pa Latviju. Mani mazbērni tajās divās nedēļās no Latvijas ir vairāk redzējuši nekā es, 15 gadus te dzīvojot. Es vienmēr sludinu, ka esmu liels Liepājas šovinists. Un ko es te Rīgā daru, kad man būtu jābūt citur? Mani šokēja mana mazmeita Silvija Saule Grava, kas bija šīs programmas ietvaros Latvijā. Man bija iespēja viņu satikt tajā laikā, un viņa teica tādus divvainus vārdus – es tagad to Latviju esmu iepazinusi, es gribu dzīvot Kuldīgā. Jā, bet nu vismaz Kurzeme! Man ir ļoti interesants vēl viens piemērs – programmas ietvaros tagad tie padsmītnieki nonākuši Latgalē. Un tur, lai viņi iepazītos ar vietējiem jauniešiem, Krāslavas skola bija atsūtījusi pretī savus skolniekus, un tad sapārojuši viņus tā – viens no Latvijas, viens no Amerikas vai Kanādas. Silvijai Saulei tāda kautrīga meitene pielikta klāt, kas tā daudz nekosot prasījusi, un tad mazmeita bija visu ko prasījusi. Visu laiku bija labi, bet tad viņa prasa – Krāslavā dzīvojat, kā jūs mājās runājat – latviski vai latgaliski? Un tā meitene saka – nē, mājās mēs krieviski runājam... Tā, lūk!

Simtgades kontekstā mēs ļoti daudz runājam par valsts dibināšanu, Otro pasaules karu. Bet par Trešo Atmodu, kas ir tikpat kā ar roku aizsniedzama, mēs nesteidzamies īpaši runāt ar tā laika cilvēkiem, pieskarties dzīvai vēsturei, saprast, ka viss tik viegli nav devies rokās arī pavisam nesen...

Ir jāpaiet zināmam laikam. Tāpat, kad ir cilvēki aizgājuši, mēs sūkstāmies, nu, kāpēc es viņam nepaprasīju tos jautājumus.

Mēs paši ar saviem radiem runājam – kāpēc vectēvam nepaprasījām, kamēr viņš bija dzīvs, vienu vai otru jautājumu. Man, piemēram, bija tāda sajūta trimdas laikā, kur ļoti liela daļa aktīvi piedalījās latviešu dzīvē un cīnījās arī par latviešu tiesībām. Tā likās, ka Latvijā

nevienu tas neinteresē. Tagad jūs to pašu sakāt par Latvijas Trešās Atmodas laikmetu, par ko maz interesējamies. Ir jāpaiet kādam zināmam laikam, un tad mēģina kaut ko atcerēties! Šinī sakarībā man mazliet tāds smaids vai pat smīns ir, ka uz simtgades rēķina mēģinām atrast ko tādu, kā citiem nav, un katra organizācija, katra iestāde mēģina kaut kādu savu simtgades projektu taisīt. Man ir pēdējā gadā vairākas intervijas bijušas par to, kur es vēl esmu kaut kādus cilvēkus pazinis. Piemēram, mūsu Latvijas vēsturē ļoti svarīga loma bija tam, ka nodibināja Nacionālo padomi. Taču tas ļoti traģiski beidzās – Otrā pasaules kara laikā faktiski visi gāja bojā, kas tur piedalījās, kas mēģināja cīnīties par brīvu Latviju laikā, kad gan krievi, gan vācieši bija ienaidnieki. Te tagad mēģina dažādas konferences rīkot par to, un man jautā, vai gadījumā tādu un tādu cilvēku nepazinu, jo daudzi, kas palika dzīvi, nonāca trimdā. Skrundas TV taisa

kaut ko un saka – mums jāsaņem ar lielo televīziju, bet tie paņēmuši visus labos tematus! Ko mēs varam izgudrot? Nu, un izgudroja! Kādreiz Latvijas laikā augstākā tiesa bija Senāts, un daži senatori vēlāk nonāca trimdā. Un tad man saka – bet jūs taču kādu no viņiem pazīstat! Vai jūs Augustu Rumpēteri nepazīstat? Es saku – jā, pazinu, viņš Nūdžersijā tālāk drusku dzīvoja, bet mēs jau nekādus juridiskus jautājumus ar viņu nepārrunājām. Tas nekas, viņi saka, ja jūs esat viņu satīcis, tad ir labi diezgan, mēs ieliksīm jūs tai filmā! Tā ir tāda dzišanās pakal... Bet arī tas ir labi, jo katra šāda lieta, ko mēs mēģinām atcerēties, ir labs piensums. Taču nedrīkst to pārspīlēt!

Man, piemēram, Somijā bija labs draugs. Es reiz pie viņa paciemojos, un viņš pa Somiju izvadāja. Viņš aizveda vienā dziļā mežā, kur viens mākslinieks visu mūžu neko citu nebija darījis kā no koka veidojis skulptūras par Kalevalu. Ieved tajā viņa meža būdiņā, un tur ir tādi tēli un tādi tēli par somu lielo epu. Es saku – jums gan laikam daudz tos darbus pērk, kas ar Somiju saistās? Viņš saka – nē, tieši otrādi, neviens viņus nepērk, jo visi ir jau pamatskolā mocīti ar Kalevalu. Ar pēdējo viņiem ir tikai sliktas atmiņas no skolas laika! Tā ka to mēs arī nedrīkstam pārspīlēt. Tas ir tik sensitīvs jautājums par patriotismu, viņš var tik ātri aiziet šķībi!

Tā trauslā robeža starp "pietiek" un "par daudz" laikam ir tik šaura, ka jābūt ļoti jūtīgam, lai to noķertu.

Tā tas ir!

Jūs esat strādājis trimdas "Radio Brīvā Eiropa", kādu brīdi vadījis arī Latvijas sabiedrisko televīziju. Šajā kontekstā gribētu dzirdēt jūsu redzējumu par to, kas ir sabiedriskā TV, kāda ir sabiedriskā medija loma šodien un kāda ir starpība

starp to, ko darījāt "Radio Brīvā Eiropa" un LTV? Kur sabiedriskajam medijam, jūsuprāt, būtu jāvirzās šodien?

Gribu pateikt, ka ar tām mediju lietām iekūlos nejausi, bet es esmu darbojies visos iespējamajos medijos. Ieskaitot

to, ka 30 gadus es strādāju Amerikas Laikrakstu izdevēju apvienībā. Tur es visilgāk esmu strādājis ar avīzēm, tad radio un TV. Bet man ir arī kaut kāds sakars ar žurnāliem bijis, jo tad, kad man bija amerikāņu nedēļas avīze, man sāka prasīt, vai es arī kādas latviešu lietas izdošu, un es esmu 15 gadus *Universitas* izdevis. To nevar atstāt nepieminētu.

Es domāju tā, ka vispār plašsaziņas līdzekļiem ir milzīga nozīme sabiedrības viedokļa noskaņošanai, bet ir jābūt objektīviem, un nedrīkst pārstāvēt kaut kādu noteiktu virzienu. Bet atkal, ja mēs tā ejam atpakaļ – visi laikraksti Eiropā ir bāzēti uz kaut kādu noteiktu politisko virzienu. Amerikā, tur vairāk spēlē nauda – vienalga, jābūt peļņai, bet ziņām tomēr jābūt objektīvām. Esmu ļoti priecīgs, ka man bija izdevība strādāt "Radio Brīvā Eiropa", kas tādā ziņā izceļas ar ziņu objektivitāti. Lai gan tieši Trešās Atmodas laikā šie principi tika pārākoti, jo tika pārrādīti

IR TĀDI NEMIERĪGI CILVĒKI, PIE KURIEM ES SEVI PIESKAITU, KURIEM LIEKAS, KA VIENMĒR VAR KAUT KO UZLABOT – VAR UZLABOT VALSTĪ, VAR UZLABOT KONVENTĀ, VAR UZLABOT VISUR. UN TĀ UZLABOŠANA NOTIEK

Lettonia coetus 56 II ar fuksi Uldi Gravu (2. no kreisās puses).

paziņojumi, kad notiek nākamās demonstrācijas Rīgā. Vēlāk par to šī radio vadība, kas ir amerikāņu rokās, jo ASV Kongress to uztur, plēsa matus un rāja priekšniecību. Var būt, ka tādā "kara" laikā tas ir pieņemams, bet citādi tas, ka runā šos patiesos faktus un runā patiesību, ir milzīgs, spēcīgs ierocis. Es domāju, ka Latvijas sabiedriskā TV un radio tīri labi šo funkciju ir pildījuši. Sevišķi pēdējā laikā. Es katrā ziņā esmu apmierināts un nesaskatu, ka tur jēlkāda oligarhu roka ir kaut ko virzījusi.

Vienīgā nelaime, ka tādas tradicionālas lietas kā avīzes vairs nelasa, un visi ir izdomājuši, ka viņi paši var ziņas veidot ar internetu, un komentāri, kas trīs ceturtdaļas ir naidīgi, ar profesionāliem troļļiem rada šīs nepatiesās ziņas. Šie ir tādi dīvaini laiki, ar ko es nezinātu, kā tikt galā, ja es vēl tur strādātu. Tā nav tikai Latvijā, tā ir visā pasaulē.

Bet zināmā mērā tā ir mēraukla, cik cilvēki ir apmierināti ar savu labklājību. Ja tā uzlabosies, tad šāda naidīga pieeja mainīsies.

Viena lieta, kas man tomēr sāp, ka mēs nenovērtējam ne mūsu valdības darbu, ne Saeimas darbu un arī mediju darbu, ka visu laiku ir tikai tāda smaga kritika un neuzticība. Kā to neuzticību var iespaidot? Es domāju, ka tā arī ir tāda daļa no labklājības. Ziņu lietās esmu bijis abās pusēs – gan, faktiski visu mūžu, ar medijiem esmu strādājis, gan esmu strādājis arī tai otrā pusē, par ko vajadzēja rakstīt, – vienalga, vai tās bija trimdas latviešu organizācijas, vai arī te vienu brīdi nonācu Latvijas politikā – Saeimā biju un tā tālāk. Saeimā bija sāpīgi dzirdēt, kā žurnālisti

tiek lamāti, un atkal, esot otrajā pusē, sāpēja sirds, ka cilvēki, kas gribēja kaut ko darīt un uzlabot šo valsti, kādreiz pamatoti, bet ļoti bieži arī nepamatoti tiek apcelti.

Bet vai tā nav kaut kādā mērā steiga un neiedziļināšanās procesos, kas notiek? Tad tas virspusējais skatiens ir, tā kā zirgs ar klapēm – redzi tikai vienu virzienu un kopplānu pazaudē.

VIENA LIETA, KAS MAN TOMĒR SĀP,
KĀ MĒS NENOVĒRTĒJAM NE MŪSU
VALDĪBAS DARBU, NE SAEIMAS DARBU
UN ARĪ MEDIJU DARBU, KA VISU
LAIKU IR TIKAI TĀDA SMAGA KRITIKA
UN NEUZTICĪBA. KĀ TO NEUZTICĪBU
VAR IESPAIDOT? ES DOMĀJU, KA TĀ
ARĪ IR TĀDA DAĻA NO LABKLĀJĪBAS

vērtīgu lietu – ne jau to, ka žurnālistus var uzpirkt, bet viņus var izmantot. Kad mums bija kādas konferences par Baltijas jautājumiem, nav jēgas uz tām aicināt valdības pārstāvjus vai kongresmeņus, senatorus. Viņi pateiks to, ko mēs gribam dzirdēt – mēs esam par Baltiju, par neatkarību, bet tās ir tādas tukšas rezolūcijas. Daudz lietderīgāk uz šādām konferencēm ir uzaicināt žurnālistus. Un es došu vienu piemēru. Notiek viens tāds, ko mēs saucām par Baltijas forumu, tāda divu dienu konference. Mēs par galveno runātāju uzaicinājām "The New York Times", kas tomēr ir Amerikas iespaidīgākais laikraksts, viņu diplomātisko korespondentu, bija tāds Baidners. Par

Atgriežoties pie jautājuma, kas ir žurnālista uzdevums, – es arī esmu izmantojis žurnālistus, arī Latvijas interešu labā. Kad sūdzējāmie, ka, skatoties uz pasaules notikumiem, nevienu tāds Latvijas vai Baltijas jautājums neinteresēja, jo tās ir tik sīkas, mazas tautas un zemītes, un citur briesmīgākas lietas notiek nekā pie mums. Es atradu vienu tādu ļoti

to mēs viņam samaksājām honorāru – 100 dolārus. Tas ir sīkums, jo bijušie ASV prezidenti prasa ceturtdālmiljonu dolāru par savām runām. Un kas notiek? Pirmkārt, viņš tos 100 dolārus tūlīt iztērēja latviešu grāmatu tirgū – nopirka latviešu tautas dziesmas, plates, nopirka arī kādas vēstures grāmatas angļu valodā. Un viņš saka, ka jāiemācās kaut ko vairāk par Baltijas valstīm, jo viņam tai runai arī jāsaprotas. Lai runai sagatavotos, viņš aiziet pie ASV ārlietu ministra Kisindžera aprunāties. Kisindžers saka – nu, taču nomierinieties, lai tie baltieši beidz trakot. Bet tur atkal ir konteksts, ka tādā neformālā veidā tu pat tiec gandrīz līdz Amerikas ārlietu ministram. Tā rezultātā pēc tam katrā rakstā, kas *"The New York Times"* bija par Baltijas valstīm, bija viena rindkopa, kurā rakstīts "bet Amerikas Savienoto Valstu politika nekad nav atzinusi Latvijas valsts aneksiju un okupāciju". Tā bija katrā rakstā, tā parādījās varbūt kādas 25 reizes. Liekas varbūt nekas liels, bet tas bija tā nostādīts – vienalga, ko par Baltijas valstīm raksta, ir svarīgi arī šo rindkopu pielikt. Tādā veidā arī var izmantot žurnālistus!

Vēl, ko mēs spēlējam, kā ļoti viegli bija izprovocēt Padomju Savienību, kas toreiz bija ienaidnieki, diemžēl arī tagad tās mantiniece Krievija ir naidīga.

Atmodas laikā Tautas fronte sūtīja vienu delegāciju pēc otras – atbrauc trīs vīri it kā runāt par ārlietām, Jurkāns, Dozorcevs un Vulfsons.

Un mēs panācām, ka viņi tika pieņemti pie kaut kāda ļoti, ļoti zema Apvienoto Nāciju Organizācijas pārstāvja – tā pa kluso un tā tālāk. Kad tas notika, kur mēs to ziņu palaidām? Krieviem! Lūk, ka tagad jau ANO gandrīz atzīst tādus cilvēkus, ka Latvijas ārlietu pārstāvji no Atmodas laikiem tur ir. Tie izcēla traci. Kā var, tas cilvēks no darba jālaiž vaļā utt.! To atkal piespēlējam *"The New York Times"*. Tas pāri sešām slejām drukā – Krievija ceļ iebildumus, ka ANO pieņēmusi latviešu delegāciju. Un tu vari izprovocēt lietas. Toreiz tādos apstākļos tas bija jādara. Un man ir daudz tādu piemēru, kur var izmantot žurnālistus, viņiem pašiem neapzinoties, ka viņi palīdz kādai lietai. Nevienam nav uzpirkts vai ietekmēts, vienkārši pacelts gaismā kaut kas.

Kā zināms, katram cilvēkam ir lemtas 15 minūtes slavas. Tas ir mans mīļākais filozofs Endijs Vorhols, kas to ir teicis. Tas bija Helsinku nolīguma laikā, galotņu konferencē, kad latviešu delegāciju arestēja. Tā ir mana zvaigžņu stunda. Tā atkal bija tāda provokācija ar krieviem. Vienkārši gadījās būt tur vienā pieņemšanā kopā ar Andreju Gromiko, un, ja viņi būtu likušie mierā un baltiešus nebūtu aiztikuši, tad nekas tāds nebūtu noticis. Bet tas, ka mūs toreiz apcietināja – nu, tiem 800 žurnālistiem toreiz bija ļoti garlaicīgi... Galotņu konferences parasti ir garlaicīgas. Daudz interesantāk ir, kur kāds ir apcietināts, iebāzts cietumā. Tā kā bija atjautīgi šādi momenti jāatrod.

Bet ir jau citi veidi, kā var sabiedrības pašapziņu celt. Kaut vai mūsu sportisti, mūziķi. Miera laikos ar tādiem labsirdīgiem gājieniem varam šo to panākt.

Atgriežoties pie sabiedriskajiem medijiem, šobrīd aktuāls jautājums ir reklāmu izvietošana – būt vai nebūt sabiedriskajam medijam reklāmas tirgū. Tas gan nav nekas jauns, šis jautājums, šķiet, ar bārdū apaudzis.

Latvijas reklāmas tirgus ir tik maziņš, un ir ļoti grūti ar reklāmas palīdzību uzturēt gan TV, gan avīzes. Pirms 100 gadiem, arī tā globāli skatoties, 80% no laikrakstu ienākumiem nāca no lasītāja – abonementa maksa utt. Bija tāds teiciens Amerikā – kamēr avīze maksās vienas kafijas krūzes vērtībā, tikmēr tā varēs pastāvēt. Tagad tos 80% maksā reklāmdevēji. Avīzes internetā jādod par velti, TV ziņas arī. Paņemsim par piemēru TV, kas Latvijā ir jāuztur, salīdzinot ar tādu lielvalsti kā Vācija vai Francija. Tur uz kādiem 10 miljoniem var pastāvēt viena stacija. Mums uz knapi diviem miljoniem ir trīs stacijas. Nu, nesanāk tā naudiņa. Tāpēc tas mēģinājums ir vienmēr. Es par to vienmēr iestāšos, ka sabiedriskā TV dabū no valsts mazliet naudu, un, ja valsts uztur to visu, tad viņiem reklāmas naudu nevajag. Igaunijā tas notika – nolēma, ka sabiedriskā TV un radio izies no reklāmas tirgus un valsts dotēs tos. Pirmajā gadā viss bija kārtībā. Otrajā gadā viņi aizmirsa ielikt budžetā šo naudu, bet reklāmu

bija aizliegts pieņemt! Beigās jau izlīdzinājās, bet man ir zināmas bažas par to. Ir jau arī tagad likums, kas nosaka, ka Latvijas Radio un TV katru gadu budžets nedrīkst būt mazāks par iepriekšējo

gadā! Tas nav izpildīts! Tāpēc man ir tādas bažas, ko tieši arī Latvijas Radio saka – nav ticības, mēs no tirgus aiziesim, bet vai valdības savu solījumu spēš turēt, jo nāk tie negaidītie gājieni. Es īstenībā aizstāvu, ka reklāma arī ir sava veida informācija. Es esmu preti tam, ko dara mūsu politiķi. Viņi uzskata un panāca to, ka nevar būt politiskas reklāmas TV. Manuprāt, tā arī ir vārda brīvības atņemšana, jo reklāma iespaido cilvēkus, un tā ir reklāmas funkcija. Tajā pašā laikā reklāma rada konkurenci, reklāma rada darba vietas, reklāma rada valstij nodokļus, un tad mēs nonākam pie tāda jēdziena kā – reklāma nedrīkst iespaidot. Un kas tad drīkst iespaidot? Nevienam taču politisko partiju platformas nelasa, ieskaitot pašus politiķus. Man ir bijis tāds gadījums...

Es esmu laimīgs, jo man ir izdevies ne tikai Latvijā dzīvot, bet arī piecos dažādos amatos Latvijā strādāt. Bet no tiem pieciem amatiem divi ir bijuši tādi, kas ir latviešu sabiedrībā visvairāk ienīstie – politiķis, bet ir vēl viens briesmīgāks amats, ko gandrīz vai nīst vēl vairāk – valdes loceklis kapitālu sabiedrības padomē. Es vienu brīdi biju arī "Lattelekom" padomē. Brīdī, kad to pārreorganizēja, mani izsvieda ārā tāpēc, ka es biju politiskā darbā strādājis. Tad man pārmeta – kā jūs vispār uzdrošinājāties būt šajā padomē, ja jūs esat politiski darbojies! Un mana atbilde bija tāda, ka "Lattelekom" galvenais jautājums bija aizstāvēt Latvijas intereses, jo tur puse pieder Latvijai, puse *"Telia Soner"*, somu-zviedru kompānijai, kas gaida, kad varēs nopirkt to kompāniju. Viņu interese ir, lai "Lattelekom" naudu nepelna, jo – jo mazāk "Lattelekom" ir vērts, jo par mazāku naudu viņi

ES VIENMĒR KRITIZĒJU, KA MĒS PAR MAZ PIEDALĀMIEM KOPĒJĀ TAUTAS DARBĀ

to varēs dabūt. Tāpēc mūsu interese bija aizstāvēt Latvijas intereses, lai būtu savi 20 miljoni peļņa, ko budžetā varēja nomaksāt. Man "Delna" jautāja – kā es tur drikstu būt, ja esmu bijis politikā? Bet kam gan vairāk vajadzētu aizstāvēt Latvijas intereses, nekā tiem, kas ir valsts darbā strādājuši? Mana atbilde bija – pēc jūsu ieskatiem, tikai tāds cilvēks, kas nav iesaistījies politikā, nav gājis balsošanā, jo nobalsojot viņš arī izsaka savu politisko viedokli, vai arī tāds, kas nav lasījis nevienu politisko reklāmu un nav iespaidots no tās, tikai tāds var būt tas, kas noteiks Latvijas politisko likteni? Es tam nepiekrītu! Es piekrītu tiem, kas ir ieinteresēti strādāt politikā, lai aizstāvētu Latvijas intereses, veicinātu Latvijas attīstību.

Jautājumi, ko uzdodu intervijās buršiem – kāds ir viņu ceļš līdz korporācijai? Vai redzat pienesumu no buršiem sabiedrībai kopumā? Kur ir mūsu pienesums vai varbūt virzītājspēks?

Šis jautājums man ir diezgan grūts. Es iestājos *Lettonia* tāpēc, ka mans brālis iestājās tur. Mūsu ģimenei nekāda sakara ar korporācijām nav bijis, bet tad, kad tās atjaunojās Latvijā, tad *Lettonia* bija viena no pirmajām, kas to izdarīja. Viens no brāļa draugiem tur iestājās, viņš arī, un tad bija diezgan loģiski, ka es ar iestājos. Es absolūti atzīstu, ka tā ir mana mūža organizācija, un es ļoti aktīvi darbojos vēl tagad, 80 gadu vecumā, bet ar *Lettonia* vienmēr ir bijusi problēma.

(*Ulda seļā atkal parādās viltīgais smaids!*) Ko es varu apliecināt! Savā ceitā es biju tas labākais fuksis – es neiztrūku nevienā reizē, es paliku visos zēnu vakaros līdz beigām, es pirmais atteicu visas dziesmas, mani pirmo atpaukoja utt., bet es biju arī vissliktākais fuksis – sliktākais, jo šad un tad ar savu viedokli izaicināju oldermāni. Un tas galvenais strīds bija par vienu lietu – kas ir tradīcija. Mans uzskats bija, ka tradīcijām jāmainās un jāiet laikam līdzī, un par to mani vienmēr iekāra.

Vai ar šo jautājumu nav līdzīgi kā ar patriotismu, par ko mēs runājam sākumā? Ir jāspēj notvert to smalko robežu, kur tradīcijām ir jāiet cauri laikiem, saglabājot pamatvērtības, un kur tām jāmainās, jāattīstās?

Zināmām pamatvērtībām jābūt. Mans absolūtais varonis ir Kronvaldu Atis. Nav lielāka latviešu valodas aizstāvja kā viņš. *Lettonia* pirmsākumi un Pirmā Tautas atmoda, un tur ir mērķi! Bet tie jau nemainās, un uzsvars bija tieši uz latviskās identitātes kopšanu, veicināšanu, kultūras attīstīšanu, valodas attīstīšanu utt. Tas lēnām aizgāja uz citām izrīcībām, kurās es vienmēr kritizēju *Lettonia*, ka mēs par maz piedalāmies kopējā tautas darbā. Un man vienmēr atbildēja – korporācijas nav politiskas organizācijas, un mēs ar politiku nenodarbojamies. Un tur man visu mūžu ir bijušas... ne strīds, nē! Pilnīgi noteikti – korporācija ir mana mūža organizācija. Es esmu absolūti visus amatus pildījis, tā ka man korporācijas ideja ir īpaši svarīga, bet tas nenozīmē, ka es esmu apmierināts ar to, kas ir. Es joprojām

gribu to uzlabot, veicināt. Un tur man no fukšu dienām ir problēmas ar oldermāni. (*lesmejas.*) Un ir bijis laiks, kad citi teica – vajag to Gravu mest ārā no *Lettonia*. Tāpēc man ļoti grūti bija dabūt krāsas. Bet es nepaliku dusmīgs – kā ir, tā ir. Visi mani draugi, kas netaisīja dumpi, tie ātri dabūja krāsas.

Arī šobrīd šis jautājums nav vienkāršs. Spilgts piemērs bija valodas referendums, jo tieši atsevišķu buršu drosme un aktivitāte bija korporāciju kopīgā viedokļa veidošanas pamatā. Kur ir tā trauklā robeža, kur mēs varam teikt – mēs esam sabiedriski aktīvi ļaudis, bet politikā neiesaistāmies, un kur ir tas brīdis, kad mēs kā burši nevaram stāvēt malā un noskatīties, kas notiek politikā? Jo, kā jau teicāt, arī neaiziet uz vēlēšanām ir iesaistīties politikā. Tādā kopējā skatījumā mēs, visas korporācijas, tomēr balstāmies uz vienām un tām pašām pamatvērtībām. Ja šāds cilvēku kopums nespēj vienoties – būt vai nebūt aktīviem kādā jautājumā, vai tam nav izšķiroša nozīme sabiedrībā kopumā?

Es teiktu, nav jau tā, ka korporācijas nebūtu nacionāli noskaņotas, pat ļoti ir. Un to es esmu dzirdējis mūsu no jauniem semestriem. Tāpat arī mana sieva, kas ir *dzintra*, saka – kad prasa jaunajiem, kāpēc tu gribi būt korporācijā, tad bieži vien skan atbilde – korporācija ir tāda interesanta vide, kurā tu esi latviskā sabiedrībā, ko ikdienā tomēr nejut. Nacionālisms un patriotisms ir pamatnostāja, tā ka viss ir kārtībā.

JA ES BŪTU DAUDZ JAUNĀKS, TAD
MANS PĒDĒJAIS PRAYER BŪTU
KONVENTU APVIENOŠANĀS

Es vairāk domāju par politisko iesaisti. Piemēram, starpkaru Latvijā daudzi burši bija aktīvajā politikā. No fotogrāfijām mēs to redzam, viņi ar lepnumu valkāja arī regālijas. Šobrīd es neteiktu, ka politiķi demonstrē savu piederību korporācijām. Pārsteigums bija Vilnis Ķirsis ar savu reklāmu Rīgas domes vēlēšanām. To ieraugot, es nodomāju – ā, šis cilvēks pārstāv man pazīstamas vērtības!

Jā, bet Saeimā tādu ir ļoti maz. Veiko Spolītis, bet viņš ir igauņu korporācijā.

Jā, un viņš arī nekaitrējoties valkā krāsas. Vai mēs tik ļoti kautrējamies vai arī baidāmies no kaut kā? Kas mūs attur? Ja kāds pajautās, kāpēc tu tā vai citādi esi ģērbies, var taču izstāstīt!

Es esmu *Lettonia* piedzīvojis trīs korporāciju paaudzes. Ņujorkā tad vēl bija dažs labs *tērbatnieks*, kādi četri pieci vēl no Tērbatas laikiem. Nezinu, kas būtu tas pareizais vārds, bet viņi bija citādi nekā Rīgā uzņemtie, Latvijā brīvvalsts laikā. Tur bija tāds lielāks cēlums, es teiktu. Rīgā uzņemtajiem jau bija noslēdējis tā vairāk uz "tas man karjerā var palīdzēt". Jā, jā! Kad no laukiem atnāca, tad nokļuva citādā sabiedrībā. Nu, 21. gadsimtenī vairs īsti tādas pieklājības normas nav jāmaina, tās jau tā kā zina.

Jā, vairāk vai mazāk..

Īstenībā mazāk (*smejas*). Vismaz zina, ka zupa jāēd ar nazi, jo, ja

lieto dakšīņu, tad tek cauri. Līdz ar to tāda ievēšana sabiedrībā vairs nav, kā toreiz – kad tu iestāies korporācijā, tad tevi pataisīs par cilvēku. Es nekad neesmu varējis saprast to, ka par mežoniem sauc nekorporantus! Tas man šķiet tāds intelīģences trūkums. Zūd arī vajadzība iesaistīties zināmā sabiedrībā, tas vairs nav. Arī sakari kaut kādā karjeras ziņā vairs neeksistē. Korporācijas jēga ir mainījusies. Kādreiz, ja studēji, lielākais vairums iestājās korporācijās, šobrīd tā aktivitāte nav tāda manāma. Un arī sevi par daudz esam saskaldījuši. Ja es būtu daudz jaunāks, tad mans pēdējais *prayer* būtu konventu apvienošanās. Un par to pašu Liepāju runānot – tie paši *fleroņi*. Tas ir mulķīgi, ka, Liepājā studējot, nav iespēju iesaistīties korporācijā. Starp citu, tad, kad Liepājas Universitāte vēl bija augstskola, viņi teica – augstskolā vajadzīgs zināms skaits doktoru, bet viņiem divu pietrūka. Tad es reiz Vairai Viķei-Freibergai, ko es zinu ilgus gadus, teicu – ir jau labi būt par prezidentu, tu tādus labus darbus dari, bet tu vari izdarīt vēl ko labāku. Liepājā pietrūkst divu doktoru, ja tu ar Imantu uz vienu semestri varētu pamācīt Liepājas augstskolā, viņi tiktu par universitāti. Viņa neuzņēma to draudzīgi.

Atgriezoties pie sabiedriskās aktivitātes. Man brīžiem šķiet, ka mēs korporācijās esam ieslīguši tādā pašapmierinātībā – mēs esam forši, mums ar sevi ir interesanti, bet, ja jūs gribat ar mums draudzēties, tad nāciet pie mums, un mēs varbūt jūs uzņemsim.

Diemžēl es arī tā domāju! Ir cilvēki, kurus tas apmierina. Un tad ir tādi nemierīgi cilvēki, pie kuriem es sevi pieskaitu, kuriem liekas, ka vienmēr var kaut ko uzlabot – var uzlabot valsti, var uzlabot konventā, var uzlabot visur. Un tā uzlabošana notiek. Var draudzību vairāk attīstīt savā starpā, kad kaut kādam kopīgam pasākumam esi izgājis cauri. Un, ja tā vēl ir cīņa un ir uzvara tajā cīņā, tad tas dod milzīgu gandarijumu un nostiprina draudzības saites. Es domāju, ka Latvijā ir vēl daudzas tādas lietas, kas jāuzlabo un kam mēs neesam vēl savu pienesumu devuši kā agrāk. Kā pirmajā Tautas Atmodā Tērbatā, kā otrajā Tautas Atmodā, kas bija Latvijas valsts izcīnīšana, kad korporanti aizgāja Studentu rotā.

Kur jūs pašreizējā pasaules kontekstā redzat iespēju atrast kopīgu mērķi?

Es domāju, ka ir jāatrod kaut kāda līdzdalības iespēja. Līdzdalība nevar apstāties tikai ar aizmaršēšanu uz Brāļu kapiem 18. novembra rītā. Cilvēki (pats es vairs nevaru aizklibot) vienmēr saka, ka tas ir pārdzīvojums un sasaiste ar vēsturi, un draudzības nostiprināšana, bet to mēs tikai paši darām... Nevaru uz momentu pateikt, kādi atsevišķi projekti ir jāatbalsta, bet līdzdalība ir vajadzīga! Un vajag atkāpties no tā neitralitātes principa. Tam jānotiek apolītiski, nedrīkst organizāciju sašķelt, sākot par politiskām partijām strīdēties, tas jānoliek malā.

Bet tas, kas vajadzīgs Latvijas attīstībai, par to nepārtraukti vajadzētu runāt un atrast veidu, kā kaut ko palīdzēt. Tas ir visās korporāciju devīzēs ierakstīts, un tas arī būtu jāpiepilda.

Deviņdesmito gadu sākumā mērķis bija atjaunot korporāciju kustību Latvijā vispār. Nākamais nozīmīgais uzdevums bija atdzīvināt un nostiprināt tradīcijas. Tagad tas ir izdarīts! Ko tālāk?

Bet ir arī pa vidu viena maza iekšēja krīze. Es nezinu, kā tas ir, piemēram, pie *daugavietēm*, bet *Lettonia*, es teiktu tā – no vienas puses, es priecājos, ka vadība ir jauno semestru rokās, bet, no otras puses, es bēdājos, ka filistrus, kuri iestājās arī deviņdesmito gadu laikā, gandrīz neredz vairs. Varbūt to biedra naudu samaksā, bet neatrod darbošanos pietiekami saistošu, lai savu laiku ieguldītu. Mums ir cilvēki, kas sasnieguši savā karjerā lielas lietas un būtu labs paraugs. Nu, mēs viņus dabūjam – viņi atnāk, savu referātu nolasa, bet es gribētu, lai viņi paliek vienā zēnu vakarā līdz rīta gaismai, parunā ar jaunajiem semestriem, kaut kādu kontaktu uzņem, kas ir bez tā formālā referāta.

Tur man jāpiekrīt, jo atceros savus pirmos semestrus korporācijā. To, kādu gaisotni, kādu stāju visā ienesa filistres. Kad dāmas ienāca telpā, tur bija viss – pašcieņa, tolerance, izpratne par to, ka vari arī kļūdīties, atbalsts un tajā pašā laikā arī stingra nostāja par kārtību un vērtībām, kur atkāpes

nav pieļaujamas. Šobrīd uz konventu atnāk divi, trīs, pieci filistri, un līdz ar to vērtību pārnese plūstošā un dabiskā veidā vairs nenotiek. Varbūt tā notiek lielajās korporācijās? Šķiet, mēs esam ļoti koncentrējušies uz iekšējo vidi, bet vai

korporācijām nebūtu jābūt tām, kuru uzmanības centrā ir Latvijas valsts un sabiedrība vēl pēc 100 gadiem? Profesionāli jau uzraksta valsts attīstības plānus, bet gan sabiedrībā, gan mediju telpā ir dzirdams vēstījums, ka trūkst kopīga valsts attīstības mērķa. Vai šis nebūtu korporāciju akadēmiskajā vidē diskutējams aktuāls jautājums?

Te mēs skaram vēl vienu sāpīgu punktu. Korporācija kā akadēmiska organizācija! Es domāju, ka mēs pārāk maz uzmanību piegriežam studijām. Ja tu gribi būt labs *lettonis* šodien un apmeklē visas kantu stundas, deju stundas, pauku stundas, piedalies visos pasākumos, tev pietrūkst laika studijām. Mums ir viens ģēnijs *Lettonia* – Ambainis, bet ar to ir par maz. Ja ir spējīgs cilvēks, tad viņš var izturēt visu – var izturēt savus pienākumus un var arī neatpalikt studijās. Es domāju, ka mums šodien ne vien ir par maz korporāciju locekļu politikā, bet mums ir arī par maz korporāciju locekļu mācību spēkos. Agrāk tā nebija, agrāk viens mācību spēks arī iespaidoja korporāciju vērtību apgūšanu. Tā ka ir ko darīt.

Paldies par vērtīgajām atziņām!

BET TAS, KAS VAJADZĪGS LATVIJAS ATTĪSTĪBAI, PAR TO NEPĀRTRAUKTI VAJADZĒTU RUNĀT UN ATRAST VEIDU, KĀ KAUT KO PALĪDZĒT. TAS IR VISĀS KORPORĀCIJU DEVĪZĒS IERAKSTĪTS, UN TAS ARĪ BŪTU JĀPIEPILDA

MĀKSLĪGAIS INTELEKTS LATVIJĀ UN NĀKOTNĒ

Fil! Dr. Agris Auce, *Frater livonicus*

Foto: no personīgā arhīva

Fraternitas Livonica telpās 2017. gada 18. maijā notika seminārs diskusija par mākslīgo intelektu. Paneldiskusiju organizēja un vadīja *Fraternitas Livonica* fil! Anrī Leimanis, un tajā piedalījās Dr. sc. comp. Leo Seļāvo, Pitsburgas universitāte, Valdis Vancovičs, Tele 2 vadītājs Latvijā, Dr. Juris Rudzītis, fil! Dr. Phys. Agris Auce, *Frater livonicus* Latvijas Universitāte un apdrošināšanas uzņēmējdarbība, kā arī daudzi klausītāji un diskusiju dalībnieki, kurus interesē šis temats.

Šajā rakstā centīšos ieskicēt dažas galvenās diskusiju atziņas par mākslīgo intelektu un dot arī savu personisko skatījumu uz šo problēmu. Tālāk pausts mans skatījums uz diskusiju, atlasot tos punktus, kas man pašam šķiet interesantāki, un izvēršot tos pēc saviem ieskatiem, jo kopumā diskusija bija daudz garāka un interesantāka, nekā man iespējams ietvert šajā rakstā. Diskusijas dalībnieki mākslīgo intelektu skatīja gan vispārīgā filozofiski, gan arī konkrēti no praktiskās izmantojamības viedokļa, it īpaši ņemot vērā centienus Latvijā attīstīt tā sauktos gudros automobiļus, kuru testēšanas vides izveidē kopā ar Rīgas augsto tehnoloģiju izglītības biedrību ir iesaistījušies arī *Fraternitas Livonica* Filistru biedrība un daži tās filistri.

No konkrētās izmantojamības viedokļa diskusijas dalībnieki vienojās, ka diezgan būtiski ir attīstīt tiesisko regulējumu dažādām mākslīgā intelekta izmantošanas nozarēm. Dažās nozarēs mākslīgais intelekts šobrīd var darboties bez ierobežojumiem un arī bez atbildības par savas darbības rezultātiem. Savukārt ir nozares, piemēram, "gudrie" automobiļi, kur atbilstoša regulējuma trūkums būtiski traucē mākslīgā intelekta izmantošanu sabiedriskajā dzīvē, jo gan Latvijas, gan starptautiskie transporta regulēšanas akti nepieļauj publiski uz ceļiem darboties transporta līdzekļiem, kurus pilnībā vada mākslīgais intelekts bez vadītāja klātbūtnes.

Tāpat jāatzīmē, ka tā sauktie gudrie automobiļi pagaidām nemaz tik gudri nav un diezgan tālu vēl atpaliek no cilvēka savā spējā braukt patstāvīgi, jo to pilnvērtīgai darbībai ir vajadzīga sevišķi iekārtota infrastruktūra – ceļa marķējums, "gudrās" ceļazīmes, ātrdarbīgs mobilo telekomunikāciju tīkls), GPS signāls, augstas precizitātes digitālas kartes un tamlīdzīgi. Diskusijā atklājās, ka nedz Latvijā, nedz citur vēl šādas pilnvērtīgas infrastruktūras nav un nav arī regulējuma tās veidošanai. Ieviešot Latvijā labvēlīgu tiesisko bāzi šādas infrastruktūras izveidošanai un bezvadītāju automobiļu testēšanai un lietošanai, mūsu valstij ir reālas izredzes kļūt par vienu no Eiropas Savienības autobūves moderno tehnoloģiju centriem "gudro" automobiļu attīstīšanai un adaptēšanai Eiropas Savienībā.

Tomēr ir jomas, kur jau tagad mākslīgais intelekts var darboties intensīvi un pārspēt cilvēkus savos rezultātos un produktivitātē.

Tās ir ar internetu, dažādām korelācijām un to identificēšanu un atpazīšanu saistītās jomas. Domājams, ka jau tagad mākslīgais intelekts plaši tiek likts darbā kiberspiegošanas un personu izsekošanas un izspiedzes jomā. Palielinoties mākslīgā intelekta kapacitātei un pazeminoties datu nesēju, sensoru un video kameru izmaksām, globālā un totālā iedzīvotāju izsekošana pamazām kļūs par orvelisku realitāti – droši vien pirmām kārtām nevis Ziemeļkorejā, bet gan vispirms attīstītajās Rietumu valstīs, jo tām ir daudz plašāki resursi un pieeja modernākām tehnoloģijām. No totālas iedzīvotāju pārraudzības jau vairs nav tālu līdz iedzīvotāju manipulēšanai, izmantojot informācijas, sociālo tīklu un citu tehnoloģiju iespējas un ar to saistītās metodes. Ar mūsdienu mākslīgā intelekta kapacitāti jau varētu būt pietiekami, lai šādu manipulēšanu īstenotu jau šodien. Taču nevajadzētu apšaubīt to, ka valdību dienestos un lielajās korporācijās notiek darbs pie atbilstošu daudz jaudīgāku mākslīgo intelektu izstrādāšanas tieši šiem nolūkiem. Būtu naivi iedomāties, ka kāds to spēs, patiesi gribēs un varēs kontrolēt, regulēt un ierobežot. Tie, kas tic Ziemeļvētku vecītim un tam, ka nodokļu palielināšana ir tieši un tikai tautas interesēs, domāju, var savas ticības arsenālam pievienot arī uzskatu, ka fotoradari fotografē tikai ātruma pārkāpējus un netiek izmantoti visu braucēju novērošanai un digitālai datu uzkrāšanai. Ļoti var gadīties, ka pilsoņiem sevis un savu interešu aizstāvēšanai drīz vien vajadzēs pašiem organizēt digitālās pašaizsardzības vienības, slēgtos iekšējos informācijas tīklus, kā arī savām

vajadzībām un savai aizsardzībai nodarbināt savus personiskos mākslīgos intelektus un izmantot citas aizsardzības metodes. Es šeit domāju tiešām savus personiskos mākslīgos intelektus, kas atradīsies mūsu personiskajos informācijas nesējos un datorresursā un strādās mūsu interesēs, nevis *Google*, *Apple* vai kādus līdzīgus šobrīd tirgū pieejamos digitālos palīgus un citus IT radījumus, kuri atrodas šo organizāciju serveros un var īstenot ne tikai mums redzamos uzdevumus, bet arī vēl papildus citus, mums nezināmus mērķus.

Izspiedzi var dēvēt arī par personu izpēti vai «padziļinātu izpēti», vai vēl kā citādi. Izmantojot mākslīgā intelekta metodi, tā notiek jau tagad un arvien paplašinās. Piemēram, bankām, arī Latvijā, tiek uzlikts par pienākumu izpētīt un analizēt savu klientu darījumus, lai identificētu tādas darbības, kas nepatīk regulatoram un valsts pārvaldes iestādēm. Elektroniskās tirdzniecības komersanti analizē patērētāju paradumus un citus par personām pieejamos datus, lai radītu preču un citus piedāvājumus, tai skaitā individualizētus. *Google* un *Facebook* katrai personai apkārt rada individualizētu "realitātes burbuli", parādot šai personai tikai to un tādā kārtībā, kā to šai personai padarīt pieejamu ir izvēlēties šo organizāciju nodarbinātais mākslīgais intelekts. Pēc skandaloza gadījuma ar ss.lv visai patvaļīgo slēgšanu arī mūsu zemes VID varbūt izvēlēsies gudrākas rīcības metodes un, piemēram, sāks izmantot mākslīgo intelektu, lai analizētu sludinājumus un identificētu sev vajadzīgās mērķa personas. Tā sauktās izpētes un personu darbības paredzēšanas un vadišanas lauks ir ļoti plašs, un, palielinoties mākslīgā intelekta jaudai un datu savākšanas iespējām, tas tikai paplašināsies.

Digitalā pašaizsardzība drīz vien kļūs par arvien svarīgāku fiziskās realitātes formu. Jau šobrīd mēs to redzam auto nozarē arī Latvijā. Pēc tā sauktās *keyless-go* sistēmas ieviešanas modernajās automašīnās, šo auto zādzības ir kļuvušas satriecoši vienkāršas un viegli izdarāmas (*keyless-go* sistēma ir tāda automobiļu palaišanas un kontroles sistēma, kur auto atslēga attālināti sazinās ar automašīnu un attālināti dod "atļauju" automašīnu iedarbināt, bez tieša fiziska kontakta ar automašīnu). Katastrofāli straujais moderno auto zādzību pieaugums Latvijā ir licis visām apdrošināšanas sabiedrībām pieprasīt saviem klientiem *keyless* sistēmas automašīnas apriķot ar papildu drošības sistēmām – imobilaizeriem.

Var domāt, ka tad, kad parādies pašbraucošās automašīnas, autozagļiem vairs nebūs vajadzības automašīnā ielauzties – sekmīgai zādzībai pietiks ar to, ka automašīnai tiks dots vajadzīgais rīkojums, un tā pati aizbrauks uz norādīto vietu. Autozagļa vai arī valsts institūciju norādīto vietu. To varēs izmantot gan mūsu pašu valsts institūcijas, gan arī kādas citas draudzīgas vai mazāk draudzīgas valsts institūcijas, lai pavēlētu "gudrajai" mašīnai doties uz norādīto vietu. Arī teroristiem un citiem subversīvo darbību veicējiem pašbraucošās automašīnas pavērs daudz plašāku darbības lauku ar jaunām iespējām. Te

der atgādināt, ka, piemēram, kodolreaktoriem nav pieļaujams interneta pieslēgums un pilnā nopietnībā daudzās vietās vēl tiek uzskatīts, ka kodolreaktorus nedrīkstētu vadīt digitāli programmējamas ierīces.

Tās ir dažas no realitātēm, kuras mūs droši vien drīz sagaidīs. Būs jau arī patīkamas realitātes – inteliģenti putekļu sūcēji un zāles plāvēji, ledusskapji, vibratoru un tamlīdzīgi. Tas viss dod daudz dažādu jaunu iespēju un patīkamas pieredzes. Bet – jau tagad ir ziņas par putekļu sūcējiem un arī vibratoriem, kuri, izmantojot interneta pieslēgumu, bez saimnieka ziņas sūta lietošanas laikā savāktos datus uz savu centrālo serveri.

Pagaidām tā sauktais mākslīgais intelekts vēl aizvien ir datorprogramma, lai arī bieži vien tāda datorprogramma, par kuras darbību tās radītājiem nav skaidra priekšstats, jo neironu tīkla tipa mākslīgie intelekti paši sevi tālāk "programmē" veidā, kurš bieži vien nav izsekojams un cilvēkiem detaļās izprotams. Tomēr pagaidām šķiet, ka mākslīgie intelekti vēl nav piemēroti "patstāvīgai dzīvei", bet gan tikai risina kādus specifiskus cilvēku dotus uzdevumus. Tādā nozīmē šī brīža jaudīgākie mākslīgie intelekti vēl krietni atpaliek kaut vai no mājas mušas, dārza sliekas vai pat nematodes prāta līmeņa. Iespējams, ka tas saistīts ne tikai ar tīro intelekta "intelektuālo" spēju, bet arī ar ieejas datiem, to apjomu un kvalitāti, proti, ar mākslīgajam intelektam pieejamajiem sensoriem, salīdzinājumā ar kuriem dzīvās dabas radījumiem maņu līdzekļi pagaidām ir daudz

jutīgāki, precīzāki un plašāki, it īpaši ķīmiskajā jomā. Visticamāk, tas ir tikai laika jautājuma – sagaidīt, kad sāks parādīties arvien patstāvīgāki un avancētāki mākslīgie intelekti. Pēc autora domām, kritisks attīstības lūzuma punkts būs brīdis, kad mākslīgais intelekts spēs patstāvīgi sākt pelnīt naudu. Droši vien sākumā interneta vidē, bet vēlāk arī citās nemateriālajās vidēs, tādās kā māksla, literatūra, tehnoloģiju attīstība un tamlīdzīgi. Varētu iztēloties arī mākslīgo zemnieku. Jau tagad zemnieki ir vieni no līderiem pašbraucošās tehnikas izmantošanā, jo tīrumos un plāvās kavējoša regulējuma ir daudz mazāk. Ja mākslīgajam intelektam izdosies spert vēl nākamo soli un apzināties naudas vērtību un iespēju to izmantot savas situācijas uzlabošanai – kā iegādāt jaudīgākus procesorus, jaunus sensorus, citus upgredus, tad mēs tik tiešām būsīm iegājuši pavisam jaunā attīstības posmā – tādā, kur mākslīgā intelekta īpašniekiem būs jārisina sarunas ar saviem intelektiem un jāpanāk vienošanās ar tiem, bet vēlāk pat varbūt jācīnās pret dažādām emancipācijas tendencēm.

Domājot par to, pastāv visai attālas nākotnes iespēja, ka kāds mākslīgais intelekts var arī izrādīt interesi un vēlēties iesaistīties studentu korporāciju darbībā. Atzišos, ka pagaidām neesam pat teorētiski izskatījuši šādu iespēju, tāpēc nāksies to atlikt kādam no nākotnes semināriem.

Fil! Jura Dreifelda, *frater academicus* uzstāšanās 2017.gada Biriņu konstitucionālās tiesībspolitikas seminārā par tēmu „Izdzidalības demokrātija”.^[1]

DIGITĀLĀ PAŠAIZSARDZĪBA DRĪZ VIEN KĻŪS PAR ARVIEN SVARĪGĀKU FIZISKĀS REALITĀTES FORMU

3D PRINTĒŠANA UN TĀS NĀKOTNES ATTĪSTĪBAS TENDENCES

! Jānis Riekstiņš, *frater letticus*
Autora pievienotie attēli

Mūsdienās arvien vairāk paveras jaunas iespējas, kas notiek, galvenokārt, pateicoties tam, ka straujos tempos attīstās visdažādākās tehnoloģijas, nebeidzot mūs pārsteigt. Par vienu no mūsdienu inovācijām, kas neapšaubāmi ir uz palikšanu, var uzskatīt 3D printeri.

Mūsu pasaulē tas ir kas salīdzinoši jauns, tomēr pāris gadu laikā gandrīz katrs cilvēks, kas kaut nelielā mērā interesējās par jaunākajām tendencēm tehnoloģiju attīstībā, zina, ko šis termins nozīmē, un saprot, cik nozīmīga loma tam ir nākotnes ražošanas industrijā. Principā viss jau tiek paskaidrots pašā nosaukumā – 3D printeris ir ierīce, kas veido trīsdimensionālus jeb telpiskus objektus.

Jēdziens "printeris" parasti tiek saistīts ar iekārtu, kura izdrukā sagatavotus divdimensionālus objektus – rakstus vai bildes, tomēr tehnoloģijas virzās uz priekšu un no divām dimensijām esam tikuši līdz taustāmiem un praktiski lietojamiem telpiskiem objektiem. Šo procesu, kurā tiek iegūti 3D objekti, pareizāk būtu saukt par slāņveida ražošanu un 3D printeri slāņveida ražošanas iekārtu, jo no trīsdimensionāla datormodeļa, izmantojot izvēlēto saistvielu un gaismas avotu, tiek izveidots telpiskais objekts.

DIMENSIJA

Dimensijas tiek lietotas, lai attēlotu raksturlieknes veidā objekta atkarību no citiem ķermeņiem. Visbiežāk dimensijas tiek izmantotas, lai noteiktu objekta izmērus: garumu, platumu un augstumu, bet dimensijas var attēlot arī citus fizikālus lielumus, piemēram, masu, ķermeņa elektrisko lauku. [23.]

0 dimensiju objekts – intuitīvi punktu saprot kā 0-dimensionālu objektu (objektu, kam nav ne tilpuma, ne laukuma, ne garuma). Eiklīds punktu aprakstīja kā "tas, kam nav nekādu sastāvdaļu". Punkta atrašanās vietu telpā raksturo ar tā koordinātām. [23.]

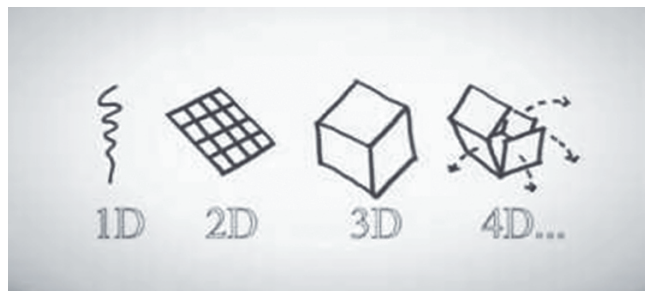
1 dimensijas objekts – ģeometrijā ar taisni saprot bezgalīgu

taisnu līniju. Taisne ir 1-dimensionāls objekts, kuru raksturo garums. Tā ir neierobežota uz abām pusēm, tāpēc zīmējumā var attēlot tikai taisnes daļu jeb nogriezni. [23.]

2 dimensiju objekts – plakni intuitīvi saprot kā bezgalīgu plakānu virsmu. Tā ir 2-dimensionāls objekts, kuru raksturo garums un platums. Plakni var raksturot ar trīs tās punktiem, kas neatrodas uz vienas taisnes. Piemēram, plakne ABC. [23.]

3 dimensiju objekts – pasaules ģeometriskais modelis. Šādai telpai ir 3 dimensijas: garums, platums un augstums. [23.]

4. dimensija – laiku uzskata par ceturto dimensiju (blakus trim telpas dimensijām), un parasti to iedala pagātnē, tagadnē un nākotnē. Klasiskajā fizikā laiks ir mainīgs lielums, kas (blakus telpai) nepieciešams, lai precīzi nodefinētu priekšmeta vai kustības pozīciju. Relativitātes teorijā laiks ir no telpas neatdalāma dimensija, tāpēc šīs teorijas ietvaros jāstrādā ar jēdzienu "laiktelpa". [23.]

1. attēls. Dimensijas.

VĒSTURE

3D printeris ir radies jau pagājušā gadsimta beigās jeb precīzāk – astoņdesmitajos gados. 1983. gadā 44 gadus vecais amerikānis Čārlzs Halls (*Charles Hull*), redzams 2. attēlā, brīvajā laikā centās izstrādāt tehnoloģiju, kā no digitāla attēla izdrukāt telpisku objektu. Viņam tas izdevās,

un tajā pašā gadā viņš izstrādā salīdzinoši primitīvu metodi – stereolitogrāfiju (SLA)¹, kas ir 3-dimensiju objektu veidošana izmantojot ultravioleto gaismu. 1986. gadā viņš šo metodi patentē. Patenta pieteikumā tas tika aprakstīts kā aparāts trīsdimensionālu produktu izgatavošanai. 1986. gadā Č. Halls izveido uzņēmumu *3D Systems*, kas mūsdienās ir viens no vadošajiem 3D tehnoloģiju uzņēmumiem pasaulē, kā arī izgudro *.stl faila formātu, kas ļauj projektētās detaļas izprintēt. [1.]

2. attēls. Čārlzs Halls un pirmais 3D printeris.

1987. gadā izlaiž pirmo komerciālo 3D printeri SLA-1. [17.] Tomēr, kā jau parasti notiek, attīstoties jaunai tehnoloģijas nozarei, tajā pašā laikā arī citi inženieri strādāja pie līdzīgu 3D printeru izstrādes. Kā rezultātā, 1987. gadā Karls Dekards (*Carl Deckard*) un Džo Bimans (*Joe Beaman*) Teksasas universitātē attīsta un patentē selektīvās lāzera kausēšanas metodi (SLS), kura turpmāk tiek attīstīta caur uzņēmumu *DTM Inc.*, ko vēlāk pārņem *3D Systems*. Šajā metodē kausēšanai izmantotais lāzera stars ļāva paplašināt printēšanā pielietojamo materiālu klāstu un to saistīšanās veidus. [18.]

Paralēli SLA un SLS tehnoloģijai 1989. gadā Skots Krumps (*Scott Crump*), *Stratasys Inc.* līdzdibinātājs, izstrādā un iesniedz patentu termoplastikāta auklas kausēšanas tehnoloģijai (*FDM*), kuras patentu apstiprina 1992. gadā. Šo tehnoloģiju *Stratasys Inc.* joprojām pielieto arī mūsdienās, kā arī šī tehnoloģija tiek izmantota daudzām sākuma līmeņa 3D iekārtām, jo tā ir pietiekami universāla un ļauj prototipu ražošanā izmantot dažādus materiālus. [18.]

Tai pašā laikā arī Eiropā neizpaliek 3D tehnoloģiju attīstība un 1989. gadā Minhenē, Vācijā, Hanss Langers (*Hans Langer*) dibina uzņēmumu *EOS GmbH*, kas sākumā veic izpēti stereolitogrāfijas sfērā, taču vēlāk savu darbību koncentrē uz selektīvo lāzera kausēšanas tehnoloģiju, un 1994. gadā tiek radīta SLS tehnoloģijas iekārta *EOSINT*

350, kā rezultātā *EOS* kļūst par pirmo uzņēmumu, kas komerciāli piedāvā stereolitogrāfijas un selektīvās lāzera kausēšanas metodes iekārtas. Jau 1995. gadā *EOS* sāk piedāvāt iekārtas, kas izmanto par saistvielu metālu, nevis dažādus plastikātus. [5.], [18.]

Visbeidzot 1998. gadā *Stratasys Inc.* patentē *PolyJet* tehnoloģiju, kas būtiski pilnveidoja printerus un paplašināja to pielietojumu iespējas. [12.], [18.]

- 1999. gadā 3D printēšana kā nozare jau ir attīstījusies tik tālu, ka tiek veikti pirmie mēģinājumi veidot cilvēka orgānus, izmantojot cilvēka šūnas un 3D printēšanu. [21.]
- 2002. gadā tiek izveidota miniatūra niere, kas ir pilnībā funkcionējoša – spēj filtrēt asinis. [21.]
- 2006. gadā SLS tehnoloģiju sāk izmantot masu pasūtījumos detaļu, protēžu izgatavošanā. Tiek izveidota iekārta, kas var izmantot dažādus materiālus detaļu izgatavošanai. [18.] 2008. gadā mākslinieki, arhitekti, dizaineri sāk izmantot 3D printerus dizaina elementu izgatavošanā. [20.]
- 2009. gadā 3D printeru *DIY* (dari pats) komplekti nonāk pārdošanā [18.]
- 2011. gadā 3D tehnoloģijas parādās aviācijā. Pirmo reizi 3D printēšanā izmanto zeltu un sudrabu. [21.]
- 2012. gadā implantēts pirmais 3D izgatavotais apakšžoklis. [21.]

- 2012. gada 25. aprīlī dibina uzņēmumu *SIA Mass Portal*, kas izstrādā, ražo un pārdod delta robota 3D printerus. Jau 2014. gada 15. aprīlī tiek prezentēts *Mass Portal* pirmais izstrādātais produkts — MP Delta 3D printeris. [7.]

3. attēls. Pirmais Mass Portal Delta Pharaoh 3D printeris.

3D DATORMODELIS

Lai 3D printeris būtu spējīgs prototipēt vēlamo detaļu, iepriekš nepieciešams iegūt CAD (*Computer-Aided Design*) formāta datormodeli, ko printeris izmanto kā informācijas avotu. Esošos datu kopumus (punkti un cita informācija), 3D modeļus var izveidot manuāli, ar algoritmu (procesuālā modelēšana) vai skenējot. [20.]

¹ Litogrāfija - 1. Iespiedums no ūdeni absorbējošas akmens virsmas vai speciāli apstrādātas metāla vai bimetāliskas plātnes, kurā tipogrāfijas krāsa pieķeras tikai attēlam paredzētajās vietās. 2. Gludspiedums no litogrāfiskā (Solnhofen) akmens, attēla dizainparaugu uzzīmējot ar pārnesumu no īpaši sagatavota papīra. [4.]

3D MODELĒŠANA

Lai varētu izprintēt vēlamo 3D objektu, ir nepieciešams trīsdimensiju datormodelis. Šādu modeli var iegūt, izmantojot 3D modelēšanu. 3D modelēšana ir process, kurā izgatavo precīzu attēlojumu jebkurai 3 dimensiju objekta virsmai ar specializētu programmatūru. Iegūtais produkts tiek saukts par 3D modeli. [20.] 3D modelis reprezentē 3D objektu, lietojot punktu savākšanu 3D telpā, savienojot ar dažādiem ģeometriskiem objektiem, piemēram, trijstūriem, kvadrātiem, līnijām, izliektām virsmām u.c. [20.] 3D modeļi plaši tiek pielietoti visā 3D projektēšanā. Mūsdienās 3D modeļi tiek izmantoti dažādās nozarēs.

Gandrīz visus 3D modeļus var sadalīt divās kategorijās:

- **Cietie** – šie modeļi definē objekta tilpumu (gluži kā akmens). Tie ir reālistiskāki, bet grūtāk izveidojami. Cietos modeļus galvenokārt izmanto ne - vizuālām simulācijām, piemēram, medicīnas un inženierzinātņu simulācijās, kā arī CAD un specializētajām vizualizācijas programmām, piemēram, staru izsekošanai un konstruktīvajā formu ģeometrijā. [20.]
- **Čaulu modeļi** – šie attēlo objekta virsmu, proti, pašu objekta virsmas robežu, nevis tā tilpumu (gluži kā bezgalīgi plāna olas čaumala). Ar šiem modeļiem ir vieglāk strādāt nekā ar cietajiem modeļiem. Gandrīz visi modeļi, kas tiek izmantoti spēlēs un filmās, ir veidoti kā čaulu modeļi. [20.]

Atkarībā no izmantojamās modelēšanas tehnoloģijas, izšķir trīs veidus, kā attēlot 3D modeli:

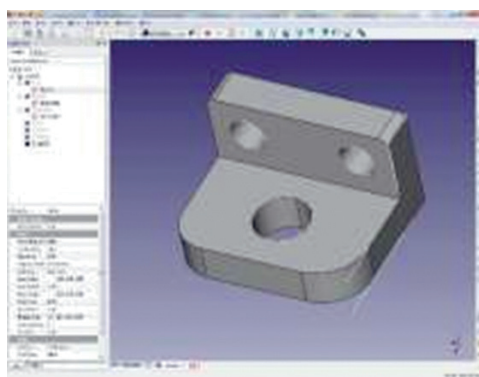
1. **Poligonālā modelēšana** – punkti trīsdimensiju telpā, kurus sauc par virsotnēm (angļu – *vertices*) tiek savienoti ar līniju segmentiem, veidojot poligonālu tīklu. Gandrīz visi trīsdimensiju modeļi mūsdienās tiek veidoti kā teksturizēti poligonu modeļi, izmantojot trijstūrus, kvadrātus vai citas vienkāršas figūras, jo tos ir iespējams kustināt, kā arī ātri renderēt² ar datoru palīdzību. Tomēr, poligoni ir plakņu veida un var tikai aptuveni attēlot liektas virsmas, lietojot daudzus poligonus. [20.]
2. **Liknes modelēšana** – virsmas tiek definētas ar līknēm, kuras tiek definētas ar noteiktiem masas punktiem. Līkne seko punktiem, bet ne obligāti ar tiem interpolē. Palielinot punkta masu, līkne tiks pavilkta tuvāk šim punktam. Lielākā daļa mūsdienu sistēmu izmanto NURBS³ (matemātiska modeļa virsmu) sistēmu ar *B spline* (B līnija – matemātiski noteikta liklīnija) un racionālu matemātisku sakarību, kas raksturo nepieciešamo virsmu. [20.]

² Renderēšana datorgrafikā ir beidzamais process divdimensionāla attēla vai animācijas iegūšanai no jau iepriekš sagatavotas trīsdimensionālas ainas. [26.]

³NURBS ir matemātisks modelis, kas lielākoties tiek lietots datorgrafikā, lai radītu un attēlotu līknes vai izliektas virsmas. Līknes modelēšanai tiek izmantoti kontroles punkti. Tie vienmēr ir tieši saistīti ar līkni/virsmu, vai nu atrodas tieši uz tās, vai arī darbojoties kā gumijas saites savienojums. [25.]

3. **Ciparu tēlniecība** – joprojām jauna modelēšanas metode, 3D tēlniecība ir kļuvusi ļoti populāra šo dažu gadu laikā, kopš tā ir radusies. Ciparu tēlniecība iedalās 3 dažādos paveidos – pārvietošanas metode (visplašāk pielietotā mūsdienās); uz tilpuma balstītā jeb volumetriskā (balstīta uz tilpuma pikseliem (vokseliem); dinamisko teselāciju metode (sadala virsmu, izmantojot triangulāciju). [20.]

Lai izveidotu 3D modeli printēšanai, mūsdienās izmanto dažādu CAD programmatūru, kurās pārsvarā tiek pielietotas gan poligonālās modelēšanas, gan līknes modelēšanas metodes. [2.]

4. attēls. CAD 3D modelis.

3D SKENĒŠANA

Ja objekts, kuru nepieciešams izprintēt, ir sarežģītas formas objekts, kurš ir taustāmā formātā, tad 3D modeļa iegūšanai var izmantot 3D skenēšanu (skat. 5. un 6. att.).

3D skenēšana jeb trīsdimensiju skenēšana nodrošina reālu objektu fiziskās formas pārveidošanu digitālajā formā, iegūstot objekta 3D digitālu modeli. Tālāk iespējama ieskenētā datora modeļa rediģēšana 3D *Studiomax*, *Maya*, *Alias*, *AutoCAD*, *SolidWorks* un citās 3D modelēšanas paketēs. 3D skenēšana ļauj samazināt izmaksas un iegūt ātrāku rezultātu. Visbiežāk 3D skenēšanu izmanto rūpniecībā, medicīnā, dizainā un citās nozarēs. [10.]

Tiek piedāvātas unikālas 3D skenēšanas iekārtas, kas ļauj skenēt objektus plašā izmēru diapazonā, atkarībā no dizaina un funkciju skenera un mērījuma objekta: no 40 mm (rūpniecības preces, patēriņa preces, dizaina priekšmeti, figūriņas, rotaslietas, apģērba priekšmeti, aksesuāri u.c.), līdz 70-140 metriem (transportlīdzekļi, kuģi, lidmašīnas, tilti, ēkas, pieminekļi, zemes gabali, utt.). [10.]

5. attēls. 3D skenēšana.

6. attēls. 3D skenēšanas iespējas.

7. att. Microsoft Kinect 3D skeneris.

3D skenēšanā tiek iegūts punktu mākonis – miljoniem pikseļu kolekcija, kas ir precīzs 3D modelis skenētajam priekšmetam (skat. 7. att.). [10.]

Pamatojoties uz skenējumiem, tiek izgatavota 3D objektu formu vizualizācija.

Mākoņu punkti – satur ne tikai pilnu informāciju par formu un izmēru, bet arī – pateicoties atstarotā lāzera stara intensitātei, satur diferenciācijas objekta faktūru un krāsu. Pateicoties šīm īpašībām, samērā vienkāršā veidā var izveidot punktu mākonī datoranimācijai, kas lieliski atspoguļo telpisko attiecību starp objektu un vidi. [10.]

Tā kā šādiem 3D skeneriem cena ir ļoti augsta, to izmantošana ikdienā un saimniecības vajadzībām ir ierobežota. Tomēr tas nenozīmē, ka nepieciešamības gadījumā ir jāatsakās no iespējas veikt kāda specifiska objekta nomaiņu vai izgatavošanu, izmantojot 3D skenēšanu un printēšanu. Šādas darbības iespējams veikt arī mājas apstākļos, izmantojot lētākā gala 3D skenerus (piemēram, *Primesesne* skeneri) vai 3D kustību sensorus kā *Microsoft Kinect*, kas oriģināli ir paredzēti *Xbox* spēļu konsolēm, tomēr to ir iespējams savienot arī ar datoru, kas izmanto *Microsoft* operētājsistēmu. Abi savā būtībā no 3D skeneriem atšķiras tikai ar izšķirtspēju un ar to, ka tie paši neveic nepieciešamās 360° kustības pilnas punktu kartes iegūšanai. To darbības principā, tāpat kā citiem 3D skeneriem, tiek izmantota diapozona kamera un infrasarkanās gaismas diapozona lāzers dziļuma mērīšanai. Lai *Kinect* izmantotu kā 3D skeneri datormodeļa iegūšanai, nepieciešama speciāla programmatūra kā *Scanect*, *ReconstructMe* u.c. Objektu nepieciešams ar skeneri pilnībā aptvert, lai iegūtu pilnu 3D modeli, un tālāko formatēšanu veiks programmatūra, kura gala rezultātā rada *.stl failu, kas ir savienojams ar 3D printeri. [19.], [24.]

3D skenēšanu iespējams arī veikt, izmantojot parastu fotoaparātu. Modeli nepieciešams aptuveni vienādā distancē fotografēt no sānu skatpunkta pa perimetru un arī no stāvāka leņķa, kā arī nepieciešams safotografēt

specifiskās vietas, lai iegūtu pilnu objekta attēlojumu. Izmantojot fotogrametrijas⁴ metodi, šādas bildes pēc tam ir jāapstrādā speciālā programmatūrā, kurā iegūst gatavu 3D modeli. Šo procesu var veikt ar tādām bezmaksas programmām kā *Autodesk 123D Design*, *Autodesk 123D Catch* (aplikācija viedtālruniem) u.c. [8.], [22.]

Kad iegūts trīsdimensionāls datormodelis, to nepieciešams pārnest uz printeri. 3D printeri atbalsta faila formātus *.stl, *.wrl, *.ply, *.3ds, kas modeļa formu attēlo 3D formā. Lai pārnestu failu uz 3D printeri, tas ar speciālu programmatūru ir jāsadala pa slāņiem un jāizveido aizpildījums, ja forma ir pilnmasas ķermenis vai tās karkasa noturībai ir nepieciešamas atbalsta ribas. Šādi darbibai pieejamas dažādas gan maksas, gan bezmaksas programmas, piemēram, *MarkerBot Desktop*. [9.]

3D PRINTĒŠANAS TEHNOLOĢIJAS

Dažāda veida printeri piedāvā dažādas printēšanas tehnoloģijas, kas pārstrādā saistvielas atšķirīgos veidos. Galvenais ir saprast svarīgāko 3D printēšanas principu – dažādiem risinājumam nepieciešama atšķirīga printēšanas tehnoloģija. [17.]

3D printēšanas tehnoloģijas ir dažādas, taču vissvarīgāk ir izcelt 4 pamattehnoloģijas, ar kurām tika aizsākta 3D printēšanas ēra un kuras dominē arī mūsdienu nozarē. [18.]

- **Stereolitogrāfija (SLA)** – koncentrētu ultravioletās gaismas staru raida uz plānā kārtā uzklātu šķidru plastikātu. Gaismas ietekmē mainās tā fizikālās īpašības, tas sacietē. Galaproduktā ar neapbruņotu aci nav redzamas kārtas. Šajā procesā pamatmateriālam nepieciešams izmantot mikstu atbalsta materiālu, kas nepieciešams, lai spētu veidot pārkāres, izliekumus un citas sarežģītas konstrukcijas. Gaisā printēt nav iespējams, tāpēc attiecīgo vietu nostiprina želeja, ko pēc tam viegli nomazgāt. [6.], [16.]
- **Selektīvā lāzera kausēšana (SLS)** – tehnoloģijā izmanto

⁴ Fotogrametrija - zinātnes un prakses nozare, kura pēta, izstrādā, pielieto metodes un tehnoloģijas dažādu objektu veidu, to izmēru un stāvokļa noteikšanai izmantojot to atstarotās gaismas attēlus (fotoattēlus vai citus dažādus gaismas/izstarojuma atstarojumu pieraksta veidus). [8.]

lieljaudas lāzera (piemēram, oglekļa dioksīda lāzers) staru. Tas ļauj izmantot dažādus materiālus. Ar lāzera staru sakausē sīkas plastmasas, metāla, keramikas vai stikla pulvera daļiņas vēlamā trīsdimensiju formas masā. SLS nav nepieciešami detaļu balsti, jo detaļu visu laiku ietver nesakausēts pulveris. Tas ļauj izgatavot iepriekš neiespējamās, sarežģītās formas detaļas. [6.], [16.]

- **Termoplastikāta auklas kausēšana (FDM)** – kausēta plastikāta klāšana. Printera galva izkausē termoplastikāta auklu un uz gludas pamatnes iekļāj detaļu slāni pa slānim. Galaproduktā var redzēt ieklātos slāņus. Sarežģīti izprintēt detaļas ar pārkarēm, jo jākonstruē balsti, kurus pēc tam noņem. [6.], [16.]
- **Plastikāta masas klāšana (PolyJet)** – pilnveidoja printerus, paplašināja to pielietojuma iespējas-automobiļu, patēriņa preču, apģērbu ražošanā, medicīnā. *PolyJet* tehnoloģija ir līdzīga tintes drukas principam, jo, gluži tāpat kā tintes krāsu printerim, tam ir printēšanas galva, kurā ir vairākas sprauslas, kas ļauj uz platformas citu pēc citas uzklāt plānu fotopolimēru slāni (aptuveni 16-30 μm), un blakus tam ir ultravioletās gaismas avots, kas to uzreiz sacietina. Kā atbalsta materiāls tiek izmantota želeja, kuru pēc tam viegli nomazgāt. [6.], [16.]

Tiek izmantotas arī citas, ne tik populāras 3D printēšanas tehnoloģijas.

- **Digitālā gaismas apstrāde (DLP)**, kas ir līdzīgs process stereolitogrāfijai, jo tajā tiek izmantoti fotopolimēri materiāli, taču galvenā atšķirība ir gaismas avots. *DLP* tiek izmantots elektriskais loks jeb loka lampa, ar ko apstaro visu parauga virsmu, tāpēc šis process notiek daudz ātrāk par stereolitogrāfiju. [16.]
- **Selektīvās pārklājumu laminēšanas (SDL)** tehnoloģija, kurā par pamatmateriālu tiek izmantots standarta A4 izmēra kopēšanas papīrs, uz kura katras kārtas pēc pamatobjekta izmēriem tiek uzklāta speciāla līme, kas veido pamatobjekta formu. Kad tiek uzklāta katra nākamā papīra lapa, virsma tiek apstrādāta ar karstumu

un spiedienu, kas nodrošina labu savienojumu starp abiem slāņiem. Pēc tam katram slānim tiek izgriezta kontūra ar speciālu volframa karbīda asmeni, lai vēlāk būtu vieglāk atdalīt objektu no atbalsta materiāla, par kuru kalpo mazāk apstrādātā papīra sānu daļa. [16.]

IZMANTOJAMIE MATERIĀLI

Materiālu izvēlē, ko iespējams izmantot 3D printēšanai, ir notikusi strauja attīstība, tāpat kā šajā industrijā kopumā. Mūsdienās ir pieejams plašs klāsts ar dažādiem iespējamajiem materiāliem, kas tiek ražoti visdažādākajās formās (pulveris, šķiedras, granulas, sveķi). [15.]

Tiek arī izstrādāti materiāli, kas ir tieši piemēroti nepieciešamajam produktam, piemēram, izstrādājot dažādas protēzes, tiek ņemtas vērā nepieciešamās materiāla īpašības un vide, kādā tas tiks izmantots. [15.]

Pieejamo materiālu ir neskaitāmi daudz, tāpēc tiks apskatīti tikai populārākie.

Plastikāti:

- **ABS** – (*acrylonitrile butadiene styrene*) termoplastika, ko izgatavo no naftas produktiem, kausējot smaržo pēc kūstošas plastmasas. Kūst 225° C. Bez krāsvielām ir pienbaltā krāsā. Piesaistot mitrumu, var veidot burbuļus, var aizsērēt uzgalis. Nepieciešams uzsildīt virsmu, lai materiāls būtu gluds. Drukājot veidojas noapaļoti stūri. Lai to novērstu, izmanto ventilatoru. Bet tad iespējams, ka kārtas nesaķersies kopā pietiekami stipri. Viegli elastīgs, izturīgs materiāls, kuru ir vienkārši apstrādāt. Var sakausēt kopā detaļas, izmantojot acetonu. Ar acetonu var panākt detaļām gludu spīdumu. Nosliece uz plaisāšanu, atslāņošanu, un deformāciju. [15.]
- **PLA** – (*polylactic acid*) termoplastika, ko izgatavo no augu izcelsmes produktiem (kukurūzas, kartupeļiem, cukurbietēm), kausējot smaržo pēc eļļas. Kūst 180° C – 200° C. Ja nav pievienotas krāsvielas, ir caurspīdīga. Nav nepieciešams drukāt uz apsildītas virsmas, izmanto zilo lenti pamatam. Iespējama mazāka detaļu

8. attēls. ABS termoplastika.

9. attēls. PLA termoplastika.

10. attēls. Slāņkoksne (LayWood).

deformācija. Izkūstot ir šķidrāka nekā ABS, līdz ar to iespējami asāki leņķi detaļām. Iespējama stingrāka sasaiste starp drukātajiem slāņiem, palielinot detaļu izturību. Detaļas grūtāk apstrādāt, bet ir spīdīgākas. Detaļas neiztur lielu siltumu, jo var deformēties. Materiāls dabā noārdās. Trausls. [15.]

- **Polikarbonāts** – ir spēcīga, caurspīdīga termoplastika ar (relatīvi) augstu kušanas temperatūru. Kūst pie 2600° C. [15.]
- **PET** – (*polyethylene terephthalate*) Polietilēntereftalāts. [15.]
- **Neilons** [7.]
- **Slāņkoksne** (*LayWood*) – ir speciāli izstrādāts 3D printēšanas materiāls sākuma limeņa printeriem. Tas tiek ražots pavedienu veidā, un tas ir koksnes/polimēru kompozīts (saukts arī par *WPC – Wood Plastic Composite*) [15.]

Metāli:

- Divi visvairāk izmantotie metāla veidi ir **alumīnijs** un dažādi **kobalta sakausējumi**. [15.]
- **Nerūsējošais tērauds** – viens no izturīgākajiem, tāpēc arī viens no populārākajiem metāliem, kura pulveri izmanto selektīvās lāzera kausēšanas metodē (SLS). Tam var pievienot piemaisījumus, lai sudraba krāsas vietā iegūtu zelta vai bronzas efektu. [15.]
- **Zelts un sudrabs** – pēdējā laikā tiek pulverveida formā izmantots dažādu rotaslietu printēšanai. [15.]
- **Titāns** – jau salīdzinoši ilgi pulverveidā tiek izmantots 3D printēšanā. Pārsvārā izmanto izturīgu detaļu (savienojumu u.c.) izgatavošanai pēc SLS tehnoloģijas. [15.]

Keramika:

Salīdzinoši jauna materiālu grupa, kura tiek izmantota trīsdimensionālu objektu drukāšanā. Var izmantot dažādu māla, porcelāna un citu keramikas izstrādājumu veidošanā. Vienīgais trūkums ir tāds, ka pēc printēšanas produktam tāpat ir jāveic tradicionālā keramikas apstrāde – proti, apdedzināšana un glazēšana. [15.]

Citi materiāli:

- Stikls;
- Papīrs – par drukāšanas materiālu tiek izmantotas standarta A4 lapas, kas nozīmē plašu izejmateriāla pieejamību un lētas izmaksas. Izgatavotie objekti ir droši, videi draudzīgi, pārstrādājami, un tiem nav vajadzīga pēcapstrāde;
- Bio - materiāli – pārsvārā tiek izmantoti protēžu un transplantu izgatavošanā, kā arī ēdamo produktu printēšanā. No ēdieniem populārākie – šokolāde, cukurs, kā arī mikla un gaļa;
- Dubļu, māla, cementa un ūdens maisījumi – galvenokārt izmanto būvniecībai;
- Plastilīns. [15.]

3D PRINTERU IZMANTOŠANAS IESPĒJAS

- Prototipu radīšanai, detaļu presformu izveidošanai. Piemēram, Latvijā ražotā *AirDog* prototips tika izstrādāts ar 3D printeriem Latvijā, Lietuvā un Polijā (skat. 11. att.);
- Aviācijā;
- Arhitektūrā;
- Autobūvē;
- Patēriņa precēm (sports, elektronika, rotaļlietas);
- Komerciālajai ražošanai;
- Militārajai rūpniecībai un aizsardzībai;
- Medicīnā un zobārstniecībā – bioprintēšana. Piemēram, ASV mediķi, izmantojot trīs atsevišķus elastīgās šķiedras materiālus, ar 3D tehnoloģiju izdrukāja pilnībā funkcionējošu sirdi (skat. 12. att.);
- Izglītībā;
- Izklaides industrijā;
- Mākslā (sagataves porcelānam, rotas);
- Pārtikas ražošanā;
- Sadzīvē. Jebkuram objektam vai detaļai, kas ir nepieciešama. Piemēram, izmantojot 3D skenēšanu un printēšanu mājas apstākļos, iespējams izprintēt jebkuru detaļu, kuru vajag nomainīt – televizora pults

11. attēls. AirDog drons, kura detaļas tika printētas arī Latvijā.

12. attēls. Ar 3D printeri izdrukāta funkcionējoša sirds.
UNIVERSITĀS

13. attēls. Ar 3D printeri izdrukātas sadzīves lietas.

14. attēls. Pirmais 4D materiāls.

poģu, vāciņu kādam traukam, saplīsušu stiprinājumu vai jebkuru citu detaļu. [14.]

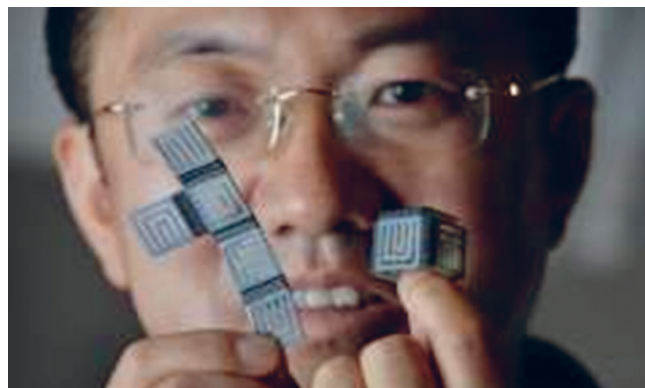
NĀKOTNES ATTĪSTĪBAS TENDENCES

3D printeru attīstība turpinās jau vairāk nekā 30 gadus, un nu jau tie ir daudz plašāk pieejami, nekā tas bija iepriekš. 3D galvenā attīstības tendence ir virzīta uz patēriņa pieaugumu, jo primārais mērķis ir padarīt 3D printēšanu pieejamu ikvienam, tādā veidā iekļaujoties katras ģimenes saimniecībā. To panāk ar izmaksu samazināšanu gan printera iegādei, gan ekspluatēšanai, kā arī pilnveidojot to izmantošanas iespējas.

Par otru attīstības virzienu var uzskatīt tehnoloģijas attīstību. Visinteresantākais un vairāk apspriestais darbības virziens ir 4D printēšana. 4D printeri izgatavo objektus, kur platumam, augstumam un dziļumam tiek pievienota vēl viena dimensija. Ceturtās dimensijas lomu pilda laiks, un nevis tas, kas nepieciešams objekta izprintēšanai, bet gan tas, kur objekts konkrētu apstākļu ietekmē spēj mainīt formu un transformēties. [3.]

Pirmais 4D printēšanas ideju prezentēja Skailars Tibits (*Skylar Tibbits*) 2013. gadā – viņa mērķis bija radīt pašsaliekamos objektus, uzskatot, ka idejas realizēšanai nepieciešams apvienot ģeometriju, pareizos materiālus un enerģijas avotus. [3.] "Būtībā printēšana nav nekas jauns, tas ir par to, kas notiek pēc tam!" saka Tibits par 4D printēšanu. Tātad, kā jau var noprast, galvenā atšķirība starp 3D un 4D printēšanu ir materiālos. 4D printeri izmanto materiālus, kas maina savu formu, reaģējot uz kustību un vides faktoriem, piemēram, ūdeni, gaisu un/vai temperatūras izmaiņām. [3.]

Skailara Tibita prezentācijā sadarbībā ar uzņēmumu *Stratasys* tika prezentēts 4D paraugs, kas tika izstrādāts, izmantojot *Stratasys* uzņēmuma *Connex* tipa printeri

15. attēls. 4D materiāls ar formas atmiņas polimēra diegiem.

un materiālus, kas izstrādāti *Stratasys* un Masačūsetsas Tehnoloģiju institūta (*MIT*) sadarbības rezultātā. *Connex* tipa printera priekšrocība ir tā, ka tas spēj strādāt ar vairākiem materiāliem vienlaikus. Tika izveidots garenš posmu objekts, kura katra daļa (posms) sastāv no regulāra cieta plastmasas slāņa, kā arī no ārējā slāņa, kas izgatavots no "gudrajiem" materiāliem (skat. 14. att.). Kad objekts iegremdēts ūdenī, "gudrais" materiāls uzsūc to un paplašinās, rezultātā ģeometriski pārveidojoties. Šī materiāla sastāvs ir komerciāls noslēpums un netiek atklāts. [3.], [11.]

Skailars Tibits aizsāka jaunu 3D printeru attīstības ēru, un zinātnieki no Kolorado universitātes nolēma šo ideju virzīt tālāk. Viņi izmantoja speciālus polimēru diegus, kuriem piemīt formas atmiņa (skat. 15. att.). Pateicoties šādu diegu izmantošanai, objekts var saritināties vai izstiepties dažādās iedarbības ietekmē, piemēram, ūdens, siltuma, vai mehāniskā spiediena ietekmē. Jāatzīmē, ka galvenais nosacījums veiksmīgai 4D printēšanas attīstībai ir tādu kompozītmateriālu radīšana, kas spēs dažādi reaģēt uz dažādām vielām vai apstākļiem. Piemēram, ūdens caurules, kas spēj mainīt savu diametru atkarībā no ūdens radītā spiediena tajās. [3.]

Šādi 4D printeri jeb precīzāk 4D printēšanas materiāli vēl nav sabiedrībai pieejami, jo šī tehnoloģija ir tikai sākuma stadijā. Taču jau tagad ir skaidrs, ka tās būs radikālas pārmaiņas mūsu izpratnei par struktūru, kas līdz šim palika nemainīga, taču drīz tā kļūs dinamiska, pielāgojama un noskaņojama attiecībā uz pieprasījuma izpildi. [13.]

4D printēšanas tehnoloģijas nākotne ir pārsteidzoša. Tā būs sadzīves tehnika un produkti, kas var pielāgoties karstumam vai mitrumam, lai uzlabotu komfortu vai funkcionalitāti. Piemēram, apģērbi un apavi, kas maina savu formu un funkciju, reaģējot uz apkārtējās vides izmaiņām. [13.]

Nākotnes mērķis ir radīt lielākas struktūras, kas var mainīties sarežģītos apstākļos, kā arī mazākas struktūras, kas var tikt izmantotas dzīviem organismiem, piemēram, medicīnā. [13.]

SECINĀJUMI

Izstrādājot šo referātu, secinu, ka 3D printēšanai ir senāka vēsture, nekā sākumā var likties, jo pirmais stereolitogrāfijas 3D printeris tika izstrādāts jau 1983. gadā. Tomēr man, kā arī, uzskatu, vairumam cilvēku, tas tā varētu likties, jo tikai pēdējo gadu laikā 3D printēšana ir kļuvusi pieejamāka visai sabiedrībai. Pateicoties straujajai attīstībai, tās izmantošana ir kļuvusi ekonomiski izdevīgāka un ar plašāku pielietojumu. To īpaši var manīt arī Latvijā, jo kopš 2012. gada arī latviešiem ir savs uzņēmums SIA *Mass Portal*, kas nodarbojas ar 3D printeru ražošanu nelieliem darbiem, kā arī ir atvērtas neskaitāmas 3D printēšanas darbnīcas, kas ir gan privāti uzņēmumi, gan studentu projekti, kuri īstenoti caur biznesa inkubatoriem. Piemēram, Latvijas Universitātes biznesa inkubatora uzņēmums SIA *FabLab*. 3D printēšanas tehnoloģijas un printeru precizitāte ir dažāda, tāpēc katram ir iespējams izvēlēties piemērotāko atkarībā no galaprodukta prasībām. Tāpēc, piemēram, precīzu produktu izstrādē labāk izmantot *PolyJet* tehnoloģiju, taču, ja nav tik augstas prasības, ieteicams ir izmantot ne tik dārgo termoplastiskās auklas kausēšanas tehnoloģiju.

Kā strauji augoša industrija, 3D printēšana piedāvā plašas iespējas, jo to iespējams izmantot arhitektūrā, medicīnā, aviācijā, autobūvē un daudzās citās nozarēs, kur līdz šim dažādu detaļu izgatavošana bija problemātiska. Kopš ir parādījušies pirmie 3D skeneri, 3D printēšana ir ieguvusi vēl nozīmīgāku lomu oriģinālproduktu izstrādē. Tādā veidā ir atvieglots sarežģītu detaļu iegūšanas un nomaiņas process, ja detaļa bijusi bojāta. 3D skenēšanu var veikt arī mājās apstākļos ar parastu fotoaparātu vai lētiem un viegli pieejamiem 3D skeneriem (*Microsoft Kinect*, *Primesense*). Neapšaubāmi 3D printēšanai ir nozīmīga loma arī nākotnes tehnoloģiju attīstībā. Par spilgtāko piemēru var uzskatīt 4D printēšanu, kas varētu būt revolūcija materiālajā pasaulē. Domāju, ka nepaies ilgs laiks, līdz tiks ražotas drēbes, kas pašas atjaunojas, vai tilti, kas paši spēj novērst to plaisāšanu slodzes ietekmē.

Secinu, ka 3D printēšanai ir un būs nozīmīga loma nākotnes tehnoloģiju attīstībā.

Izmantotā literatūra

1. Izgudrojuma stāsts: 3D printeris // Ilustrētā zinātne – 2012. – Nr. 9. – 13. -14. lpp.

2. 3D print and service: Kas ir 3D printeris? / Internets. – <http://www.3dprintandservice.lv/kas-ir-3d-printeris/>
3. 3D printēšanu nomainīs 4D printēšana / Internets. – <http://blog.rdveikals.lv/4d-printesana/>
4. Akadēmiskā terminu bāze AkadTerm / Internets. – <http://termini.lza.lv/term.php?term=litogr%C4%81fija&list=litogr%C4%81fija&lang=LV>
5. EOS: History / Internets. – http://www.eos.info/about_eos/history
6. Ir Nauda: Latvieši uz 3D printeru viļņa / Internets. – <http://raksta.irnauda.lv/2014/09/02/latviesi-uz-3d-printeru-vilna/>
7. Mass Portal: Par mums / Internets. – <http://massportal.com/lv/info/about>
8. Metrum: Fotogrametrija / Internets. – <http://www.metrum.lv/lv/pakalpojumi/fotogrammetrija>
9. SMART Engineering: 3D printēšana / Internets. – <http://s-e.lv/3d-pechat>
10. SMART Engineering: 3D skenēšana / Internets. – <http://s-e.lv/3d-skanirovanie>
11. Stratasys: 4D Printing Project / Internets. – <http://www.stratasys.com/industries/education/4d-printing-project>
12. Stratasys: PolyJet Technology / Internets. – <http://www.stratasys.com/3d-printers/technologies/polyjet-technology>
13. Termwiki: 4D printing / Internets. – http://mt.termwiki.com/EN/4D_printing
14. The free beginner's guide: 3D Printing Applications / Internets. – <http://3dprintingindustry.com/3d-printing-basics-free-beginners-guide/applications/>
15. The free beginner's guide: 3D Printing Materials / Internets. – <http://3dprintingindustry.com/3d-printing-basics-free-beginners-guide/materials/>
16. The free beginner's guide: 3D Printing Processes / Internets. – <http://3dprintingindustry.com/3d-printing-basics-free-beginners-guide/processes/>
17. The free beginner's guide: 3D Printing Technology / Internets. – <http://3dprintingindustry.com/3d-printing-basics-free-beginners-guide/technology/>
18. The free beginner's guide: History of 3D printing / Internets. – <http://3dprintingindustry.com/3d-printing-basics-free-beginners-guide/history/>
19. Turn your Kinect into 3D scanner / Internets. – <http://home.lagoa.com/2014/03/turn-your-kinect-into-a-3d-scanner/>
20. Wikipedia: 3D Modelēšana / Internets. – http://lv.wikipedia.org/wiki/3D_model%C4%93%C5%A1ana
21. Wikipedia: 3D printing / Internets. – http://en.wikipedia.org/wiki/3D_printing
22. Wikipedia: Autodesk 123D / Internets. – http://en.wikipedia.org/wiki/Autodesk_123D
23. Wikipedia: Dimension / Internets. – <http://en.wikipedia.org/wiki/Dimension>
24. Wikipedia: Kinect / Internets. – <http://en.wikipedia.org/wiki/Kinect#Technology>
25. Wikipedia: NURBS / Internets. – <http://lv.wikipedia.org/wiki/NURBS>
26. Wikipedia: Renderēšana / Internets. – <http://lv.wikipedia.org/wiki/Render%C4%93%C5%A1ana>
27. ZWCad: 3D printeri / Internets. – <http://www.zwcadsoft.lv/lv/3d-printeri>

KORPORANTU LIECĪBAS OKUPĀCIJAS MUZEJĀ

fil! Lelde Neimane, *varavīksne*

Foto: Latvijas Okupācijas muzeja arhīvs

Latvijas Okupācijas muzejs ir Latvijas Okupācijas muzeja biedrības uzturēts privāts muzejs, kas iepazīstina ar Latvijas piecdesmit gadu okupācijas vēsturi no 1940. līdz 1991. gadam. Muzeja misija ir: Atcerēties, kas notika ar Latviju, Latvijas tautu un zemi komunistiskās Padomju Savienības un nacionālsociālistiskās Vācijas režīmu valdīšanas laikā no 1940. līdz 1991. gadam; Pieminēt netaisni notiesātos un noslepkavotos, svešos karos kritušos, represijās un izsūtījumā cietušos un mirušos, bēgot no okupācijas varām, pasaulē izklīdētos; Atgādināt pasaulei svešo varu nodarījumus Latvijas valstij, zemei un tautai.

Muzeja esamības, darbības un krājuma nozīmība ar katru gadu pieaug. Aizejot mūžībā laikmeta lieciniekiem, šeit saglabātā informācija, dokumenti un priekšmeti sniedz izejas bāzi zināšanām par mūsu valstij un sabiedrībai tik smago un sarežģīto vēstures posmu. Vēstures izpratne, kas mums ikvienam ir svarīga ikdienas gaitās, dzīvojot šodien, var izaugt tikai caur reālām un pamatotām zināšanām.

Muzeja krājums ir sava veida cilvēku arhīvs, tajā ietilpst konkrētu personu piemiņas lietas, dokumenti, priekšmeti, mākslas darbi, fotogrāfijas un atmiņas. Šo personisko liecību vidū ir arī korporantu vai viņu tuvinieku stāsti, fotogrāfijas un priekšmeti.

Piemēram, Jāņa Roziša (1902 – ?), *Latvus* pirms okupācijas albums, kurā ir arī buršu dzīves fotogrāfijas. Jānis Rozītis strādāja Lauksaimniecības ministrijā līdz okupācijai. 1941. gada 14. jūnijā ar sievu Valiju tika deportēts. Kā tas bija pieņemts 1941. gada deportācijas laikā, vīriešus arestēja un nosūtīja uz GULAG nometnēm. Jānis Rozītis nonāca Molotovas apgabalā (*Usollag*). Viņš bija viens no retajiem, kurš izdzīvoja nometņu laiku. 1954. gada 13. maijā viņš tika nosūtīts pie sievas uz Krasnojarskas novada Tasejevas rajonu nometinājumā. 1957. gada 21. februārī Jānis tika atbrīvots, Valija atbrīvota 1957. gada 19. aprīlī. Abi atgriezās Latvijā un dzīvoja Rīgā. Tālāku ziņu mums muzejā nav – ko strādāja, kā dzīvoja un kad nomira, tikai tas, ka attāls radnieks, dzīvokli tīrot, atrada un atdeva muzejam šo fotogrāfiju albumu.

1997. gadā kāda attāla radniece nodeva muzejam bijušā LR iekšlietu ministra Viļa Gulbja (1890–1942) fotoalbumu, kuru trimdā bija saglabājusi viņa sieva un meita. Arī tas iegūlās krājumā. Pēc gadiem, šo krājumu sīkāk aprakstot, muzeja darbinieki atklāja, ka albumā ir studenšu literārās biedrības un vēlāk arī *Varavīksne* fotogrāfijas, jo Gulbja kundze Olga (1899 – 1996) bija to biedre.

Par albumiem runājot, pieminēšu citu muzeja relikviju. Studenšu korporācijas *Dzintra* albums. 1998. gadā kādā antikvariātā muzeja darbinieki ieraudzīja lielu un greznu albumu, ādas vākos, ar attēlotiem diviem trijkrāsu vāpējiem. Skaidrs bija, ka viens no tiem ir *Dzintra* vāpēnis. Tas varētu būt dāvināts korporācijai uz 15 gadu jubileju 1939. gadā, jo fotogrāfijas tajā vēl nebija ievietotas. Latvijas okupācijas gaitā 1944. gadā šis albums bija nonācis kāda PSRS drošības darbinieka jeb čekista ģimenes rokās un tajā ielīmētas viņa dienesta laika un ģimenes fotogrāfijas, sākot no 1945. gada. Vai tas nav tiešām uzskatāms simbols okupācijai?

Vēl kā piemēru muzejā esošajām priekšmetiskajām liecībām varētu minēt vienu no pēdējā laikā pieņemtajiem dāvinājumiem, proti, *Tervetia* goda filistra, ģenerāļa Artūra Danneberga (1881–1941) deķeli un krāsu lenti, kuru mums nodeva viņa vedekla Daina Danneberga.

Latvijas Okupācijas muzejā ir arī īpaša krājuma daļa – videoliecību kolekcija. Videoliecības ir okupāciju laika liecinieku (piemēram,

Dzintra albuma vāks. Inv. Nr. OMF 5573. Fotografārs Aivars Reinholds.

represēto, deportēto, bēgļu u.c.) intervijas dzīvesstāsta veidā video formātā. Šobrīd ierakstu skaits sniedzas pāri 2330 liecībām, vairāk nekā 4100 stundu garumā.

To vidū ir zināmi 82 studentu un studenšu korporāciju biedri, taču papildu ziņas vēl iegūstamas korporantu tuvinieku – sievu, vīru un bērnu stāstījumos, kuru skaits gan nav apzināts.

"Tās dežūras tur bija pa nakti! Ak, Dievs, nedod! No rīta tikai nāc mājās. Tad bija paukošana. Tak vajadzēja iepaukot! .. Es atnāku mājās, pirmajā dienā nekas, bet otrā – trešā dienā roka taču ir uzpampusi. Lai nu tur bija polsterēts ar vati, bet papieris taču iet cauri, dzelzs gabals!" tā stāsta par korporācijas dzīvi trīsdesmitajos gados Jānis Zariņš (1916–?), *telonus*.

Videoliecības ir dzīvesstāsti. Veltīgi būtu meklēt garus un izsmelošus stāstījumus par konventiem un korporāciju vēsturi, taču, manuprāt, vērtība ir pats cilvēks. Organizācija sastāv no personībām, un tās kaut nedaudz iepazīstam šajās intervijās, un tādā veidā apjaušam tīri cilvēcisko vēstures daļu, kas to vieglāk ļauj savienot ar šodienu.

"Mēs uzkāpām uz kuģa no rīta ap desmitiem vienpadsmitiem, tieši to stundu es neatceros. Tad mēs visu dienu nostāvējām ostā. Pret vakaru, bija vēl gaišs, man liekas, bija krēsla, kad mēs izbraucām. Cilvēki noņēma cepures un dziedāja "Dievs, svētī Latviju!", raudāja. Tas bija tāds ļoti aizkustinošs brīdis. Man vēl tagad ir grūti par to runāt," 1944. gada septembri, atstājot Latviju, atminas Ina Rone (1929), *spīdola*.

Kopumā korporantu videoliecībās lielāko daļu (67 liecinieki) sastāda trimdā nonākušo un uzņemto biedru dzīvesstāsti. Trīs videoliecības attiecas uz 1941. gada 14. jūnija deportāciju, trīs padomju laikā politiski tiesātie un nosūtītie uz GULAG

nometnēm, divi leģionāri, kas izgāja PSRS filtrāciju un atgriezās Latvijā, un divas laikmeta aculiecinieces, dzīvojot visu mūžu Latvijā. Liecinieku vidū ir arī daži korporāciju dibinātāji, piemēram, Arnolds Hofmanis (1900–2006), *frater vestharianus* un Ilga Dinberga (1924–2003), *staburadze* u.c. "Es apprecēju kanādieti, tomēr es jutos patriotiski, jo esmu devusi valodu savai meitai tālāk, kas nebija vieglākajos apstākļos. Mums bija arī tādi, kur abi vecāki ir latvieši un bērni nerunā latviski. Tā kā no tā varētu secināt, ka man latvietība ir ļoti svarīga. .. [Jūs nojautīsiet, skatoties šo video, kur ir tie vissāpīgākie un

Jānis Zariņš, selomus ekrānšāviņš no videoliecības Inv. Nr. OMF 2300/1779.

kutelīgākie jautājumi, ka acīs saskrien asaras.] Vakardien, es uzliku savu *Daugaviete* lenti, staigāju Konventa sētā, un uzreiz kāds iesaucās: "*Daugaviete!*" Un tas bija ļoti, ļoti aizkustinošs moments! Jo tas nekad, saprotams, nav piedzīvojams Kanādā. Tas bija kaut kāds siltums, saite. Tomēr tam ir nozīme," savas pārdomas stāsta Ārija Stiver (1946), *daugaviete*.

Korporantu videoliecību krājumā visvairāk (10) ir *dzintru* dzīvesstāsti, un tie arī atspoguļo visas trīs 20. gadsimtā sašķeltās Latvijas sabiedrības daļas – gan Sibīrijā deportētos, gan trimdā nonākušos, gan arī Latvijā dzīvojošos.

Atmiņu fragments no 1941. gada 14. jūnijā deportētās Margaritas (Grietiņas) Sideres, dzim. Krauksts (1913–2003), *dzintra* par izjūtām Sibīrijā, ziemeļos: "Atmiņa gan mums ir cietusi. Pūlamies atcerēties kādreiz zinātās dzejas, bet tas nākas grūti. Ir palikuši atmiņā tikai fragmenti. Pa rindai, pa domai uzpeld atmiņā, cits viss paliek

tālu, nesatverams. .. Dvēsele un prāts ir it kā aizsnaudušies nāves miegā." Grietiņas māsa Līvija neilgi pirms savas nāves 1944. gadā rakstīja neticamus vārdus: "Un tomēr, cik tas savādi arī būtu, es nenozēloju, ka esmu pārcietusi visu šo izsūtīšanu un pieredzējusi šo postu, jo es esmu mācījusies pazīt dzīves

CILVĒKI NOŅĒMA CEPURES UN
DZIEDĀJA "DIEVS, SVĒTĪ LATVIJU!",
RAUDĀJA. TAS BIJA TĀDS ĻOTI
AIZKUSTINOŠS BRĪDIS

vērtību un esmu slāpusi pēc dzīves, lai gan šī man kādreiz nav pa spēkam..." Dzejniece Anda Līce turpina: "Kam viņa rakstīja šos vārdus? Mums. Bet tik niecīga bija varbūtība, ka tie kādreiz nonāks Latvijā, ka tie vispār izdzīvos. Dzīvā vēstures pieredze. Mēs esam ar to bagāti. Varētu pat sacīt – esam miljonāri – mums ir, ko dot gan saviem bērniem, gan visai pasaulei. Jautājums tikai, kā to darīt, lai šī pieredze patiešām noplēstu apsējus un darītu cilvēkus redzīgus un dzirdīgus."

Ikviens cilvēks vēsturi un zināšanas par pagātņi sāk apjaust no mazotnes caur ģimeni, saviem vecākiem, vecvecākiem un senčiem, vēlāk arī caur sava pagasta, novada notikumiem, līdz izaug valsts, kontinenta vai pat pasaules mērogam. Lai lielā un tālā pasaule taptu skaidrāka un izprotamāka, tā jāiepazīst mazākā kopumā. Mūsu *Varavīksne* meitenēm, piemēram, Latvijas 20. gadsimta vēsturi stāstu caur mūsu dibinātāju un organizācijas dalībnieču dzīvesstāstiem.

Varavīksne dibinātājas ir četras: zobārste Zenta (Jūlija Lizete) Leite, dzim. Dambekalne (1893–1941), ārste Irma Vītolīņa, dzim. Dambekalne (1896–1986), vēsturniece Angelika Gailīte (1884–1975) un dzejniece, arī vēsturniece Austras Dāle-Ķeniņa (1892–1972). Šie četri dažādie dzīvesstāsti skaidri parāda, kā Latvijas inteliģence tika nīcināta okupācijas apstākļos. Zentas

(Labajā pusē) Margarita Sidere ar vīru Jāni Sideru Krasnojarskas apgabalā, Igarākā, 20 gs. 50 gadu vidus. Inv. Nr. OMF 8962/237.

(Kreisajā pusē) Margarita Sidere Krasnojarskas apgabalā, Igarākā, 20 gs. 50 gadu vidus. Inv. Nr. OMF 8962/238.

dzīvi samala 1941. gada deportācija, un jau 1941. gada rudenī izsūtījumā viņa nomira. Irma, apzinoties māsas likteni, 1944. gada rudenī ar ģimeni bēgļu laivā devās uz Zviedriju, kur nodzīvoja atlikušo mūža daļu. Angelika līdz ar lielu daļu inteliģences devās trimdā uz Vāciju 1944. gadā, vēlāk nonāca mītnes zemē Kanādā. Austras vīru – juristu Ati Ķeniņu – arestēja jau 1940. gadā, padomju okupācijas pirmajos mēnešos. 1941. gada martā viņu notiesāja uz pieciem gadiem nometinājumā. Kara gados Austras palika Rīgā un

Kāda no fotogrāfijām *Dzintra* albumā. Inv. Nr. OMF 5573.

sagaidīja arī otrreizējo padomju okupāciju 1944. gadā. Laimīgā kārtā Atis bija izdzīvojis un 1944. gadā atgriezās Latvijas PSR. Taču 1951. gadā, šoreiz jau abus – gan Ati, gan Austru – arestēja un tiesāja par pretpadomju noskaņojumu un darbību, kā arī pretpadomju literatūras glabāšanu mājās. Viens no Austras Dāles-Ķeniņas apsūdzības punktiem bija arī dalība *Varavīksne* Filistru biedrībā. Pratināšanas laikā par to, ka viņa it kā izaicinoši uzvedās, kā arī nestāstīja par saviem "nodarījumiem", Austru 61 gada vecumā ievietoja karcerī uz septiņām dienām. Pratināšanas protokolos, kas glabājas Latvijas Valsts arhīvā, tā arī rakstīts, ka Austras sevi uzskata par nacionālistu un rakstīt padomju varai nevarot. Sods – 10 gadi piespiedu nometinājumā, tomēr līdz ar Staļina nāvi 1953. gadā un vēlāko politiski represēto amnestiju 1955. gadā abus Ķeniņus atbrīvoja, un atlikušos mūža gadus viņi pavadīja Latvijā. Viņa vienīgā no *Varavīksne* dibinātājam atdusas Latvijas zemē.

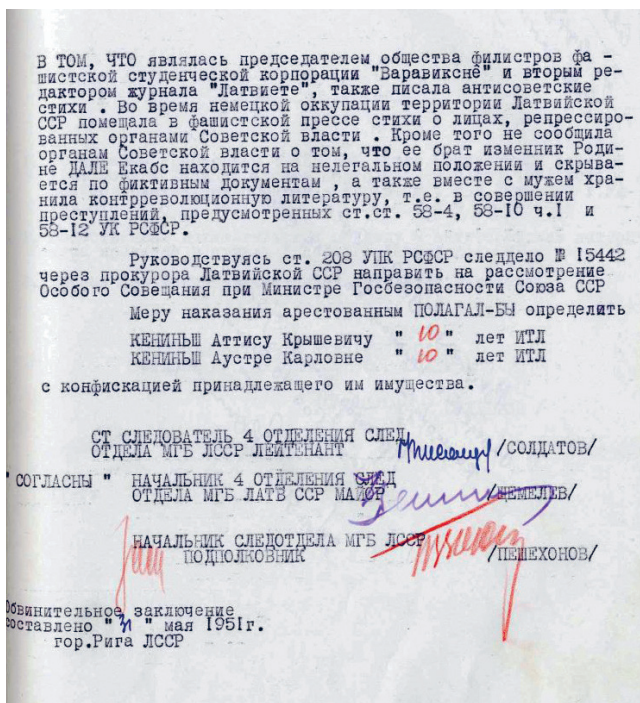

LU studenšu literārā biedrība *Varavīksne* (1922 - 1927), no Olgas Gulbes, dzim. Muižnieks, dokumentiem. Inv. Nr. OMF 2093/27.

Ata un Austras Ķeniņu krimināllietas Latvijas Valsts arhīvā. Foto: Lelde Neimane.

Ata un Austras Ķeniņu apsūdzības slēdziena pēdējā lapa. Tulkojums latviešu valodā: (Ķeniņš Austras Kārļa meita, dzimusi 1892. gadā Rīgā, cēlusies no namsaimnieka ģimenes, latvieti, PSRS pilsoņi, bezpartejiska, ar augstāko izglītību, precējusies, līdz arestam dzīvoja Rīgā, Suvarova ielā 34, dz. 2, strādāja par tulkus Latvijas Valsts izdevniecībā, par to, ka, būdama fašistiskās studentu korporācijas "Varaviksnē" filistru biedrības priekšsēdētāja un žurnāla "Latviete" otrā redaktore, rakstīja arī pretpadomju dzejoļus. Latvijas PSR vācu okupācijas laikā fašistiskajā presē publicēja dzejoļus par tām personām, kuras bija represējuši padomju varas orgāni. Bez tam viņa nepaziņoja pa-

domju varas orgāniem par to, ka viņas brālis Dzimtenes nodevējs Dāle Jēkabs atrodas nelegālā stāvoklī un slēpjas ar fiktīviem dokumentiem, kā arī kopā ar vīru glabāja kontrrevolucionāru literatūru, t.i. noziegumu izdarīšanā, kuri paredzēti KPFSR KK 58. – 4., 58. – 10. panta 1. daļā un 58. – 12. pantā.

Vadoties no KPFSR KPK 208. panta, izmeklēšanas lietu Nr. 15442 ar Latvijas PSR prokurora starpniecību nosūtīt izskatīšanai Sevišķajai apspriedei pie PSR Savienības valsts drošības ministra.

Arestētajiem soda mēru es ieteiktu noteikt

Ķeniņam Atim Kriša dēlam – 10 gadus labošanas darbu nometnē
Ķeniņai Austrai Kārļa meitai – 10 gadus labošanas darbu nometnē ar viņiem piederošā īpašuma konfiskāciju.

LPSR VDM Izmeklēšanas daļas 4. nodaļas vecākais izmeklētājs vecākais leitnants Soldatovs.

"Piekrītam":

Latv. PSR VDM Izmeklēšanas daļas 4. nodaļas priekšnieks majors Šemeļevs

Latv. PSR VDM Izmeklēšanas daļas priekšnieks apakšpulkvedis Pešehonovs

Apsūdzības slēdziens sastādīts

1951. gada 31. maijā

LPSR Rīga

LVA 1986.f. 1.apr. 30640.1.282.lpp., Dokuments un dokumenta tulkojums lejuplādēts no LVA virtuālās izstādes "Represētā kultūras darbinieki". <http://www.archiv.org.lv/represetie/>

Latvijas Okupācijas muzeja biedrība līdzekļus iegūst no privātu personu un organizāciju ziedojumiem, to starpā arī no studentu un studenšu korporācijām, pārsvarā no bijušajām trimdas zemēm. Vēlētos, lai arī mēs paši Latvijas sabiedrībā apzinātos vajadzību ziedot ne tikai veselības un naudas trūkumā nonākušajiem, bet arī savas kultūras un vēstures zināšanu glabātāvam un pētījumiem – vai tas būtu dzimtas, novada vai valsts mērogā.

Tāpat aicinu izmantot muzeja vērtības savas vēstures apzināšanā, jo te ir materiāli ne tikai par korporantiem un viņu tuvinieku likteņiem, ir arī citu akadēmisko organizāciju dalībnieku stāsti un piemiņas lietas. Šogad LU vēstures maģistra programmā tika aizstāvēts darbs "Baltijas Universitāte: izveidošana, pastāvēšana, slēgšana, 1946. – 1949.", kurā vēsturniece Evita Feldentāle, varaviksnē plaši izmantoja arī muzejā esošās videoliecības, dienasgrāmatas un atmiņas.

Nobeigumā cītiešu dzejnieci un publicisti Andu Līci: "Dzīvās vēstures atmiņu mēs apgūstam gan emocionāli, gan ar prātu. Kaut arī daudz kas ir gājis zudumā, Okupācijas muzejā kā upes deltā ir sanests tik daudz sāpju, cerību un mīlestības, ka pietiek visiem, kas vien grib šajā brīžiem tik neizprotamā pasaulē apzināties savu vietu. Cilvēks taču nav radīts kā viensūnis un viendienis. Ikvienam ir dota iespēja, liecinot ar savu dzīvi, ietekmēt notikumus nākotnē un kļūt par vārdu teikumā, ko kādreiz lasīs citi." **U**

CONCORDIA RIGENSIS K!TA DZ!

Arhitekts fil! Artūrs Lapiņš, *frater imanticus*

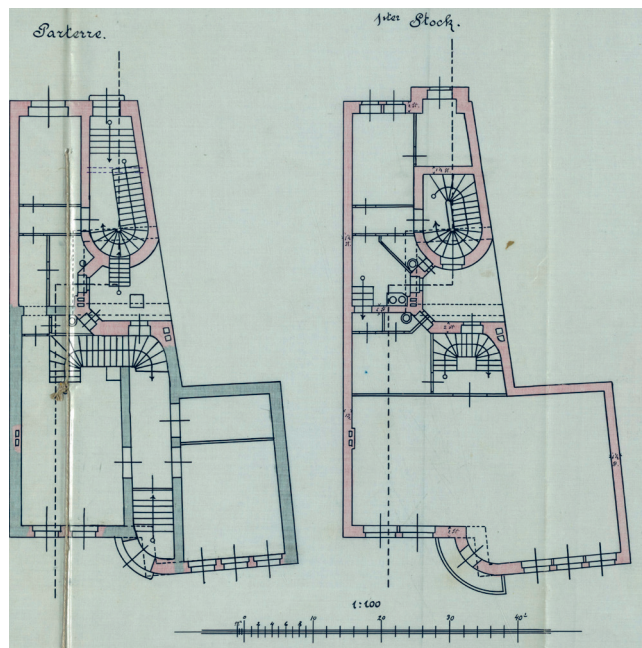
ARHITEKTONISKS IESKATS

Kā liecina fil! Valtera Ščerbinska, *frater cursicus*, apkopotā informācija, korporācijas *Concordia* kā atsevišķas studentu organizācijas dibinātāji bijuši 1869. gadā iekšējo nesaskaņu dēļ no *Fraternitas Polytechnici Baltici* no izstājušies komiltoņi. Nosaukumu *Concordia Rigensis* organizācija pieņēmusi 1891. gadā, jādama, lai uzsvērtu savu piederību Rīgai.

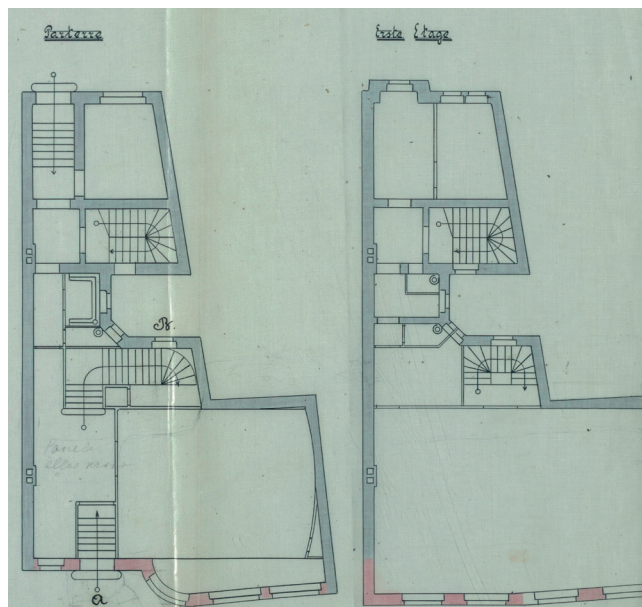
Par sākotnējo korporācijas atrašanās vietu Rīgā ziņas pagaidām nav izdevies atrast. Nams, kuru *Concordia* sev uzcēla 1910. gadā, atrodas Vecpilsētā, tiešā Saeimas tuvumā, un mūsdienās pazīstams kā *Fraternitas Lataviensis* nams. Tomēr sākotnēji ēka būvēta otras vecākās Rīgā dibinātās studentu korporācijas vajadzībām. Kā tad izveidojās lepnā viduslaiku stila mūra ēka, kura joprojām kalpo studentu organizācijas vajadzībām?

Kvartāls starp Aldaru, Trokšņa, Jēkaba un Mazo Trokšņu ielu ir īpatnējs ar savu konfigurāciju – tā dziļumā no Jēkaba ielas puses ved Atgriežu iela. Viduslaikos, domājams, jau kopš 1212. gada šajā vietā atradās Krievu sēta – krievu tirgotāju apmešanās vieta ar ģildes namu un Nikolaja baznīcu, kā arī palīgtelpām. Pēc Livonijas kara baznīcas zemes Stefans Batorijs piešķīra pilsētai. Laika gaitā tur izveidojās privāta apbūve, un par kādreizējo kvartāla plānojumu liecina vairs tikai Atgriežu iela.

Vēl 1858. gadā pašreizējā Atgriežu ielas nama vietā 145. kvartālā ar policijas numuru 143 ir divas atsevišķas ēkas – dzīvojamā mūra ēka Atgriežu ielas pusē un nedzīvojamā mūra ēka Aldaru ielas pusē (3. att.). Par apbūves izskatu 19. gs. ļauj spriest 1823. gada Rīgas inženieru komandas izgatavotie fasāžu notinumi (5. att.). Atgriežu ielas galā pašreizējās ēkas vietā no kreisās puses redzams mūra žogs ar vārtiņiem un vārtiem, bet labajā pusē divstāvu mūra nams ar stāvu jumtu un duryju ailu. 143. numura ēkas gals nedaudz redzams arī labās puses notinumā m-n. Aldaru ielas pusē, blakus arī mūsdienās esošajai noliktavai Mazās Trokšņu un Aldaru ielas stūrī redzama divstāvu mūra noliktava ar vārtiem, virs kuriem 2. stāvā izvietota preču aila ar diviem gaismas lodziņiem abās pusēs.

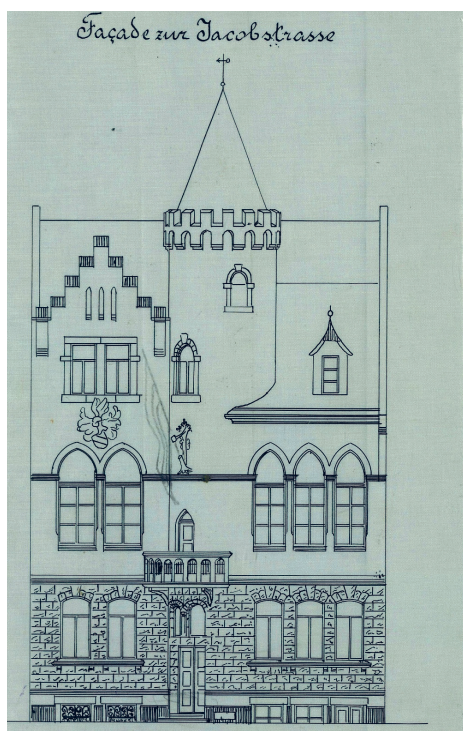
1. att. Ēkas pārbūves 1. un 2. stāva plāni. 1910. gada 17. septembra projekta fragments. Inž. O. F. Hakels.

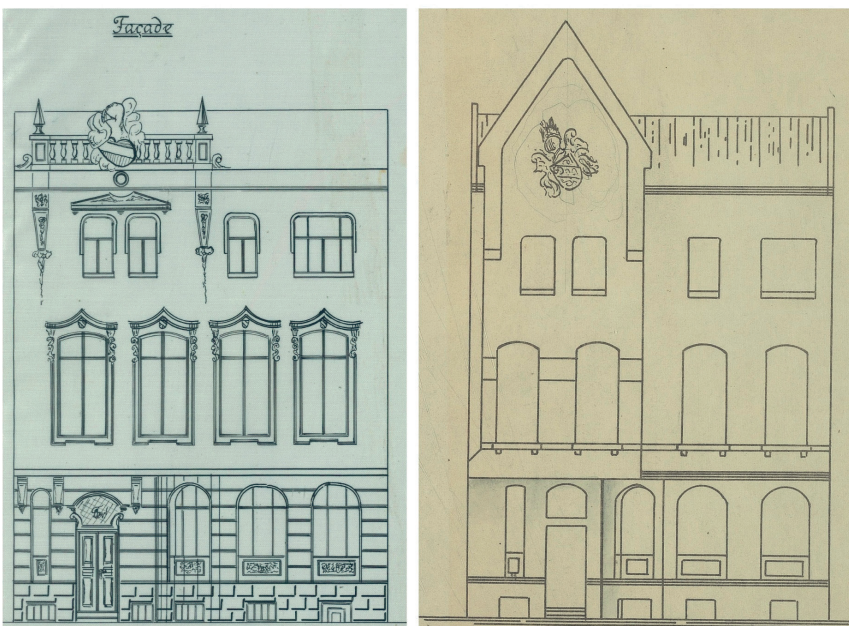
2. att. Ēkas pārbūves 1. un 2. stāva plāni. 1910. gada 2. decembra izmaiņas, projekta fragments. Inž. O. F. Hakels.

3. att. Ēkas novietne 1858. gada plānā. Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja arhīvs.

4. att. Atgriežu ielas fasādes. No kreisās – 1910. gada 17. septembrī, 1910. gada 2. decembrī (nerealizētais variants) un 1911. gada 5. augustā.

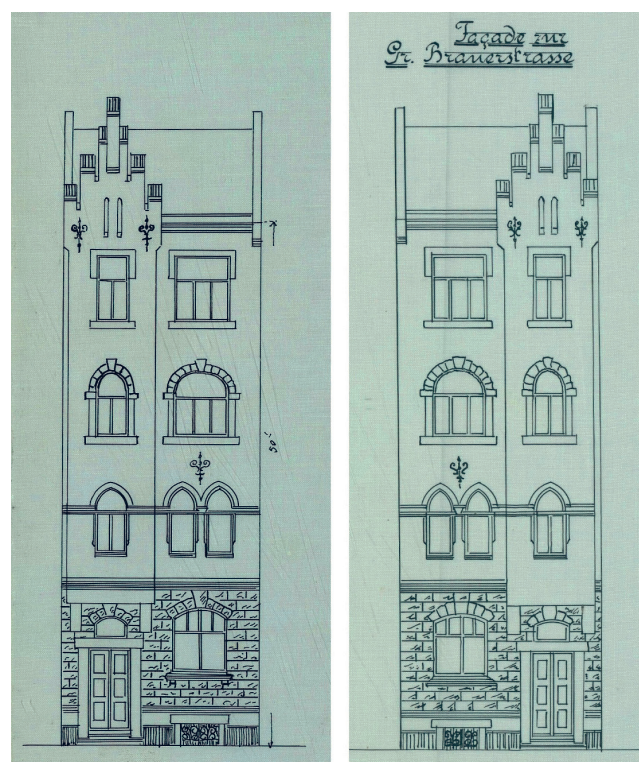
Rīgas Būvvaldes arhīvā ēkas lieta uzsākta 1889. gadā, kad ēkā atradusies kalēja Johana Pētersona darbnīca ar ēzi. 1901. gadā, kad ēkā izbūvēti divi jauni logi, tā pieder jau Pētersona mantiniekiem – acimredzot kalējs jau aizgājis viņšaulē. Pētersona mantinieki arī ir tie, kas 1910. gada 17. septembrī iesnieguši Oskara Hakela (*Hackel*) parakstītu projektu divstāvu mūra ēku pārbūvei par četrstāvu, kuras plānojumā atpazīstamas korporācijas nama vajadzības. Pārbūves projektā ar pelēku krāsu atzīmētas saglabājamās sienas, kas atšķiramas no jaunbūvējamām sarkanajām (1. att.). Sākotnēji paredzēts saglabāt Atgriežu ielas pusē esošās mūra ēkas ārsienas un gaitēņa starpsienas, Aldaru ielas pusē izbūvējot jaunu apjomu. Ieeja bijusi plānota ēkas vidū, ar iekšējām kāpnēm no ielas uz 1. stāva līmeni.

Projektam pievienots arī abu ielu fasāžu rasējums, kas rāda viduslaiku formās ieturētu pili ar rustotu 1. stāvu, virs ieejas izvietotu balkonu un apaļu dzeguļotu torni ar konusveida jumtu (4. att., pa kreisi). Fasādes kreisajā pusē zīmēts trīsstūra pakāpjveida zelmis ar vāpni virs 2. stāva līmeņa, kurā var sazīmēt pašreiz dabā esošā zelmiņa iezīmes. Pakāpjveida zelmis plānots arī Aldaru ielas fasādei; fasādes kopskats un dalījums principā atbilst esošajai fasādei, tikai spoguļattēlā. Mūra un koka darbus uzņēmies paveikt kāds T. Šprosts (*Sprost*).

Tomēr jau 23. oktobrī iesniegtas O. Hakela parakstītas projekta izmaiņas Aldaru ielas apjomam, kur ieejas durvis pārceltas pa labi, pašreizējā vietā (2. att.). Atbilstoši mainīts arī fasādes risinājums, kas ar nelielām izmaiņām logailu dalījumā tad arī ir realizēts (6. att., pa labi).

5. att. Izkopējums no 1823. gada fasāžu notinumiem.

6. att. Aldaru ielas fasādes. No kreisās – 1910. gada 17. septembrī (nerealizēts) un 1910. gada 23. oktobrī (realizētais variants).

7. att. Aldaru ielas fasāde. Mūsdienu situācija. Foto: Artūrs Lapiņš, 2013.

1910. gada 16. novembrī ēku pusbūvē apliecinājis inženieris V. Ribenzāms. Tomēr jau 2. decembrī iesniegts izmaiņu projekts – acīmredzot dabā konstatēts, ka topošā ēka korporācijas vajadzībām varētu būt par šauru. Atgriežu ielas pusē galvenā ieejas ass pārvirzīta no vidus uz apjoma kreiso pusi, kā arī plānots no vecā apjoma saglabāt tikai 1. stāva ārsienas. 2. stāva sienu pret Atgriežu ielu iztaisnota, paplašinot zāli un izveidojot pārkari virs ieejas. Projektam pievienots arī fasādes rasējums, kurā kopējais risinājums krietni novienkāršots (4. att., vidū).

Par laimi, 1911. gada 5. augustā iesniegtas vēl vienas Atgriežu ielas fasādes projekta izmaiņas, kas turpina sākotnēji iecerēto pils tēmu (4. att., pa labi), tādēļ šāda vienkāršotā fasāde palikusi tikai uz papīra. Tā paša 1911. gada 15. martā kā fon Hertviga, Dauges un Ribenzāma īpašumā esošs nams būve pieslēgta pilsētas kanalizācijai. Ēka nokalpoja *Concordia Rigensis* vajadzībām 28 gadus, līdz pat 1939. gadam. Padomju laikā ēka bija sadalīta administratīvo telpu un dzīvokļu vajadzībām, līdz 1993. gadā tajā iemājoja *Fraternitas Lataviensis*.

8. att. Atgriežu ielas fasādes fragments. Konsole ar lapsas tēlu. Foto: Artūrs Lapiņš, 2013.

No sākotnējās arhitektūras fasādē, līdztekus vāpēnim, jāuzsver 2. stāva konsoli balstošā lapsas figūra. 20. gs. 2. pusi tā sagaidījusi bojātā stāvoklī, un tās atjaunošanai piesaistīts tēlnieks. Diemžēl tobrīd informācija par korporācijām un to atribūtiku sabiedrībā nebija izplatīta – tik vien bija zināms, ka nams saistīts ar studentiem. Tēlnieks pēc labākās sirdsapziņas skulptūru atjaunoja un lapsas rokā ievietoja... seno rakstu tīstokli. Tomēr, nedaudz iedziļinoties korporācijas simbolikā, skaidrs, ka lapsa, kas balsta 2. stāva pārkaru, nav nekas cits kā fuksis (vāc. *Fuchs* – lapsa), kas sākotnēji, visticamāk, rokā turējis elegantu pīpi – tēls, kas visai izplatīts ar korporācijām saistītos zīmējumos. Pīpes atjaunošana sākotnējā veidolā būtu kāda turpmāka fasādes remonta uzdevums.

Konventa dzīvokļu projekta mājaslapa: <http://www.arturslapins.lv/CQarhitektura/index.htm>
P. S. Ar korporāciju dzīvokļu vēsturi un interjeru saistītu informāciju, lūdzu, sūtīt uz e-pastu: arhitekts@ArtursLapins.lv

9. att. Atgriežu ielas fasāde. Mūsdienu situācija. Foto: Artūrs Lapiņš, 2013.

Ansis Kaupēns.

SARKANAIS STRĒLNIEKS UN DEZERTIERIS

Viens no visu laiku slavenākajiem Latvijas laupītājiem Ansis Kaupēns dzimis 1895. gada 2. novembrī Vecplatones pagastā, vēlāk kopā ar vecākiem pārcēlies uz Svētes pagastu, ieguvis četru klašu izglītību vietējā skolā. 19 gadu vecumā nonācis Jelgavā, Kaupēns sāka strādāt par galdnieku pie Bitnera, kas bija viens no pazīstamākajiem pilsētas mēbeļu veikalu īpašniekiem. 1916. gadā Kaupēnu mobilizēja Krievijas Impērijas armijā, viņš karoja dažādās frontēs ārpus Latvijas, bija arī sarkanais strēlnieks. Dezertējis no Krievijas armijas, Ansis atgriezās Latvijā un strādāja tajā pašā mēbeļu veikalā. 1919. gadā tika ieskaitīts neatkarīgās Latvijas armijā kā 11. Dobeles kājnieku pulka seržants. Taču laikā, kad Latvijas valstij vairāk nekā jebkad bija nepieciešams katrs dienēt spējīgs vīrs, Ansis Kaupēns dezertēja arī no Latvijas bruņotajiem spēkiem, aizbēga uz Krieviju (baumo, ka viņa brālis tur bijis lielā amatā), bet vēlāk atgriezās Latvijā. Lai izvairītos no soda, jaunais Kaupēns slapstījās pa Jelgavas apriņķa mežiem, kur arī sākās viņa bēdīgi slavenā noziedznieka karjera. Kad 1920. gadā presē sāka parādīties raksti par noslēpumaino "bandītu maskā", kurš

BALĀDE PAR KAUPĒNU

Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*
Foto no arhīva

"Meži, meži, tumšie meži, ļaujiet man vēl padomāt! Rīt man jāiet tiesas priekšā, patiesība jāstāsta..." Daudzi no mums zina šīs dziesmas vārdus, kas stāsta par Ansi Kaupēnu – laupītāju un slepkavu, kurš sešu gadu laikā aplaupīja un noslepkavoja 19 cilvēkus un deva iemeslu saukt Jelgavu par "Laupītāju citadeli". Mēļo, ka dziesma bijusi neoficiālā jurisprudences studentu himna. Balāde par Kaupēnu atrodama arī daudzu studentu korporāciju kantikumos. Bet vai dziedot esam aizdomājušies par šī cilvēka nodarītajiem noziegumiem, nevis romantizēto tēlu? Kas tad Kaupēns īsti bija?

uzdarbojoties uz Jelgavas apkārtnes ceļiem, neviens pat nespēja iedomāties, ka runa ir par Ansi, kuru kolēģi pazina kā apzinīgu darbinieku.

NEŽĒLĪGS SLEPKAVA – UPURI GAN SIEVIETES, GAN BĒRNI

Jaunizveidotajā Latvijas valstī 20. gados uzplauka kriminālnoziedzība. Kaupēns, kurš veselus sešus gadus turēja bailēs visu Jelgavas apkārtni, pirmo noziegumu, kurš datējams ar 1920. gada 29. janvāri, izdarīja uz Jelgavas–Līvberzes ceļa, kur viņš aplaupīja Džūkstes pagasta Lielrūteņu māju saimnieku Frici Osi. Taču turīgie saimnieki nebija vienīgie Anša upuri, kā zināms, jaunais slepkava nežēloja ne bagātos, ne nabagos, ne vecos, ne jaunus, ne sievietes, ne bērnus. Kaupēnu interesēja tikai personiskais labums, bet iedzīvoties kāre bija viņa dzīves galvenais vadmotīvs. Visdažādākie sabiedrības pārstāvji, it īpaši sievietes, kas, kā zināms, allaž ir mīļjušas "sliktos zēnus", nereti sajūsminājās par pārdrošo jaunietai Jelgavas apkārtnes mežos. Ansis Kaupēns tika arestēts 1926. gada jūnijā. 21. jūlijā laikraksta "Līdums" pirmajā lapā ievietota informācija, ka uz "aizdomu pamata policija apcietināja kādu tapsētāju – galdnieku Ansi Kaupēnu", kurš vēlāk izrādījies par jau sen

meklēto dezertieri Kaupēnu. "Ilustrētais Kriminālžurnāls" pēc Kaupēna aresta par viņu rakstīja: "Vidēja auguma, plečs, fiziski stiprs, ar savādām, urbjošām acīm, zemu pieri, glītu seju, Kaupēns atstājis nepatīkamu iespaidu." Raksta turpinājumā minēts kāds zīmīgs citāts no Kaupēna sacītā: "Es jau nabagus nelaupu, ņemu naudu un dzīvību tikai no bagātajiem, viņi ir to pelnījuši." Tas, iespējams, kļuva par pamatu vēlāk ļoti populārajam mītam par Kaupēnu kā cēlsirdīgu laupītāju un latviešu Robinu Hudu un deva ierosmi rakstniekiem un dzejniekiem.

NOTIESĀTS PAR 39 NOZIEGUMU PASTRĀDĀŠANU

Ansi Kaupēnu tiesāja Jelgavas Virsniņu klubā. Prāva ilga astoņas dienas, tika noklausīti vairāk nekā 300 liecinieki.

"Uz ielas atkal ļaužu bari gaida Kaupēna pārvešanu, viņš šoreiz neskatās uz pilsoņiem, bet saliecies skatās zemē un raud. Katrā pusē pa kareivim, kas to ved, lai viņš nenokristu, ziņoja "Latvijas Kareivis".

Prāva tika plaši un sīki aprakstīta visos tā laika preses izdevumos, sabiedrības uzmanība bija neiedomājami liela. Uz tiesneša jautājumu, kāpēc viņš dezertējis, Kaupēns esot atbildējis, ka "sieviešu glāsti un skūpstī tam patikuši labāk, kā kareivja uzvalks". Savukārt laikraksts "Pēdējā Brīdī" šo informāciju papildina: ".. to raksturoja par "krietnu strādnieku", "patīkamu kavalieri", "devīgu kungu", un nevienam nevarēja nākt prātā, ka šis cilvēks dzīvo divējādu dzīvi". 1927. gada 6. aprīlī Kaupēnu notiesāja par 39 noziegumu pastrādāšanu. Viņa laupījumos iegūto vērtslietu skaits nav zināms joprojām. Nav nekādu datu, kas apliecinātu, ka Kaupēns būtu aizdevis vai dāvinājis naudu nabagiem, kā to vēsta nostāsti un leģendas. Tiesas piespriesto nāvessodu īstenoja naktī uz 6. maiju, pakarot Kaupēnu Vircavas meža masīvā.

REPORTIERU MAIZES TĒVS UN ROMANTIZĒTS TĒLS

20. gadsimta 20. gadu avīzes, dzenoties pēc skaļiem virsrakstiem, romantizēja nenotveramā Kaupēna tēlu, viņa vārdam pievienojot dažādas emocionāli marķētas metaforas, viņu glorificēja un romantizēja. Kaupēns bija preses uzmanības centrā, viņa vārds avīžu virsrakstos bija kļuvis par sinonīmu vārdam "laupītājs", viņu dēvēja par "Kurzemes laupītāju", "Zemgales slepkavu", "Jelgavas džentlmeni", "Lielceļu bruņinieku", "Cēlo kavalieri", "Reportieru maizes tēvu", "Lasītāju prieku", "Meitu asarām". Diemžēl tādēļ mūsdienās Anša Kaupēna tēls ir ieguvis pretrunīgi vērtējamas vēsturiskas personības statusu. Latvijas vēsturē netrūkst izcilu un ievēribas cienīgu personību, netrūkst arī reālu un neapšaubāmu varoņu, kas ar savu rīcību var kalpot par paraugu nākamajam paaudzēm. Taču sabiedrības atmiņā, tāpat kā vēstures zinātne, ir paradoksāla, un tā vietā, lai Latvijas vēstures lapaspusēs ierakstītu Kaupēnu notvērušā policijas inspektora vārdu, vēsturē un folklorā tika iekalts 19 cilvēku slepkava, laupītājs un dezertieris Kaupēns. **U**

STUDIJU APSTĀKĻI PĒCKARA SITUĀCIJĀ VĀCIJĀ – BALTIJAS UNIVERSITĀTES PIEMĒRS

Taut! Evita Feldentāle, *varavīksne*

Foto: Irma Vilma Kurme. Okupācijas muzeja Videoliecību krājums (OMF2300/2532).

Baltijas Universitāte savu darbību Hamburgā, britu okupācijas zonā uzsāka 1946. gada martā, kad tajā sāka lasīt lekcijas. Oficiāli tā tika atklāta 1946. gada 24. un 25. gada maijā. Šī universitāte ir īpaša ne tikai ar to, ka devusi mums trīs studentu (*Fraternitas Imantica, Gersicania un Fraternitas Cursica*) un divas studenšu korporācijas (*Spīdola un Zinta*), kas tur tika dibinātas un darbojas vēl šobaltdien, bet arī ar to, cik spēcīgas bija baltiešu akadēmiskās tradīcijas, kas netika zaudētas arī grūtajos materiālajos apstākļos un piespiedu kārtā esot prom no dzimtenes. Universitāte, kas savas pastāvēšanas laikā bija spiesta mainīt nosaukumu vairāk nekā desmit reizi, pastāvēja līdz 1949. gada 30. septembrim. Deviņu akadēmisko semestru laikā tā vairākkārt bija spiesta mainīt savu atrašanās vietu. No debesskrāpja "*Deutscher Ring*" telpām, atklāšanas konferenci 1946. gada 8. un 9. janvārī noturējusi, tā tika pārcelta uz karā stipri bojātajām Hamburgas Vēstures muzeja telpām, kur tā darbojās līdz pat 1946. gada rudenim, bet pēc tam tika pārcelta uz kazarmām Pinnebergā. Rakstā fragmentāri atklāti apstākļi, kādos Baltijas Universitāte darbojās.

DZĪVES APSTĀKĻI BALTIJAS UNIVERSITĀTES NOMETNĒS HAMBURGĀ

Baltijas Universitātes veidošanas procesā bija skaidrs, ka būs nepieciešama atsevišķa nometne studentu un mācībspēku izmitināšanai. Universitātes rīcībā tika nodota "Zoo" nometne pie Dammtora stacijas Hamburgā, kas atradās 10 minūšu gājiena attālumā no Hamburgas Vēstures muzeja.¹ Kopumā sadzīves apstākļi dibināmajai universitātei nebija labāki kā citiem bēgļiem. 1946. gada janvārī Organizācijas komiteja, kas dibināja universitāti, vērsās pie UNRRA² 74. komandas par stāvokli, kādā atradās tai piešķirtā nometne – centrālās apkures un ūdens apgādes sistēma sala dēļ bija bojāta, ēku jumti bija ūdensnedroši, bet stikli, izsisti vai neesoši.³ Tikpat sliktā stāvoklī bija telpas, kas sākotnēji bija piešķirtas lekciju noturēšanai –

Hamburgas Vēstures muzeja ēka, kurā Baltijas Universitāte 1946. gada martā uzsāka savu darbību.

tajās trūka spuldžu, sala dēļ nedarbojās apkures sistēma, tāpat bija problēmas ar logiem, kuriem trūka stiklu.⁴ Neskatoties uz sliktu nometnes stāvokli, 1946. gada 21. februārī Britu militārā pārvalde deva rīkojumu novietot studentus un mācībspēkus "Zoo" nometnē, tāpat februāra beigās visām latviešu, arī lietuviešu un igauņu nometnēm tika paziņots par drīzo universitātes atvēršanu.⁵ Rīkojums pārcelt studentus tika izdots, neskatoties uz to, ka nometnē visi atjaunošanas darbi nebija beigušies.

Gan pasniedzēji, gan studenti dzīvoja pieticīgos apstākļos barakās. Mācībspēki – mazās barakās, kur katrā istabā atradās tikai darba galds, krēsls, skapis un gulta. Studenti dzīvoja plašākās barakās, kopā no sešiem līdz desmit studentiem. Katram bija sava gulta, skapis un krēsls, kopīgi uz visiem – pāris galdu.⁶ Kā atceras Baltijas Universitātes studente Irma Vilma Kurme, barakas griestos bija caurumi.⁷ Universitātes vadība šādu problēmu apzinājās jau no paša sākuma, dodot uzdevumu pēc iespējas ātrāk situāciju labot, kad uzlabosies laikapstākļi.⁸

¹ NC: 201 547c LFBU. KoDA. (B 1-3) BIII. Meeting of the Recorate. 25.01.1946.

² United Nations Relief and Rehabilitation Administration.

³ NC: 201 547c LFBU. KoDA. (B 1-3) BII. Baltic Camp University Organizing Committee. 05.01.1946.

⁴ NC: 201 547c LFBU. KoDA. (B 1-3) BII. UNRRA Baltic University Housing Commission. 02.02.1946.

⁵ NC: 199 547b LFBU. AdR. (nr. 9.-10.; 12.-13.) 9. mape. Baltic Camp University Hamburg. 25.02.1946.

⁶ Grāmatīņš, A. Baltijas Universitātei 50. Brīvā Latvija: Apvienotā "Londonas Avīze" un Latvija. Nr. 34. 16.09.1996. 9. lpp.

⁷ Irma Vilma Kurme. Okupācijas muzeja Videoliecību krājums (OMF2300/2533).

Pirmā semestra laikā, pieaugot studentu skaitam, universitātei tika nodota arī Alsterdorfas nometne. Alsterdorfas nometne atradās 15 minūšu gājiena attālumā no Hamburgas Vēstures muzeja. "Zoo" nometnē apstākļi bija labāki, tāpēc bieži studenti lūdza viņus pārcelt no Alsterdorfas uz "Zoo" nometni.

Sakarā ar apgērba un apavu trūkumu to saglabāšana un labošana bija ļoti svarīga, tāpēc nometnē esošajam kurpniekam un drēbniekam darba netrūka.⁹ 1946. gada ziema bija nepieredzēti auksta. Bargie laikapstākļi neatviegloja bēgļu stāvokli, jo to apgērbs bija nonēsāts, bet jauna apgērba pieejamība bija ierobežota. Lai ar to cīnītos, studentēm tika izdalīta dzija un adāmadatas, viņām vispirms bija jānoada džemperis kādam studentam, tikai pēc tam tās varēja adīt džemperus sev. Tādā veidā līdz informācijas publicēšanai tika uzadīti 234 džemperu un 100 pāru vilnas zeķu,¹⁰ bet skaitlis noteikti bija lielāks, jo adīšanas process turpinājās. Vilnas sagādi nodrošināja igauņu organizācija, kas nodarbojās ar palīdzības nodrošināšanu labklājības uzlabošanai. "Zoo" nometnē darbojās frizieris.¹¹ Par tās iemītnieku veselību rūpējās zobārstniecības kabinets un medicīniskā klīnika ar divām nodaļām slimniekiem. Nometnē bija gan luterāņu, gan katoļu mācītājs un lūgšanu kapela.¹² Universitātes nometne bija iekārtota līdzīgi kā citas nometnes, tomēr to iemītnieku galvenais uzdevums bija studijas Baltijas Universitātē.

Lai regulētu kārtību universitātē un tās nometnēs, tika izdoti iekšējās kārtības noteikumi. Noteikumi, salīdzinot ar citām nometnēm, bija striktāki. Pirmie iekšējās kārtības noteikumi tika apstiprināti 1946. gada janvārī.¹³ Bez vispārēja režīma paredzēšanas, tajos jau sākotnēji bija iestrādāti arī aizliegumi. Tie paredzēja arī alkohola lietošanas aizliegumu gan universitātes, gan dzīvojamās telpās.¹⁴ Citās nometnēs šāda aizlieguma nebija. Universitātes vadība to pamatoja ar nepieciešamību saglabāt skaidru galvu un spēkus studijām.

Uzvedības noteikumu pārkāpumi bija novērojami universitātes pastāvēšanas sākuma posmā, kad studentu dzīve netika organizēta, bez Studentu padomes nebija nevienas citas organizācijas, kas veicinātu studentu disciplīnu. Līdz ar studentu organizāciju, tostarp korporāciju darbības sākumu studentu individuālā uzvedība uzlabojās.

Ja studenti tika pieķerti pārkāpjam noteikumus, tad par to pienācās sods. Sodi variēja no brīdinājumiem par noteikumu pārkāpumu pirmo reizi, līdz izslēgšanai no universitātes uz semestri vai pat izslēgšanu pavisam. Par pārkāpumiem tika sodīti gan latvieši, gan igauņi, gan lietuvieši. Piemēram, lietuviešu studenti 1946. gada augustā bija turpinājuši ballīti pēc atļautā laika, turklāt lietojuši alkoholu.¹⁵ Lietas izskatīšana beigusies ar

Baltijas Universitātes latviešu koris 1947. gadā Pinnebergā. Kora diriģents – Helmers Pavasars (stāv priekšpēdējā rindā, ar brillēm).

četrus studentus izslēgšanu no universitātes uz diviem semestriem, bet četri studenti tika sodīti ar publisku rājienu.

UNIVERSITĀTES NOMETNES IEMĪTNIEKU APGĀDE UN MĀCĪBSPĒKU ATALGOJUMS

Pēc pirmā semestra aizvadišanas universitātē bija divas galvenās problēmas – zemās studentu un mācībspēku pārtikas devas un mācībspēku atalgojuma jautājums.¹⁶ Bez sliktajiem sadzīves apstākļiem pastāvēja problēmas arī ar pārtikas apgādi. Studenti saņemto pārtiku raksturoja atkarībā no krāsas. Bija "dzeltenās briesmas" (kukurūza) un "sarkanās briesmas" (bietes). Virtuveni, kas apkalpoja studentus un mācībspēkus, nācās improvizēt, un tā tapa kukurūzas biežputra, kukurūzas marmelāde, kukurūzas maize. Katram studentam bija jāiesaistās dežūrās virtuvē, balstoties uz dežūru grafiku.¹⁷

Pārtikas kvalitātes jautājums bija aktuāls visā universitātes darbības laikā. 1948. gada decembrī nometnes komandants vērsās pie pārraugošajam institūcijām, lai sūdzētos par piegādātās maizes kvalitāti. Pēc ārsta Ozola domām, maizei bija ne tikai slikta kvalitāte, bet tā varēja būt par iemeslu saslimšanām. Par maizes kvalitāti tika saņemtas daudzas sūdzības.¹⁸ Arī Baltijas Universitātes students Gunārs Gruzdiņš atceras, ka pārtika bija slikta, bet pie rupjmaizes jauca klāt kukurūzas miltus, kas maizi padarīja glumu.¹⁹ Vienveidīgais uzturs vēlāk atstāja sekas uz izceļojošo studentu veselību.²⁰ Uz slikto apgādi ar pārtiku universitātes organizēšanas sākumā norādīja arī sporta dzīves organizators Jānis Daliņš, kurš

⁸ NC: 197 547a LFBU. AdR. (nr. 1-4.) 2. mape. 26. Meeting of the Academic Advisors, Rectors and the guest from USA Dr. Končius. 05.03.1946.

⁹ NC: 197 547a LFBU. AdR. (nr. 1-4.) 1. mape. Monthly Progress Report for September 1946.

¹⁰ NC: 197 547a LFBU. AdR. (nr. 1-4.) 1. mape. Monthly Progress Report for September 1946.

¹¹ NC: 197 547a LFBU. AdR. (nr. 1-4.) 1. mape. Monthly Progress Report for Zoo Camp. 08.07.1946.

¹² NC: 197 547a LFBU. AdR. (nr. 1-4.) 1. mape. Monthly Progress Report for September 1946.

¹³ NC: 197 547a LFBU. AdR. (nr. 1-4.) 2. mape. Meeting of the Academic Advisor and Rectors. 22.01.1946.

¹⁴ NC: 197 547a LFBU. AdR. (nr. 1-4.) 3. mape. Studentu kārtības noteikumi. 10.04.1946.

¹⁵ NC: 197 547a LFBU. AdR. (nr. 1-4.) 2. mape. Meeting of the Rectory. 05.08.1946.

¹⁶ NC: 197 547a LFBU. AdR. (nr. 1-4.) 1. mape. Monthly Progress Report for September 1946.

¹⁷ NC: 200 547b LFBU. AdR. Instruktionen für das Lager der Baltischen Universität.

¹⁸ NC: 199 547b LFBU. AdR. (nr. 9.-10.; 12.-13.) 9. mape. Supply of Bread. 31.12.1948.

¹⁹ Gunārs Gruzdiņš. Okupācijas muzeja Videoliecību krājums (OMF2300/2694).

vērsās pie vadības ar lūgumu uzlabot apgādes situāciju, un lektors Oskars Lūsis, kas nometnē ieradās 1946. gada maijā un pēc vizītes dienasgrāmatā rakstīja: "Baltijas Universitātē slikts uzturs un grūti dzīves apstākļi, tādēļ daži studenti un pat mācības spēki grib to atstāt."²¹

Lai pamatotu nepieciešamību palielināt mācībspēku un studentu pārtikas devas, pēc pirmā semestra tika sarīkots eksperiments, kura laikā 50 brīvprātīgos reizi nedēļā nosvēra, lai redzētu, kādu efektu uz tiem atstāj nepietiekamais pārtikas apjoms. Samazinātās pārtikas devas ilgtermiņā radīja palielinātus tuberkulozes draudus, samazinājās enerģija un spēja koncentrēties,²² kas studentiem un mācībspēkiem kā garīga darba darītājiem bija īpaši būtiski.

Vairākiem studentiem un profesoriem jau 1947. gada augustā bija konstatēta acu pārpūle, kas lika viņiem pamest universitātes nometni, lai dotos uz citām nometnēm, kur tiem tika nodrošināta lielāka pārtikas deva.

Otra svarīgākā problēma bija mācībspēku atalgojuma jautājums. Kā kārtējā tikšanās reizē ar pārraugošajām iestādēm norādīja profesors F. Gulbis, mācībspēki bija sākuši pamest universitāti tieši finansiālu iemeslu dēļ. Viņi izvēlējās strādāt par skolotājiem pārvietoto personu (DP) nometņu skolās, jo par to maksāja vismaz kādu atalgojumu.²³

Algas, sākot ar 1947. gada 1. oktobri, Militārā pārvalde bija paredzējusi izmaksāt 184²⁴ darbiniekiem, kamēr patiesais mācībspēku skaits bija 210.²⁵ Šo problēmu paši pasniedzēji risināja, algas iemaksājot kopējā fondā un visiem izmaksājot vienlīdzīgas, bet zinātniskajam grādam atbilstošas summas. Laika gaitā izmaksāto algu skaits, apjoms samazinājās, tomēr kopējās kases princips tika saglabāts līdz pat universitātes slēgšanai.²⁶ To, ka šāds kopējās kases princips darbojās, apliecina zooloģijas lektora O. Lūša ieraksts viņa dienasgrāmatā: "Vakar no Pinebergas saņēmumu uzteikšanas rakstu, ka ar 1. jūliju štatu samazināšanas dēļ tiku svītrots no algu saraksta. Darbā varu palikt, un man algu centīšoties maksāt no izlīdzināšanas fondiem."²⁷

UNIVERSITĀTES BIBLIOTĒKA

Līdz ar universitātes darbības uzsākšanu aktuāls kļuva bibliotēkas izveidošanas jautājums. Universitātei bija pieejamas muzeja bibliotēkas telpas un grāmatas, tomēr tapa skaidrs, ka bija nepieciešama sava bibliotēka, jo grāmatas kā viena no palīdzības formām tai tika nogādātas regulāri. Universitāte vērsās arī pie pārējiem bēgļiem, lai tie palīdzētu bibliotēkas izveidošanā.

Jau neilgi pēc oficiālās lekciju lasīšanas sākuma muzeja bibliotēkas

Spidola 1. coetus, Pinnebergā, Baltijas Universitātē, 1947. gadā.

izmantošanas jautājums tika aktualizēts. Hamburgas Vēstures muzeja bibliotēkas grāmatas bija paredzētas darbam tikai bibliotēkas telpās. Muzeja bibliotēkas glabātavas bija paredzētas tikai muzejam piederošajām grāmatām, universitātei savas grāmatas bija jāglabā atsevišķi.

Sākumā, kad universitātei savu grāmatu nebija daudz, šāda sadarbības forma derēja, bet līdz ar universitātei nodoto grāmatu skaita pieaugumu tika nolemts veidot savu bibliotēku, kas būtu neatkarīga no muzeja bibliotēkas. Šāds lēmums tika pieņemts 1946. gada 11. jūlijā rektoru tikšanās laikā, pēc tam, kad bija saņemts paziņojums par 13 kastēm ar grāmatām, kas saņemtas no ASV.²⁸ Grāmatu reģistrācija universitātē notika, pārņemot muzeja bibliotēkas darbības principus.²⁹ Bez pašas izveidotās universitātes bibliotēkas studenti izmantoja arī sadarbības institūciju bibliotēkas Hamburgā.

BRĪVĀ LAIKA PAVADĪŠANAS IESPĒJAS BALTIJAS UNIVERSITĀTĒ

Studentiem bez studijām tika piedāvātas iespējas saturīgi pavadīt savu brīvo laiku. Universitātē bija sporta nodaļa, kuru vadīja pasaules rekordists un olimpisko spēļu sudraba medaļas ieguvējs Jānis Daliņš³⁰ ar kolēģiem. Sporta nodaļa savu aktīvo darbību uzsāka neilgi pēc pirmo studentu ierašanās nometnē, tomēr sportam nepieciešamā aprīkojuma trūka. Šo problēmu centās risināt caur YMCA³¹ organizāciju. YMCA tika lūgts

²⁰ Ziedare, A. Caur grūtībām uz zvaigznēm. Austrālijas Latvietis. Nr. 1080. 28.05.1971. 6. lpp.

²¹ Oskars Lūsis. OMF inv. Nr. 7496. 10. lp.

²² NC: 197 547a LFBU. AdR. (nr. 1-4.) 1. mape. Monthly Progress Report for September 1946.

²³ NC: 197 547a LFBU. AdR. (nr. 1-4.) 2. mape. Minutes of Hamburg DP University Study Centre Advisory Board Meeting. 17.09.1946.

²⁴ NC: 198 547a LFBU. AdR. (nr. 5-8.) 7. mape. List of D.P. Professors, Pinneberg. 26.06.1947.

²⁵ NC: 198 547a LFBU. AdR. (nr. 5-8.) 7. mape. Information Regarding D.P. University Professors. 26.06.1947.

²⁶ NC: 200 547b LFBU. AdR. Baltijas Universitātes latviešu mācībspēku sanāksme. 09.08.1949.

²⁷ Oskars Lūsis. OMF inv. Nr. 7496. 53. lp.

²⁸ NC: 197 547a LFBU. AdR. (nr. 1-4.) 2. mape. Meeting of the Rectory. 11.07.1946.

²⁹ NC: 198 547a LFBU. AdR. (nr. 5-8.) 8. mape. Report on a meeting concerning the question of Library of Baltic University. 02.04.1946.

³⁰ NC: 202 547c LFBU. KoDA. (B 4-6) B4. Director of UNRRA Team 101. 21.03.1946.

³¹ Young Men's Christian Association. Jaunu vīriešu kristīgā savienība.

gan komandu (piemēram, dažādas bumbas), gan individuālo sporta veidu inventārs, tostarp arī paukošanai nepieciešamais inventārs. Tika lūgts sagādāt arī nepieciešamo sporta apģērbu un sportošanai piemērotus apavus.³² Lai arī apstākļi bija apgrūtināti, tomēr studentiem un mācībspēkiem bija nodrošinātas dažādas sportošanas iespējas – treniņi vingrošanā, peldēšanā, dažādās komandu sporta spēlēs. Arī pie muzeja ēkas bija pieejams sporta laukums.³³

Pēc pārcelšanās uz Pinnebergu 1947. gada janvārī studenti ieguva iespēju trenēties arī airēšanā. Tika izveidota airēšanas komanda, kuru vadīja J. Daliņš. Students Gunārs Gruzdiņš atceras, ka briti bija konfiscējuši³⁴ airēšanas klubu, kurā atļauju trenēties ieguva arī studenti.

Arī sportā tika turpinātas Latvijas Universitātes tradīcijas, jo nodibinātais sporta klubs tika nosaukts tāpat kā Rīgā – "Universitātes sports". "Universitātes sports" bija apolītiska, akadēmiska latviešu sporta organizācija, par kuras biedriem varēja kļūt gan latviešu studenti, gan mācībspēki. Tās mērķis bija sporta veicināšana studentu starpā, tāpat arī sporta inventāra sagāde. Tai bija apstiprināta krūšu nozīme un sporta tērps, kuru varēja nēsāt biedrības biedri.³⁵

Paralēli fakultāšu veidošanai tika runāts arī par Baltijas Universitātes Mākslas departamenta izveidi. Atsevišķā rektorāta sēdē tika nolemts veidot plastiskās mākslas nodaļu, kuras mērķis bija attīstīt studentu un mācībspēku mākslinieciskās aktivitātes un attīstīt mākslas izjūtu.³⁶ Tāpat tika izveidota neliela mūzikas nodaļa ar diviem profesoriem no Rīgas un Tallinas un vairākiem mūzikas pasniedzējiem.³⁷ Baltijas Universitātei bija savs koris, kura diriģents bija Helmers Pavasars.³⁸ Katrai no nacionalitātēm bija arī savs atsevišķs koris. Latviešu koris tika izveidots jau neilgi pēc pirmo lekciju nolasišanas 1946. gada 20. martā.³⁹

Atsevišķie kori universitātes pastāvēšanas sākumā izraisīja konfliktu starp lietuviešiem un universitātes kori. Lietuviešu studenti kopīgā kora mēģinājumu laikā apmeklēja lietuviešu kora mēģinājumus,⁴⁰ tādā veidā regulāri izlaižot diriģenta H. Pavasara noturētos mēģinājumus.⁴¹ Tas izsauca diriģenta neapmierinātību, un viņš vērsās pie universitātes vadības. Situācija tika skaidrota ar to, ka lietuviešu kora diriģents Banaitis pastāvīgi "Zoo" nometnē nedzīvoja,⁴² un ieradās tikai uz kora mēģinājumiem, kas neapzināti bija sakrituši ar universitātes kora mēģinājumiem.

Studentes – vingrotājas Baltijas Universitātē, instruktore Klauģija Sprūde.

Baltijas Universitātes studentes sacensībās 1948. gadā Pinnebergā.

Situācija atrisinājās, mainot kora mēģinājumu laikus, lai tie nepārklātos.

Universitātes koris uzstājās dažādos pasākumos, piemēram, Maija svētkos. Latviešu, lietuviešu un igauņu kori uzstājās savu valstu pārstāvju organizētajos pasākumos. Latviešu koris vienmēr uzstājās Latvijas Universitātes dibināšanas atceres pasākumos 28. septembrī un 18. novembra svinībās,⁴³ tāpat visi uzstājās savas valsts dibināšanas atceres gadadienās. 1947. gada maijā tika izveidota Teātra studija, kuru vadīja Paula Jēgere-Freimane.⁴⁴

³² NC: 202 547c LFB. KoDA. (B 4-6) B4. To the International YMCA Lubeck. 18.03.1946.

³³ NC: 197 547a LFB. AdR. (nr. 1-4.) 2. mape. Minutes of the Conference on the Progress of the Hamburg D.P. Study Centre. 21.05.1946.

³⁴ Gunārs Gruzdiņš. Okupācijas muzeja Videoliecību krājums (OMF2300/2694).

³⁵ NC: 199 547b LFB. AdR. (nr. 9.-10.; 12.-13.) 9. mape. Sporta biedrības "Universitātes sports" statūti.

³⁶ NC: 201 547c LFB. KoDA. (B 1-3) B1I. Meeting on Jan. 24 1947. Prof. Fr. Gulbja archīvs. Documents concerning Baltic University. 1945.-1947. Vol. I. Report of the Structure and Academic Work of the H.D.P. (Baltic) University, Pinneberg near Hamburg. February 1947. P 5; NC: 197 547a LFB. AdR. (nr. 1-4.) 2. mape. Meeting of the Rectory. 20.05.1946.

³⁷ Prof. Fr. Gulbja archīvs. Documents concerning Baltic University. 1945.-1947. Vol. I. Report of the Structure and Academic Work of the H.D.P. (Baltic) University, Pinneberg near Hamburg. February 1947. P 5; NC: 197 547a LFB. AdR. (nr. 1-4.) 2. mape. Meeting of the Rectory. 20.05.1946.

³⁸ Ondzule, I. (sak.) Baltijas Universitāte 1946-1949. 1996. Rīga: Latvijas Universitāte. 3.9 lpp.

³⁹ NC: 198 547a LFB. AdR. (nr. 5-8.) 8. mape. BU latviešu koris. 20.03.1946.

⁴⁰ NC: 197 547a LFB. AdR. (nr. 1-4.) 2. mape. Meeting of the Rectory. 07.08.1946.

⁴¹ NC: 197 547a LFB. AdR. (nr. 1-4.) 2. mape. Meeting of the Rectory. 08.08.1946.

⁴² NC: 197 547a LFB. AdR. (nr. 1-4.) 2. mape. Meeting of the Rectory. 15.07.1946.

⁴³ NC: 202 547c LFB. KoDA. (B 4-6) B4. Latviešu karavīru palīdzībai. 26.09.1946.; Slauģitājs, L. Baltijas Universitātei. Akadēmiskā Dzīve, nr. 2. 01.09.1959. 30 lpp.

Studiju ietvaros pēc iespējām tika rīkotas mācību ekskursijas. Tomēr ne visas plānotās ekskursijas notika, jo netika dota uzraugošo institūciju atļauja. Ekonomikas nodaļas studenti 1946. gada augustā devās uz Hamburgas ostu,⁴⁵ arī Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes studentu ekskursija tika atbalstīta, tās norisei pat no UNRRA puses tika piešķirta smagā automašīna.⁴⁶

Cits lūgums izsniegt atļauju studentiem un mācībspēkiem no Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes doties apskatīt Alpu kalnus, lai pētītu reģionu no ģeogrāfiskā, ģeoloģiskā un ģeofiziskā viedokļa,⁴⁷ netika apstiprināts,⁴⁸ pamatojot to, ka arī normālos apstākļos studentiem no daudzām valstīm šāds brauciens nebūtu iespējams, tāpēc to nevar uzskatīt par vitāli nepieciešamu pēckara apstākļos.

STUDENTU ORGANIZĒŠANA UN ORGANIZĀCIJAS BALTIJAS UNIVERSITĀTĒ

Studentu organizāciju veidošanas jautājums bija aktuāls visā universitātes pastāvēšanas laikā. Neskatoties uz to, ka studentiem bija iespējas nodarboties ar mākslu, mūziku un sportu, bija vērojama studentu interese par citiem brīvā laika pavadīšanas veidiem. Pirmais mēģinājums iesaistīt studentus sabiedriskajās aktivitātēs bija Studentu padomes izveide.

Mācībspēki aktīvi studentu organizāciju veidošanas jautājumam pievērsās pēc universitātes pārcelšanās uz Pinnebergu. Pēc savas personīgās pieredzes Baltijas universitātēs un augstskolās viņi saprata, ka studentu organizēšana dažādās biedrībās nestu kopēju labumu visai universitātes nometnei, piemēram, uzlabotos studentu disciplīna un kārtības noteikumu ievērošana. 1947. gada janvāra beigās profesors Edgars Dunsdorfs sasauca istabas vecāko sanākumi, kuras laikā studenti tika iepazīstināti ar tādiem organizāciju veidiem kā korporācijas un biedrības.⁴⁹

Interesi par studentu organizācijām kopumā veicināja arī jau esošo organizāciju darbības atjaunošana Baltijas Universitātē. Tāda bija mežkopju biedrība "Šalkone", kas bija apzinājusi savus biedrus trimdā, pulcējoties, rīkojot referātu vakarus Baltijas Universitātē Pinnebergā.⁵⁰ Kā studenti savās atmiņās atceras, "studentu organizācijas aizpildīja to robu, ko radīja kara vētras

Alberts Spoģis, Baltijas Universitātes students un Latviešu Katoļu studentu un akademiķu organizācijas biedrs. Fotografijā redzama viņa biedrakarte. Alberts Spoģis. Okupācijas muzeja Videoliecību krājums (OMF2300/2238).

zaudētā dzimtene, pieredzīgie, draugi. Sāpīga bija sajūta. Garīgo mieru atradām draugu pulkā un organizācijās.⁵¹

Universitātē tika nodibinātas studentu organizācijas. Daļa no tām vienoja studentus pēc to kopīgajām un profesionālajām interesēm, piemēram, tāda bija izveidotā Dabas zinātņu studentu biedrība,⁵² Latviešu agronomu biedrība, kuras kultūras sekcija organizēja priekšlasījumus.⁵³ Kopš 1947. gada pavasara darbojās arī diskusiju klubs,⁵⁴ kurš atdzīvināja jautājumu vakaru tradīciju.⁵⁵

Citas vienoja pēc kopīgām interesēm, piemēram, latviešu, lietuviešu un igauņu kristīgie studenti kopīgi no 1947. gada izveidoja Baltiešu kristiešu studentu apvienību,⁵⁶ tā piederēja pie Vispasaules Kristīgo studentu federācijas. Tās mērķi bija veicināt kristīgās ticības nostiprināšanos studentu vidū.⁵⁷ Igaunim bija savs Akadēmiskais klubs, kas rīkoja diskusiju vakarus.⁵⁸

Citas studentu organizācijas bija Latvijas Katoļu studentu un akademiķu organizācija (LKSA), kas tika nodibināta 1947. gada 2. februārī Getingenē, bet organizācijas centrs atradās Pinnebergā, tajā bija latviešu studenti – katoļi no 10 dažādām Vācijas universitātēm.⁵⁹ Šī organizācija vairākkārt mainīja savu

⁴⁴ Theaterkunst in unserer Universität. Information Bulletin. Nr. 35. 03.05.1947.; Daukste-Silasproģe, I. Latviešu literārā dzīve un latviešu literatūra bēgļu gados Vācijā 1944-1950. Zinātne, 2002. 85. lpp.

⁴⁵ NC: 198 547a LFB. AdR. (nr. 5-8.) 8. mape. 08.08.1946.; Educational tour of Hamburg Port. 10.08.1946.

⁴⁶ NC: 198 547a LFB. AdR. (nr. 5-8.) 8. mape. Geographical – geological excursion. 24.07.1947.

⁴⁷ NC: 198 547a LFB. AdR. (nr. 5-8.) 8. mape. University Field trips for Students requiring Practical Work. 30.10.1946.

⁴⁸ NC: 198 547a LFB. AdR. (nr. 5-8.) 8. mape. Field trips for Students from Study Centre. 30.10.1946.

⁴⁹ NC: 199 547b LFB. AdR. (nr. 9.-10.; 12.-13.) 9. mape. Studentiem zināšanai. 27.01.1947.

⁵⁰ Roku rokā pie darba. Laiks. Nr. 10. 01.02.1964. 7. lpp.; Vilis Kurmis. Okupācijas muzeja Videoliecību krājums (OMF2300/2531).

⁵¹ Gabliks, J. Baltijas Universitāte. Universitas. Nr. 65. 01.01.1990. 9. lpp.

⁵² NC: 199 547b LFB. AdR. (nr. 9.-10.; 12.-13.) 9. mape. BU dabas zinātņu studentu biedrības statūtu pamatlinijas.

⁵³ LSCS kongress Baltijas Universitātē. Information Bulletin. nr. 82. 23.02.1949.

⁵⁴ Mednis, V. Korporāciju dzīve Pinebergā. Universitas. Nr. 69. 01.07.1992. 30. lpp.

⁵⁵ Pirmais jautājumu vakars BU. Information Bulletin. nr. 61. 06.12.1947.

⁵⁶ Neue Studentenvereine. Information Bulletin. Nr. 62. 13.12.1947.

⁵⁷ Rudzīte, A. Īsas ziņas par Baltiešu kristīgo studentu apvienību. Akadēmiskā Dzīve. Nr. 1. 01.09.1958. 106 lpp.

⁵⁸ Eesti Akadeemikine Klubi. Information Bulletin. Nr. 73. 06.03.1948.; Jarveso, A. (koostanud) Balti Ülikool Saksamaal 1945–1949. Toronto: 1991. 451.-458. lk.

⁵⁹ Rozītis, O. J. Pinebergā piemin pirms 50 gadiem dibināto Baltijas Universitāti. Laiks. Nr. 67. 26.10.1996. 1. lpp.

nosaukumu.⁶⁰ Tajā uzņēma abu dzimumu katoļu studentus. Visi biedri bija aktīvi praktizējoši katoļi.⁶¹ Starptautiskā organizācija "Pax Romana" apvienības "Dzintars" biedriem piedāvāja stipendijas.⁶² Organizācija izdeva arī savu avīzi ar nosaukumu "Pax Romana".⁶³

Akadēmiskā vienība "Auseklis" tika nodibināta 1947. gada 6. decembrī.⁶⁴ Tajā uzņēma abu dzimumu studentus. Savās atmiņās *auseklis* Artūrs Tālvāldis Rubenis atminas, ka vienības no korporācijām atšķirās ar to, ka vienības balstījās uz latviskajām tradīcijām. "Auseklis" tika izveidots, balstoties uz akadēmiskās vienības "Austrums"⁶⁵ tradīcijām.⁶⁶

Studentu organizācijas regulēja 1947. gada 30. maija Senāta izdotie noteikumi par studentu organizācijām.⁶⁷ Korporācijas bija spiestas izstrādāt tādus statūtus, lai tās varētu reģistrēt kā studentu biedrības, jo studentu lietu rektors profesors E. Dunsdorfs izjuta personīgu nepatiku pret korporācijām. Viņš atbalstīja studentu organizēšanos biedrībās un akadēmiskajās vienībās.⁶⁸ Situāciju vēl vairāk saasināja korporāciju vēlme izrādīt savas tradīcijas kopējos universitātes pasākumos, kas izsauca arī profesora Normunda Vētras neapmierinātību pēc "Latviešu sabiedriskā vakara" aprīlī,⁶⁹ kad viņš ierosināja izstrādāt noteikumus publisku pasākumu norisei, kuros bija paredzēts aizliegums organizāciju iekšējo tradīciju izrādīšanai publiski.⁷⁰ Studentu padome noraidīja nepieciešamību šādus noteikumus izstrādāt.⁷¹ Visticamāk, studentu noraidījuma dēļ noteikumi netika pieņemti, un, ja tika pieņemti, tad studenti tos neievēroja, jo pirms 18. novembra atzīmēšanas lektors O. Lūsis savā dienasgrāmatā raksturoja kopējo noskaņojumu, kas valdīja starp studentiem un mācībspēkiem: "Pinebergā draud izjukt 18. novembra svinības, jo korporeļi prasa pēc katras dziesmas saukt "šmolis" un "fidūci". Viņi esot vairākumā, un, ja ne tā, tad viņi nepiedaloties. Ak, mīlie latvieši, ar kādu sūdainu koku jūs esat tā pa galvu dabūjuši, ka neredzat sevi esam pirmā vietā latviešus un tikai tad korporeļus!"⁷²

Tomēr citi mācībspēki korporāciju pastāvēšanu atbalstīja. Tā studentu lietu rektora profesora E. Dunsdorfa prombūtnes laikā profesors Leonīds Slaučitājs, kas viņu aizvietoja, panāca visu korporāciju, kas iepriekš tika reģistrētas kā studentu biedrības, oficiālu atzišanu par korporācijām universitātes Senātā 1948. gada 3. septembrī.⁷³ Tas rāda mācībspēku atšķirīgos uzskatus studentu

Baltijas Universitātē Pinebergā 1947. gada pavasarī. Otrais no kreisās prof. Gulbis, un otrais no labās – prof. E.Dunsdorfs.

organizāciju jautājumā. Riharda Plūmes vēstulē profesoram F. Gulbim tika aprakstīts process, kā jau nodibinātās korporācijas oficiāli tika atzītas par tādām, norādot, ka beigās "trūkst vēl tikai Latvijas Universitātes Senāta, lai varētu noņemt melnās cepures virsas, zem kurām jau tagad rēgojas Pinebergas *Varavīksne* krāsas"⁷⁴.

Pie Baltijas Universitātes 1948. gada 3. oktobrī tika nodibināta arī igauņu studentu korporācija *Fraternitas Ucuensis*.⁷⁵ Sākotnēji tā, tāpat kā latviešu korporācijas, tika dibināta kā igauņu studentu organizācija UKU. Tikai 1949. gadā tā tika pārreģistrēta kā korporācija.⁷⁶ Tā savu darbību mūsdienās neturpina. **U**

⁶⁰ Grāmatiņš, A. Baltijas Universitāte. 1946-1949. Minstere: Latvija, 1989. 126. lpp.

⁶¹ Juris Valainis. Okupācijas muzeja Videoliecību krājums (OMF2300/2592).

⁶² Prof. Fr. Gulbja arhīvs. Documents concerning Baltic University. 1945.-1947. Vol. I. Declaration.

⁶³ Eine neue lettische Studentenzeitschrift. Information Bulletin. Nr. 62. 13.12.1947.

⁶⁴ Balodis, J. Ar LU tradīciju. Austrālijas Latvietis. Nr. 910. 01.12.1967. 6. lpp.; Neue Studentenvereine. Information Bulletin. Nr. 62. 13.12.1947.

⁶⁵ Akadēmiskajā vienībā Auseklis darbojās arī 1925. gada 15. februārī pie Latvijas Universitātes dibinātās vienotnes Līdums vecbiedri Pēteris Dreimanis, Aleksis Dreimanis un Jānis Ātrēns. Ātrēns, J. Līdums. Tilti. 1950. gada novembris, nr. 12. 10.-11. lpp.; Ātrēns, J. Vienība Līdums. Akadēmiskā Dzīve. Nr. 1. 01.09.1958. 87. lpp.

⁶⁶ Arturs Tālvāldis Rubenis. Okupācijas muzeja Videoliecību krājums (OMF2300/2102).

⁶⁷ Grāmatiņš, A. Baltijas Universitāte. 1946-1949. Minstere: Latvija, 1989. 24.-25. lpp.

⁶⁸ Grāmatiņš, A. Baltijas Universitāte. 1946-1949. Minstere: Latvija, 1989. 35. lpp.

⁶⁹ NC: 199 547b LFBU. AdR. (nr. 9.-10.; 12.-13.) 9. mape. Latviešu rektoram. 27.04.1947.

⁷⁰ NC: 199 547b LFBU. AdR. (nr. 9.-10.; 12.-13.) 9. mape. Projekts. 05.05.1947.

⁷¹ NC: 199 547b LFBU. AdR. (nr. 9.-10.; 12.-13.) 9. mape. Latviešu studentu padome. 29.05.1947.

⁷² Oskars Lūsis. OMF inv. Nr. 7496. 47. lp.

⁷³ Studenten Organisationen. Information Bulletin. Nr. 77. 16.11.1948.; Grāmatiņš, A. Baltijas Universitāte. 1946-1949. 1989. Minstere: Latvija. 127.-128. lpp.

⁷⁴ Prof. Fr. Gulbja arhīvs. Documents concerning Baltic University. 1945.-1947. Vol. II. Riharda Plūmes vēstule Fr. Gulbim. 1948. gada 20. oktobris.

⁷⁵ Liepiņš, A. Pārskats par Baltijas un baltiešu korporāciju veidošanos. Universitas. Nr. 76. 01.07.1996. 7. lpp.

⁷⁶ Jarveso, A. (koostanud) Balti Ülikool Saksamaal 1945-1949. Toronto: 1991. 249.-251. lk.

KORPORĀCIJAS DIBINĀŠANA ĀRZEMĒS KĀPĒC TAS NOTIKA, UN KO TAS DEVA

Fil! Dr. Vaira Viķe-Freiberga, *spīdola*
Foto: no svētku akta

AKADĒMISKĀ RUNA. VĀCIJĀ DIBINĀTO LATVIEŠU STUDENTU UN STUDENŠU
KORPORĀCIJU 70 GADU JUBILEJAS SVĒTKU AKTĀ LATVIJAS UNIVERSITĀTES LIELĀJĀ AULĀ
2017. GADA 27. MAIJĀ

Augsti godātais Latvijas Universitātes *rector magnificus* Mužnieka kungs, ļoti cienītā Liepājas Universitātes rektore Dace Markus kundze, augsti godātais Latvijas Lauksaimniecības universitātes prorektora kungs, godātie studentu un studenšu korporāciju prezidiji, filistri un filistres, krāsneši un krāsneses, zēni un meitenes, dārgie viesi!

Mēs svinam 70 gadu jubileju veselai virknei studentu un studenšu organizāciju, no kurām viena gan nav šeit klātesoša. Un varbūt iziesim vēlreiz cauri tam sarakstam, kāds tas ir šim Vācijā dibinātajām korporācijām. Tātad pionieri un pirmie, kas sāka iniciatīvu bēgļu nometnēs pulcētos studentus apvienot pēc tām pašām tradīcijām, kādas bija valdījušas Latvijas Universitātē, bija korporācija *Fraternitas Imantica* 1947. gada 18. februārī. Viņiem sekoja 1947. gada 11. martā studenšu korporācija *Spīdola* – pati pirmā sieviešu korporācija, kas dibināta ārpus Latvijas. 14. martā, kad bija Pinnebergā Baltijas Universitātes gadadiena, dibināja *Gersicania*. Pēc tam sekoja studenšu korporācija *Zinta*, tad *Fraternitas Cursica*. Taču, kā

jau mēs dzirdējām, bija studenti arī Dienvidvācijā, amerikāņu okupācijas zonā, kamēr Hamburga un Pinneberga bija britu okupācijas zonā. Dienvidos, Mīnhenē, blakus *Vanenicai*, kas apvienoja studentus, kuri studēja tā sauktajā *UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration)*, ko mēs visi devējām par Unru, tika dibināta arī studenšu korporācija *Staburadze*, kas šodien gan nav pārstāvēta mūsu vidū. Bet varbūt, pirms runājam par šīm korporācijām, atgādināšu mazliet tiem, kas to nav piedzīvojuši, kādi toreiz bija apstākļi, kuros piedzima šīs organizācijas, kuru gadadienu mēs šodien atzīmējam.

Tā bija pēckara Vācija, kas bija karu sākusi 1939. gada 1. septembrī ar lielām ambīcijām par savu dzīves telpas paplašināšanu un ar lieliem plāniem, starp citu, ne tikai par Baltijas valstu iekarošanu, bet ar laiku arī to iedzīvotāju, kas vēl nebija iznīcināti rasistiskās masu slepkavībās, pārvietošanu tālāk uz austrumiem. Bija plānots Baltijas telpu ģermāniskot, lai vāciešiem būtu vairāk *Lebensraum* – dzīves telpa. Mēs redzam, ka šīs hitleriskās, nacistiskās idejas bija pietiekami bīstamas un Baltijas telpas nākotnei draudīgas,

taču kara laikā tās vēl tika turētas slepenībā. Baidoties par vācu militāro pārspēku, cīņā pret viņiem Rietumu sabiedrotie iesaistīja arī Padomju Savienību kā sabiedrotos, kaut gan Pirmā pasaules kara laikā viņi bija ļoti raudzījušies to nedarīt un bolševismu neatbalstīt. Kad Vācija zaudēja karu un sabruka, faktiski iestājās nevis miers, bet tika noslēgts tikai pamiers. Vācijas teritorijā tobrīd atradās miljoniem bēgļu gan no Baltijas valstīm, gan no citām Austrumeiropas valstīm, gan arī no Austrumvācijas krievu okupācijas zonas. Dīvainā kārtā tā sauktā krievu okupācijas zona nesastāvēja tikai no sarkanarmijas ieņemtajām teritorijām, bet arī no tādām, kuras bija atbrīvojuši un iekarojuši vai nu amerikāņu, vai britu spēki. To skaitā bija Meklenburga, kuru ieņēma britu karavīri un kuru drīz pēc pamiera nodeva krieviem, tai skaitā bija Tīringene Vācijas dienvidos, kuru ieņēma amerikāņi, bet kuru arī atdeva krieviem. Kā zināms, visa Austrumvācija vēlāk kļuva par Vācijas Demokrātisko Republiku.

Latviešu bēgļi, tie, kas neatgriezās mājās, tie, kas vardarbīgi netika atgriezti mājās, tika izvietoti trīs Rietumu sabiedroto okupācijas zonu dažnedažādās mītnēs un nometnēs. Visvairāk latviešu bija koncentrēti tieši ziemeļos, britu okupācijas zonā, un dienvidos, amerikāņu okupācijas zonā. Britu zonā Lībeka bija viens no centriem – senā Hanzas pilsēta Lībeka, kuras panorāmu mēs visi varam apbrīnot mūsu Melngalvju namā, kur tā redzama pa visu sienu. Lībekā bija ļoti daudz bēgļu dažādās nometnēs: Mēzenes kazarmas, Valderzē nometne, Artilērijas nometne, Saules nometne. Lībekā bija koncentrēti daudzi latviešu rakstnieki, intelektuāļi, profesori, un saujīņa no viņiem sāka runāt par to, ka Latviešu centrālā komiteja izveidoja ļoti ātri – jau 1945. gada rudenī – bēgļu nometnēs pirmās ārkārtīgi improvizētās pamatskolas un tad vidusskolas, bet bija taču ļoti daudz jauniešu tieši studiju vecumā, kam kara dēļ bija vai nu pārtrauktas studijas, vai kuri nebija varējuši tās iesākt. Šie jaunieši, tāpat kā bēgļu gaitās nonākušie bijušie profesori, uz nezināmu laiku bija nolemti nometņu dzīves dīkdienībai, jo neviens nezināja, kāda būs bēgļu nākotne. Sākumā daudzi vēl cerēja, ka varbūt sabiedrotie pieprasīs, lai Baltijas valstis varētu atgūt savu neatkarību, bet, redzot, ka pat plašās Vācijas okupācijas zonas bez skaidri saredzama izesla tika nodotas padomju spēku pakļautībā, bēgļiem lēnām kļuva skaidrs – diezin vai katram sava mūža laikā kādreiz būs lemts dzimtenē atgriezties un atgūt brīvu Latviju. Gluži tāpat tas bija ar igauņiem un ar lietuviešiem.

Ir vienmēr kāda personība, kas izceļas pāri citām, un šai gadījumā tas bija profesors Fricis Gulbis, kas uzsāka ārkārtīgi grūto ceļu, lai pēckara Vācijā tiktu nodibināta Baltijas universitāte, kurā mācīties varētu visu trīs Baltijas valstu bēgļi kā studenti. Viņam un viņa domubiedriem nācās cīnīties par šo ieceri ar britu okupācijas zonas pārstāvjiem, ar britu Ārlietu ministrijas pārstāvjiem, ar UNRRA ierēdņiem, no kuriem daudzi bija cilvēki ar relatīvi necilu kultūru un izglītību, kam bieži – it īpaši britiem – bija diezgan snobiska un nievājoša attieksme pret bēgļiem no

Austrumeiropas, un it sevišķi jau baltiešiem. Radās iespaids, ka viņu acīs tās bija tikai trīs valstiņas, kas tik neilgu laiku vien bija pastāvējušas, salīdzinot ar viņu dižo imperiālo un kolonizatoru vēsturi. Šī cīņa, starp citu, ir attēlota vairākās atmiņu grāmatās, un ir interesanti ar to iepazīties: es jums varu teikt, ka tas ir gluži saistošs dēku romāns par šiem laikiem un par to, kā viņiem šai cīņā ir gājis. Tur detaļās ir varbūt mazliet atšķirīgas versijas par to, kā tieši notikumi virzījušies un kāpēc, kaut vai starp profesora Edgara Dunsdorfa un citu iesaistīto atmiņām, taču galvenos vilcienos aina ir pietiekami skaidra. Rezumēsīm: 1946. gadā, jau pašā sākumā, tiek nodibināta Baltijas Universitāte pie Hamburgas Universitātes. Tiem no jums, kas ir redzējuši mūsdienu lielpilsētu Hamburgu, būs grūti iedomāties, kas tā toreiz bija par vietu. Es to atceros kā maza meitene, ko no Lībekas pamatskolas skolotāja ar vilcienu veda uz Hamburgu rādīt, kas nu ir palicis – un maz tur bija palicis – no ļoti slavenā Hāgenbekas zoodārza. Mēs, bērni, raugāmies pa vilciena logu un gaidām, kad iebruksim pilsētā. Braucam, braucam, un redzam tikai ķieģeļus, sagrautas ēkas, drupu kaudzes, krāsmatas. Es prasīju savai skolotājai, kad tad mēs beidzot ieradīsimies Hamburgā, jo skaitās, ka tā no Lībekas nav tālu. Viņa saka: "Mēs jau pusstundu braucam cauri Hamburgai." Bet tur burtiski nebija ķieģelis uz ķieģeļa palicis. Latviešu bēgļi, bija izvietoti galvenokārt nometnē, ko sauca par zoo nometni – gluži kā zooloģiskā dārza zvēri. Taču varu jums pateikt, ka šis zooloģiskais dārzs ir vēsturiski ļoti slavens, jo viens no pirmajiem ļoti tālredzīgi centās dzīvniekus izvietot pēc iespējas dabiskākos apstākļos. Pēc kara diemžēl tie zvēri bija vai nu apēsti, vai britu okupācijas spēku piesavināti un aizvesti uz Lielbritāniju.

1946. GADĀ, JAU PAŠĀ SĀKUMĀ, TIEK NODIBINĀTA BALTIJAS UNIVERSITĀTE PIE HAMBURGAS UNIVERSITĀTES

Šajā drūmajā vidē un apstākļos baltiešiem – būtībā latviešiem galvenokārt kā virzītājspēkam – pēc lielām cīņām izdevās iegūt atļauju no britu Ārlietu ministrijas nodibināt Baltijas Universitāti. Tā nu bija pirmā izdevība studentiem no Baltijas valstīm kopā studēt, kaut gan kopējā mācību valoda bija vācu, tikai atsevišķi humanitārie priekšmeti bija katras valsts valodā. Stādieties priekšā tos apstākļus, kur ir miljoniem dažādu tautību bēgļu, no kuriem ļoti daudzi vienkārši nīkst barakās ar, ticiet man, ļoti vāju kaloriju devu un ļoti bēdīgu garšas un izskata ziņā ēdienu, gadiem ilgi bez nekādas izpratnes par to, kas nākotnē viņus varētu sagaidīt. Par šo vispārējo kontekstu jūs varat lasīt dažāda veida literārus darbus – gan Gunara Janovska, gan Dzintara Soduma, gan daudzu citu trimdas rakstnieku romānos vai viņu dzīves atmiņās. Šo literatūru arī ir vērts izlasīt, lai saprastu, cik ārkārtīgi drūma bezcerība toreiz valdīja: dzimtene bija zaudēta, viss bija atstāts aiz muguras – tas viss, kas veidoja cilvēku identitāti, viņu piederības izjūtu, viņu vērtības izjūtu, viņu cilvēciskās un draudzības, un radniecības saites ar saviem tuviniekiem –, tas viss bija sarauts. Daža laba laimīga ģimene izceļoja sākuma sastāvā, bet tas bija izņēmums. Bija ļoti daudz jaunu cilvēku, it sevišķi jaunu puisi, kas bija iesaukti armijā pašās kara beigās, kas bija absolūti vieninieki, un daudzi no viņiem, kā varētu teikt, nogāja no ceļa un nepiepildīja savu potenciālu kā indivīdi un kā cilvēki tieši tāpēc, ka viņiem

nebija neviena, kas viņus atbalstītu – nebija tēva, nebija mātes, nebija krusttēva, nebija aizbildņu, kas viņus virzītu un mudinātu kaut ko darīt. Tamdēļ Baltijas Universitātes dibināšana tādos apstākļos iezīmēja ārkārtīgi būtisku pavērsienu. Protams, bija jau arī enerģiski un talantīgi latvieši, igauņi, lietuvieši, kas bija ar savu personīgo iniciatīvu spējuši iestāties slavenās, izcilās vācu universitātēs, kas arī cīnījās ar ļoti smagiem pēckara apstākļiem. Viņi bija Heidelbergā, viņi bija Tīringenē, viņi bija visās iespējamās universitātēs, tai skaitā Hamburgas Universitātē, tai skaitā Minhenes Universitātē, bet viņi bija mazākumā pret kopējo bēgļu skaitu.

Kad tika nodibināta Baltijas Universitāte, pie Hamburgas Universitātes viņiem tika dotas iespējas izmantot dažas laboratorijas. Kaut pēckara apstākļos arī tur viss bija sapostīts, ļoti primitīvs un neadekvāts, tomēr kaut kas tur principā bija. Baltiešiem iedeva Hamburgas Vēstures muzeja ēku, kurai viena puse bija sabumbota, otra puse puslīdz vēl turējās. To baltieši skaisti izremontēja; uzkrāsoja uz *aula magna* ēkas ļoti skaistu sienas gleznojumu, kur bija attēloti augšā trīs Baltijas valstu ģerboņi un tiem apakšā Baltijas Universitātes astoņu fakultāšu simboliskie, ikoniskie attēli, kaut kas līdzīgs tam, kas Latvijas Universitātē ir redzams gar mūsu aulas sienām.

Diemžēl pēc ļoti rūpīgā darba, ko baltieši bija ieguldījuši šī Vācijas Vēstures muzeja Hamburgā telpu izremontēšanā, britu okupācijas spēki ļoti laipni viņiem paziņoja, ka tagad var no tā izvākties: muzejs tiek atdots vāciešiem, un Baltijas Universitāte tiek pārvietota uz Hamburgas priekšpilsētu – Pinnebergu, kur atradās bijusī nacistiskās Vācijas aviācijas skola. Tur ēkas nebija sabumbotas, bet nekurinātas gan. Universitāte

pārvācās tur, un tieši šajos nekurinātajos turienes *magna aula* pagrabīnos sanāca šeit klātesošo korporāciju dibinātāji, un šajos drūmajos, nospiešajos, neskaidrības, nedrošības un neziņas apstākļos nodibināja savas organizācijas, izvēlējās savas krāsas un to simbolus, izvēlējās ļoti cēlas un cienīgas devīzes. Ar iepriekšējo paaudžu Latvijas Universitātes labas gribas filistriem un filistrēm kā krusttēviem un krustmātēm šie uzņēmīgie studenti un studentes sāka veidot savus komānus, vadoties no savu krustvecāku korporāciju paraugiem, taču cenšoties tos pilnveidot, pielāgojot toreizējiem apstākļiem. Bet latvieši nebūtu latvieši, ja nebūtu bijuši arī strīdi. Kā citādi? Universitāte bija maza – tikai tūkstoš studenti. Tā pastāvēja tikai trīs gadus, bet tai bija milzīga vēsturiska ietekme, tamdēļ mēs to šodien vēl arī atceramies.

Kad mācību process šajā universitātē bija sācies, studenti un studentes bija priecīgi, ka viņi var uzsākt vai turpināt savu augstāko izglītību, kaut arī tas notika neadekvātos apstākļos, kas nav salīdzināmi ar studiju apstākļiem, kādi tie ir šodien, – to derētu šodienas studentiem atcerēties. Bet, lūk, viņi būtu labprāt vēlējušies arī savu sabiedrisko dzīvi veidot pēc tiem brīnišķīgajiem stāstiem, par kādiem vecākās paaudzes filistri un filistres stāstīja: "Kā mēs tur pastaigājāmies Rožu gaitenī Latvijas Universitātē, cik tas bija romantiski un cik tas bija skaisti, un kādas mums bija Kalpaka balles Virsnieku klubā, un kā mēs toreiz dzīvojām, un kā toreiz mēs tur strādājām, un cik tas tiešām bija vienreizēji un brīnišķīgi." Un bēgļu jaunie studenti un studentes teica: "Bet mēs jau arī gribētu kaut ko tādu skaistu un brīnišķīgu piedzīvot! Labi, mums ir jādzīvo nodilušās, pussabrukušās, nekurinātās kazarmās ar tukšu vēderu. Bet mēs esam jauni un enerģiski, un mums arī gribētos izbaudīt to korporācijas garu, par ko tik daudz esam dzirdējuši: to piederības garu, to draudzības garu, to studentu buršikozo garu – zēnu gadījumā. Mēs labprāt gribētu to saglabāt, mums tas šķiet simpātisks – lūdzu, uzņemiet mūs, pieņemiet mūs, rūpējieties par mums gluži tāpat, kā mēdzāt to darīt savā Latvijas Universitātē!" Un ko viņi dabūja kā atbildi? Atbilde bija tāda: "Piedodiet, mēs tikām dibināti pie Latvijas Universitātes, un līdz ar to, ka esam atstājuši LU, mūsu darbība

ir pārtraukta, un svešā zemē mēs neesam tiesīgi vai tiesīgas darbību atsākt." Atbilde bija vienprātīga gan no vīriešu, gan sieviešu korporāciju puses. Dažādos laika biedru atmiņu stāstos jūs dzirdēsiet dažādas versijas par iemesliem, kamdēļ tā notika. Tika, piemēram, stāstīts, ka tas nevarot notikt tamdēļ, ka korporantu neesot pietiekamā skaitā. Par laimi, pietiekamā skaitā bija atsevišķas

filistres un filistri, kas uzņēmās atbildību audzināt tās studentes un tos studentus, kas bija nolēmuši dibināt pavisam jaunas korporācijas. Tā, piemēram, bija *dzintru* filistres, kurām *spīdolas* ir ļoti pateicīgas, jo šīs dažas *dzintrās* piekrita *Spīdola* meitenes

BET LATVIEŠI NEBŪTU LATVIEŠI,
JA NEBŪTU BIJUŠI ARĪ STRĪDI.
KĀ CITĀDI? UNIVERSITĀTE BIJA
MAZA – TIKAI TŪKSTOŠ STUDENTI.
TĀ PASTĀVĒJA TIKAI TRĪS GADUS,
BET TAI BIJA MILZĪGA VĒSTURISKA
IETEKME, TAMDĒĻ, MĒS TO ŠODIEN
VĒL ARĪ ATCERAMIES

audzināt un garantēt viņu komānu, tāpat *daugavietas* vēlāk ņēma savā paspārnē gan *zintas*, gan *staburadzes*. Tas pats notika ar jaunajām studentu korporācijām, kas visas sev atrada krusttēvus. Labi, ka bija tādas labas gribas filistres un filistri, kas uzņēmās šo tīri vai personīgo krusttēvu un krustmāšu lomu. Viss notika – viņi pierēģistrējās tagad pie Baltijas Universitātes, neskatoties uz daudzu vecāko Rīgas korporāciju filistru iebildumiem, kuri uzskatīja, ka īsta latviska korporācija var būt tikai pie Latvijas Universitātes. Citur, pēc definīcijas, latviska korporācija nevar būt, citā zemē tāda nevar būt, un viss. Ļoti žēl par to jauno paaudzi, kam jāstūdz svešumā, lai Dievs ar viņiem, bet tā nav mūsu problēma. Bet tie jaunieši tā nejutās, viņiem bija jādzīvo tādā mūžs, kādu liktenis ierādījis, un, paldies Dievam, bija tie no vecākās paaudzes, kas tomēr saprata – kaut kas ir jādara.

Kad Baltijas Universitāte savu trīs gadu pastāvēšanas laikā nosvinēja savu pirmo gadadienu, *gersikāni* to izvēlējās par savu dibināšanas dienu, bet – septembrī tika nolemts atzīmēt arī Latvijas Universitātes gadadienu. Kaut tēvzeme bija zaudēta, tās tradīcijas izmisīgi gribējās respektēt un saglabāt. Tāpat kā tas savulaik notika Rīgā, to vajadzēja cienīgi atzīmēt, korporācijām tajā uzņemoties vadošu lomu. Situācija vienkārša nebija. Gulbja kungs bija pirmais visas Baltijas Universitātes rektors, kas lielā mērā visu to lietu nodibināja, taču, lai uzturētu paritāti starp trim baltiešu tautām, katrai tautai bija arī savs rektors – tautiskais rektors. Latviešu tautiskais rektors tobrīd bija profesors Edgars Dunsdorfs. Edgars Dunsdorfs bija ne tikai bijušais skautu vadītājs, viņš bija arī izteikts *antiburschijs*.

Kā zināms no zīmīgās *Gaudeamus* rindas: *Pereat diabolus, antiburschijs*, tā kopš viduslaikiem raksturoja pašu buršu nostāju pret tiem, kuri viņus neatzina vai necienīja. Tā nu isā laikā korporācijas paguva nonākt konfliktā ar profesoru Dunsdorfu par Latvijas Universitātes gadadienas svinību organizēšanu Baltijas Universitātē. Latviešu tautiskais rektors Dunsdorfs varbūt pamatoti iebilda, ka galu galā korporācijas ir dažādas, var vienmēr kādu jaunu dibināt, bet korporācijas nav obligātas visiem studentiem. Nav jau kā dažās darbavietās pie lielām firmām, kur visiem, ja ir nodibināta arodbiedrība, ir jāiestājas arodbiedrībā. Nevienā universitātē nekad nav bijis obligāti visiem studentiem iestāties kādā korporācijā. Tā bija brīva izvēle, tās bija māsības un brālības pēc brīvas izvēles un patīkšanas.

Lai cik skaitliski maza un lai cik īss tās pastāvēšanas laiks, Baltijas Universitāte neiztika bez šādiem interesantiem konfliktiem, taču laiks to visu izdzēsa un atrisināja tādā nozīmē, ka 1949. gadā

okupācijas spēki un starptautiskās organizācijas nolēma Baltijas Universitāti vienkārši slēgt. Tika lemts, ka vairs nevar atļauties bēgļus Vācijā ilgāk uzturēt, un viņiem gluži vai piespiedu kārtā pateica, ka šī zeme ir jāatstāj un jāizvēlas kāda no jaunajām mītnes zemēm, kas bija gatavas bēgļus uzņemt kā imigrantus. Un līdz ar to profesors Dunsdorfs ieguva darbu Melburnas Universitātē un aizbrauca uz Austrāliju, profesors Gulbis pārcēlās uz Hamiltonu Kanādā, izklīda studenti, izklīda profesori, un diezin vai īslaicīgā Baltijas Universitātē vēl šodien tiktu ar tādu respektu pieminēta, ja viens no tās mantojumiem nebūtu bijušas tur dibinātās studentu un studenšu korporācijas.

Tad kas notika tālāk? Pēc kāda laika konstatējām, ka latvieši atkal sāka pulcēties, nevis vairs starptautisko organizāciju sabāzti kazarmās vai barakās, bet izkaisīti pa dažādiem rajoniem svešās pilsētās. Pretēji dažai labai citai tautai, kas bija imigranti svešos kontinentos, latvieši nekad kopīgos geto nedzīvoja, taču organizējās ļoti aktīvi. Ja bija divi latvieši vienā pilsētā, bija noteikti trīs draudzes un trīs biedrības, un bija latviešu studentu klubs, ja pilsētā bija universitāte, jo trimdas latviešiem bija apbrīnojama vēlme pēc augstākās izglītības. Vienkopus atkal pulcējās mazas grupiņas gan veco, gan jauno korporāciju filistres un filistri, un bija jauni studenti un studentes, kas par tām izrādīja interesi kā daļu no latviskām tradīcijām. Arī šī paaudze, kas Latviju bija atstājuši kā mazi bērni, bija dzirdējuši aizraujošus stāstus par latviešu studentu korporācijām un izjuta vēlmi paši arī tā kaut ko piedzīvot. Bija arī filistres un filistri, kas gribēja turpināt savas tradīcijas un izrādīja gatavību uzņemt jaunus biedrus, gluži kā tas bija arī starp lietuviešiem un igauņiem.

Tā, piemēram, Toronto kā lielā trimdas latviešu centrā bija filistres gan no Latvijā, gan Vācijā dibinātām studenšu

korporācijām. Dažas no vecākām korporācijām atjaunoja darbību un sāka uzņemt meitenes, bet tikai savu filistru meitas, māsas vai mazmeitas. Tur bija arī grupiņa Pinnebergā dibinātās korporācijas *Spīdola* krāsnešu, tai skaitā vairākas dibinātājas. Viņas nolēma uzaicināt meitenes uz viesu vakariem, uz literāriem vakariem, ļoti demokrātiski, bez jebkādiem priekšnosacījumiem. Ātri izveidojās *coetus* ar studentēm, kas bija gatavas parakstīt meiteņu solījumu, bet bija jāprasa atļauja Studenšu Prezidiju konventam, kas starplaikā bija noorganizēts Ņujorkā, ASV, un pārzināja korporāciju dzīvi visā pasaulē, – dot atļauju *Spīdola* atsākt aktīvu darbību. Un ko jūs domājat? Vai šāda iniciatīva tika uzņemta ar sajūsmu vai vismaz ar sapratni? Nē, bija kategoriski iebildumi. Un tieši konkrēti *Spīdola* gadījumā bija iebildumi no S!P!K!, kur toreiz, ja nemaldos, prezidijā bija korporācija *Daugaviete*. Argumenti nebija īpaši loģiski un skanēja aptuveni

PAR LAIMI, PIETIEKAMĀ SKAITĀ BIJA ATSEVIŠKAS FILISTRES UN FILISTRI, KAS UZŅĒMĀS ATBILDĪBU AUDZINĀT TĀS STUDENTES UN TOS STUDENTUS, KAS BIJA NOLĒMUŠI DIBINĀT PAVISAM JAUNAS KORPORĀCIJAS

1949. GADĀ OKUPĀCIJAS SPĒKI UN STARPTAUTISKĀS ORGANIZĀCIJAS NOLĒMA BALTIJAS UNIVERSITĀTI VIENKĀRŠI SLĒGT

šādi: "Nē! Jūs gan ieguvāt īpašu atļauju Vācijā, Eiropā, vēl dibināt korporācijas un uzņemt locekļus, bet tagad, kaut kur izkaisītiem dažādās zemēs un universitātēs, tas pilnīgi izslēgts! Mēs, jā, kas reiz darbojāties Latvijā, mēs uzņemsim savas meitas, savus ģimenes locekļus, to pašu darīs studentu korporācijas ar saviem dēliem, burtiski – fiziskiem dēliem, bet citi? – lai Dievs ar viņiem!" Nu ko, lai kļūst par kanādiešiem, amerikāņiem, austrāliešiem, venecuēliešiem, kā nu kuram liktenis ir ierādījis to mītnes zemi? Tās būtu studentu paaudžu paaudzes, ņemot vērā, cik gadu pagāja

starp 1947. un 1991. gadu. Grūti tam ticēt, bet pagājušā gadsimta piecdesmito gadu vidū tika ļoti stingri un nopietni argumentēti no personām, kas taču sevi uzskatīja par latviešu patriotiem: "Ļoti žēl! Mūsu tradīcijas ir tikai pie Latvijas Universitātes. Nu labi, pie Baltijas Universitātes mēs vēl negribīgi pieņemām to, kas notika, bet tagad jūs nedrīkstat neko darīt." Ja tas būtu ticis ievērots, tad Latvijā dzimušie jaunieši visi būtu laimīgi iesaistījušies tikai kanādiešu vai citās vietējas studentu organizācijās. Un ticiet, man personīgi, studējot Toronto Universitātes Viktorijas koledžā, tāpat visiem citiem, mums netrūka piedāvājumu un izdevību ļoti interesantai, rosīgai un jautrai studentu dzīvei. Mēs, latviešu studenti, varējām baudīt dubultdzīvi. Mums bija vietējā sabiedrība un vietējās universitātes tradīcijas, bet mums tomēr gribējās arī šīs latviskās tradīcijas un latvisko vidi. Un paldies *Spīdola* toreizējām filistrēm – tie bija tie pieci coeti, kas bija uzņemti vēl pie Baltijas Universitātes –, jo viņas spītīgi – vienkārši mūs uzņēma. Es biju viena no septiņām meitenēm sestajā *Spīdola* coetā, kas bija pirmais, ko uzņēma ārpus Eiropas kontinenta, un uzņēma pāri un pret iebildumiem, un pat aizlieguma no vecākām korporācijām. Tā ir tāda vēstures nianse, ko varbūt der atcerēties, padomājot par mūsdienām. Pasaule nav vairs tāda, kāda tā bija divdesmitajos, trīsdesmitajos gados – es nezinu, vai Latvijas Universitātē vēl šodien meitenes *špacierē* pa rožu koridoru un uzskata, ka tas ir liels piedzīvojums; virsnieku klubs ir sen nodedzis, pasaule mainās.

Pasaule mainās, un līdz ar to mainās sabiedrības paražas, arī daļēji sabiedrības vērtības un paradumi. Taču mēs dzirdam ļoti bieži gan Latvijā, gan visur citur Eiropā, ka jauniem cilvēkiem prasās pēc tādām vērtībām un ideāliem, kas nekad nenoveco. Un ne tikai jaunajiem vien – visu paaudžu ļaudīm dzīvē pietrūkst kaut kā ļoti būtiska, ja nav kas viņiem stāda priekšā vērtības, par kurām ir vērts cīnīties. Ja raugāties uz korporāciju devīzēm – tās iekļāva dziļu mīlestību pret dzimto zemi, gatavību arī liet asinis

un atdot par to savu dzīvību. Tas ir ideāls un pamats, uz kuru mēs savu Latviju – kurai drīz svinēsīm simtgadi – ieguvām. Par laimi, tā mums nebija jāatgūst ar asinīm, bet ar gribasspēku gan. Un šis gribasspēks un šī spēja vizualizēt, iztēloties, uzņemt savā sirdī un dvēselē domu par ceļu, neatkarīgu, skaistu Latviju, par kuru mēs visi varam būt lepni, kuras veidošanā mēs katrs kaut mazākā veidā esam savu roku pielikuši, katram kaut ko darot pēc iespējas labi – to, kas mums dzīvē ir uzticēts un ko ir iespējams paveikt.

Tikai visiem kopā rodas kopība, un tikai visiem kopā ar vienotu skatu uz to, kas ir dzimtene, kas ir tēvzeme un kas ir tās brīvība, ir iespējams kaut ko sasniegt un brīvību saglabāt.

Tai pašā laikā šīs organizācijas, kuru pārstāvji sēž jūsu priekšā, un arī visi jūs zālē saprotat, ka korporāciju gars ir mainījies kopš viduslaikiem. Tas ir mainījies cauri tiem posmiem

Tērbatā, kad latviešu pirmie studenti sapulcējās, nemītīgi dabūja izcīnīt menzūras, lai tiktu pieņemti un respektēti no baltvācu aristokrātisko vai pseidoaristokrātisko korporāciju pārstāvjiem. Viņiem bija jāpārdzīvo arī šis posms Latvijā, kam bija gan pozitīvās, gan negatīvās puses. Atļaujiet man šai svētku dienā atgādināt, ka tas Rožu gaitēņa un Virsnieku kluba laiks nebija jau tikai rožains

un puķains vien – tur bija arī ēnas puses no korporāciju puses, tai skaitā tā dēvētais korporātisms vai nepotisms. Kā jauni cilvēki, mana paaudze dzirdēja dažādus nostāstus, piemēram, par kādu profesoru, kas bija slavens un izdaudzināts ar savu, teiksim, temperamentu. Atnāk students ar savu grāmatiņu un grib nolikt mutvārdu eksāmenu. Ārzemēs, it sevišķi anglosakšu zemēs,

tāda lieta pastāvēja, tikai aizstādot doktora disertāciju, citādi viss notika rakstiski, ar paslēptiem vārdiem un kodiem, lai izvērtējums eksāmenam būtu totāli, nevainojami objektīvs. Tātad, Rīgā atnāk students pie profesora, iesniedz savu grāmatiņu, un profesors prasa: "Pagaidi, kurā korporācijā tu esi?" – tādā un tādā – "Un ko? Kur tava krāsu lente?!" Izrādās, profesors ir tai pašā korporācijā, bet sašutis, ka korporants ir atnācis bez krāsu lentes pār krūtīm, un izmet studentu ar visu grāmatiņu pa durvīm! Lepni atnāk nākamais students, padzirdējis, ka lenti pār krūtīm vajag. Iesniedz savu grāmatiņu un ir gatavs atbildēt, bet profesors paskatās un saka: "Kā tev nav kauna pie manis," tādās un tādās korporācijas locekļa "rādīties ar šo te tādu – citas korporācijas lenti?!" Un izmet studentu ar visu grāmatiņu pa durvīm ārā.

Man, veselu darba mūžu nostrādājušai kā profesorei Kanādā, šādi stāsti vienkārši radīja šermuļus pār muguru un matus, kas ceļas stāvus, jo tā kaut kas anglosakšu pasaules akadēmiskajā

ĻOTI ŽĒL! MŪSU TRADĪCIJAS IR TIKAI
PIE LATVIJAS UNIVERSITĀTES. NU
LABI, PIE BALTIJAS UNIVERSITĀTES
MĒS VĒL NEGRIBĪGI PIEŅĒMĀM
TO, KAS NOTIKA, BET TAGAD JŪS
NEDRĪKSTAT NEKO DARĪT

ĒS BIJU VIENA NO SEPTIŅĀM
MEITENĒM SESTAJĀ SPĪDOLA COETĀ,
KAS BIJA PIRMAIS, KO UZŅĒMA
ĀRPUS EIROPAS KONTINENTĀ, UN
UZŅĒMA PĀRI UN PRET IEBILDUMIEM,
UN PAT AIZLIEGUMA NO VECĀKĀM
KORPORĀCIJĀM

vidē vienkārši nekādos visdziļākajos murgos nebūtu iespējams. Bet par tiem stāstīja anekdotes, un, es atkārtāju, tās ir atmiņas, varbūt dzejiski izpušķotas – to es nezinu –, taču nostājas, kas tajos atspoguļojas, norāda uz tādu korporāciju pamatvērtību izpratni, kāda mums šodien vairs nebūtu pieņemama. Korporācijas ir organizācijas, kuru vispārējie mērķi ir kultivēt patriotismu, atbildību, godaprātu, draudzību, satiecību un sadarbību savā starpā, īpašu draudzību starp saviem brāļiem un starp savām korporācijas māsām, bet, ka piederība korporācijai varētu sniegt privilēģijas, kaut kādu amatu ieņemot, kaut kādu darbu meklējot, kādā profesijā tiekot uz priekšu, savu karjeru veidojot, – tāda doma ir skandaloza. Tādas lietas mēs negribam redzēt korporāciju mantojumā. Ja tās kādreiz ir bijušas, tad mēs tās noslaukām vēstures mēslainē un uzskatām par bēdīgām anekdotēm par to, kā mūsu priekšteči ne vienmēr bijuši perfekti, gluži kā mēs, cilvēki būdami, arī neesam pilnīgi. *Errare humanum est*. Viņi šajā ziņā maldījās, mēs ceram, ka mēs tādas lietas nedarīsim, un mēs būsim labāki. Mēs ļoti labi zinām arī, ka vīriešu korporācijām bija zināmas problēmas ar alus vakariem, kuri dažam labam dažreiz ievilkās varbūt nedēļas garumā. Tas nav gluži tas, ko korporācijas gars būtu vēlējis jauniem studentiem iemācīt. Man šķiet, ka doma drīzāk bija iemācīties lietot alkoholu civilizēti, džentlmeniski, pieklājīgi – tā ir māksla, kuru varam tikai atbalstīt.

Varam apbrīnot arī to domu, kas bija korporācijām, noslipēt studentu un studenšu sociālās iemaņas, viņu izpratni par to, kuros apstākļos un kādās situācijās kāda tipa apģērbs būtu piemērots un kāds nebūtu, kā uzvesties, kā organizēt, kā uzņemt viesus, kā veidot sarikojumu loģistiku, – iegūt ļoti vērtīgu sabiedriskās dzīves un sadzīves pieredzi, ko meitenes un zēni iegūst, pirms ir ieguvuši krāsas. Kaut arī šai sakarībā tiek stāstītas visādas anekdotes par pārspīlējumiem, kas daži ir atbaidoši, visā visumā ir nenoliedzami, ka korporāciju dzīve saistās gan ar studentu jautrību, gan arī ar nopietnām dzīves mācībām.

No savas korporācijas māsām un priekštecēm es mācījos, ka ir skaisti saglabāt vērtīgo. Un to, ko ir vērts saglabāt, to turēt dārgu, izcelt, kopt un nodot tālāk ne tikai nākamajai paaudzei, bet daudzām nākamajām paaudzēm. Ir skaisti respektēt tradīcijas, ir skaisti respektēt formālas regālijas un procedūras un tā tālāk. Tai pašā laikā nedrīkstam ieslīgt stīvā, sastingušā, sasalušā, bezjēdzīgā konservatīvismā. Ir jāspēj pielāgoties dzīves apstākļiem. Tas, ka korporācijas kā organizācijas spēja pārdzīvot Vācijas noņemšanu, gan ļoti garos gadu desmitus, kad latviešu trimdas saime – kas skaitliski bija ļoti niecīga, salīdzinot ar citu tautu kopienām, kaut vai grieķiem Melburnā vai portugāļiem Toronto, – spēja turēties kopā un saglabāt savas tradīcijas, manuprāt, ir tiešām apbrīnojami. Vēl iespējīgāk ir tas, ka šīs organizācijas spēja atgriezties brīvā Latvijā, lai atjaunotu tradīcijas, kas Padomju Savienības okupācijas laikā bija iznīcinātas. Korporāciju vide var sniegt mūsdienai studentiem un studentiem tieši šo izpratni par atbalsta plecu savā dzīves ceļā, par draudzības un solidaritātes nepieciešamību, bez kuras nevar funkcionēt ne pašvaldība, ne ministrija, ne Saeima, ne visa valsts kopumā. Pat valsts drošība un aizsardzība mūsdienās nevar funkcionēt bez pārnacionālas sadarbības un draudzībām. Eiropas Savienība, lai kā daždien to kritizējam, ir lielisks paraugs tam, ko var panākt ar sadarbību un solidaritāti, nevis naidu un agresivitāti. Tas ir pilnīgi kas cits nekā koloniālisms un vardarbīga pakļautība, tā nekādā ziņā nav šķietamā vienprātība, kāda valda totalitārajās iekārtās, tā nav sasniedzama ar kāda vadoņa personības kultu. Satiecība, kas balstās iecietībā un respektā pret citiem, tā *Concordia nostra perpetua sit*, kas piesaukta *Spidola* trešajā devīzē un dažādos vārdos arī citu šeit klātesošu korporāciju devīzēs, – šī satiecība, šī saderība, šī spēja sadraudzēties

« EIROPAS IDEĀLI NEKUR NAV
PAZUDUŠI, IR TIKAI MAZLIET
JĀPIEPŪLAS PAR TIEM ATCERĒTIES.
KATRĀ ZIŅĀ MUMS TIE IR SKAIDRI –
TIE IR IERAKSTĪTI MŪSU DEVĪZĒS, TIE
IR IERAKSTĪTI MŪSU KRĀSU SIMBOLOS,
UN, PROTAMS, TIE IR IERAKSTĪTI MŪSU
VALSTS SATVERSMĒ »

un redzēt kopējus mērķus ir viena no vērtīgākajām korporāciju īpašībām. Ne mazāk svarīgas kā mērķi ir tieksmes pēc zinātnes un dailes, slāpes pēc izglītības šī vārda visplašākajā nozīmē, kuras es pieņemu kā pašas par sevi saprotamas un kurām šodien atsevišķi nepieversos. Iespējams, šīs korporāciju vērtības dažiem var šķist vecmodīgas, dažiem var šķist, ka tām šodien vairs nav sava vieta. Es teikšu, ka visā Eiropā ļaudis brēktin brēc pēc tādām vērtībām un ideāliem, kas spētu viņus aizraut. Manuprāt, Eiropas ideāli nekur nav pazuduši, ir tikai mazliet jāpiepūlas par tiem atcerēties. Katrā ziņā mums tie ir skaidri – tie ir ierakstīti mūsu devīzēs, tie ir ierakstīti mūsu krāsu simbolos, un, protams, tie ir ierakstīti mūsu valsts Satversmē. Eiropas humānisma ideāli stāv mūsu demokrātijas pamatos, un tieši tie mums jāatceras, gatavojoties Latvijas Republikas simtgadei. Es ceru, ka korporācijas, jo sevišķi šīs Vācijā dibinātās korporācijas, turpinās spēlēt pozitīvu, vērtīgu, konstruktīvu lomu brīvās Latvijas turpinātā attīstībā un izaugsme.

Vivat, crescat, floreat Vācijā dibinātās studentu un studenšu korporācijas *in aeternum*.

Brāļu kapos 2016. gadā kopā ar P!K!V!K!, sveicot buršu saimi un mūsu valsti Latvijas Republikas neatkarības proklamēšanas gadadienā.

S!P!K! KORIM 90

taut! Katrīna Sudare, *daugaviete*, S!P!K! kora mediju koordinatore, II soprāns

Uzsākot Studenšu Prezidiju konventa (S!P!K!) kora 90 gadu jubilejas sezonu, atskatīsimies uz kora vēsturi un ielūkosimies kora aktivitātēs mūsdienās, kā arī uzzināsim par kora galvenajiem projektiem un plāniem nākotnē.

PIRMAIS AKADĒMISKAIS SIEVIEŠU KORIS LATVIJĀ

S!P!K! koris tika dibināts 1927. gada 28. oktobrī Rīgā pie Latvijas Universitātes kā pirmais akadēmiskais sieviešu koris Latvijā. Kori vadīt uzticēja Nacionālās operas kormeistaram, diriģentam Teodoram Kalniņam (1890.–1962. g.), kas tajā laikā bija arī Prezidiju Konventa Vīru kora (P!K!V!K!) diriģents. T. Kalniņa vadībā koris izauga par augstvērtīgu māksliniecišķu vienību, kas pastāvīgi koncertēja Rīgā un citās Latvijas pilsētās, vairākkārt arī Igaunijā, Lietuvā un Vācijā.

Kā pirmajam sieviešu korim sākums tam bija ļoti grūts – nācās iekarot sabiedrības simpātijas, taču vislielākos sarežģījumus sagādāja dziesmu piemeklēšana sieviešu balsīm, jo koris vēlējās atskaņot tikai latviešu komponistu dziesmas.

Sieviešu kora repertuāra trūkums tajā laikā bija pamatā sieviešu kora nepopularitātei. Tomēr T. Kalniņš nolēma iet sarežģītāko, taču pareizāko ceļu un aicināja latviešu komponistus rakstīt oriģināldziesmas un tautasdziesmu apdares, nevis izvēlējās kora repertuārā Rietumeiropas komponistu vai klasiķu pārlikumus. T. Kalniņa uzrunātie latviešu komponisti, piemēram, Jāzeps Vītols, Voldemārs Ozoliņš, Jēkabs Graubiņš, Jānis Cīrulis,

Helmers Pavasars, Pēteris Barisons un citi, ķērās pie darba un radīja pirmās tieši latviešu sieviešu korim domātās dziesmas. Ar laiku par sieviešu kora repertuāra trūkumu vairs nevarēja žēloties, un tādējādi tika veicināta sieviešu kora kustības strauja attīstība Latvijā.

Tā kā T. Kalniņš darbojās arī operā, ir likumsakarīgi, ka pirmais sieviešu koris papildināja arī operas kori, taču operas izrādēs varēja dziedāt tikai izcilākās S!P!K! kora dziedātājas. Par savu ieguldījumu izrādēs koristes saņēma brīvbiļetes uz visām operas izrādēm un koncertiem Operas namā.

Dalība S!P!K! korī bija obligāta visām studenšu korporācijām. Ņemot vērā nopietno darbu un panākumus, tika rīkots konkurss, tā ka ne visas, kas pieteicās, varēja kļūt par koristēm. Iekšējā kārtība S!P!K! korī bija stingra un darbs tika darīts nopietni, to apliecināja arī arvien pozitīvākās atsauksmes par kora koncertu kvalitāti. Katra akadēmiskā gada sākumā viena korporācijas pārstāve korī pārbaudīja jauno studenšu balsu kvalitāti un atlasīja kandidātes, no kurām diriģents savukārt tālāk izraudzījās koristes. Visām S!P!K! locekļu biedrenēm, kuru balss kvalitāte atbilda diriģenta prasībām, bija obligāti jādzied korī, turklāt, sākot dziedāt S!P!K! korī, citos koros dziedāt nedrīkstēja. Dziedātāju skaits vienmēr bija 70 līdz 80, taču koncertos piedalījās 50 līdz 60 dziedātājas, kuras bija citīgi apmeklējušas mēģinājumus. Ja trīs mēģinājumos dziedātājas neieradās, tad koncertos piedalīties nevarēja. Tas bija itin liels negods ne tikai pašai dziedātājai, bet savā ziņā arī visai korporācijai. Katrai korporācijai bija pārstāve, kas rūpējās, lai koristes apmeklētu mēģinājumus.

Kora administratīvo darbu veica kora valde, ko ievēlēja koristes katru gadu. Valdes priekšsēde kopā ar diriģentu izvēlējās dziesmas, rūpējās par to pavairošanu, rikoja gadskārtējos koncertus un uzturēja kora disciplīnu. Korim bija sava kase un līdzekļi.

S!P!K! KORIS LAIKU LOKOS

Pēdējais pilnais darba cēliens korim bija 1939. gads, bet pēc tā S!P!K! kora darbība tika pārtraukta un netika atjaunota līdz pat valsts neatkarības atjaunošanai. Pirmais S!P!K! kora atjaunošanas mēģinājums notika 1992. gada rudenī. Tad koris darbojās Latvijas Mūzikas akadēmijas toreizējā studenta (tagadējā rektora) Guntara Prāņa vadībā. Diemžēl šī darbība ilga vien divus gadus, jo jaunais diriģents devās mācīties uz Šveici.

2001. gada 10. oktobra S!P!K! sēdē *spīdola* ierosināja izskatīt jautājumu par oficiālu S!P!K! kora darbības atjaunošanu. Šis ierosinājums guva lielu atbalstu studenšu korporāciju vidū, un tā paša gada 13. novembrī S!P!K! koris atsāka savu darbību. S!P!K! kora darbības atjaunošanas mērķi bija vēlme veidot jaunas kora un dziesmu tradīcijas, stiprināt draudzības saites starp dažādu korporāciju locekļiem, attīstīt sabiedriskās un kultūras vērtības, kā arī sadarboties ar P!K!V!K!.

Pēc kora atjaunošanas kori diriģēja Vizma Maksīņa, *spīdola* t/l glob! kantu maģistre un Rīgas kopas t/l kantu maģistre, XX–XXII dziesmu svētku virsdiriģente. V. Maksīņas vadībā koris darbojās līdz 2002. gada vasarai. Šajā laikā notika pirmais S!P!K! kora koncerts neatkarīgajā Latvijā un pirmais S!P!K! kora un P!K!V!K! Pavasara koncerts "Ave Sol" koncertzālē. No 2002. gada rudens līdz 2004. gada pavasarim S!P!K! kora diriģēšanu uzņēmās V. Maksīņas audzēkne, Latvijas Mūzikas akadēmijas studente Anda Rimeika. 2005. gadā par kora diriģenti kļuva

Dace Reinika, kas šos pienākumus veica līdz 2010. gadam. D. Reinikas vadībā S!P!K! koris sniedzis koncertus gan Latvijā, gan arī viesojies ASV un Kanādā. Pēc atjaunošanas koris ir paplašinājis arī savu repertuāru, proti, dziedot ne tikai latviešu autoru, bet arī ārzemju autoru skaņdarbus, aptverot gan populāro, gan klasisko, gan tautas, gan sacerēto mūziku.

Kad diriģente D. Reinika nolēma turpināt savu darbību citā virzienā un kora turpmākā nākotne atradās krustcelēs, S!P!K! koris jau atkal meklēja jaunu diriģentu. Īsu brīdi kori vadīja diriģente Dzintra Krastiņa, bet kopš 2011. gada S!P!K! kora mākslinieciskā vadītāja un diriģente ir Dace Bite, *līga*. Jaunā un enerģiskā diriģente par kora mērķi un prioritāti ir izvirzījusi S!P!K! kora piedalīšanos latviešu dziesmu svētku tradīciju turpināšanā, kā arī S!P!K! vārda atpazīstamības veicināšanu ne tikai korporantu vidū, bet arī plašākā sabiedrībā. Kora māksliniecisko darbību sākotnēji palīdzēja nodrošināt kormeistare Laura Iesava, bet kopš 2016. gada kā otrā diriģente un kormeistare aktīvi līdzdarbojas Lāsma Pommere.

2011. gadā koris tika reģistrēts Uzņēmuma reģistrā kā biedrība, oficiāli atjaunojot arī kora valdi un pieņemot kora statūtus. 2012. gadā koris ieguva sabiedriskā labuma organizācijas statusu labdarības un kultūras veicināšanas jomā.

KORA AKTIVITĀTES MŪSDIENĀS

Sešu gadu laikā kopš savas otrās atdzimšanas S!P!K! koris ir atsācis aktīvu darbošanos un guvis ievērojamus panākumus. Jau 2011. gada vasarā ar atjaunotu sastāvu S!P!K! koris piedalījās Rīgas 810. dibināšanas gadadienai veltītajā lielkoncertā "Meistars. Dziesma. Leģenda", un turpmākajos gados atsākās aktīva koncertēšana un dalība koru kustības pasākumos, tajā skaitā 2013. gadā Daces Bites vadībā S!P!K! koris pirmo reizi pēc kora atjaunošanas neatkarīgajā Latvijas Republikā piedalījās

Diriģentam Daumantam Gailim veltītā dziesmu diena Rāmuļos 2017. gada jūnijā.

Dalība pēc S!P!K! kora atjaunošanas pirmajos XXV Vispārējos latviešu dziesmu svētkos 2013. gada jūlijā diriģentes Daces Bītes vadībā.

XXV Vispārējos latviešu dziesmu svētkos. Turpmākajos gados koris piedalījās daudzos nozīmīgos koru kultūras pasākumos – Baltijas valstu dziesmu un deju svētkos "Gaudeamus" Daugavpilī, Pasaules koru olimpiādes lielkoncertā Rīgā, VIII Ziemeļeiropas un Baltijas valstu dziesmu svētku koncertā Tukumā, Emiļa Melngaiļa 140 gadu jubilejai veltītajos mūzikas svētkos Limbažu novadā, Jāzepa Vītola mūzikas dienās Gaujienā, Kurzemes dziesmu svētkos Kuldīgā, Dziesmu dienā Rāmuļos, kultūras pasākumā "Baznīcas nakts" un daudzos citos.

Šajā laikā tika veidoti kopīgi projekti ar P!K!V!K!, tapa mūzikas ieraksts "Burši Rīgai", veidota sadarbība ar Nacionālo bruņoto spēku bigbendu, sniedzot izcilā amerikāņu džeza komponista Djūka Ellingtona mūzikas koncertus Rīgā un Liepājā. Ar jaunu pieredzi saistās dalība starptautiskajā garīgās mūzikas konkursā "Sudraba zvani" Daugavpilī, un par jaunu tradīciju kļuvusi arī ikgadēja dalība pasākumā "Dziesmu svētki Meteņos" Jelgavas pilī. S!P!K! koris ar dziesmotu sveicienu regulāri sveic korporācijas to jubilejām veltītajos svētku aktos. Pēdējo divu gadu laikā kopā ar P!K!V!K! koris sveic Latvijas Republiku neatkarības proklamēšanas gadadienā Brāļu kapos, kā arī uzstājas pansionātos un baznīcās, sadraudzības koncertos ar citiem sieviešu, vīru un jauktajiem korim, nesot S!P!K! vārdu plašākā sabiedrībā un korporāciju vidū. S!P!K! koris lepojas, ka ik gadu arvien uzlabojas Rīgas sieviešu koru skatē iegūtie rezultāti, ar katru reizi stabilāk noturot I pakāpi un nelieliem soļiem tuvojoties augstākajam novērtējumam. Aktīva ir arī kora neformālā dzīve, svinot ne tikai korim nozīmīgas jubilejas, bet arī koristu personiskās dzīves notikumus, kopīgi ne vien strādājot, bet arī atpūšoties.

S!P!K! kora valde aktīvi strādā arī pie finansējuma iegūšanas kora darbības nodrošināšanai, un jau vairākus gadus ir izdevies saņemt ne tikai S!P!K! finansiālu atbalstu, bet arī Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta finansējumu diriģentu darba atlīdzībai un 2017. gadā arī kora jubilejas organizēšanai.

Šobrīd S!P!K! korim ir stabils ~30 dziedātāju sastāvs, kuras pārstāv 10 studenšu korporācijas. Kora mēģinājumi pēdējo gadu laikā notiek *Spidola* un *Imeria* konventa dzīvokļos, paredzot kopīgus mēģinājumus otrdienās un balss grupu

Uzstāšanās 2015. gada aprīlī Djūka Elingtona džeza mūzikas "Sakrālajā koncertā" Liepājā ar NBS bigbendu un P!K!V!K!

mēģinājumus reizi vai divreiz mēnesī – ceturtdienās.

Šis akadēmiskais gads, ko sākām ar divu dienu kora nometni ārpus Rīgas, būs īpašs ne tikai tāpēc, ka svinēsim kora 90 gadu jubileju, bet arī ar to, ka cītīgi gatavosimies dalībai XXVI Vispārējos latviešu dziesmu un XVI deju svētkos (otrajos pēc kora atjaunošanas). Līdz ar to 2017. gada nogale un 2018. gada pirmais pusgads solās būt ārkārtīgi darbīgs un aktīvs, taču dziedātājas ir apņēmības pilnas un priedīgas par tuvākajā nākotnē gaidāmajām norisēm!

SVINĒSIM KORA JUBILEJU KOPĀ!

Gaidot S!P!K! kora apaļo jubileju, jau laikus sākām realizēt kādu sen lolotu sapni – sagatavot īpašu S!P!K! kora dziesmu krājumu kā dāvanu kolektīvam un visām studenšu korporācijām kora 90 gadu jubilejā. Lai realizētu šo īpašo projektu, lūdzām visu S!P!K! locekļu iesaistīšanos, aicinot izpētīt sava konventa kantu grāmatas, apzināt dziesmu zinātajās un izvēlēties dziesmas, kuras korporācijas vēlētos redzēt šajā S!P!K! kora dziesmu krājumā. Uzrunājot latviešu mūzikas aranžētājus, tajā skaitā fil! Edgaru Lindi, *fratera academicus*, Āriju Šķepastu, Eduardu Fiskoviču, Anitu Kuprisu, Artūru Gaili u.c., gala rezultātā tika radīti 13 studenšu korporāciju dziesmu aranžējumi sieviešu korim. Kora sapnis ir nākotnē šis aranžijas izdot ne tikai dziesmu krājuma formātā, bet arī mūzikas ierakstā.

2017. gada 3. decembrī Zirgu ielas koncertzālē S!P!K! koris aicināja visas studenšu korporāciju pārstāves, buršus un pārējos interventus būt klāt unikālā brīdī, kad godinājām mūsu kora apaļo dibināšanas gadadienu un reizē piedzīvojām visu radīto dziesmu aranžiju pasaules pirmatskaņojumus.

Svinēsim kopā S!P!K! saimes kora 90 gadu jubileju, vienojoties dziesmās, smaidos un laba vēlējumos!

Izmantotā informācija:

Raksta tapšanā izmantots fil! Anetes Labanovskas-Gerasimovas, *imeria* krāsu referāts "S!P!K! koris – pirmais akadēmiskais sieviešu koris Latvijā" un S!P!K! kora arhīva materiāli.

Sekojiēt līdzī S!P!K! kora jaunumiem Facebook kontā un mājaslapā www.spkkoris.lv.

GAUJMALIETE SAVĀ JUBILEJĀ TURPINA DĀVĀT SIRSNĪGU GAISOTNI SEV UN VIESIEM

S!P!K! t/l sen! taut! Baiba Stepe, *gaujmaliete*
Foto: no svētku pasākumiem

NEDAUDZ IZ VĒSTURES

Studenšu korporāciju *Gaujmaliete* 1927. gada 22. martā izveidoja sešpadsmit Latvijas Universitātes studentes. Pēc skaita tā ir sestā Latvijā dibinātā studenšu korporācija. *Gaujmalietes* vārds tika izvēlēts, jo vairākums korporācijas dibinātāju nāca no Vidzemes.

Līdzīgi kā citas korporācijas, *Gaujmaliete* tika slēgta 1940. gada 13. jūlijā ar padomju sabiedrisko lietu ministra rīkojumu. Oficiāli tās darbība tika atjaunota 1952. gada 3. novembrī Ņujorkā, ASV, savukārt lēmums par *Gaujmaliete* darbības atjaunošanu Latvijā tika pieņemts 1990. gada 24. janvārī, un 23. februārī to apstiprināja arī Latvijas Universitātes prorektors.

NESENĀKIE NOTIKUMI

2017. gada martā Rīgā esam godam aizvadījušas mūsu korporācijas 90 gadu dibināšanas atcerei veltītos pasākumus un vēlamies dalīties to norisē un nelielā foto ieskatā. Kopumā visi pasākumi bija jauki, mājīgi un ģimeniski, ar *gaujmalietēm* raksturīgo omulīguma un prieka sajūtu apvīti. Arī no viesiem saņēmām daudz komplimentu un labu vārdu par to, cik jauki

Prāvests fil! Klāvs Bērziņš, *selonus ar gaujmalietēm.*

bijuši mūsu svētki. Un, kā jau ierasts – viesiem tik ļoti pie mums patika, ka tie negribēja doties mājās! :)
Tad nu šeit neliels atskats uz *Gaujmaliete* 90 gadu jubilejas pasākumiem Rīgā.

Svētkus uzsākām 18. marta rītā ar svētku dievkalpojumu, kuru vadīja mūsu goda filistrs prāvests fil! Klāvs Bērziņš, *selonus*. Dievkalpojums norisinājās Sv. Jāņa baznīcā, Vecrīgā, un tā laikā mūsu goda filistrs *gaujmalietēm* veltīja sirsnīgus vārdus. Dievkalpojumā svēto rakstu lasījumu veica fil! Ingūna Ligere, kā arī uzstājās S!P!K! koris.

Svētku dievkalpojumam sekoja svētku akts 18. marta pusdienlaikā. Svētku akts norisinājās LU Mazajā aulā, un tajā gan *gaujmalietes*, gan viesi ieradās ļoti kuplā skaitā – kopumā bija 73 dalībnieki, to skaitā mūsu goda filistrs Klāvs Bērziņš, *selonus*, LU rektors fil! Indriķis Muižnieks, *patrus*, mūsu radu konventu pārstāves *daugavietes*, *varavīksnes* un *zintas*, kā arī pārstāves no pārējām studenšu korporācijām un vairāku studentu korporāciju pārstāvji un konkordijas *Valdemārija* pārstāvis.

Akta laikā LU rektors fil! Indriķis Muižnieks, *patrus* teica iedvesmojošu apsveikuma runu, uzstājās S!P!K! koris ar apsveikuma dziesmām, kā arī viesi mūs sveica ar labiem vārdiem un vēlējumiem.

Pēc svētku akta neformālākā gaisotnē viesi un *gaujmalietes* baudīja nelielas uzkodas un šampanieti.

18. marta vakarā Rīgas Latviešu biedrības nama Zelta zālē norisinājās viens no, mūsaprāt, *Gaujmaliete* jubilejas pasā-

fil! Ingūna Ligere lasa svēto rakstu.

Polonēze.

Gaujmalietes ar viesiem.

kumu iespaidīgākajiem un krāšņākajiem pasākumiem – balle, kuru apmeklēja 84 *gaujmalietes* un viesi ar pavadoņiem. Balle, bez šaubām, allaž paliek atmiņā ar krāšņajām baltajām kleitām, kurās ierodas *gaujmalietes* un uzbur īpašu svētku sajūtu. Kā ierasts, balli atklājām ar polonēzi, kuru vadīja mūsu fil! Santa Liviņa ar kungu. Polonēzei sekoja pirmais valsis, pēc tā – svētku mielasts pie bagātīgi rotātiem un klātiem galdiem. Par jauku un lielisku muzikālo noformējumu rūpējās Jēkabs Nīmanis ar pavadošo grupu, atraktīvi izklaidēja "Swing Dance" dejotāji, savos priekšnesumos demonstrējot pat akrobātiskus trikus *Rock'n'Roll*, *Lindy Hop* un *Swing* dejās, kā arī klātesošajiem iemācīja jaunus deju soļus!

Pusnaktī tika pasniegta skaista svētku torte, kuras pirmo gabaliņu grieza t/l prezidijs vicesen! taut! Dita Lārmane, vicesen! subst! fil! Solvita Strāķe, sekr! taut! Lauma Miķelsone. Dejas turpinājās arī pēc pusnakts, un viesiem tik ļoti patika balle, ka pat pēc oficiālās daļas beigām tie nesteidzās doties mājup.

21. marta vakarā *Daugaviete* konventa dzīvoklī norisinājās svētku Lit! Vak!, kurā uzstājās Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents Ojārs Spārītis ar tēmu "Reformācijas laikmeta liecības Rīgas un Vidzemes kultūrā". Tēma un arīdzan pats referents ir gana interesants un saistošs, un tieši tamdēļ Lit! Vak! bija ļoti labi apmeklēts – to apmeklēja *gaujmalietes*, mūsu goda filistrs un viesi no dažādām studenšu un studentu korporācijām, kopskaitā 83 dalībnieki.

Ojāru Spārīti esam uzrunājušas kļūt par mūsu goda fil!, taču šobrīd viņš laipni atteica, jo ir ārkārtīgi aizņemts. Taču mūsu piedāvājumu viņš paturēs prātā, lai pie mazākas ikdienas noslodzes to vēlreiz pārdomātu. Ja Spārīša kungs iesaistās kādās aktivitātēs, tad viņš tām vēlas veltīt visu savu uzmanību.

22. marta vakars, tāpat kā pirms 90 gadiem, kad tika dibināta *Gaujmaliete*, bija īpašs. Tas bija svētkus noslēdzošais vakars, kad *Lettonia* telpās tika noturēts svētku konvents un tam sekoja komerša tradīcija. Šajā vakarā kopā ar *gaujmalietēm* svētku izskaņu baudīt bija ieradies mūsu goda filistrs, krustmātes *daugavietes*, kā arī krustmāsas *varavīksnes* un *zintas*. Vakars tika aizvadīts sirsnīgā gaisotnē, ar smaidiem sejās, pateicības vārdiem svētku organizatorēm – mūsu enerģijas pilnajai darba grupai.

Lai gan pati varēju piedalīties tikai dažos no visiem *Gaujmaliete* svētku pasākumiem, proti, svētku aktā, svētku konventā un komeršā, bija jūtama lieliskā gaisotne, kādu protam radīt tikai mēs – *gaujmalietes*. Man patiesi ir liels prieks, ka varēju teikt svētku runas klātesošajiem un dalīties savās emocijās ar pārējām *gaujmalietēm*. Ar sirdi sekoju līdzī arī tiem pasākumiem, kuros pati nevarēju piedalīties, jo šoreiz mana trīs mēnešus vecā meitiņa bija pirmajā vietā notikumu ziņā. Un patiešām priecājos, ka mums visām kopā izdevās uzburt brīnumjaukus un tikamus svētkus! **U!**

Ballē.

Referents – LZA prezidents Ojārs Spārītis.

T/l sen! taut! Baiba Stepe atklāj svētku konventu.

Komerša tradīcija.

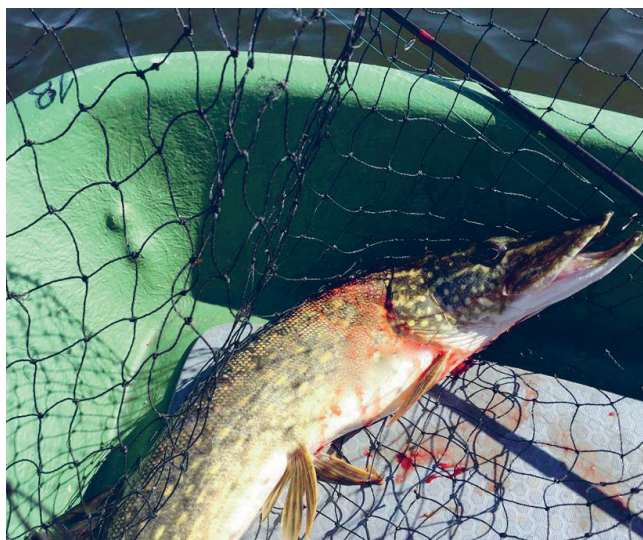
NELIELS KOPSAVILKUMS PAR 2017. GADA SPININGOŠANAS SACENSĪBĀM TIEM, KAS NETIKA

Fil! Jānis Dabiņš, *frater latavinesis*

Foto: no J. Dabiņa arhīva

2017. gada Māmiņdienā, 8. maijā, Tērvetes ūdenskrātuvē norisinājās jau otrās *Fraternitas Lataviensis* rīkotās korporāciju sacensības spiningošanā no laivas. Sacensībās piedalījās komandas no septiņām studentu un studenšu korporācijām, kuras sacentās par lielāko kopējā loma svaru, bet katrs dalībnieks individuāli par lielāko zivi.

Neskatoties uz sacensību komandu formātu, vissīvākā cīņa noritēja tieši par lielāko zivi, un sekmīgākas šoreiz izrādījās studentes. Prieks paziņot, ka ar Mamma Dabas gādību, veiksmīgāko stratēģiju un individuālo meistarību lielāko zivi noķēra Ieva Rancāne, *dzintra*, aiz sevis atstājot visus pārējos sacensību dalībniekus un arī Artūru Alehnoviču, *frater latavus*, kam lomā bija tikai 65 gramus vieglāka zivs. Skaidrs, ka arī kopvērtējumā pirmo godpilno vietu ieguva lielākās zivs izvilcēji no komandas "*Abramis Brama*", kurā startēja jau pieminētā Ieva Rancāne, *dzintra* un Jānis Lācis, *patrus*.

Ar atbalstītājiem, makšķerlietu veikalā Ēsma.

Otrā vieta šoreiz pretēji komandas nosaukumā izteiktajām vēlmēm – komandai "Gribam būt pirmie", komandas dalībnieki Arnis Leļš, *gersicanus* un Kārlis Mālnieks, *gersicanus*, trešā vieta "mājiniekiem" — komandai "Marija un Anna", komandas dalībnieki Artūrs Alehnovičs, *frater latavus* un Elvijs Viļķels, *frater latavus*. Jāteic, ka laika apstākļi bija vairāk atbilstoši miestīņa vai saldējuma baudīšanai nekā makšķerēšanai. Spēcīga saule, bezvējš un karstums, kādu varētu sagaidīt jūlija pēdējās nedēļās, lika domāt, ka lomi nebūs īpaši lieli. Tomēr, par spīti apstākļiem, pie zivīm tika visas komandas.

Pēc sacensībām komandu dalībniekus krastā gaidīja liels katls ar zupu, pie kura tad varēja pārrunāt veiksmes atslēgas atrašanās vietu vai mēģināt rast attaisnojumu neveiksmēm, protams, netrūka arī tradicionālās mērīšanās ar copes kastes saturu. Nobeigumā novēlu – "Ne asakas!" visiem makšķerniekiem, un tiekamies nākamgad III korporāciju spiningošanas sacensībās.

Papildus vēlos teikt īpaši lielu paldies makšķernieku veikalam "Ēsma" (www.esma.lv), kas visiem sacensību dalībniekiem dāvāja piemiņas balvas un uzvarētājiem – vērtīgas balvas dažādu māneklju izskatā. Veikalā "Ēsma" var iegādāties visu karpu copei un nepieciešamāko spiningošanai, manā ieskatā, par ļoti demokrātiskām cenām. **U!**

Paugurknābja gulbis.

TOP copmaņi ir – Elvijs Viļķels, Artūrs Alehnovičs, Ieva Rancāne, Jānis Lācis, Karlis Malnieks un Arnis Leļš.

Com!com! Jānis Lilienfelds un Zigmārs Zundāns, *frater imanticus* Luksemburgā.

DIVATĀ APCEĻO EIROPU AR VELOSIPĒDU

Meit! Laura Pobusa, *gundega*

Foto: no ceļotāju personīgā arhīva

Apceļot Eiropu ar velosipēdu? Izklausās pārgalvīgi, piedzīvojumiem bagāti un arī drosmīgi. Nekas nav neiespējams, ja ir gribasspēks un vēlme! Un to 2017. gada vasarā pierādīja jelgavnieki, *Fraternitas Imantica* comiltoņi Zigmārs Zundāns un Jānis Lilienfelds. Plānotais ceļojuma ilgums – viens gads. Maršruts apmēram skaidrs, naktsmītnes tiek meklētas pa ceļam – pie dabas vai ceļā satiktiem cilvēkiem.

Un tā 6. jūnijā Rīgā, pie Brīvības pieminekļa, atvadoties no tuvākajiem radiem un draugiem, sākās abu sen izsīpota piedzīvojums. Tās pašas dienas vakarā puiši dodas no Rīgas uz Stokholmu ar vienvirziena prāmja biļeti. Līdzī paņemts tikai pats minimums, Latvijas karodziņi un, protams, velosipēds.

ZVIEDRIJA – NEIZSĪKSTOŠS OPTIMISMS

7. jūnija rītā abi veiksmīgi nokļuva Stokholmā. Sākās aprašana ar navigāciju, smagajām somām un spēcīgo vēju. Jau pirmā diena sagādāja dažādus izaicinājumus – sastrēgumus, ceļa remontus un lietu. Bet šie šķēršļi netraucēja izbaudīt skaistās Stokholmas piepilsētas un lauku ainavas. Divu dienu laikā,

Pats nepieciešamākais ceļojumam pa Eiropu ar velosipēdu.

Naktsmītnes ierīkošana Zviedrijas mežā.

Latvijas karogiem plīvojot, aiz muguras ir atstāti 145 kilometri. Pirmie priekšstati par Zviedriju veidojas pozitīvi – zviedri ļoti rūpējas par dabu un uzmanīgi apbrauc riteņbraucējus uz ceļa. Skaistā daba un ideālās naktsmītnes liek aizmirsties, un dienā plānoto 80 km vietā tiek nobraukti 105 km, kaut gan apvidus piespiež mīties pret ne vienu vien kalniņu. Ceļš turpinās uz Zviedrijas dienvidiem. Iespaidi – zviedriem patīk zirgi un sarkanbaltas mājiņas. Velosipēdiem piespraustie karodziņi palīdz braucējiem iepazīt viesmīlīgu latviešu ģimeni. Piedzīvojumi turpinās, nominot cauri Zviedrijai 830 km un dodoties tālāk uz Dāniju.

DĀNIJA – SAVILCĒJI UN IZOLĀCIJAS LENTE IR TOPĀ

16. jūnijā Kopenhāgenā abi puīši tika laipni uzņemti pie fil! Kārļa Eglīša, *frater imanticus*, izrādot pilsētu un iepazīstinot ar Kopenhāgenas velosipēdistu braukšanas kultūru. Pirmie iespaidi par Dāniju – ceļi vienmuļi un taisni, skatam paveras milzīgas pļavas un vēja ģeneratori. Pagāja dažas dienas, līdz tika ieraudzīta citāda ainava un sasniegta jūra, nominot kopā jau 1100 km. Pirmās tehniskās ķibeles arī klāt. Saplisis bagāžnieks ar nolūzušu skrūvi, kuru nav iespējas izskrūvēt. Bet, izmantojot alternatīvus remontēšanas risinājumus, bagāžnieks tiek salabots ar sarūsējušu naglu, savilcēju un izolācijas lentas palīdzību. Ja kāds vēlas doties šāda veida piedzīvojumā, tad noteikti jāparūpējas, lai līdzī ir savilcēji un izolācijas lente. Šīs divas lietas noteikti noderēs kā pagaidu risinājums jebkurai ķibelei. Un kā mēdz teikt: "Nekas nav pastāvīgāks par pagaidu variantu!"

Protams, visa diena abiem nepaiet, tikai minot pedāļus. Atpūtas brīžos tiek baudīta kultūra, pastaigājoties pa pilsētu skaistākajām vietām, arī apmeklējot "ARoS Aarhus" mākslas muzeju, ko uzskata par lielāko mākslas muzeju Eiropā. Tas izglīto, iepriecina un spēj būt pretrunīgs.

Straujiem soļiem pienākuši katra latvieša gaidītākie un priecīgākie svētki – Līgo un Jāņi. Abi braucēji šos svētkus sagaidīja kopā ar dažiem pazīstamiem latviešiem un viņu

Līgo vakars Dānijā kopā ar tautiešiem.

draugiem. Protams, neviens neaizmirsā arī Jāni sveikt svētkos. Ceļojums turpinās uz dienvidu pusi, atstājot aiz muguras Dāniju ar 490 kilometriem, pozitīviem iespaidiem, siltiem laikapstākļiem, jauniem draugiem un neaizmirstamiem Līgo svētkiem.

Pie Dānijas un Vācijas robežas.

VĀCIJA – BALTIJAS UNIVERSITĀTE

Līdz ar iebraukšanu citā valstī, mainās arī vide. Un pirmie iespaidi par Vācijas veloceļiem nav tie pozitīvākie. Lai gan ātrgaitas ceļi un mazākas nozīmes autoceļi Vācijā ir gandrīz ideālā stāvoklī, veloceļus par tādiem nevar saukt. Pārsvārā sanāk nakšņot mežā, jo Vācijā naktsmītnes vietu grūti atrast gar ceļa malām sastādīto dzīvžogu dēļ. Toties šie dzīvžogi labi aiztur vēju. Vācijā viens no mērķiem bija iebraukt Pinnebergā, kur 1947. gada 18. februārī pie Baltijas Universitātes tika dibināta

Abi ceļotāji lietainā dienā pie Baltijas Universitātes.

studentu korporācija *Fraternitas Imantica*. 30. jūnijs tika pavadīts Pinnebergā, pusdienojot tuvumā Baltijas Universitātes bijušajām ēkām. Pēc lieliem meklējumiem, zaudējot jau cerības atrast kādu liecību par universitāti, netišām tiek atrasta plāksne un ztatsiāts vēsturisks foto.

Ne katru nakti puišiem bija iespējams gulēt mežā, tāpēc stiprā lietus dēļ pirmo reizi tika izmēģināta "WarmShower" viedtālruņa aplikācija, kas izstrādāta pasaules apceļotājiem ar velosipēdu, lai atrastu vai piedāvātu naktsmītni dažādās vietās. Jānis un Zigmārs ātri atrada sev naktsmītni un spēcīgo lietu pārlaida pie kādas vietējās vācietes Simonas – bērņistabā uz paklāja.

Ar kuģīti pārceļoties pāri Elbai, tiek turpināts ceļš uz Brēmeni, kur abi ceļotāji atkārtoti izmantoja "WarmShower" aplikāciju un iepazīna draudzīgo Helmūtu un Dirku. Pļāpājot ar jautrajiem vāciešiem, noskaidrojās, ka arī Dirks ir velobraucējs un ar velosipēdu apceļojis Turciju, Irānu un citas iespaidīgas valstis. Taču pārsteidzošākais bija tas, ka Dirks, būdams neredzīgs, ir uzdrīkstējies šādiem piedzīvojumiem.

Vācijas mežos ērces ir īpaši aktīvas. Dienas laikā no apģērba tiek nolasītas vismaz septiņas astoņas ērces. Pārlaižot nakti mežā Vācijā, šis fakts būtu jāņem vērā.

Jau trīs valstis ir aiz muguras. Kopumā pa Vāciju nobraukti skaisti 485 km. Izrādās, ka Vācijas pierobežā tiek iegūta nafta, jo skatam pavērās daudz mazu naftas ieguves pumpju.

NĪDERLANDE – SKAISTUMS UN LAIPNĪBA

Lai gan Nīderlande ir kaimiņos, tajā ir netipiski daudz saules paneļu plantāciju, arī uz māju jumtiem, bet vēja ģeneratoru pat vairāk nekā Dānijā. Divas nakts tika pavadītas nevis šūpuļtiklā ar telts jumtiņu, bet gan guļot uz zemes un vērojot zvaigžņotās debesis.

Laipni cilvēki, turīgas un tīras pilsētas, sakopti lauki, plati un līdzīgi veloceliņi. Dabas un veloceļu krāšņums ļāva sasniegt jaunu ceļojuma rekordu – 5. jūlijā nomīti 110 km.

BEĻĢIJA – REKORDU ZEME

10. jūlijā ierīpojot Beļģijā, tika konstatēts, ka nemanot pievārēti jau 2400 km. Sajūtas joprojām lieliskas. Pēc alus darītavas apskates ceļojums turpinās uz Luksemburgas pusi. Beļģijas iespaidi papildinās ar braukšanu pa vecu sliežu ceļu, kurš ir pārtaisīts par veloceliņu, un braukšanu pa dažāda izmēra kalniņiem. Vasara ir jau gandrīz pusē, un, kā izsakās Jānis un

Zigmārs, āboli, kazenes, burkāni, kartupeļi un loki Beļģijā jau ir brīvi pieejami. Braucot pa Beļģijas kalniņiem, tika sasniegts ātruma rekords – 65 km/h, braucot no kalna lejā. Augstākais punkts maršrutā, braucot cauri Beļģijai, bija 570 m virs jūras līmeņa. "Šādās dienās un šādās vietās nav nekā labāka par ceļošanu!"

LUKSEMBURGA – CIEMOS PIE FILISTRA

Četrus dienu laikā šķērsojot Beļģiju, tika sasniegta nākamā valsts – Luksemburga. Tur mūsu ceļotāji tikās ar *imantieti* fil! Gintu Stašānu. Viņš bija noorganizējis braukšanu ar mašīnu, lielveikala apmeklēšanu, vakariņas pie sevis ar naktsmītni zem jumta. Tika apskatīta pamestā tērauda ražotne, un tad jau ceļš tālāk veda uz saulaino Franciju.

Ciemojoties Luksemburgā pie fil! Ginta Stašāna, *frater imanticus*.

FRANCIJA – PARĪZES HAOS, PUIŠU CEĻI ŠĶIRAS

Laikam pareizāk būtu teikt – svelmainā, nevis saulainā Francija. Ar Latvijas vasarai netipisko temperatūru (+32° C) ceļotāji centās sadzīvot, minoties gar labības laukiem, ko daudzviet nomainīja vīnogulāji. Atklājās tehniska ķibe – izrādās, jau kopš Vācijas bija braukts ar izlūzušu spieķi. Pie Verdenas Pirmā pasaules kara frontes līnijas un nocietinājumu vietā saglabājušās daudzas liecības no tā laika, arī pieminekļi un kara infrastruktūra.

Nesteidzīgi, izbaudot atpūtu, puīši devās Parīzes virzienā. Daudzi apskates objekti līdz 26 gadu vecumam Francijā ir bez maksas, un jalgavnieki šo iespēju izmantoja, lai apskatītu greznu pili. Diemžēl ar vērtīgajām mantām apkrautos velosipēdus neļāva iestumt pils pagalmā un lika atstāt publiskajā stāvlaukumā. Par laimi, tuvumā esošās viesnīcas darbinieki

bija atsaucīgi un atļāva velosipēdus atstāt pie viņiem.

Parīzes apskatei tika atvēlētas divas dienas. Braucot ar velosipēdu pa pilsētu, ceļotāji secināja, ka satiksme tajā ir ļoti haotiska. Abu maršruts tālāk veda uz Normandijas krastu pusi. Kopumā 70 dienās tika nomīti 5000 km.

Francijas un Spānijas robeža tika sasniegta 24. augustā. Diemžēl dažādu apsvērumu dēļ Francijas dienvidos Zigmāra un Jāņa ceļi šķīrās, un Zigmārs ar lidmašīnu devās atpakaļ uz Latviju. Bet Jānis neskumst, jo zina, ka abiem kopā vēl būs daudz dažādu piedzīvojumu. Jānis nevēlējās padoties un turpināja ceļu tālāk uz Spāniju.

SPĀNIJA – IEKŠĒJĀ CĪŅA AR SEVI

Pirmie Jāņa novērojumi Spānijā – grūti atrast naktsmājas. Cīņa ar kalniem, virzoties pa ceļu uz Santjago. Jānis atzīst, ka pietrūkst draugu un māju. Bet viņš ir apņēmības pilns turpināt un gūt tos iespaidus un piedzīvojumu garšu, kādi tika sagaidīti ceļojuma sākumā. Šie trīs mēneši noteikti ir pārāk īss laiks, lai izbaudītu Eiropu un norūdītu raksturu.

Com! Jānis Lilienfelds nepadodas, braucot pretī mērķim.

Ceļot pa Eiropu var dažādi. Bet tieši ceļošana ar velosipēdu dara neatkarīgu no transportlīdzekļu sarakstiem, avioreisiem vai nīkšanas ceļmalā, cerot, ka izdosies apstādināt kādu mašīnu. Vari doties, kad vien vēlies un kurp vēlies. Vari apceļot vismazākos ciematus, braukt pa meža takām un jūras piekrasti. Arī finansiāli ceļošana ar velosipēdu ir izdevīgāka, bet morāli tā ir grūtāka. Ir jāpārvar sevi, savu spēku galējās robežas. Ceļojot ar velosipēdu, katrs var atklāt sevī ko jaunu.

Visi, kurus interesē, kā puīšiem gājis un kā veicas Jānim, turpinot ceļojumu, var sekot līdz viņu piedzīvojumiem speciāli izveidotā Facebook.com lapā @BuZiCyclingtour.

FRATERNITAS LIVONICA ĢALĪBA 2017. GADA PASAULES ĶEMPIONĀTĀ ROGAININGĀ

Fraternitas Livonica com! Mārtiņš Krūmiņš un fil! Agris Auce
Foto: no autoru arhīva

2017. gada pasaules ķempionāts rogainingā, kas notika 18. un 19. augustā Latvijā, Rāznas nacionālajā parkā, ir ierakstīts ne tikai Latvijas, bet arī Latvijas korporāciju sporta vēsturē, jo tā ir pirmā reize, kad kādas korporācijas sporta komanda piedalās pasaules ķempionātā jebkādā no sporta veidiem. Jā, mēs, *Fraternitas Livonica* komanda, tajā piedalījāmies.

Tūkstoš komandu, 27 valstu pārstāvi. Pasaules ķempionāts bija skaists un elpu aizraujošs notikums – 27 stundu sacikstes, 3 stundas plānojot distanci un pēc tam 24 stundas skrienot visā Rāznas nacionālā parka teritorijā – no Ežezera līdz Rāznas ezeram. Kā tas notika – kāds bija mūsu komandas *Fraternitas Livonica* ceļš uz pasaules ķempionātu? Par to tālāk stāsta com! Mārtiņš Krūmiņš.

"Tik daudz punktu..." Agris ar nelielu pārsteigumu izsauca, man blakus sēžot teltī un skatoties uz karti, kas stingri piestiprināta pie kartona. Pasaules rogaininga ķempionāta mūsu distances plānošana Latgales sirdī bija sākusies! Beidzot bija pienākusi iespēja realizēt ilgi loloto mērķi piedalīties pasaules rogaininga ķempionātā.

Fraternitas Livonica komandu izveidojām 2014. gadā. Agris nāca ar iniciatīvu kādā no alus vakariem un piedāvāja izmēģināt pavasarī Popes rogainingu pie Ventspils. Pēc kāda laika sapratu, ka tas bija sava veida iepazīšanās skrējiens, jo viņam bija lielāks mērķis tai vasarai – Eiropas ķempionāts Igaunijā pie robežas ar Krieviju. Kā iesācējiem mums veicās ļoti labi, un sapratām, ka varam pacīnīties arī par pjeDESTĀLU īsajā sešu stundu distancē. Agrākās orientēšanās prasmes no jaunības tālajos astoņdesmitajos gados un iegūtā pieredze, studējot Zviedrijā, nāca par labu, jo rogainingā ātrums nav vienīgais faktors, lai sasniegtu pjeDESTĀLU salīdzinājumā ar maratonu pilsētā.

Com! Mārtiņš Krūmiņš, *frater livonicus* ir saņēmis kartes, un WRC 2017 distances plānošana var sākties.

Kas ir rogainings? Īsumā – orientēšanās sacensības, kas atšķiras no klasiskās orientēšanās ar to, ka tiek startēts komandā – 2–5 dalībnieki. Ir plānošanas laiks, kas var atšķirties, – viena līdz trīs stundas atkarībā no distances ilguma. Tiek iedota karte, kas sastāv no punktiem, un katram punktam ir sava vērtība. Parasti, jo vērtīgāks punkts, jo tas grūtāks vai tālāks, piemēram, uz kādas purva saliņas. Katra komanda var izvēlēties savu maršrutu, jo mērķis ir savākt pēc iespējas vairāk punktu un iekļauties kontrollaikā. Par katru nokavēto minūti tiek atņemti iegūtie punkti no kopējā rezultāta.

Ierašanās uz ķempionātu man sākas no Nīderlandes, kur studēju fizioterapiju. Iepriekšējā nedēļā noķertais bacilis un murgainās negulētās nakts neļauj justies par visiem simt procentiem veselam. Rīgā ar mazu kavēšanos ierodas smaidošais Agris. Apņēmība viņa sejā ir tikpat stabila, cik piebāztā mašina ar mantām, lai varētu dzīvot neatkarīgi kādu laiku kādā Latvijas nostūrī.

Negulētā nakts un ceļš līdz Rāznai Latgales sirdī prasa daudz vairāk, nekā ierasts, tikai ar tumsas iestāšanos ierodamies sacensību centrā Mamonovā. Uzslieņam telti, reģistrējamies, telti pavakariņojam ar teju no visa mazliet, kas līdzī. Agrim rokās parādās liela burbona pudele. Viņš apgalvo, ka mazs apjoms stiprā alkohola uzlabo koncentrācijas spējas. Es nespēju iebilst un noticu tam, ko doktora grāda ieguvējs kodolfizikā ir izdomājis šim pasākumam.

Rīts iesākas ar spēcīgu lietu. Beidzoties gāzienam, pirms karšu izsniegšanas gaisa temperatūra un mitrums turpina celties. Nebūs viegli, jo šī būs viena no karstākajām šīs vasaras dienām. Lieliski! 9.00 visiem izniedz kartes, un komandas pazūd teltīs, mašīnu bagāžniekos un visur citur, kur var paslēpties no saules stariem un iespējamā lietus.

Plānošana notiek lēni, tiek cilātas dažādas iespējas un varianti, kā varētu īsākā laikā savākt vairāk punktu. Pa vidu visam notiek kravāšanās – mantu bāšana manā mazajā *North-Face* somiņā, kura redzējusi vairākus ultra maratonus, kalnus un rogainingus. Laika apstākļi ir tik labi, ka līdzī nesamā būs maz. Agra taktika – neņemt neko – mazliet biedē, jo ir maz dzeršanas punktu, un viņa plāns dzert ik pēc četrām, sešām stundām varētu sagādāt problēmas. "Nav pirmā reize bez ūdens vairāku stundu sacensību posmu laikā. Esmu praktiski pārbaudījis alpīnista Hana Kammerlandera ieteikumu, ka visērtāk ūdeni ir nest līdzī vēderā," apgalvo Agris.

11.40 komandas ieņem starta koridoru. 12.05 starts! Tūkstotīs komandu no divdesmit septiņām valstīm. Pamatīgs retums un vienreizēja iespēja. Mūsu taktika paliek nemainīga – paņemt startu

WRC 2017 dalībnieki plāno distanci.

pēc iespējas ātrāk, kas tiek veiksmīgi izdarīts. Pirmais kilometrs ir mūsu! Metamies pa kalnu lejup, pa zemesceļu pretim pirmajam punktam un, aidā – brikšņos. Stundas rit – virzāties pamazām uz priekšu pa sausiem zemesceļiem, gar dubļainiem ezera krastiem, sekliem purviem un priecājamies par Latgales skaistumu. Pēc dažām stundām distancē Agris pamanījās, ka elpoju citādāk, nekā ierasts, jo iepriekšējās nedēļas slimošana ir atstājusi sekas un iecerētā jauda, kāda man parasti ir, šoreiz izpaliek. Nekas. Ir jāvirzās uz priekšu, un tas tiek darīts. Ik pa mirklīm izbakstām pa kādam kukurznim un dubļu pikai, kas sakrājas kedās, notinām kāju pirkstus, lai tulznas nesāk pārāk traucēt. Dažās vietās mūs pārsteidz bites vai lapsenes uz kāda no bebru dambjiem, bet tie daži dzēlieni sagādā tikai īslaicīgas galvassāpes un niezi, lai ir par ko domāt, ja apņik pie sevis cilāt jautājumu, cik ilgi vēl līdz dzeršanas punktam.

Liela kļūda nepieļaujam. Mums orientējoties pa Latgales kalniņiem, četru metru gariem latvāņu džungļiem, mežiem, purviem un visa veida pļāvām, diena rit savu gaitu. Sveicam vairākas pazīstamas sejas un izjūtam internacionālo piegāršu šīm sacensībām, satiekot komandas no Japānas, Kanādas, Ukrainas u. tml. Pie otrā dzeršanas punkta sagatavojamies naktij un ar pieres luksturiem metamies tumsā. Tā atnāk ne tikai ar zemāku temperatūru, bet arī Latgales augstāko virsotni – Lielo Liepukalnu, kur, protams, ir nolikts viens punkts. Tur satiekam Austrālijas komandu, kura ir nedaudz nogurusi un kalna galā iestiprinās ar sviestmaizēm. Viņiem esot bijis par karstu dienu. Iepriekšējais čempionāts tuksnešainajā pilsētiņā Alisspringsā Austrālijas vidienē bijis vieglāks. Šī saruna mazliet dod spēku un liek aizmirst, ka slikti jūtos un teju visa nakts mums vēl priekšā, bet līdz saullēktam sešas stundas.

Ik pa brīdim ieraugām citas komandas, kuras var pamanīt no attāluma, kad pieres luksturiši zibinās, tām lienot cauri biežoknim uz vai no kāda kontrolpunkta. Un tad nāk garā tumšā nakts daļa, kurā stundām neredzam gandrīz nevienu dalībnieku.

Mans iepriekšējās nedēļas savārgums liek sevi manīt. Izejam cauri aizaugušām pļāvām, un man mazliet vajag atvilkt elpu, jo nespēks neļauj noturēt tempu. Nakts vidū pat atļaujos apgulties uz takas, uzvilkt uz sejas jaku un aiztaisīt acis. Agrim tāds nogurums šoreiz nav, bet viņš piekrīt. Izrādās, asfalts ir ļoti silts materiāls gulēšanai naktī. Pa dienu uzkarsis, un vēl nav atdevis siltumu,

tāpēc uz tā pagulēt piecas minūtes ir ļoti ērti. Nakts man sabojājas vēl vairāk, kad, maldoties pie Rāznas ezera, brikšņos izkrīt karte. Piefiksēju zaudējumu tikai tad, kad iziets laukā uz ceļa. Virzāties uz priekšu, Agris – ar karti rokās. Es jūtos nekāds – pusslims, noguris un arī no dienas karstuma mazliet vārgs. Sekoju Agrim, un man vairs nav liela prieka, jo nedz redzu, kur esam kartē, nedz to, kurp dodamies.

Ap saullēktu saprotam, ka visas 24 stundas šoreiz mums nespīd un ieplānotais tomēr nesanāks. Arī vēlme savākt simt kilometrus pa Latgali izpaliks – vēlāk izrādās, kas esam sasnieguši tikai 90 kilometrus. Mans plāns pēc nedēļas kāpt Monblānā varētu tikt izbojāts, ja izlemsim vēl rauties uz priekšu. Agrim arī ir manāms apņikums no šī garā nakts posma. Viņa vārdi mani pniecē un ievieš tomēr sava veida padarīta darba sajūtu, jo esam piedalījušies. Izlemjam iet uz finišu un finišēt četras piecas stundas ātrāk (katra komanda drīkst izvēlēties, cik ilgi vēlas skriet, vietu sadalījumā svarīgs ir tikai atrasto punktu skaits).

Saulei austot, brienam pāri aizaugušai pļavai. Sen nav manīta neviena komanda. Jūtu, cik ļoti ietekmēja nakts tumsa un cik vēl daudz enerģijas man tomēr ir rezervē. Kopumā jūtamies labi. Agrim nesaku, bet man pēdu spilventiņi patīkami smeldz ikreiz, kad piezemēju kāju pret zemi, jo kājas bijušas teju visu laiku ūdenī. Zinot, kādas parasti ir sekas šādos pasākumos, mūsu stāvokli es vērtēju par ļoti labu. Dažus kilometrus pirms sacensību centra un finiša vietas ieraugām komandu, kurā ir divas vecāka gadagājuma sievietes no Latvijas. Izskatās ļoti spriganas un gatavas turpināt. Viņas esot atpūtušās un tagad dodoties otrajā tūrē. Vienmēr ir prieks par šādu uzņēmību – cilvēki, kuri varētu sēdēt mājās, idēt par sāpēm un gaidīt, kad tiešām viss kļūs ļoti slikti, tomēr iet arī un metas piedzīvojumos, par spīti fiziskajam vecumam. Mums piedāvā kafiju, bet atsakām ar vārdiem, ka viņām vairāk noderēs, jo mēs ejam uz finišu, bet viņām vēl priekšā piecas stundas.

Sasniegts finišs. Organizatori cenšas vēl atrunāt, lai atpūšamies un dodamies otrajā tūrē, bet tagad ne tikai man ir vēlme mest mieru, bet arī Agrim. Mums šoreiz par garu, arī vienmuļā nakts pie beigām kļuva mazliet garlaicīga, jo šķita, ka viss, ko varēja redzēt un piedzīvot, tika gūts. Varbūt tā ir tikai tāda plika atruna, lai ātrāk tiktu pie ēdiena un ielistu telti nosnausties. Ēšanas telti pie finiša satiktā komanda no Francijas nesmaidīja. Viņiem viss bija piegriezies, un izskatījās, ka uz Latgali viņi vairs nebrauks. Kad vēders pilns, ar purva smaržu ielienu telti, izlieku kājas ārpusē, lai pēdas tiek pie gaismas un atgūst normālu izskatu, jo izmirkusi āda ir vienās červelēs.

Dažas stundas pagulējis, varu tomēr pieslieties kājās, lai ietu pavērot pēdējās minūtes, pirms noslēdzas 24 stundu posms divpadsmitos dienā. Visi apkārtesošie dalībnieki pārvietojas pa sacensību centru tā, it kā zem pēdām būtu karstas ogles. Ar norīvētiem dibieniem lēnām no telts uz dušu, no ēšanas telts uz savējo vai mašīnu, vai kur citur – pārdomāti, neveikli un lēni. Pēc iespējas mazāk lieku kustību, un viņu sāpes un sev nodarīto diskomfortu spēju saprast arī es.

Tiek paziņoti uzvarētāji – viss piedestāls latviešiem, bet mums, *Fraternitas Livonica* komandai – 94. vieta.

P!K!V!K! DZIESMU UN VĪNA FESTIVĀLĀ PĒČĀ, UNGĀRIJĀ

Fil! Jānis Krastiņš, *selonus* (no *Selonijas* internā izdevuma "Draugam un Tēvijai")
Foto: no kora arhīva

Ir otrdienas vakars, *Fraternitas Academica C!Q!* murd balsis. Uz mēģinājumu kā parasti pulcējušies P!K!V!K! vīri, tikai šoreiz nav kā parasti. P!K!V!K! pievienojušies draugi no Ventspils vīru kora un *Gaudeamus*, pianists Māris Elksnis un uzlecošā zvaigzne soprāns Helēna Ērgle, fil! Didža Ērgļa, *lettonus* meita. Pēdējo reizi notiek mēģinājums pirms izbraukšanas uz vīru koru un vienlaikus vīna festivālu Pēča, Ungārijā. Pēc dažām stundām ar smokingiem un somām ap 20 vīru, kopā ar diriģenti fil! Loriju Cinkus, *daugaviete* un dažām dullām līdzbraucējām jau ripoja ārā no Rīgas.

Priekšā bija garš ceļš cauri Lietuvai, Polijai un Slovākijai ar nakšņošanu Polijā un Budapeštā. Parasti P!K!V!K! braucieni ir dziesmu pilni – vienalga, vai braukšana ir naktī vai dienā un vai jābrauc dažas stundas vien vai vairāk nekā desmit stundu, dziesmas skan nerimstoši. Šoreiz možu garu visu brauciena laiku uzturēja divas lietas – anekdotes un zolīte (interesanti, kura no zolišu spēlmaņu grupām izspēlēja vairāk spēļu? Fil! Jaņa Zāliša, *selonus* četrrotne piespēlēja pilnu burtnīcu un pirms izkāpšanas no autobusa atkal Rīgā pielika punktu pēdējā lapā). Šādu garu pārbraucieni veiksmes atslēgas ir divas – laba kompānija un draudzīgi šoferiši. Ja par pirmo ar P!K!V!K! nekad nevar nošaut greizi, tad šoferiši ir laimes spēle – šoreiz vinnēta.

Pēc 18 stundu brauciena no naktsmītnes Žesovā, Polijā, Pešta sagaidīja kori ar lietu un aukstu vēju. Tas kori sadalīja vairākās grupās – vieni devās iekarot slavenās Peštas tvaika pirtis, citi mēģināja noķert slavenās pilsētas sajūtas, baudot tradicionālos ungāru ēdienus, citi, spītējot negantajiem laika apstākļiem, izbrida Peštas ielas un aplūkoja slavenākos tās apskates objektus. Kāds pat paspēja izbraukt ar slavenu "Budac" un naksnīgo, izgaismoto Ungārijas galvaspilsētu skatīt no putna lidojuma.

Pēc ilgām stundām autobusā, kafijas benzīna uzpildes stacijās un rindām uz ķemertiņu, buss ielocījās Villanijas apgabalā, vienā no ciematiņiem pie SPA viesnīcas, kas kļuva par mūsu mājām uz turpmākajām trim dienām.

Trīs dienas Pēčas 21. Vīna festivāls norisinājās vienā no slavenākajiem Ungārijas vīna reģioniem – Villanijā. Atklāšanas runas festivālā "Ar dziesmām vīnam apkārt pasaulei" teica tā idejas autors un ilggadējs rīkotājs, Pēčas universitātes profesors diriģents Dr. Tamāšs Lankers (*Tamás Lanker*) un Ungārijas kultūras ministrs Dr. Hopāls Pēters (*Hoppál Péter*) vēsturiskajā *Batthyány* vīna pagrabā starp milzīgām smilšainā alā izvietotām

Gatavi gājienam kopā ar viesmīlīgo pavadoni Martinu no Pēčas Bēla Bartoka vīru kora.

mucām. Īsā intervijā *U!* pēc atklāšanas ministrs teica, ka viņš par ļoti svarīgu Ungārijas kultūras dzīves notikumu uzskata šo festivālu. Viņam personīgi esot svarīgi gan kā amatpersonai, gan kā mūziķim, kas pats savulaik kā Pēčas universitātes students bijis festivāla dalībnieks, būt klāt tā atklāšanā un uzrunāt dalībniekus. Viņš arī norādīja, ka festivālu uzskata par būtisku ne vien Ungārijas, bet Eiropas vīru koru kustības stiprināšanā, vienlaikus viesus iepazīstinot ar viesmīlīgo un bagātīgo Villanijas apgabalu. Tur arī katrs no festivāla dalībniekiem ar sevi iepazīstināja ne vien kā kori – ko spēj, ko var, bet arī ar savai tautai raksturīgo skanējumu. Mūsu – buršu valsts moto, protams, "Salda vīna kausu sniedziet".

21. reizi uz Eiropas vīru koru sadziedāšanos un vīna slavināšanu dziesmās kopā bija sabraukuši sešu valstu kori – "*Brodosplit Város*" koris no Horvātijas, kurš dibināts 1972. gadā, vīru koris "*Echo*" no Grudzondzas Polijā, kurš dibināts 1925. gadā, vīru ansamblis "*Vivat Cantus*" no Zalcburgas Austrijā, kurš dibināts 2007. gadā, Prezidiņu konventa vīru koris no Latvijas, kurš dibināts 1925. gadā un festivāla saimnieki Bēlas Bartoka vīru koris no Pēčas, kurš dibināts 1945. gadā.

Ja kādam šķiet – kas tad tur, sabrauca veči kopā, drusku padziedāja, pabaudīja vīnu un brauca mājās, tad viņš ir kļūdījies. Tik intensīvu uzstāšanās maratonu neviens no korjiem, pat festivāla vairākkārtēji dalībnieki, nebija pieredzējis – vismaz

divas uzstāšanās dienā ar pašu un kopmēģinājumiem. Arī tam, ka festivāls priecē gan dalībniekus, gan skatītājus jau trešo gadu desmitu, ka uz tā atklāšanu gana tālu ceļu ir gatavs doties nebūt ne mazas valsts kultūras nozares pirmā amatpersona, ka katru valsti pārstāv viens koris, ka dalībnieki atgriežas vēl un vēl, ka festivāla rīkotāji kora dalību festivālā apstiprina vien pēc skaņu ierakstu izvērtēšanas, vajadzētu atvēsināt skeptiķu prātus. Tagad arī Latvijas buršu saime var lepoties ar sava kora lielisku debiju šajā reprezentablajā starptautiskajā festivālā.

No vēsturiskās atklāšanas vietas katrs koris devās uz savu pirmo koncertu kādā no neskaitāmajām viņa darītavām, kas, viena otras sāniem piespiedušās, greznoja Villanijas galveno ielu. Stundu garajā koncertā P!K!V!K! ar latviešu dziesmām priecēja "Szende Pince" darītavas īpašniekus un viesus viņa pagrabā, kur kā bankas seifos sienās izveidotos padziļinājumos apputējušas glabājas viņa darītavas klientu izvēlētās sev tikamāko gadu un šķirņu viņa pudeles. Sākumā šķita, ka pagrabs pilns ar kamīnu durtiņām.

Vakara noslēgums bija Villanijā "Diófás" parkā, kur festivāla dalībnieki klausītājus priecēja ar savas zemes dziesmām par viņu. Te visā savā krāšņumā un aizrautībā klātesošos priecēja arī "Zengő Folk" ansamblis no Pēčas ar ungāriem raksturīgām tautas melodijām un deju soļiem.

"Harkány" termālajā viesnīcā koris atgriezās vien vēlā naktī pēc svinīgajām vakariņām un sadziedāšanās vienā no Villanijas slavenākajām viņa ražotnēm "Bock" pagrabos, kur centrā izveidotā apaļā laukuma griestu velve tā vien aicināja izlocīt balsis.

Nākamais rīts Pēčā sākās ar mēģinājumu svētdienas koncertam "Scéchenyi" laukumā, kuru līdzīgi kā Doma laukumu Rīgā aizpildījuši ungāru tradicionālo ēdienu, dzērienu un suvenīru kioski. Uz skatuves – pakājē, kori izmēģināja balsis festivāla noslēguma koncertam. Atlikusi dienas daļa līdz galā koncertam "Kodály Központ" (Pēčas filharmonijā) tika veltīta caurskrējienam pa Pēčas vēsturisko centru un mēģinājumiem vakaram, kura pirmajā daļā ar 15 minūšu performanci uzstājās festivāla dalībnieki, bet otrajā daļā kopā ar Pēčas simfonisko orķestri uzstājās Ungārijas Nacionālās operas soliste – koloratūrsoprāns Klāra Koloniča (Klára Kolonits), baritons Sabolcs Bognárs (Szabolcs Bognár) un tenors Sabolcs Čajāgi (Szabolcs Csajághy).

P!K!V!K! diriģente fil! Lorija Cinkuss, *daugaviete* koncertam bija izvēlējusies Uģa Prauliņa kompozīciju "Venus et Amor", kas bija nopietns izaicinājums mums, visiem dziedātājiem, reprezentējot sevi ārpus Latvijas robežas un piedevām vēl filharmonijā Pēčā, kas tiek uzskatīta par vienu no skaistākajām un skanīgākajām koncertzālēm Ungārijā. Citi kori bija izvēlējusies uzstāties ar vairākām atsevišķām dziesmām, bet mēs, latvieši, aizrāvām klausītājus ar vairāk ungāru tautas mūzikai raksturīgu ritmisko zīmējumu un skanējumu.

Noslēdzot intensīvo dziesmu maratonu, kori svētdien devās gājienā no Pēčas Universitātes laukuma līdz Tirdzniecības laukumam.

Noslēguma koncertā Pēčas Tirdzniecības laukumā.

P!K!V!K! galā koncertā uz Pēčas "Kodály Központ" skatuves izpilda Uģa Prauliņa kompozīciju "Venus et Amor".

Mazie dziesmu svētki, bet gājiena dalībniekus rīkotāji saudzēja – mūsu Dziesmu svētku gājiens Brīvības ielas garumā pat nav salīdzināms ar tiem dažiem soļiem cauri vecpilsētai.

Šī pieredze viennozīmīgi korim devusi vēl vienu iedvesmas grūdienu turpmākai attīstībai. Visas iepriekšējās sezonas laikā ne vien sprāga gatavošanās neizbēgamajiem vīru kora uzstāšanās plāniem – skates, sadziedāšanās, dziesmu svētku modelēšanas koncerti, bet arī iesaistīšanās dažādos interesantos projektos P!K!V!K! ir devusi jaunu elpu. Pagājušās sezonas laikā, pateicoties diriģentes aktivitātēm, P!K!V!K! dziedātāji piedalījušies gan Latvijas televīzijas raidījumā "Mana dziesma", gan "Bildēs 2016", gan Eiropas kora olimpiādes meistarklasē, gan dziedājuši rokusvedumā "Kuršu sāga". Gads bijis piesātināts, un tāds sācies arī jaunais.

Dziesmā ir spēks, un spēks ir dziesmā!!! **U!**

P!K!

2016. UN 2017. GADĀ UZŅEMTIE BIEDRI

Fraternitas Arctica

Andrejs Daņilins, Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Krievu filoloģija
Arsenijs Pičugins, Rīgas Tehniskā universitāte, Datorzinātnes un informācijas tehnoloģijas fakultāte, Intelektuālas robotizētas sistēmas

Fraternitas Lataviensis**2016 I**

Jānis Lācis, Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmija, Sporta medicīnas fakultāte
Elmārs Vilciņš, Latvijas Universitāte, Juridiskā fakultāte
Kārlis Ezeriņš, Rīgas Stradiņa universitāte, Medicīnas fakultāte
Gvido Reiss, Latvijas Universitāte, Juridiskā fakultāte
Krišjānis Cercens, Latvijas Universitāte, Juridiskā fakultāte
Arvis Gabranovs, Latvijas Universitāte, Fizikas un Matemātikas fakultāte
Artūrs Paškevičs, Latvijas Universitāte, Juridiskā fakultāte
Artūrs Luksis, Latvijas Mākslas akadēmija, Grafikas fakultāte
Vilnis Kalniņš

S!P!K!

2016. UN 2017. GADĀ UZŅEMTĀS BIEDRIENES

Gundega**153.c!**

Nellija Karpušenkova, Rīgas Tehniskā universitāte, Elektronikas un telekomunikācijas fakultāte, Telekomunikācijas nodaļa
Laine Santa Blūma, Latvijas Universitāte, Biznesa vadības un ekonomikas fakultāte, Vadības zinību nodaļa

154c!

Diāna Gavare, Latvijas Universitāte, Bioloģijas fakultāte, Bioloģijas nodaļa
Alīna Komkova, Latvijas Universitāte, Fizikas un matemātikas fakultāte, Matemātikas – statistikas nodaļa
Madara Zemke, Latvijas Universitāte, Biznesa vadības un ekonomikas fakultāte, Starptautiskā biznesa vadības nodaļa
Linda Knāviņa (izstājusies), Banku augstskola, Uzņēmējdarbības vadības fakultāte

155c!

Ginta Mežale, Ekonomikas un kultūras augstskola, Radošā mārketinga un pārdošanas vadības fakultāte
Zane Zentele, Rīgas Tehniskā universitāte, Inženierekonomikas un vadības fakultāte, Uzņēmējdarbības un vadības nodaļa

Selga

Alise Grišāne, Latvijas Universitāte, Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Madara Skudra, Latvijas Universitāte, Baltu filoloģijas fakultāte
Liene Muste, Latvijas Kultūras akadēmija, Tradicionālā kultūra un latviešu folkloras studiju programma
Nora Gavare, Latvijas Universitāte, Ekonomikas fakultāte

2016 II

Pauls Ķekurs, Rīgas Tehniskā universitāte, Informācijas tehnoloģiju un datorsistēmu fakultāte, Datorsistēmu nodaļa
Kārlis Laucis, Rīgas Stradiņa universitāte, Rehabilitācijas fakultāte, Fizioterapijas nodaļa
Krišjānis Strikaitis, Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļa

2017 I

Sandis Plenkovs, Latvijas Universitāte, Juridiskā fakultāte
Viesturs Balodis, Rīgas Tehniskā universitāte, Arhitektūras fakultāte
Māris Krastiņš, Latvijas Universitāte, Biznesa, vadības un ekonomikas fakultāte, Finanšu menedžmenta nodaļa

Latvia

Edvīns Bergmanis, Rīgas Stradiņa universitāte, Medicīnas fakultāte
Matīss Zuteris, Latvijas Universitāte, Ķīmijas fakultāte

Fraternitas Cursica

Pauls Jurāns, Rīgas Stradiņa universitāte, tiesību zinātne
Aleksandrs Gredzens, Novikontas Jūras koledža, matrozis

Dzintra**2016.gada I semestris**

Laura Okdāldere, Latvijas Mākslas akadēmija, Mākslas un kultūras vēstures fakultāte
Sandra Kudiņa, Rīgas Stradiņa universitāte, Medicīnas fakultāte

2016.gada II semestris

Zane Medne, Latvijas Universitāte, Ķīmijas fakultāte
Ruta Gaidule, Rīgas Tehniskā universitāte, Būvniecības inženierzinātņu fakultāte, Būvniecības nodaļa
Zelma Sergejeva, Latvijas Universitāte, Sociālo zinātņu fakultāte, Politikas zinātņu nodaļa
Linda Rancāne, Rīgas Stradiņa universitāte, Medicīnas fakultāte

2017.gada I semestris

Laura Tuktēna, Latvijas Universitāte, Klasiskā filoloģija (bakalaura grāds), Alberta koledža, Personāla darba organizācijas studiju programma
Paula Režgoriņa, Rīgas Tehniskā universitāte, Būvniecības inženierzinātņu fakultāte, Būvniecības nodaļa
Ingūna Draudiņa, Latvijas Universitāte, Ģeogrāfijas un zemes zinātņu fakultāte, Vides zinātņu nodaļa (maģistrantūra), absolvēta Vidzemes augstskolā Politoloģijas studiju programma

Gaujmaliete

Lāsma Krile, Rīgas Stradiņa universitāte, Sabiedrības veselības un sociālās labklājības fakultāte, Sabiedrības veselības speciālists
Ieva Ritmane, Latvijas Universitāte, Sociālo zinātņu fakultāte, Komunikāciju zinātne

Līga

Lelde Rasnace, 2016.gada II semestris, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija, profesora Jura Kalnciema Speciālā klavieru klase

2016. UN 2017. GADĀ MŪŽĪBĀ AIZGĀJUŠIE BIEDRI

P!K!

Fraternitas Arctica

Ph! Eižens Upmanis mūžībā aizgājis 2016. gada 28. septembrī Rīgā, apglabāts Debesbraukšanas kapos Rīgā, Latvijā.

Fraternitas Lataviensis

fil! Aleksandrs Kristsons mūžībā aizgājis 2016. gada 2. februārī Gēteborgā, Zviedrijā
fil! Pēteris Pipasts mūžībā aizgājis 2016. gada 19. novembrī Londonā, *Middlesex County*, Ontario, Kanādā

Fraternitas Cursica

fil! dib! Osvalds Aizstrauts mūžībā aizgājis 2016. gada 29. decembrī Rīgā, apglabāts Slokas kapos, Latvijā

Latvia

fil! Egons Ojārs Krūmiņš, 48 I mūžībā aizgājis 2016. gada 22. novembrī ASV

S!P!K!

Dzintra

fil! Mirdza no Rīgas kopas mūžībā aizgājusi 2016. gada 31. janvārī Ogrē
fil! Ņina Podnieks Eglīte no Vašingtonas DC kopas mūžībā aizgājusi 2016. gada 1. oktobrī
fil! Anda Andersons no Dienvidkalifornijas kopas mūžībā aizgājusi 2017. gada 13. aprīlī
fil! Astrida Ulmanis no Čikāgas kopas mūžībā aizgājusi 2017. gada 12. maijā
fil! Milda Emma Vītols no Ņujorkas kopas mūžībā aizgājusi 2017. gada 28. jūnijā
fil! Inese Vismane no Rīgas kopas mūžībā aizgājusi 2017. gada 26. jūlijā, zemes klēpī guldīta Lāčupes kapos Rīgā

Selga

fil! Ludmila Raistere, 34.c! no Amerikas kopas

Gaujmaliete

fil! Vera Kažotniece no ASV Vidienes apgabala kopas mūžībā aizgājusi 2017. gada 12. martā
fil! Emilija Hramova no ASV Austrumu apgabala kopas mūžībā aizgājusi 2017. gada 18. maijā
fil! Tamāra Jēgere mūžībā aizgājusi 2017. gada 4. jūnijā Latvijā, apglabāta Skultes kapos Limbažu novada Skultes pagastā.

KO PAR *UNIVERSITĀS* DOMĀ TĀ LASĪTĀJS 2017. GADĀ

Fil! Inese Tauriņa, *dzintra*

Jau vairākus gadus *Universitas* izdošana ir atjaunota un pie tā strādā darba grupa. Mūsu sanāksmēs vienmēr aktuāli ir jautājumi: kā labāk veidot *U!* saturu, ko sagaida lasītāji, cik plaša auditorija žurnālam ir jāuzrunā un kam un kādā veidā izplatīt žurnālu. Lai redkolēģija tālredzīgāk izlemtu šos jautājumus, 2017. gada maijā aicinājām elektroniskā aptaujā ikvienu korporācijas locekli izteikt savu viedokli par žurnāla *Universitas* izplatīšanu un lasītāju iesaisti tā satura veidošanā.

Aptaujā piedalījās 105 respondenti – mēs, protams, varētu vēlēties lielāku aptaujas dalībnieku skaitu un tāpēc apšaubīt, vai sniegtās atbildes veido pietiekami pilnīgu viedokļu kopainu. Taču uzskatām, ka savu viedokli izteica tie, kuriem patiesi rūp *U!*, un tādēļ katra respondenta padomu un viedokli mēs ņemam vērā.

Ap 38% atbildējušo rosināja *U!* izplatīt ne tikai korporācijās, bet arī augstskolās Latvijā un ārpus tās, augstskolu studentu pašpārvaldēs, ģimnāzijās, stipendiju fondos, latviešu organizācijās un korporācijās ārpus Latvijas.

No 105 respondentiem 13 ir gatavi nogādāt žurnālu kādā no paša ieteiktajām vietām. Tas nav daudz, bet apliecina korporantu gatavību aktīvāk iesaistīties. Paldies ikvienam par to! Turklāt šīs atbildes apstiprina redkolēģijas viedokli, ka žurnālam ir jābūt pieejamam plašākai auditorijai, ne tikai korporāciju locekļiem.

16 respondenti ir gatavi rakstīt rakstus *U!*. Katru šādu atbildi redkolēģija ļoti novērtē, jo saturs un tā veidošana ir pats svarīgākais uzdevums. Tas, par ko mēs rakstīsim, kādas tēmas aktualizēs un kādā kvalitātē, ietekmēs ne tikai to, vai korporanti ar interesi lasīs un gaidīs katru nākamo numuru, bet arī to, kāds viedoklis veidosies ārpus korporācijām esošajiem lasītājiem par korporāciju vidi.

Mēs labi apzināties un redkolēģijā esam vienprātīgi, ka *U!* var kļūt par spēcīgu instrumentu, lai plašākā sabiedrībā runātu par mūsu vērtībām un sniegtu priekšstatu skolēniem un jaunajiem studentiem par korporācijām un ieinteresētu tām pievienoties.

Ne tikai katra žurnāla numura saturs vai adresāti un izplatīšanas kanāli ir svarīgi. Mūs interesē dažādas idejas, proti, kā uzlabot žurnāla saturu, izdošanu un izplatīšanu. Tāpēc ierosmei noderēs aptaujas respondentu ieteikumi:

- izveidot jaunu vāka dizainu, piesaistot māksliniekus;
- žurnālā iepazīstināt ar korporāciju biedriem, kas veicinājuši Latvijas atdzimšanu;
- neatteikties no drukātās versijas;
- uzlabot vāka un papīra kvalitāti;
- pirms drukāšanas rūpīgi pārbaudīt iespējamās kļūdas;
- samazināt drukāto eksemplāru skaitu, lai saņem tie, kas abonē un maksā;
- ieviest atvērumu, kur burši reklamē savas preces un pakalpojumus;
- ieviest sadaļu, kur Igaunijas un Lietuvas korporācijas var ievietot rakstus (angļu valodā vai tulkotus latviešu valodā);
- uzlabot drukātās versijas izdošanas regularitāti;
- saturā ieviest vairāk analītikas.

Un vēl – ir prieks, ka anketas aizpildījušie ir izteikuši pateicību autoriem par ieguldīto darbu izdevuma veidošanā, žurnāla saturīgumu, jauno veidolu un uzņēmību turpināt izdot *Universitas*. Šie vēlējumi sniedz enerģiju iesāktu turpināt un uzlabot:

- Priecājos, ka atkal esam uz ceļa. Paldies, vēlū veiksmi!
- Iepriecina žurnāla saturīgums.
- Izsaku pateicību redakcijai un autoriem par ieguldīto darbu izdevuma veidošanā!
- Lai darbi sokas!
- Lai izdodas!
- Paldies, ka esat uzņēmušies turpināt izdot "Universitas" žurnālu!
- Veiksmi darbā!

Ja arī Tev, lasot šo rakstu, rodas kāds komentārs vai ieteikums, lūdzu, raksti uz universitas@pk.lv. Veidosim žurnālu kopā!

LIEPĀJĀ ARĪ DZĪVS BURŠU GARS

Fil! Kaiva Krastiņa, *daugaviete*

No kreisās *U!* redaktore fil! Kaiva Krastiņa, *daugaviete*, Fil! Dzintars Hmieļevskis, *frater metropolitanus*, fil! Uģis Deķeris, *ventonus*, fil! Ģirts Kronbergs, *philaronus*, Liepājas universitātes rektore fil! Dr. Dace Markus, *spīdola*, fil! Andrejs Migla, *frater metropolitanus*, fil! Vilnis Kronbergs, *philaronus* un Rīgas liepājnieks fil! Valdis Grāveris, *talavus* (aiz objektīva acs rīdzinieks fil! Jānis Krastiņš, *selonus*) sarunā par buršiem un buršu garu Liepājā. Aktīvā filistra Ģirta Kronberga dažādo konventu buršu kopā aicināšana dažādās tikšanās reizēs, gan Liepājas universitātes jaunās rektores filistres Daces Marukus ieinteresētība, vieš cerības, ka arī Liepājā studenti varētu iepazīt korporāciju dzīvi. Par to, kā katrs no dažādo konventu pārstāvjiem nonācis Liepājā, kā dzīvo un kopj buršu tradīcijas plašāk lasiet nākamajā *U!* numurā. **U!**

LKA/PK interns izdevums

Žurnāla veidošanā piedalījušies:
redaktore fil! Kaiva Krastiņa, *daugaviete*

redkolēģija:
fil! Dmitrijs Trofimovs, *frater arctus*
fil! Elviss Strazdiņš, *latvus*
fil! Māris Matrevis, *frater metropolitanus*
com! Oless Hristenko, *frater lataviensis*
fil! Inese Tauriņa, *dzintra*
taut! Madara Cimmermane, *imeriete*
fil! Elīna Šmite, *imeriete*
com! Sandra Grigorjeva, *gundega*

KĻŪDU LABOJUMS

U! redaktore atvainojas: *Fraternitas Vanenica* un personīgi Ievai Siksnai, *daugaviete* par kļūdaino informāciju žurnāla 107 numurā 64. lpp., kas ieviesusies žurnāla sagatavošanas procesā.

ziņas no konventiem apkopojusi
taut! Agnese Gailuma, *daugaviete*

korektore:
fil! Rasma Priekule, *daugaviete*,
maketētāja: Rīta Kalniņa
Žurnāla drukātais izdevums iznāk ar Jelgavas
tipogrāfijas atbalstu

Par iespēju saņemt žurnālu interesēties
savās korporācijās vai rakstīt:
e-pasts: universitas@pk.lv
adrese: Aldaru iela 7, Rīga, LV - 1050
tīmekļvietne: pk.lv/universitas

UNIVERSITAS

